

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı**

Doktora Tezi

**ARŞİVCİLİK HİZMETLERİNDE
PROFESYONELLEŞME SÜRECİ
VE TÜRKİYE**

**Mehmet Fahri FURAT
2502000016**

**Tez Danışmanı
Prof.Dr. Ali ARSLAN**

İstanbul, 2009

ÖZ

Arşivciler belgeleri tanımlayıp korurlar ve bir milletin hafızası olan belgeleri kullanıma sunulacak hale getiriler. Böylelikle onlar araştırmacılar, araştırma araçları ve arşiv materyalleri arasında aracı olmaktadır.

Arşivler sadece bünyelerinde çeşitli belgeleri buldukları için değil, bununla birlikte kurumların faaliyetleri sırasında ürettikleri belgeleri belirli bir düzen ve sistem içerisinde ele alıp işledikleri, tekrar kullanıma hazır tuttukları için önemleri kabul edilen, bünyelerinde buldukları kurumlar tarafından şekillendirilen ve bu kurumların da gelişme ve değişimlerinde rol oynayan birimlerdir. Tez içerisinde bu süreç arşivcilik mesleğinin profesyonelleşme süreci bağlamında tanımlanılmaya çalışılmış. Yazının başlangıcı ile ortaya çıkan mesleğin binlerce yıldır geçirmiş olduğu değişimle birlikte özellikle dünyada ve ülkemizde ortaya koyduğu profesyonelleşme çabası gözler önüne serilmiştir

Arşiv hizmetlerinin çok eskilere uzanan bir geçmişi vardır. Eski Grek ve Roma'da arşivler oluşturulmuş, saray ve tapınaklarda korunmuşlardır. Türk idare ve kültür hayatında da Orta Asya Türklüğüne kadar uzanan arşivler, Osmanlılarda bir devlet örfü olarak daha ilk devirlerden itibaren vardı. Bu süreç sahanın şartlarına uygun şekilde Türkiye Cumhuriyeti'nde de devam etmiştir.

XIX. yy'ın başlarındaki sosyo-ekonomik değişiklikler arşivciliği tarihçilikten ve kütüphanecilikten de ayrı bağımsız bir bilim haline getirmiştir. Özellikle iletişim ve bilgisayar alanındaki değişme ve gelişmeler, bilgi ve belge toplatıp bunların kullanımını sağlayan arşivciliği büyük ölçüde etkilemiştir. Mesleklergenel olarak eğitim, teorik ve pratik bilgi, hizmet, çalışmada görece otonomi ve bağımsızlık , problemlerle karşılaşıldığında bağımsız yargı stratejileri ve etik kodlar.ile karakterize edilirler. Arşiv hizmetlerinin tarih boyunca kabul edilen önemine rağmen profesyonelleşme koşullarını yerine getirip profesyonelleşmesi ve bu uzun geçmişiyle özerk bir bilim haline gelmesi oldukça yeni bir tartışma alanıdır ve tartışma halihazırda sürmektedir.

ABSTRACT

“Worldwide Development of Archival Profession and Case of Turkey”

Professional archivists, through a combination of education and experience, are qualified to identify, manage, preserve, and make available records with enduring value for documentation, research, and other purposes.

They are employed in businesses, governments, universities, historical societies, libraries, museums, and other institutions that create and wish to maintain important records of their own, or that collect and maintain records for research use.

Profession is characterized by such things as high educational requirements, a solid body of theoretical and practical knowledge, service orientation and dedication, relative autonomy and independence in work, independent judgment, strategies for meeting complex issues, and a code of ethics.

Following remarks of the thesis begins with a historical retrospective giving a short description and analysis of the stages of development of archival science since the 16th century. It centers on the emancipation of theoretical and applied archival science to an independent discipline of arts regarding research and doctrine during the last 50 years. It investigates the aims of cognition, objects (contents and methodical structure), methods and results of research conducted up to now, then the channels of scientific communication and doctrine together with its historical roots and development in chronological basis. Furthermore in treats the importance of interdisciplinary orientation, the reciprocal effects of archival science and the description of the profession as well as the relationship between regional and global elements in theoretical and applied archival science and archival profession. By the further worldwide developments of archival science in technological media, communication techniques, business structures and professional ethics . In the last chapters of the thesis, in comparison with the worldwide case of archival science, historical roots, current situation, professional understanding and expected developments of archival science in Turkey have been presented.

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK	i
TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v-vi
KISALTMALAR	vii-viii
ÖNSÖZ	ix-x
GİRİŞ	1-8

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARŞİVCİLİK HİZMETLERİ

1.1. ARŞİVCİLİK HİZMETLERİNİN TARİHÇESİ	9-30
1.2. BİLİM OLARAK ARŞİVCİLİK	31-35
1.3 ARŞİVCİLİKLE İLGİLİ MESLEKLER	36-44
1.3.1. Diplomatik	36-37
1.3.2. Belge Yöneticiliği	37-39
1.3.3. Tarih	39-41
1.3.4. Kütüphanecilik	41-44

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARŞİVCİLİK MESLEĞİNİN PROFESYONELLEŞME SÜRECİ

2.1. MESLEK VE MESLEĞİN PROFESYONELLEŞMESİ	45-69
2.1.1. Mesleklerde Profesyonelleşme Süreci	48-61
2.1.1.1. Profesyonel Uğraşlar ve Profesyonelleşme	52-56
2.1.1.2. Profesyonelleşme Kuramları	57-58
2.1.1.1.1. Yapısalcı-İşlevselci Kuramlar	57
2.1.1.1.2. Marxist Kuramlar	58

2.1.1.3. Mesleklerin Sınıflandırılması	59-61
2.1.2. Meslek Etiği	61-63
2.1.3. Meslek Birlikleri	63-66
2.1.4. Mesleki Eğitim.....	66-69

2. 2. ARŞİVCİLİK MESLEĞİNDE PROFESYONELLİK KRİTERLERİNE DAYALI PROFESYONELLEŞME SÜRECİ

2.2.1. Arşivciler için Meslek Etiği, Gelişimi ve Etik modeller Üzerindeki tartışmalar	70-88
2.2.1.1. ICA meslek Etiği.....	73-85
2.2.1.2. Mesleki etik sorunlar	85-88
2.2.1.3.1. Einaudi olayı.....	86-87
2.2.1.3.2. Heiner olayı	87-88
2.2.2. Meslek Örgütleri.....	88-92
2.2.2.1. ICA (International Council Of Archives).....	90-91
2.2.2.2. SAA (Society Of American Archivists).....	91-92
2.2.3. Meslek Dergileri.....	93-98
2.2.4. Meslek Eğitimi	98-101
2.2.5. Meslek Hastalıkları.....	101-114

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYEDE ARŞİVCİLİK

3.1. CUMHURİYETTEN ÖNCE TÜRK ARŞİVCİLİĞİ.....	115-133
3.2. CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ARŞİVCİLİĞİ	134-142
SONUÇ	143-145
BİBLİYOGRAFYA	146-166
EKLER	167-236
Ülkelerin Milli Arşivleri	167-217
Dünyadaki Arşivcilik Örgütleri	218-236

KISALTMALAR

AASLH	: American Association for State and Local History
ACA	: Academy of Certified Archivists
A.e.	: Aynı eser
A.g.e	: Adı geçen eser
A.g.m	: Adı geçen makale
AHA	: American Historical Association
ASA	: Australian Society of Archives
A.y.	: Aynı yer
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DIA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed. by.	: Yayına hazırlayan
HRS	: Historical Records Survey
ICA	: International Council on Archives
ICBS	: International Committe of the Blue Shield
ICOM	: International Council on Museums
IFLA	: International Federation of Library and Associations
ISAD	: International Standart Archival Description
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
İA	: İslam Ansiklopedisi
İbid	: Aynı yerde
MAS	: Masters of Archival Studies
NAGARA	: National Association of Government Archives and Records Administrators
NASARA	: National Association of State Archives and Records Administrators
NHPRC	: National Historical Publications and Records Commission
NISTF	: National Information Systems Task Force
NYHS	: New York Historical Society

No	: Numara
OAH	: Organization of American Historians
Ölm.	: Ölümü
PACE	: Professional and Continuing Education
RAD	: Rules for Archival Description
RAMP	: Records and Archives Management Programme
s.	: Sayfa
SAA	: Society of American Archivists
SPA	: Society of Polish Archives
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
vs.	: ve saire
Yay. Haz.	: Yayına hazırlayan
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

ÖNSÖZ

Arşivcilik bugün, geniş çalışma alanı, konusunu özenle işleyişi ve yüklendiği pek çok sorumluluklarla sosyal ilimler arasında seçkin bir yer kazanmıştır. Onun “ Milletin hafızasını koruyup, onu geleceğe güvenle taşıyan bir meslek” şeklindeki kısa tarifi bile, bu hakkedişi doğrulamaktadır. Bunun temelinde , konusunun genişliğinin ve öneminin yattığı ortadadır. Ancak unutulmamalıdır ki arşivciliğin temelinde uzun bir geçmiş ile çeşitli ülkelerde farklı sahalarda yaşanmış tecrübeler ve gelişmeler yatmaktadır.

XIX. yüzyılın ilk yarısı, arşivciliğin bilimsel temele dayalı, özerk bir meslek olma yolunda ilk ciddi atılımlarını gerçekleştirdiği devredir. Bu önemli teşebbüsler, daha sonraki yüzyıllarda istenilen meyvelerini vermekte gecikmemiş ve arşivciliği pek geniş bir sahada, sosyolojik, ekonomik, tarihi ve kültürel alanlarda araştırma yapacakların da ilgi duydukları ve güvenle başvurabilecekleri bir alan haline getirmiştir.

Uzun geçmişine rağmen arşivciliğin bağımsız bir bilim dalı haline gelmesi oldukça yenidir. XX. yüzyıl başlarında bağımsız bir bilim dalı haline dönüşen arşivcilik, başlangıçta yalnızca kendisine teslim edilen belgeleri kabul eden, düzenleyen, muhafaza eden, belirli bir zaman aralığından sonra da bunları kullandıran bir uğraşı alanı olarak algılanmış ve tanımlanmıştı. XX. yüzyıl birçok bilim dalını, kapsam ve içerik olarak hem değiştirmiş hem de geliştirmiştir. Bu bilim dallarından biri de arşivciliğdir. Özellikle iletişim ve bilgisayar alanlarındaki büyük gelişme ve değişmelerle birlikte arşivcilik de yeni bir değişim ve gelişme çizgisine girmiş, yeni paradigma tartışmaları yaşanmaya başlamıştır..

Toplumsal değişim ile birlikte arşivciliğe bakış da değişmiş ve bu durum, arşivcilerin görevlerinde bazı yeni şekillenmelere de yol açmıştır. Bütün bunların, eğitimde nasıl bir yöntem uygulanması ve hangi konulara yer verilmesi gerektiği problemini de gündeme taşıması normaldir.

Yukarda sözü edilen farklı alanlardaki araştırmacıların ilgilerinin kazanılmasında, eldeki malzemenin yanında, bu materyalin işleniş tarzı, kalitesi ve halkla paylaşılmasındaki becerinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Meslek etiğine ve meslek standartlarına bağlı kalınarak gerçekleştirilen olumlu faaliyetler, varılan sonuçlar, teşkil edilen örgütler ve arşiv günleri bu hizmetlerin en belirgin yönleridir.

Günümüz arşivcisinin haklı olarak ilgisini çekecek bütün bu konular çalışmamızda, muhtelif ülkelerdeki özel yayınlara dayanılarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu yayınlar arasında, arşiv örgütlerinin yayımladıkları dergilerde yer alan makaleler, kaynakçada da görüleceği üzere yoğunluktadır. Ülkemizde Türkçe olarak arşivcilik konularında özellikle arşiv biliminde gündeme gelen yeni tartışmalara ilişkin kaynakların azlığı da eldeki imkânlar ölçüsünde uluslararası yayınlara ulaşmayı gerektirmiş ve elde edilen malzeme elden geldiğince kullanılmıştır.

Nihayet burada tez için gereken malzemelerin temin edilmesi ve kaynakların değerlendirilmesi aşamalarında görüşlerine başvurduğum hocalarım başta rahmetli Prof. Dr. Ali İhsan Gencer olmak üzere, danışmanım Prof. Dr. Ali Arslan, Prof Dr. Ayşe Üstün ve Prof. Dr. Mehmet Canatar'a teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Arşiv en basit anlamıyla "bir devletin, bir şehrin veya bir şahsın geçmişine ait belgelerin topluluğudur" şeklinde tanımlanabilir. Arşiv ve arşivcilik sosyolojik, ekonomik, tarihî ve kültürel konularda araştırma yapacakların ve kanunî haklarını arayacakların vazgeçilmez dayanaklarından birisidir. Geçmişle irtibat sağlayıp, gelecekte doğru yolun bulunmasına yardımcı olacak en güvenilir kaynaktır.¹ Geçmiş ile günümüz arasında irtibat kurmak gibi önemli bir görev yüklenen arşivler, hiç şüphesiz bir milletin en değerli hazinesi ve devlet varlığının da hafızasıdır. Arşivler, devletin ve fertlerin haklarını ve milletlerarası münasebetleri belgelerler ve korurlar; bir konuyu aydınlatmaya ve tespite yararlar. Bu arada ait olduğu devrin örf ve adetlerini, sosyal yapısını, müesseselerini ve bunlar arasındaki münasebetleri ortaya koyarlar.²

Arşivin işlevi eski Yunan ve Roma çağlarına kadar uzanan tarihsel bir köke sahiptir. İlk arşivciler, toplumsal, dini ya da resmi kayıt koruyucular olarak belirlenmiş olup temel görevleri, hukuki ve şahsi haklar ile kurumsal otoriteyi sağlamak için gerekli belgeleri korumaktır. Cadell, bir konferansında, "Şu ana kadar bizler, üzerinde fazla düşünmeden arşivleri saklamanın iyi bir şey olduğunu kabul ettik. Arşivcilik dünyadaki en eski profesyonel aktivitelerdir. Yazının icadı arşiv tutma ihtiyacından doğmuştur. Bütün zamanlarda ve bütün medeniyetler tarafından arşivler tutulmuş ve arşivin genel değeri ve faydaları hiç bir zaman tartışılmamıştır. Fakat bugün, faaliyetlerimizin değerlendirilmesinin bir sonucu olarak, arşivleri niçin tuttuğumuzu savunmak durumundayız" demektedir.³

¹ Tülin Aren, **Arşiv Problemleri ve Arşivcilik**, Ankara 1976, s. 13.

² İsmet Binark, "Arşivlerimizin Önem ve Değeri ve Osmanlı Devleti Döneminde Arşivlerimizin Islahı ile İlgili Olarak Yapılmış Çalışmalar", **Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi - İstanbul, 23-28 Eylül 1985**, c. I, İstanbul 1986, s. 154.

³ Fahrettin Özdemirci, "Arşivciliğe Felsefi Yaklaşım" **I. Milli Arşiv Şurası: 20-21 Nisan 1998**: Ankara/ T. C. Basbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara: T. C. Basbakanlık DAGM, 1998, 461-470.

Organize olmuş arşivcilik mesleğinin ortaya çıkışı çok yenidir. Kıta Avrupa'sında tarihsel olarak daha eskiye dayanmasına karşılık Amerika Birleşik Devletlerinde arşivcilik mesleğinin temelleri 1934 yılında Milli Arşivler'in kurulması ile atılmıştır. Milli Arşivler'in kurulmasından önce tarihçiler ve kütüphaneciler arşivsel belgelerin ve elyazımlarının korunmasında ortak bir anlayışı paylaşıyorlardı; ancak aralarında kendilerini arşivci olarak adlandıranlar yine de vardı.⁴ 1936 yılında Society of American Archivists (SAA, Amerikan Arşivciler Cemiyeti)'in kuruluşu mesleğin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başlangıcının ikinci adımıdır. Arşivciliğe günümüze değin pek çok katkılar yapılmasına karşın hala tam bir meslek olarak tanımlanamamış ve kabul görmemiştir. Gerçi daha fazla bir öngörü ve tekbiçimliliğe doğru yönelmiş haldeyken aynı zamanda bir dereceye kadar esnekliğini de korumaktadır. Kurama bağlılık ile faydacı gelenekleri bir birine katan bir yapısı vardır. Arşivciliğin yakın geçmişi, temel kurallara bağlılık ile beraber amacın belirginleşmesi, tekniklerin yenilenmesi ve kütüphanecilik, tarih gibi bağlaşıklık mesleklerle ilişkilerin yeniden gözden geçirilme şeklinde karakterize edilmektedir.⁵

Önemli bir güç sahibi olmalarına karşın meslekler, toplumbilim alanında çok uzun süre ayrı bir inceleme alanı haline gelememişlerdir. Bunda meslekler toplumbiliminin genellikle mesleklerin tek tek ele alındığı bir alan olarak gelişmesinin önemli payı vardır. Mesleklerin ayrıca dönem dönem değişiklik gösterdiği de unutulmamalıdır. Arşivcilik mesleği de uzun geçmişi içinde benzer bir süreç yaşamıştır. Diğer taraftan mesleklerde profesyonelleşme olgusu, toplumbilim açısından olduğu gibi, Arşivcilik alanında da yeni bir konu değildir. 1970'li yılların ortalarında SAA'nın başkanlarından biri "Bu derneğin tarihindeki değişmeyen konu, profesyonellik fikri ile ilgi ve hatta tutkudur. Bizim hâlâ profesyonel bir arşivcinin ne olduğu ya da onu neyin profesyonel yaptığını ya da profesyonel olmayan amatör bir arşivciden farkının ne olduğu konusunda şüphelerimiz var"⁶ diyordu. Şimdi bu belirsizlik bir ölçüde ortadan kalkmış bulunmaktadır. Arşivcilik sahası,

⁴ Elizabeth W. Adkins, "The Development of Business Archives in the United States: An Overview and a Personal Perspective", *American Archivist*, 60:1, 1997, s. 8-33.

⁵ Bruce W. Dearstyne, **Arşivsel girişim, Modern Arşivcilik İlkeleri, Uygulamaları ve Yönetim Teknikleri**, çev. Mustafa Akbulut-A. Oğuz İçimsoy, İstanbul, 2001.

⁶ Wilfred L. Smith, "Broad Horizons: Opportunities for Archivists", *American Archivist* 37, January 1974, s. 11.

tüm tartışmaların ötesinde bir mesleğin belli başlı tüm özelliklerinin çoğunu sağlamış olup arşivciler bu nedenlerle kendilerini profesyonel olarak kabul etmektedirler.

XIX.yy ile XX. yy'ın başlarında dünyada arşivciler kabul görmüş bir iş grubu değildi.⁷ Genel evrak dairesi ile yerel arşiv dairesi arasında da mesleki standartlar ve bir program söz konusu değildi. Arşivcilerin işi bu devrede akademik tarihçiler ile eski eser ve evrak uzmanlarınıninkinden farklılaşmıştı. Ortaya çıkan profesyonelleşmenin iki önemli işareti İngiltere'de 1947 yılında görüldü: Akademik liyakat ve mesleki bir birlik olan Arşivciler Topluluğu.⁸

Profesyonelleşme, içinde uzmanlaşmayı barındıran bir süreç olmakla birlikte, uzmanlaşmanın yanında bazı süreçlerin de yer aldığı, daha kapsamlı bir gelişmedir. Profesyonelleşme, uzmanlık bilgisi ve becerisinin ötesinde kişiye bir kimlik, sorumluluk, davranış ve anlayış kazandıran bir süreçtir. Meslekler, farklılıklarını vurgular, eğitim ve seçim prosedürleri geliştirir, mesleki dernekleri oluşturur ya da güçlendirir; meslek ahlakını oluşturur, diğer mesleklerden farklılıklarını vurgular ve hem toplum tarafından tanınmak hem de mesleğe giriş konusunda denetim için girişimde bulunurlar.⁹

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hızla artmasıyla, ekonomik ve sosyokültürel yapılarda; kişi, küme ve tabakalar arasındaki ilişkilerde, mevcut değerlerde ve normlarda, örgütlenme, teknik ve toplumsal işbölümü ve farklılaşma biçimleri ve gruplaşma tipleri arasındaki işlevsel ve toplumsal bağımlılık ilişkilerinde köklü değişiklikler ve dönüşümler yaşanmıştır.

Yaşanan bu dönüşümü endüstri sonrası topluma geçiş biçiminde nitelendiren kuramcıların temel tezi, meydana gelen bu gelişmelerin sonucunda var olan paradigmalardan çözüldüğü ve özellikle hizmet sektöründe ve kültürel üretim

⁷ Elizabeth Shepherd, *Archivist: Profession of the Future in Europe*, VII European Conference on Archives, Warszawa, May 18-20, 2006, s. 2

⁸ Elizabeth Shepherd, a. y.

⁹ Philip Elliot, *The Sociology of the Professions*, New York, 1972, s. 94, 130

yapan endüstrilerde yaşanan büyüme ile bu alanlarda çalışan yeni bir entelijansiyanın doğduğu biçimindedir.¹⁰

XX. yy. başında yaşanan sosyo-ekonomik değişiklikler diğer bilim dalları gibi arşivciliği de etkiledi. Tarihçilikten ayrılan arşivcilik artık yardımcı bir idari bilim dalı sayılmaya başlandı. Otuzlu yıllara kadar devam eden bu süreç içinde de belge yönetim sisteminin temelleri atılmıştır.¹¹

Modern toplum, bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucunda uzmanlaşmış, entelektüel anlayışın bir sentezi olan uğraşların ve mesleklerin gelişmesi ile profesyonelleşme sürecini yaşamaya başlamıştır. Modern toplumun dayanak noktalarından biri haline gelen meslekler, 1920'lerden sonra refah devletinin gelişmesiyle önem kazanmıştır. Meslekler, bu dönemde yaşanan toplumsal ve ekonomik sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirerek, kamu yönetiminde, uygulamada ve bizzat yönetimde yer alarak önemli düzeyde güç elde etmişlerdir. Refah devleti ile birlikte hekimlik, mühendislik, hukukçuluk ve öğretmenlik gibi geleneksel mesleklerin; 1980'lerden sonra yarı meslekler olarak adlandırılan hemşirelik, kütüphanecilik, sosyal uzmanlık gibi mesleklerin; 1990'lardan sonra ise özellikle de ekonomi alanı ile ilişkili olan muhasebe, bankacılık ve bilişim sektörlerindeki mesleklerin öne çıktığını görmekteyiz. Arşivcilik mesleği de bu son grup içerisinde yer almaktadır.

Endüstri sonrası toplum, endüstri toplumunun dayandığı imalat sektörünün yerini hizmetlere dayalı mesleklerin aldığı toplum örgütlenmesidir. Etkin nüfusun giderek artan bir bölümünün hizmet sektöründe çalıştığını, ekonominin gelişmesiyle birlikte endüstri kesiminde çalışanların sayısının önceleri artma, sonra durgunlaşma ve ardından da azalma eğilimi gösterdiğini, buna karşılık hizmet sektöründe çalışanların oranının sürekli bir artış içinde olduğunu görmekteyiz.¹² Endüstri sonrası toplum kuramcılarına göre modern dünya, profesyonel uzmanlık dünyasıdır; endüstri

¹⁰ Martin, Bill, "**Transforming the Contemporary New Middle Class: From Professionals and Managers to Bricoleurs?**," Çevrimiçi: <http://lhi.rutgers.edu/size-lenyi60/toc.html> (15.12.2006)

¹¹ Tülin Aren, **a.g.e.**, s. 13

¹² David Harvey, "Esneklik: Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?," Socialist Review'den çeviren: Ayça Kurdoğlu, **Toplum ve Bilim**, Sayı: 56, 1993, s. 85

öncesi toplumların ülkenin kıt kaynaklarını tarım için kullanan toprak sahiplerinin ya da endüstri toplumlarının fabrika ve makine türünden fiziki yatırım araçlarına sahip olanların egemenliğinde olması gibi, endüstri sonrası toplumları da uzmanlık bilgisine sahip olanların egemenliğindedir.¹³

Arşivcilik mesleğinde profesyonelleşme süreci ve Türkiye konusundaki bu tezin amacı gerek kurumsal ve gerekse uygulamalı olarak yapılan tüm çabaların sistematik olarak incelenmesi ve sentezlenmesi dolayısıyla düşünsel bir deneyimle birleştirilmesidir.

Teorik yaklaşımların olmadığı veya yapılmadığı bir iş asla meslek değildir. Buna ancak bir uğraş diyebiliriz. Bir işin meslek olması için teorik yaklaşımlara, uygulamaların teoriyle geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Teorik yaklaşımlar için en uygun ortamlar üniversiteler ve akademik çalışmalardır. Çünkü bir mesleğe hazırlık, sistematik bir teoriyi gerektirir. Teori anlayışı meslekî becerilerin geliştirilmesi için önemlidir. Bu önem mesleğe hazırlıkta düşünsel bir deneyimin ve alt yapının olması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla profesyonel bir meslek için yalnızca iş başında eğitim yeterli değildir.

Hipotezimiz, etkili bir profesyonelleşme sürecinin tek başına deneyim yada eğitimle mümkün olamayacağı, meslek tanımının iyi yapılması, geçmişle olan bağlantılarının aydınlatılması ve kuram-uygulama öğelerinin bu süreçte iyi değerlendirilmesi gerektiği biçimindedir.

Profesyonelleşme sürecinin faktörlerinden biri de mesleki eğitimidir. Mesleki eğitimin niteliği o meslekte çalışan profesyonellerin yönelimlerini belirlemektedir. Mesleki eğitim süresince yaşanan toplumsallaşma ile birey, henüz eğitim aşamasında iken mesleğine yönelik bir bağlılık duymaya başlayacaktır. Mesleki bağlılık esas olarak bireyin 'meslek üyesi' olması ile başlayan bir süreçtir. Mesleki eğitimde birey mesleğin büyük ölçüde kuramsal ve bir ölçüde de uygulama bilgisini öğrenir, fakat birey o meslek alanında çalışmaya başladığında, beklentisine uygun bir meslek ortamıyla karşılaşmayabilir, Örneğin bir hekim henüz tıp eğitimi

¹³Harold Perkin, **The Third Revolution: Professional Elites in the Modern World**, London: Routledge, 1996, s. 1

sırasında bu mesleğe yönelik bir değerler kümesi ile donatılır, mesleğe hazırlanır. Fakat bu, daha çok mesleğin kuramsal ve uygulanımsal bilgisini kazandırma yönündedir. Birey eğitimini tamamlayıp hekim olarak hizmet sunmaya başladığında bazı görev ve sorumluluklarla karşılaşır. Üzerine yüklenen bu sorumluluk, kişinin eğitim kurumunda iken mesleğe yönelik beklentisinden uzak olabilir. Bir meslek kendini bir uğraştan altında yatan akademik disiplin ile ayırır. O da, mesleği ünük olarak tanımlayan özel bir bilgi bütünüdür.¹⁴ Bugün hiç bir meslek iyi tanımlanmış bilimsel bir geçmişi olmadan gelişemez.

Arşivcilik, uzun tarihsel geçmişine karşın diğer uğraş alanlarındaki kadar yeterli düzeyde sistematik bir bilgi birikimine sahip bir alan değildir. Arşivciliğin, ancak geçtiğimiz yüzyılın başında eğitim kurumlarında yer almaya başlaması, arşivcilik mesleğinin, hekimlik ya da hukukçuluk mesleği eğitimi kadar sistematik, standart ve bütüncül bir meslek bilgisine sahip olmasını önlemiştir. Bunun temel nedenlerinden biri, arşivciliğin, hekimlikte ya da hukukçulukta olduğu gibi insan yaşamının tek bir alanı ile değil, çok daha geniş bir alan ile ilgili bir hizmet sunuyor olmasıdır.

Arşivcilik, mesleki bilginin niteliği açısından da diğer meslek alanlarından farklıdır. Arşivcilik bilgisi, sadece dar bir uzmanlık alanı ile ilgili olmayıp, toplumu ilgilendiren idare hukuku, toplumbilim, psikoloji, toplumsal psikoloji, çalışma toplumbilimi, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, yönetim bilimi, işletme yönetimi ve iktisat gibi birçok bilim dalını ve disiplini içeren bir özelliğe sahiptir. Disiplinler arası bir alan olması arşivciliğin kendi disiplinini oluşturmasını zorlaştırmıştır.

Bir meslek veya beceri otonom bir meslek statüsünü ancak yazılı bir etik kod sistemini kabul edip kendine uygularsa kazanabilir. Bu tarz bir yazılı kod bireysel profesyonelle iş çevresinde doğru ve yanlış, iyi ve kötü, adil ve adil olmayan gibi genel hatları tanımlar.¹⁵ Bir mesleki etik kod bu tarz hükümleri vermek için çeşitli standartlardır ve genelde mesleğin tüm üyeleri tarafından kabul görmüştür. Tümüyle adalete referans veren saf ahlaki değerleri, bütünleşmeyi, saygı ve

¹⁴Theo Thomassen, **Archivists Between Knowledge And Power, On the independence and autonomy of archival science and the archival profession**, Archiefschool, Amsterdam. s. 1

¹⁵ Theo Thomassen **a. g. e.** , s. 3

güvenilirliği, mesleki etiketi, objektifliği, kanunlara uymayı ve meslekte profesyonel yeterliliği öngörür.¹⁶

Arşivciliğe mesleki saygınlık kazandırmak, mesleki birlik oluşturmak, gerekli düşünsel yapının ve beraberinde meslek etiğinin oluşması ve yerleşmesi gereklidir.¹⁷ Dünyada çok önemli kabul edilmesine rağmen Türkiye’deki yazımda meslek etiği önemsenmemiştir.

Arşivcilikte akademik düzeyde eğitim kadar önemli diğer bir öge de mesleki örgütlenmedir. Arşivcilerin kendi mesleki formasyonlarını geliştirmek ve mesleki kültürlerine katkılarını sağlamak için birliklere gereksinim vardır. Böylece, meslekte ortak bir dil ve değerler bütünü oluşturabilir, bunu paylaşabiliriz. Meslek birliği, özgüveni geliştirme, toplumda mesleki kimliği sağlama ve kişisel etkinlikleri öne çıkarma açısından gereklidir. Mesleki birlikler arşivciliğin gelişmesine önemli bir işarettir. “Mesleki kuruluşların varlığı ve faaliyetleri mesleki duyarlılığı geliştirmede önemli rol oynar. ” Mesleki bir örgüt olarak 16 Nisan 1998 tarihinde Tüm Arşivciler Derneği’nin kurulması ile Türkiye’de arşivciliğin meslek olarak algılanması yolunda önemli bir adım atılmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, Arşivcilik hizmetleri, tarihçesi, bilimdalı haline gelmesi ve arşivcilikle ilgili meslekler üzerinde durulmuş; ikinci bölümde arşivcilik mesleğinin profesyonelleşme süreci ayrıntılı olarak incelenmiş ve kuramlardan bahsedilmiş üçüncü bölümde de Türkiye’de arşivciliğin gelişmesi üzerinde durulmuştur. Ancak asıl amacımız “Profesyonelleşme Süreci” nin aydınlığa kavuşturulması olduğundan Türkiye üzerinde fazlaca durulmamıştır. Bunun bir nedeni de Türkiye’de henüz profesyonelleşme süreci altyapısının henüz gereğince olgunlaşmamış olmasıdır. Belki başka bir araştırma konusu olarak alınması yararlı olacaktır.

¹⁶ Inge Nickerson - Michael Broihahn, **Beyond the categorical imperative: a philosophical examination of codes of ethics in the financial professions**, <http://www.sbaer.uca.edu/docs/proceedingsII/96sbi127.txt> (23.11.2007)

¹⁷ Fahrettin Özdemirci, **a. g. e.**, s. 462

Çalışmada kaynak analizi ve betimsel yöntem kullanılmıştır. Kaynakların güncel olmasına ve gelişmiş ülkelerden seçilmesine özen gösterilmiştir. Elektronik ortamdaki ve kütüphanelerdeki kaynaklar dışında taradığım en önemli kaynaklar: LISA: Library and Information Science Abstracts, 1969 dan günümüze, CURRENT CONTENTS , Scholarly Research, Publishing and Analysis by Thomson Reuters¹⁸ , Library Literature & Information Science Full Text¹⁹ Ayrıca önemli gördüğüm ve yararlandığım tüm kaynaklar bibliyografya bölümünde yer almaktadır.

Son yüzyıl içindeki gelişmelerle arşivcilik kendi değer, norm ve standartlarını belirleme ve eğitim kurumlarını oluşturma yönünde, diğer bir deyişle profesyonelleşme sürecinde, büyük bir aşama kaydetmiştir. Mesleğin hedefleri ve öncelikler konusunda Amerikan Arşivciler Cemiyeti tarafından hazırlanan raporda, "Durumu geliştirmek için, arşivcilerin daha tutarlı hedefler belirlemeleri ve imajlarında yeniliğe ve benzersizliğe yer vermeleri, bunu da eğitim, programlar, kendi kendisini denetleme, tanıtım, reklam ve modern yaşama uygunluk yolu ile gerçekleştirmeleri gerekir" denilmektedir.²⁰

Tıp mesleğinin kendi profesyonel bağımsızlığını kazanmak için yaşadığı süreci düşündüğümüzde, arşivcilik mesleğinin bağımsızlık ve otonomi yolunda ve daha gidecek çok yolunun olduğunu görmekteyiz.²¹ Bu nedenle günümüz koşullarında arşivciliği meslek olma yolunda önemli aşamalar kaydetmiş ancak henüz profesyonelleşme sürecinin başlarında olan bir uğraş olarak kabul etmek doğru olacaktır. Daha da ötesinde Mykland'ın ifadesiyle "şunu da sormak gerekiyor: Profesyonelleşmede ne kadar ilerledik? Kendimizi -meslek veya meslek olmayan- olarak tanımlamak adına hangi düzeyde mesleki kimliğimiz mevcuttur?"²²

¹⁸ <http://thomsonreuters.com>.

¹⁹ <http://www.hwwilson.com/databases/liblit.htm>

²⁰ Society of American Archivists, Task Force on Goals and Priorities, Planning for the Archival Profession , **Society of American Archivists**, 1986.

²¹ Theo Thomassen, **a. g. e.**, s. 8

²² Liv Mykland, "Protection and integrity. The archivist's identity and professionalism", **Archivum** XXXIX, München, 1994, s. 105.

BİRİNCİ BÖLÜM
1.ARŞİVCİLİK HİZMETLERİ

1.1. ARŞİVCİLİK HİZMETLERİNİN TARİHÇESİ

Araştırmalar arşiv hizmetlerinin oldukça eski bir geçmişi olduğunu gösteriyor M.Ö. 3000-2500 yılları arasında Mezopotamya’da çivi, Mısır’da ise hiyeroglif yazı, piktografik yazının gelişmesi ile şekillenmiştir²³. Bu tür yazılarla olan belgeler, ekonomik ve kültürel ilişkilerin katkısıyla çoğalmış ve korunup saklanmaları için de arşivler oluşturulmaya başlanmıştır²⁴. Suriye’de Halep’in 60 km. güneyinde antik Ebla’da şehrinde M. Ö. 2400-2350 yıllarına ait belgeler bulunmuştur²⁵. Arşivsel belgelerin korunma yöntemleri binlerce yıl önce Mezopotamya’da gelişmiş, sonra Hellen devrinde devam ederek Mısır’a, Yunanistan’ın Miken şehrine ve İran’a geçmiştir. “Kloas Veenhof’un çivi yazısı arşiv ve kütüphanelere dair neşrettiği eser²⁶, Yakınoğu’nun özel arşivleri üzerinde ayrıntılı tartışmalar sunmakta ve fakat arşivsel anane ve problemlere sistematik bir yaklaşım sağlamamaktadır” diyen Maria Brosius, bu konuda Ferioli²⁷(1994) ve Olof Pedersen²⁸(1998)’nin çalışmalarında da aynı eksikliğin varlığına işaret eder ve makalesinde henüz açığa kavuşturulmamış bu soruları ele alır²⁹.

Orta Fırat üzerinde, bugünkü Tel Hariri’nin 11 km. kuzey batısında kurulmuş olan antik Mari şehrinde, 1933 yılından itibaren yapılan kazılar, buranın, Babillilerin Akdeniz’e açılan ticaret yolunun mühim bir dış noktası olduğunu göstermiştir. İçlerinde kralların arşivleri de bulunan saraylar, eski Babillilerden (MÖ. 1950-1700) kalmadır. Keşfedilmiş 20. 000 toprak tabletin (Tontafeln) 5000’ni siyasi ve idari mektuplaşmalara aittir³⁰. Lazkiye’nin kuzeyindeki antik **Ugarit** şehri

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Şinasi Tekin, **Eski Türklerde Yazı, Kağıt, Kitap ve Kağıt Damgalar**, İstanbul, 1993,s. 11-24

²⁴ İshak Keskin, **Yakınçağ’dan Günümüze Türkiye’de ve Avrupa’da Arşivcilik Eğitimi**, Doktora tezi, İstanbul, 2003, s. 10

²⁵ Alfonso Archi, **Archival Record-Keeping at Ebla 2400-2350 BC**, 17-36, ed. Maria Brosius, **Ancient Archives and Archival Traditions: Concepts of Record-keeping in the Ancient World**, Oxford: Oxford University Press, 2003, 30.

²⁶ K. R. Veenhof, **Cuneiform Archives : An Introduction**, 1986, s. 9-36

²⁷ Piera Ferioli, eds., **Archives Before Writing**, Centro Internazionale di Ricerche Archeologiche Anthropologiche estoriche, Rome, p. 13-28.

²⁸ Olof Pedersen, **Archives and Libraries in the Ancient Near East 1500-300 B.C.**, Bethesda, Md.: CDL PRESS, 1998.

²⁹ Maria Brosius, **Ancient Archives and Concepts of Record-Keeping; An Introduction**, Oxford University Pres 2003, s. 1-2

³⁰ Ne yazık ki bu şehir MÖ. 1696’da Hammurabi tarafından tahrip edilmiştir. Bkz. **Der Grosse Brockhaus**, VII,527 (I-XII, Wiesbaden, 1952). Ayrıca bkz. İ. Keskin, **a. g. e.** , s. 10 (: Johannes Papritz, “ Archive in Altmesopotamien : Theorie und Tatsachen”, **Archivalische Zeitschrift**, C.

M.Ö. 1360 yıllarında, Hititlilere bağlı küçük bir krallığın merkezi idi. XIV. ve XIII. asırlarda burada Akkadların çivi yazısı dışında, Fenikelilerin sessizlerden oluşan bir yazısının olduğu düşünülüyor. H.Bauer ve C.Virolleaud'un çözdükleri bu yazı, Sami dillerin Kanan grubuna bağlı bir yerli dilin varlığını gösteriyor. Ugarit'te bulunan kalıntılar, Tevrat'ın anlaşılmasında dil ve din tarihi açısından büyük bir ehemmiyet taşıyor. C. F. -A Schaffer 1929-1939 yılları arasında ve 1948 den bu yana yaptığı kazılarda önemli keşiflerde bulundu. Yapılar arasında her şeyden önce kral sarayı büyük bir önem taşıyor. Burada kralların arşivleri de bulunmuştur³¹.

Mezopotamya-Mısır-Anadolu üçgeninde bu antik uygarlıkların merkezlerinde ve önemli taşra uzantılarında düzenli arşivlerin oluşturulduğuna dair kesin deliller bulunmaktadır³². Bu düzenli yapılanma ise, ancak ciddi bir teorik oluşumun ürünü olabilir. Dolayısıyla düzenleme ilkelerine o zamanlarda da uyulduğu rahatça söylenebilir. Eski dünyanın önemli uygarlıkları arasında yer alan Mari'nin kral sarayında MÖ. 1695'lerden ve Ugaritlilerden kalma belgelerin karışık olmadığı, yani fonların korunmuş ortaya çıkmıştır³³.

Eski Grek ve Roma'da da arşivler oluşturulmuş, saraylar ve tapınıklarda korunmuşlardır. En parlak zamanında Atina ve diğer şehir devletleri ile koloniler arşivlere sahiptiler³⁴. MÖ. IV. asırda Atina'da, oldukça iyi organize edilmiş umumi bir arşiv vardı. Epikurien felsefe okulunun kurucusu Epikuros, hayatının sonlarına doğru (M.Ö. 271) vasiyetini, Atina'daki bu umumi arşive, Metroon'a emanet etmişti. Epikuros bu konuda sadece, kendi felsefi kitabını Artemis tapınağına emanet eden selefi Plato'nun öğrencisi Herakleitos'u taklit etmiş olmalıdır.³⁵

VI. yüzyılın sonlarına doğru Roma'da Kardinal Deusdedit tarafından Turris Chartularia³⁶ da bir arşiv yaptırılmıştı. Bu arşivin yapılması ile birlikte, öteden beri

55,1959,s. 16, 26-27); Ernst Posner, **Archives in the Ancient World**, Cambridge, Massachusetta, Harvard University Press,1972, s. 70

³¹ Bu antik şehir, özellikle MÖ. II. asırda önemli bir ticaret merkeziydi. Bkz. **Brockhaus**, XI,722

³² İ. Keskin, **a. g. e.** ,s. 11 (: Posner, **a. g. e.** ,s. 61-62)

³³ **A. g. e.** ,s. 11 (:Papritz , **a. g. e.** ,s. 20-21)

³⁴ **A. g. e.** , s. 11 (: Adolf Brenneke, **Archivkunde, Ein Beitrag zur Theorie und Geschichte des Europäischen Archivwesens**, nşr. Wolfgang Leesch, Leipzig,1952, s. 107-108)

³⁵ Bkz. John K. Davies, **Greek Archives : From Record to Mouvement**, Oxford University Press, s. 328-329

³⁶ Rodolfo Lanciani, **The Ruins and Excavations of Ancient Rome**, Publisher: Houghton Mifflin, Boston. 1897. s. 198

varolan kitabet bürosu ve yazı işleri ile arşiv arasındaki sıkı ilişki çözülmeye başlamıştır. Bu belgelerin ilk oluşturuldukları yerlerden koparılması anlamına geldiği için oldukça önemli bir durumdur. Bu yeni düzenlemelerle birlikte belgelerin provenanslarının da yok edildiği düşünülebilir. Buralarda düzenleme sistemleri olarak kronolojik ve konusal düzenleme sistemleri uygulanmıştır. Nitekim Papa V. Paul döneminde Engelsburg'ta bulunan iki ayrı arşiv sıkça konusal düzenlemeye tabi tutulmuşlardır.³⁷

Ortaçağ Avrupa'sında güçlü devletlerin olmaması, kurulabilmiş küçük devletlerin idare merkezlerinin de sık sık değişmesi, faaliyetlerin yazılı belgelere dayalı olarak yürütülmesine imkan tanımamış ve dolayısıyla bu durum arşivlerin yaygınlaşmasını engellemiştir³⁸. Sadece İtalya'da Papalık Sarayı ile bazı Yunan piskoposluk merkezlerinde ve manastırlarda sürekli arşivlerin oluşturulduğu görülür³⁹. Daha sonraları ortaya çıkan küçük devletçikler, prenslikler ve güçlü aileler, kendilerine yasal bir dayanak oluşturmak için arşiv malzemelerine ilgi duymuşlar, bu da arşivlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Roma kayıt geleneği, Ortaçağ ve Yeniçağ'a kadar güçlü biçimde papalık kayıtları üzerinde etkisini göstermiştir. Hatta bu durum belgelerin hukuksal kullanımına kısmen de etki etmiştir.⁴⁰ Ancak Hıristiyanlığın ilk dönemlerine ait belgelere, bu dine karşı siyasal tavır alış nedeniyle pek rastlanmamaktadır.⁴¹

Napoli'de Anjou arşivleri için 1284 yılında bir döküm ve yönetmelikler hazırlandı. 1318'de Pierre d'Étampes, Trésor des Chartes'ın sandıklarını ve kayıtlarını kataloglamaya başladı. Beş yıl sonra William Stapleton İngiliz maliyesinin envanterini hazırladı.⁴²

³⁷ İ. Keskin, a. g. e. , s. 12 (: Adolf Brenneke, **Archivkunde : Ein Beitrag zur Theorie und Geschichte des europäischen Archivwesens**, nşr. Wolfgang, Leesch, Leipzig,1952, s. 114-116

³⁸ Benzer bir hal Osmanlı dünyası için de söz konusudur. İlk devirleri hakkında elimizde pek az belge bulunan Osmanlı dünyasında Kanuni döneminden (926-974/1520-1560)itibaren bol miktarda düzenli arşiv malzemesi ile karşılaşılır.

³⁹ İ. Keskin, a. g. e. ,s. 16 (:Bernd Ottnad, "Das Berufsbild des Archivars vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart", **Aus der Arbeit des Archivards : Festschrift für Ebenhardt Gönner**, nşr. Gregor Richter, Stuttgart , 1986,s. 4).

⁴⁰ Adolf Brenneke, a. g. e. ,s. 113.

⁴¹ İ. Keskin, a. g. e. ,s. 13 (: Terzo Natalini, Sergio Pagano ve Aldo Martini, **Das Geheimarchiv des Vatikans**, Stuttgart-Zürich,1991,s. 12-14).

⁴² Anne Gilliland **The Developement of Archivology in the Western World**, 1998, Çevrimiçi: slisweb.sjsu.edu/courses/m200.lindberg/200fa08gs.htm(12.01.2008)

XV. yüzyıla değin bilim adamları özellikle teologlar, Ahdi Atik ve Cedid ile ilgili araştırmalarında metinsel kritiğın elemanları olarak arşivi kullandılar; “Filolojik ve tarihsel disiplinin gelişmesi için arşivsel dokümanlar gerekli malzemeler olarak kullanılmışlardır; fakat onlara ve onların korunması için uygulanan metotlara bir bilgi formu olarak itibar edilmedi.”⁴³

XVI. yüzyılın sonlarında yeni Avrupa devletlerinin oluşumuyla birlikte, arşivsel yönetmelikler artmaya başladı. İlk bilimsel arşivsel tezler Charles du Moulin (MOLINAEUS, Carolus)⁴⁴, Jacob von Rammingen (Heidelberg, 1571)⁴⁵, Cesare Baronio (1578), tarafından yazıldı. “Bu tezler, bir egemen devletin, arşivlerini kesintisiz korumasından elde edilen arşivsel belgelerin Roma konseptine bağılı olarak değerdendirilmesiyle kaleme alınmışlardır.”⁴⁶

İspanyada II. Philip, Tapulara ve Escrituras Organizasyonu’na provenans prensibini uygulayarak “Simanca arşivlerinin yönetim talimatnamesi’ni “Instrucción para el gobierno del Archivo de Simancas” yayınlattı (1588).⁴⁷

XVII. ve XVIII. yüz yıllarda hukuki ve siyasal alanda arşivsel dokümanların gündeme geldiğı görölür. Bu dokümanlar, söz konusu yüzyıllarda kiliseye ait hakların kanıtlanmasında kullanılmaya başlar. XVII. yüzyılın başında ilk iki arşivsel elkitabı yayımlandı. Bunlar Alberto Barisoni (1587-1667)⁴⁸ ve Baldassarre Bonifacio’nun (1631) “De Archivis” isimli çalışmalarıydı.⁴⁹

Bu faaliyet bir yandan da diplomatik biliminin gelişmesine neden oldu ve diplomatiğın özel alanı, gerçekliğı saptamak şeklinde gelişti. Bu da sonuçta modern

⁴³ Luciana Duranti, **The Future of Archival Scholarship**, October 1998, s. 3. **Çevrimiçi:** <http://www.ucd.ie/archives/html/conferences/luciana-notes.htm> (22.12.2008)

⁴⁴ In regulas Cancellariae Romanae hactenus in Regno Franciae usus receptus commentarius analiticus. Ludguni, 1552

⁴⁵ Thea Miller, **The German registry: The evolution of a recordkeeping model**, Volume 3, Number 1 / March, 2003, 43-63.

⁴⁶ Bunlara daha sonraki asırlarda Ahasver Fritsch (Jena, 1664), Franciscus Neveu (1668), Nicolaus Glussianus (1684), Friedrich Rinckhamer (1688)ve Francisco Schmalzgrueber (Naples, 1738)’in çalışmaları eklenecektir. Bkz. Luciana Duranti , **a. y.**

⁴⁷ Eser 1998 yılında İspanyol Kültür Bakanlığı tarafından tekrar yayımlanmıştır. ISBN 84-7483-560-7

⁴⁸ Lester K. Born, “The ‘De Archivis commentarius’ of Alberto Barisoni, 1587-1667,” **Archivalische Zeitschrift**,” 50-51 (1955):

⁴⁹ Lester K. Born’s “Baldassarre Bonifacio and his essay’De Archivis ”, **American Archivist** 4 ,1941, s. 221-237.

tarihsel yöntem bilim ve yasal delil teorisinin gelişmesine ortam hazırladı. Ardından, Dom Jean Mabillon 1681’de Paris’te “De re diplomatica libri VI”⁵⁰ yı yayımladı.

Bundan sonra 1688’de Dom G. Perez, “Dissertationes ecclesiasticae de re diplomatica”yı bastı.⁵¹ Sonraki yüzyılın başında 1702’de Thomas Madox, Londra’da *Formulare Anglicanum* yayımladı⁵². Bu bilimsel düzeyde yapılan ilk deneme idi. Ve Madox’un temel amacı teknik çalışmaların tarihsel dökümanlar üzerinde nasıl yapılabileceğini göstermekti.⁵³ Sonrasında 1727’de Scipione Maffei, İtalya’da Mantova/Mantua şehrinde *Istoria diplomatica che serve d'introduzione all'arte critica in tal materia*⁵⁴ adlı eserini yayımladı.⁵⁵

1750 yılında Dom Toustain and Dom Tassin, Paris’te 6 ciltlik “Nouveau Traité de Diplomatique” i yayımladılar. Eser 1765 yılında tamamlandı.⁵⁶ C. Adelung ve A. Rudolph, 1759 yılında Erfurt’ta *Neues lehrgebaude der Diplomatik* neşre başladı. Bu eserin neşri de 1769 yılına kadar uzadı.⁵⁷

1765 çok önemli bir yıl oldu ve P. C. Le Moine, Fransa’da Metz şehrinde “Diplomatique pratique ou Traite de l’arrangement des archives et tresor des Chartes”ı yayımladı.⁵⁸

Üniversite düzeyinde arşivcilik eğitimi, 1770 yılında gerçekleşti ve Kuzey İtalya’da Arşivciler Bologna Üniversitesi’nde eğitim almaya başladılar. Hemen yedi

⁵⁰ Dijital reproduksiyonu için Bkz. **Çevrimiçi:** <http://141.20.85.26/mabillon/> (21.12.2008)

⁵¹ W. Johnson , Edward Gibbon F.R.S.: Early historical sciences, maurist erudition and related scholarship, 17th–20th centuries, **International Journal of Mechanical Sciences**, Volume 39, Issue 10, October 1997, s. 1077-1116

⁵² Thomas Madox, **Formulare Anglicanum** veya diğer adıyla “a Collection of Ancient Charters and Instruments of Divers Kinds, Taken from the Originals, Placed under several Heads, and Deduced (tarihsel sıralama ile) from the Norman Conquest, to the End of the Reign of King Henry the VII, Jacob Tonson and R. Knaplock, London, 1702, 441 sayfa

⁵³ David Charles, *English scholars, 1660-1730*, London : Eyre & Spottiswoode, 1951, s. 235-7

⁵⁴ Mura Ghosh, *Books on manuscript studies printed before 1800, including catalogues of manuscripts, in the Senate House Library, University of London*, 2007, **Çevrimiçi:** <http://www.shl.lon.ac.uk/subjects/guides/medievalmss/palbookspre1800.shtm>, (21.12.2008)

⁵⁵ Luciana Duranti, *Diplomatics: New Uses For An Old Science*, **Archivaria** 28, 1989, S.25

⁵⁶ Thurston, H. **Papal Diplomats**. In *The Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company, 1909. **Çevrimiçi:** <http://www.newadvent.org/cathen/05021a.htm> (22.12.2008)

⁵⁷ Luciana Duranti, **The Future of Archival Scholarship**, October 1998, s. 2. **Çevrimiçi:** <http://www.ucd.ie/archives/html/conferences/luciana-notes.htm> (22.12.2008)

⁵⁸ Eric Ketelaar, *Muniments and monuments: the dawn of archives as cultural patrimony*, **Archival Science**, Volume 7, Number 4 / December, 2007, 344

yıl sonrasında 1777'de Napoli Üniversitesi⁵⁹ de arşivcilere eğitim vermeye başladı.
⁶⁰ Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihini belgeleyen devlet evrakının(American State Papers)⁶¹ toplanıp yayımlaması için 1778'de bir memur ve amatör tarihçi olan Ebenezer Hazard(1744–1817)'a bir fon ayrıldı. ⁶² Ve Hazard'da Amerika'ya ait tüm önemli belgelerin toplanması çabasına girişti.

Fransız İhtilali (1789) dünya ölçüsünde siyasi sonuçlar doğuran önemli siyasal gelişmelere de zemin hazırlamıştı. Nitekim Fransa'da milli arşivin, Milli Meclis'in (Assemblée Nationales) bir arşiv ofisi olarak kurulması aynı yıl içinde gerçekleşti. Bir Parisli avukat ve devrimci olan Gaston Camus⁶³, "Assemblée Nationales'in Arşivcisi olarak adlandırıldı ve 1804'de ölümüne kadar söz konusu bu arşivi yönetti. 1879'da milli arşivin kurulması ve devletin sonrasında ortaya koyduğu "eski rejim" (Ancien Régime) e ait tüm evrakın toplanması çabaları Fransız hükümetinde arşivlere yönelik dramatik bir değişikliğin olduğunu ortaya koymaktadır. Yüzlerce yıl arşivler birbirlerinden bağımsız ellerde bulunurken tüm belgelerin bir elde toplanacağı, kataloglanacağı ve bir kurumun ortaya koyacağı yönetmelik altında toplanacağı bir milli arşiv fikri son derece devrimci görünmektedir. 1790 yılında daha işlerinin başında iken devrimcilerin tüm ülke geneline yayılmış farklı boyutlarda yaklaşık 5700 arşiv deposu karşılaştılar ve ancak 1794 yılına birleştirilmeleri konusunda kadar etkin bir çaba içine girilemedi. ⁶⁴

Arşivlerin, daha çok kralların ve kilisenin malı olduğu kanaati Fransız ihtilali ile değişmiş, bunlara kamunun da hakkı olduğu düşüncesi kabul görmeye başlamıştı. Bu durum,o zamana kadar devlet tarafından yönetilen arşivlerin bakım ve korunmasının da kamusal bir görev olduğu fikrini yerleştirmişti. Neticede arşivler

⁵⁹ bkz. Elvira Chiosi, Academicians and academies in eighteenth-century Naples, **Journal of the History of Collections**, 2007, Volume 19 - Issue 2 - November 2007 - pp. 177-190

⁶⁰ Luciana Duranti, a.y.

⁶¹ Timothy L. Ericson, At the "rim of creative dissatisfaction": Archivists and Acquisition Development, **Archivaria** 33 (Winter 1991-92), 66-77, s.69

⁶² Donald R. McCoy, "The Struggle to Establish a National Archives in the United States", **Prologue** 16, No:2 ,1984, s. 75.

⁶³ Encyclopedia Britannica, 1911, C. V05, s.140,**Çevrimiçi:**

http://encyclopedia.jrank.org/CAL_CAR/CAMUS_ARMAND_GASTON_1740_1804_.html
(10.12.2008)

⁶⁴ Katherine Ly Cox, Ideology, Practicality, and Fiscal Necessity: The Creation of the Archives Nationales and the Triage of Feudal Titles by the Agence Temporaire des Titres, 1789-1801, Abstract, Florida State Uni.2007, **Çevrimiçi:**
<http://etd.lib.fsu.edu/theses/available/etd-11132007-091801/> (10.09.2008)

daha geniş bir biçimde korunmaya başlamış, küçük devletlerin ortadan kalkmasından sonra da bunların kamu malı olduğu ve toplumun kimliği sayılacağı düşüncesi kuvvetlenmişti. Belgelerin tarihi araştırmalar için kullanılmaya başlaması da bu güzel gelişmelerin bir sonucuydu. Bütün bu değişmelerin, arşivlerin fonksiyonlarını ve toplumsal görevlerini etkilediği de hatırlatılmalıdır. O zamana kadar arşivlerde çalışan hukukçular, yerlerini tarihçilere bırakmaya başlamışlardır.⁶⁵

Benzeri gelişmeler III. Carlos İspanya'sında da yaşanıyordu. 1785 yılında III. Carlos'un emriyle pek çok kütüphane ve müzeye sahip Seville'de yeni oluşturulan Hint adalarının Genel Arşivi "Archivo General de Indias" yönetimi için yasalar düzenlendi.⁶⁶ Bu yasalar (Ordenanzas) , söz konusu arşivi özgün düzene (Original Order) göre sürdürmeyi amaçlıyordu. Fransız Arşivist Natalis de Wailly'in prensibi 1841 de "respect de fonds" olarak telaffuz etmiş olması, sonrasında Almanların Strukturprinzip'i geliştirmeleri ve devamında provenans prensibinin bir parçası olarak tanımlanması bağlamında. "The Ordenanzas" bu prensibi, terimler daha ortada olmasalar da 1790 yılında açıkça ortaya koymuştur.⁶⁷

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki eyaletlerde bulunan eski eserleri toplamak için kurulan, kısıtlı ve davete açık özel topluluklardan ilki olan Massachusetts Tarih Topluluğu "The Massachusetts Historical Society"⁶⁸, 1791 yılında devrimci Jeremy Belknap tarafından arşivsel malzemeleri ve elyazmalarını toplamak, korumak ve diğer toplayanlar arasında iletişimi sağlamak için kuruldu. 1792 ve 1794'de Ebenezer Hazard, Amerika Birleşik Devletleri'nin Resmi Evrakı'nın iki ciltlik koleksiyonunu yayımladı.⁶⁹

⁶⁵ İ. Keskin, a. g. e. ,s. 20-21

⁶⁶ Ordenanzas para el Archivo general de Indias, Spain, Madrid, 1790.

⁶⁷ Edward Butler, Mexican Society, Sons of the American Revolution Archivo General de Indias, Referans 9, Çevrimiçi:<http://www.sar.org/mxssar/spflor.htm> (11.10.2008)

⁶⁸ Amerika Birleşik Devletleri'nin 13 eyaleti arasında yer alan Massachusetts'teki bu tarih kurumu, Amerikan elyazmaları açısından da zengin bir kütüphaneye sahiptir. Bkz **Encyclopaedia Britannica** XV,29

⁶⁹ Ebenezer Hazard, Historical Collections Consisting of State Papers, and Other Authentic Documents; Intended as Materials for a History of the United States of America. Volume 1, Philadelphia, T. Dobson, 1792, İlk cilt kendi içinde bir bütündü ve kolonizasyon dönemine ait belgeleri ihtiva ediyordu. İkinci cilt 1794 te yayımlandı.

Fransız kanunları 1793’de tapular ve bunlar gibi feodal belgelerin yakılmasını onayladı.⁷⁰ Hemen sonraki yıl 1794’de Milli Arşiv, Messidor Kararnamesi (Décret du 7 Messidor, 25 Haziran1794) ile Fransa için bir merkezi arşiv deposuna dönüştü.⁷¹ Kararname ile arşivin halk tarafından erişilebilirliği onaylanarak, belgelerin değeri, tarihsel değere sahip dokümanlar olarak tescil edilmiş oluyordu.

XVIII. yüzyılın son on yılı, arşivsel teoride önemli gelişmeleri ortaya çıkardı. Bunlar arşivsel teori ve etkinliklerin güvenliği, tehlikeye düşmüş kayıtların kurtarılıp değerlendirilmesi, seçme ve alıkoyma için belgelerin değerlendirilmesi ve ortaya çıkan yeni milletlerin ihtiyaçlarını karşılamak için arşivlerin düzenlenmesi ve tanımlanması gibi konuları kapsıyordu.

Arşivler Fransa’da idari, siyasi, askeri sahada köklü reformlar yapan Napolyon Bonapart’dan (1821) sonra yeni ortaya çıkan ulusal kimliklerin desteklenmesinde kullanıldı. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde arşivler, tarihsel kaynakların belgesel yayınlarında kullanılmaya başlandı. Arşiv bilimi filolojik disiplinlerden gittikçe ayrıldı ve tarih disipliniyle gittikçe artan şekilde ilişkilendirildi. Tanımsal arşiv bilimi tarihin bir şekli olarak kabul edildi ve pozitivist tarih olarak sınırlandırıldı. Arşivciler, kütüphane yaklaşımlarından biri olan konu sınıflandırılmasına reaksiyon gösterdiler ve belgelerin organik tabiatı ve üretim durumlarına temellenen arşivsel düzenleme ve tanımlama teorileri geliştirdiler. Çalışmalar, müesseselerin tarihlerine, belge üretimine ve fonlar arasındaki karmaşık ilişkilere odaklandırıldı.⁷²

XIX. asrın başlarında Amerika Birleşik Devletleri’nin seçkin üniversiteleriyle tanınan şehri New York’ta, New York Tarih Topluluğu “New York Historical Society” (NYHS) 20 Kasım 1804’de John Pintard’ın büyük çabaları ile kuruldu. NYHS bir üyelik örgütü idi, fakat herkes katılabiliyordu. O yıllarda

⁷⁰ Kropotkin, P., **The Great French Revolution, 1789-1793** (N. F. Dryhurst, Trans.) New York: Vanguard Printings. 1927, Original work published Final Abolition of The Feudal Rights, **Çevrimiçi:** http://dwardmac.pitzer.edu/Anarchist_archives/kropotkin/frenchrev/1.html (08.09.2008)

⁷¹ bkz. **Çevrimiçi:** [reflex.raadvst-consetat.be/reflex/index.reflex?docid=57553&lang=fr](http://www.reflex.raadvst-consetat.be/reflex/index.reflex?docid=57553&lang=fr) (08.09.2008), ve bkz. **Çevrimiçi:** http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do;jsessionid=4B3C1F0C23B24EB25887DD143083CB7E.tpdjo15v_1?idArticle=LEGIARTI000006528395&cidTexte=LEGITEXT000006068663&dateTexte=20090417(08.09.2008).

⁷² Luciana Duranti,, **a. g. e.** , s. 3

Fransa'da bir başka gelişme yaşanıyordu: 1807–1814 arasında bir papaz ve eğitimci olan Boulogne'li Pierre Claude François Daunou, G. Camus'un yerine geçti ve Napoleon İmparatorluğu'nun arşivlerine başkanlık etti. O, kütüphanecilik eğitimi üzerinde çalışmıştı; buradaki görevinde fonksiyonel ya da konu temelinde milli arşivler için şematik düzenleme sistemi geliştirip onları yeniden organize etti.⁷³

1811 yılı arşivcilik eğitiminin dönüm noktası oldu. Napoli'de ilk amacı tümüyle arşivcilik mesleği olan bir okul kuruldu (Alunnato Diplomatico).

Münih ve Paris'te arşiv okulları 1821 yılında kuruldu. Paris'teki École des Chartes⁷⁴, bir ulusal okul olarak, önceden Napolyon tarafından onaylanmıştı. Ancak onun 1814 yılında iktidardan ayrılmasından sonra 1815'te Fransa kralı olan XVIII. Louis tarafından paleografya (eski elyazmaları okumaları) çalışmaları için kuruldu. Buranın ilk fakülte üyesi Kraliyet Arşivleri'nin Tarih Bölümü'nün şefi M. Pavillet'ti. Münih'de de 1821'de 'Bayerische Archivschule München kuruldu.⁷⁵

1827 ve 1866 yılları arasında önemli gelişmeler yaşandı. Prusya'lı, modern nesnel ve bilimsel tarihin babası olarak kabul edilen ve Berlin Üniversite'sinde profesör olan bilim tarihçisi Leopold Von Ranke (1795-1886), arşivcilik eğitiminde seminer sistemini kurdu. Onun sloganı “Kaynaklara kendileri adına konuşma izni ver” idi. Ayrıca tarihsel incelemedeki bilimsel yöntemi, ayrıntılı arşivsel araştırma ve kaynakların metinsel analizini vurgulamaktı. O, çağdaş kaynakları ve bağlantılı malzemeyi tarihsel yazımda kullanmada ısrar etti. Ona göre, araştırma dipnotlarla belgelenmiş olmalıydı.

Von Ranke, arşivlerin araştırma değerini Avusturya, Hesse (Almanya'da bir eyalet), Prusya, İtalya, Fransız ve İngiliz hükümetlerinin resmi kayıtları üzerinde yaptığı kendi araştırmalarıyla gösterdi. Von Ranke tarafından XIX. yüzyılın üçüncü çeyreğinde kurulan ve tarih yazımı üzerinde profesyonelleşen Alman okulu, tarih bilimini bir akademik disiplin olarak şekillendirdi. Böylece tarihsel çalışmalardaki

⁷³Maynard Brichford, “European Archival Theory”, **Midwestern Archivist** 7 no:2, 1982, s. 88.

⁷⁴Tülin Aren, “Arşivciliğin Gelişimi ve Arşivci Yetiştirilmesi”, **Arşiv Araştırmaları Dergisi**, Sayı 3, Nisan 2001, s. 81-94. Ayrıca bkz. Bruno Delmas, “L'École des Chartes et l'enseignement de l'archivistique”, **Wissenschaftliche Archivarsausbildung in Europa**, Marbourg: Wilhelm A. Eckhardt, 1989, s.7.

⁷⁵İsmet Binark, “Arşivcilik Eğitimi: Çeşitli Ülkelerde Arşivci Yetiştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar ve Ülkemizdeki Durum”, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni** 29, 1980, (3): s.154

bilimsel gelişmeler arşiv konseptini, arşivcilerin gözündeki arşiv değerinden farklı olarak bilimsel kaynak değerine dönüştürdü. Bu dönüşüm arşivciler ve arşiv malzemelerinin depolanacağı arşiv binaları için bir beklenti ortaya koydu.⁷⁶

Pierre Claude-François Daunou, 1830'da Fransız Milli Arşivi'nin "French Archives Nationales" başına geçti ve tarihçi François Guizot'a katıldı. Hedefi, Fransız İç İşleri ve Halk Eğitimi Bakanları ile birlikte dokümanter kaynakları yerleştirmek, örgütlemek ve yayımlamak idi.⁷⁷ 1831'de Jules Michelet Fransa tarihinin ilk cildi, onun arşivlerdeki kendi araştırmalarına dayalı olarak yayımlandı. Michelet 1830'den 1851'e kadar Fransa Kraliyet Arşivi tarih bölümünün başkanlığını da yaptı.

Aslen üç Prusyalı arşiv kuramcısı, Polonya'nın Stettin (Szczecin) şehriden arşiv müdürü Friedrich L. von Medem, Berlin özel arşiv komisyon üyesi Ludwig F. Hofer ve Münster'den bir tarihçi ve arşivci Heinrich A. Erhard, Zeitschrift für Archivkunde, Diplomatik und Geschichte'yi yayımladılar (1834-1836). İçinde siyasi ve tarihi yönleriyle arşivciliğe ait yazıların yer aldığı bu dergi, arşivin geleceği üzerine yapılacak tartışmaların kaynağı oldu. Adı geçen bu üç uzman araştırmacı, arşivsel bağımsızlık, (evrakı)imha etme ve arşivsel sorumlulukların boyutu ve kapsamı üzerinde tartıştılar.⁷⁸

İngiliz Kamu Evrakı Kanunu (British Public Record Office Act) 14 Ağustos 1838'de Kamu Evrakını güvenle koruma kanunu açıklaması ile kabul edildi. Arkasındaki amaç "Bir evrak ofisi" ortaya çıkarmaktı.⁷⁹ Hemen sonraki yıl Fransız Halk Eğitim Bakanı François Guizot, belgelere saygıya "Respect pour le fonds" göre çalışan, milli arşive bağlı dairelerin kayıtlarına uygulanacak talimatları yayımladı. Ortaya konulan ilkeye göre kayıtlar, onları toplayan müessesenin tabiatına göre gruplandırılacaktı.⁸⁰ École des Chartes da yıllık dergisi "Bibliothèque de l'École des Chartes" ı bu yıl yayımlamaya başladı.

⁷⁶ Maynard Brichford , a. g. e. ,s. 91

⁷⁷ a. g. e. , s. 89

⁷⁸ a. g. e. , s. 91.

⁷⁹ Wilma MacDonald, Keeping Safely the Public Records:The PRO Act of 1838, *Archivaria* 28 (Summer 1989), s. 151

⁸⁰ Bkz. Theodore R. Schellenberg, "Archival Principles of Arrangement", *American Archivist* 24 (January 1961),s. 11-24.

1841’de Fransa İç İşleri Bakanı Kont Duchatel, “Instructions pour la mise en order et le classement des archives departementales et communales” başlığı altında Guizot’un bölümlere ayrılmış (departmental) ve halka ait (communal) arşivin düzenlemesi için ortaya koyduğu kurallara ayrıntılı açıklama getiren bir yönetmelik yayımladı. Bu düzenleme, ilave olarak Kraliyet Arşivi’nin idari bölümü başkanı Natalis de Wailly tarafından aynı yıl somutlaştırıldı.

École des Chartes için önemli bir yıl olan 1846’da müfredat programı genişledi ve École des Chartes önde gelen bir arşiv okulu olarak itibar görmeye başladı. 1854’de Fransız kraliyet arşivleri, arşivsel envanterlerinin sıralı olarak yayımını başlattı. École des Chartes ‘da siyaset bilimi ve paleografya derslerine giren Aime Louis Champollion Figeac, 1860’da provenans prensibini ortaya koyan ikl klavuzlardan birini yayımladı , Manuel de l'archiviste des préfectures, des mairies et des hospices.⁸¹

1875-1895 arasında Prusya Devlet Arşivleri, Von Ranke’nin diğer bir öğrencisi Heinrich von Sybel ve Max Lehmann’ın da aralarında olduğu 6 özel devlet arşivcisinin yönetimi altında “Gerçek bilimsel kurum” olarak tanınır hale geldi; bu arşivciler arşivsel ve belgesel yayın programlarını yürürlüğe soktular. Max Lehmann, provenance⁸² ilkesinin benimsemesinde yol göstericilik yaptı. 1876’da Güney Almanya’da Franz Von Loher en eski Alman arşivcilik dergisi olan Archivalische Zeitschrift’in redaksiyonuna başladı (1876) .

Yukarda adı geçen Heinrich von Sybel, 1881’de Regulative für die Ordnunsarbeiten im Geheimen Staatsarchiv in Prussia’yı yayımladı. Burada, fonlara saygı “Respect pour le fonds” ilkesini provenans prensibine göre daha açık bir

⁸¹ István Rév, **The Archives of Metaphors, The earthworm as archivist**, Çevrimiçi:

<http://www.osaarchivum.org/galeria/catalogue/2008/linnaeus/metaphors/index.html> (09.01.2009)

⁸² Provenans prensibi 1839’da Fransız Kamu Direktifler Bakanı Guizot tarafından yayınlananyönetmeliklerde anılan “Respect pour les fonds” prensibinden kaynaklanır. İlk olarak Archives Nationales’de departman evrakına uygulanan bu prensip, evrakın onu üreten, biriktiren kurumuyapısına bağlı olarak gruplandırılmasına dayanır. İlk olarak ortaya çıktığında, organik kurukavramında prensip açık değildi, benzer tipten kurumların evrakı bir fonds bünyesinde gruplandırılıyordu;. ayrıca formüle edildikten sonra düzenli olarak ta uygulanamadı. Bu prensip, 1881’de Prusya Devlet Arşivi’ndeki tasnif çalışmalarıyla ilgili olarak kamu evrakının kamu idari kuruluşlarındaki orijinlerine göre gruplandırılmasını dikte eden yönetmeliği yayınlayan Prusyalı arşivciler tarafından daha net bir şekilde sokuldu ve Prusya prensibi “Provenienzprinzip” ya da “provenans prensibi” olarak isimlendirildi.. Theodore R. Schellenberg, a. g. e. , s. 11-24

şekilde dile getirdi.⁸³ O, Prusya devlet arşivlerinin düzenleme işi için kurallar, kamu kayıtları, halk idari organlarındaki kökenlerine göre gruplanmalılar... diyordu.⁸⁴ Böylece Prusyalılar ayrıca kayıt prensibini ya da özgün düzen ilkesini formüle etmiş oluyorlardı. Bu konudaki ilke, resmi kayıtların sıraları ve ilgili oldukları kurumun resmi aktivitesi sırasında aldıkları sıfatlar içerisinde korunacaklarını öngörmekteydi.

1883 yılında Gabriel Richou, arşivsel teori ve pratik konusundaki incelemesini “*Traité théorique et pratique des archives publiques*”i Paris’te bastı.

Amerikan Tarih Derneği “*American Historical Association*” (AHA), 1884’te kuruldu ve bilimsel tarihin gelişmesine yönelerek esas konusunu, farklı bağımsız arşivler arasındaki ilişkinin güçlenmesine yardım edecek standartlaştırılmış arşiv sisteminin gelişmesi olarak benimsedi.⁸⁵ AHA pek çok alt grubun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştı; 1895’de tarihsel el yazması komisyonu, 1899’da kamu arşivleri komisyonu ve 1909’da arşivciler konferansı ortaya çıkan bu alt grupların başlıcalarıydı.⁸⁶ Arşivciler konferansı yeni arşivler kurulması için organizasyonların yapılması ve mevcut olanların geliştirilmesi amacını taşımaktaydı.

1890’lar teorik gelişmelere hazırды. Kamu belgelerinin tarih için kaynak olarak kabulü anlayışı, Amerika Birleşik Devletleri’nde yayılmaya başladı. Bu, büyük çapta Amerika Birleşik Devletlerindeki bilimsel tarih kavramı sunumunun bir sonucu, aynı zamanda Avrupalı arşivsel kuramcılarının Amerika Birleşik Devletleri’ndeki arşiv mesleğine etkisinin neticesiydi.

Tarihin yazılma biçimi, XIX. yüzyılın son çeyreğinde radikal bir şekilde değişti. Bu zamana kadar tarih büyük ölçüde amatörler ve antikacıların bilgi alanı idi ve çoğunlukla bir uğraş olarak seçkin adamlarca yazılırdı. Bunlar çözümsel (analitik) tarihin yerine genellikle edebi, öyküsel tarihler yazdılar. Almanya’da eğitim alan bir grup genç Amerikalı tarihçi, bilimsel tarih eğitimi aldılar ve Amerika’da bunu uygulamaya çalıştılar. Bu genç Amerikalı tarihçiler amatörlerin ve antikacıların işi

⁸³ Anne Gilliland, Kelvin White, *Perpetuating and Extending the Archival Paradigm: The Historical and Contemporary Roles of Professional Education and Pedagogy*, *InterActions: UCLA Journal of Education and Information Studies*, Volume 5, Issue 1 2009 Article 7,1-23 s.7

⁸⁴ Theodore R. Schellenberg, *a. g. e.*, s. 11-24.

⁸⁵ **Çevrimiçi:**<http://www.archives.gov/about/history/milestones.html> (02.11.2009)

⁸⁶ bkz. “*Proceedings of the First Annual Conference of Archivists*” 30 December 1909, in *American Historical Association, Annual Report for 1909*, pp. 339-348

olarak kabul gören tarih anlayışını reddettiler, kapalılık üzerine temellenen Avrupalı tarih metodunun yanında, başlıca kaynakların eleştirel kullanımını, “Tarihte gerçekte ne oldu?”yu belirlemek için yola çıktılar.

Marburg’da Arşiv okulu 1893’de açılmıştı. École des Chartes’da bir profesör olan Arthur Giry, diplomatik bilimine ilişkin bir kılavuzu (Manuel de Diplomatique, 1994) yayımladı.⁸⁷ 1898’ de çok önemli bir gelişme oldu: Hollanda’da Groningen şehrinde Muller F. S. , J. A. Feith ve R. Fruin’in Arşivlerin düzenleme ve tanımlanması kılavuzunu “Handleiding voor het ordenen en beschrijven van archieven” (Manual on the arrangement and description of archives) yayımladılar.⁸⁸ Özenle hazırlanan bu kılavuz, ilk kez belirgin bir şekilde ve özetle Avrupa ülkelerinde geliştirilen arşivsel düzenleme ve tanımlama kavramlarını ve ilkelerini betimledi. Kılavuz arşivsel teori ve uygulamanın iki temeli olarak Respect des Fonds’u ve Provenans ilkelerini destekledi. Hollanda dilinde yayınlanan bu eserin arşivcilik alanında oynadığı rolün sadece bu ülke ile sınırlı kalmadığı, pek çok dile tercüme edilmişinden de anlaşılmaktadır : Nitekim G. Kaiser eseri, 1905 yılında Almanca’ya tercüme etti. J. Cuvelier 1910 yılında onu Fransızca’ya çevirdi. Arthur H. Leavitt te 1940 yılında eseri “Manuel for the arrangement and description of archives “ adıyla İngilizce’ye aktardı.

Amsterdam Üniversitesi ile Melbourne’deki Monash Üniversitesi’nde Arşivcilik profesörü olan Eric Ketelaar, “ Time future contained in time past, Archival science in the 21 st century” adlı makalesinde⁸⁹ söz konusu bu kılavuzu da ele alır. Ona göre Müller, Feith ve Fruin’in bu eseri çoğunlukla, modern arşiv biliminin bir başlangıç noktası olarak nitelendirildi. Theodore Schellenberg, bu eserin arşivcilik bilimine olan evrensel katkısı bakımından “ Arşivsel idare üzerinde kaleme alınmış en mühim el kitabı, galiba o üç Hollandalılarınkidir” demişti...Kanadalı arşivci Terry Cook’a göre bu Hollandaca eser önemini,

⁸⁷ C.R. Cheney, **A Handbook of Dates, for Students of British History**, Cambridge University Press, Reprinted 2004, s.xiv

⁸⁸ Manuals and textbooks of archives administration and records, A RAMP study, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris, 1992, s.6.

⁸⁹ Eric Ketelaar, “ Time future contained in time past, Archival science in the 21 st century” ,s. 3 ; T. R. Schellenberg ,”Modern archives : principles and techniques”, University of Chicago Pres, Chicago,III,12.

Avrupa'daki arşivsel teori ve bunun arşiv araştırmaları için bir metodolojinin açıklanmasına borçludur. Eric Ketelaar daha sonra söz konusu kılavuzun, ortaya arşivcilikle ilgili bir teori koymadığını, sadece ilmi açıdan uygun bir gelişmenin metodolojisini içerdiğini ileri sürerek bu üç Hollandalı için dile getirilen övgülere pek katılmadığını söyler. Sonra da kısaca şunları ilave eder “Kurallar pratikte dokunulmaz kaideler olarak görülürse, metodoloji bir doktrin olur. Ancak doktrin bir bilim değildir”.⁹⁰

XIX yüzyılın sonlarında tarih araştırmacılarının özelleşen deneyimleri, kronolojik ilgileri ve kütüphane konu sınıflandırma şemaları ile yüzleşmeleri arşivcileri, kayıtların organik tabiatı vurgulama ve farklı düzenleme teorileri geliştirmeye yöneltti. Amerika Birleşik Devletlerinde özel tarihsel el yazması depoları için sağlanan desteğe bağılı olarak yeni devlet arşivleri ve elyazması depoları ortaya çıktı. Kamu parası direk olarak değil de biraz devlet yönetimine yardım etmek veya vatandaşların haklarını korumak ya da tarihsel araştırma faaliyetini ve yayınları desteklemek için bu yeni oluşumlara verilmekteydi.

Amerikan Tarih Derneğı (AHA) J. Franklin tarafından kaleme alınan ve resmi arşiv komisyonu kurulmasını öngören bir planı benimsedi. Birleşmiş Milletler'deki arşivlerin durumlarını özel kişilerin gayretleriyle düzeltmeyi ilk defa planlayan bu komisyon, elyazması kayıt ve sicillerin bulunduğu mahzenlerin durumunu, muhtevası ve fonksiyonları üzerinde tarihi bir araştırma yapıp rapor düzenlemeye yetkili kılınmıştı. Komisyon ilk raporunda resmi evrakın karmakarışık bir halde bulunduğunu ve memurların ilgisiz kaldığını açıklamıştı...Bu rapor Birleşik Devletler'in güneyinde pek etkili oldu ve bir çok devlet arşivinin 1900 yılı başlarında iyileşmesine yol açtı.

XX. yüzyılda arşiv bilimi, bünyesinde gerekli tanımları oluşturmuş, kendine ait referans düzeni olan bir bilgi sistemi olarak gelişmiş olup, özde arşivsel malzemenin doğasına ilişkin teorik kavramların tümünü içeriyordu.⁹¹ Arşivsel kavram ve ilkeleri güçlendiren pek çok kılavuzun yayımlanması, iki dünya savaşı, hem Avrupa'da ve hem de Amerika Birleşik Devletleri'nde savaşlar ile yeni ofis

⁹⁰ Eric Ketelaar , a. g. e. ,s. 3-4

⁹¹Luciana Duranti, a. g. e. , s. 4

teknolojisiyle üretilen belgelerin miktarlarını azaltmak için bir yol aranılması, değerlendirme mekanizmalarının tartışmalarına yol açmıştı. Sonuçta belge yöneticiliği kavramı, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde gelişmeye başladı. Ancak aynı zamanda gittikçe artan şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'nde kamu arşivleri ve elyazması gelenekleri arasında çatışmalar da yaşanıyordu.

Bu yüzyılın başlangıcında ve sonraki otuz yılda, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Tarih Topluluğu (AHA), kongreyi, Avrupalı arşiv anlayışına dayanan, profesyonelce kadrolaşmış araştırma hizmeti verecek bir ulusal arşiv düzenlemeye ikna etmek için zorladı. J. Franklin Jameson, ulusal arşiv için kampanyada tarih topluluğunun şef lobicisi olarak hizmet etti. Ancak tarihçiler yalnız başlarına amaçlarını başarıya ulaştıramazlardı.

1901'de Prusyalı Heinrich Otto Meisner ilk defa gerçek değerlendirme ilkelerini yayımladı.⁹² Bu ilkeler yeniden Wilhelm Sante ve Wilhelm Rohr tarafından Alman arşivcilerin 1957'de Koblenz'deki yıllık toplantısında gündeme getirildi.⁹³ Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyindeki Alabama Eyaleti ilk olarak Devlet Arşiv ve Tarih Dairesini (Department of Archives and History) kurdu ve bu daireye, resmi arşivlerle ilgilenme, ayrıntılı şekilde tavsif edilmiş tarihi malzemeyi depolama, tarihi bilgiyi neşretme ve bu konulardaki araştırmaları teşvik etme yetkisi verdi.⁹⁴

1907 yılı Amerika Birleşik Devletleri'nde arşivcilikle ilgili bazı müesseselerin kuruluş yılı oldu. Güneyde bir merkez eyaleti olan Tennessee'de buranın devlet arşivi kuruldu. Aynı yıl tesis edilen Amerikan Tarihçiler Organizasyonu "Organization of American Historians" (OAH), araştırma malzemesi toplamak, bilimsel yayımların seviyesini yükseltmek ve Amerika tarihini araştırmak için bir alan sağlamaya çalıştı. Bir öncü arşivci olarak işine başlayan Waldo Gifford Leland, 1909 yılında Amerikan arşiv problemlerini, ilk arşivciler konferansında gündeme getirerek tanıttı ve onların prensipleri doğrultusunda çalışmalar yapılması

⁹² bkz. Heather MacNeil, Contemporary Archival Diplomats as a Method of Inquiry: Lessons Learned from Two Research Projects, *Archival Science*, Volume 4, Numbers 3-4 / September, 2004, 199-232

⁹³ Charlotte Woodley, Nature's Memory: An Appraisal strategy for Ontario Provincial Park records, University of Manitoba, 2006, s. 18

⁹⁴ **Çevrimiçi:** <http://encyclopediaofalabama.org/face/Article.jsp?id=h-2014> (13.09.2008)

gerektiğini belirtti.⁹⁵ Arşivciler konferansı 1936'daki Amerikan Arşivciler Topluluğu'nun (Society of American Archivists) gelişimine değin yıldan yıla toplandı ve yeni arşivler kurmak ve halihazırdakileri destekleyip geliştirmek için çalıştı.

Avrupalı ve Amerikalı arşivcilerin ilk buluşması olan Uluslararası Kütüphaneler ve Arşivler Kongresi, 1910'da Brüksel'de dünya fuarı sırasında yapıldı ve gerçekleştirilen oturumda provenans prensibi onaylandı. Bu kongre Joseph Cuvelier tarafından Brüksel'de yüzyılın başında kurulan Arşivciler ve Belçikalı Kütüphaneciler Cemiyeti "Association des Archivistes et Bibliothécaires Belges" tarafından da desteklendi. Kongre, Muller, Feith ve Fruin üçlüsünün, aynı yıl Cuvelier tarafından Fransızca'ya çevrilen kitabını tartışma konusu yaptı. Sonuç olarak bu kılavuz kitap tarafından savunulan provenans kavramı, kongre tarafından mesleğin temel kuralı olarak kabul edildi.⁹⁶ Toplantıya katılan Waldo Gifford Leland gibi Amerikalı arşivciler, Muller, Feith ve Fruin'in kılavuzundan büyük çapta etkilendiler.

Birinci Dünya Savaşı, arşiv kayıtlarının yaygın tahribini beraberinde getirdi. Bu savaş, uluslararası işbirliğinin genel problemlere çözümler geliştirmede gerekli olduğu konusunda arşivcileri ikna etti. Sonraki kırk yılda bu tarz iş birliği odaklıydı: Başlangıçta Entelektüel İş Birliği Enstitüsü "Institute for Intellectual Cooperation" ve sonra Milletler Cemiyetinin Uzman Arşivciler Komitesi "Committee of Expert Archivists of the League of Nations", uluslararası arşivler rehberinin oluşturulması ile arşivsel terminolojinin uluslararası sözlüğünün de aralarında bulunduğu birçok projeyi gerçekleştirmeyi üstlendi.⁹⁷

Amerika Birleşik Devletleri'nin kuzeyinde merkezde yer alan Illinois Eyaleti'nde Devlet Kütüphanesi'nin arşiv bölümü 1921'de kuruldu. Margaret Cross Norton, buraya yönetici olarak tayin edildi ve 1957'ye kadar bu pozisyonda kaldı. O, aynı zamanda 1930'dan 1936'ya kadar "American Historical Association"nın (AHA)

⁹⁵ L.D. Geller, In-House Conservation and the General Practice of Archival Science, **Archivaria** 22 (Summer 1986), s.165

⁹⁶ Jan Van den Broek, "From Brussels to Beijing," Proceedings of the 13th International Congress on Archives (Beijing, 2-7 September 1996), **Archivum: International review on Archives**, C. 43 (Munich: K. G. Saur, 1997),s. 33.

⁹⁷ **Çevrimiçi:** <http://biblio-archive.unog.ch/Detail.aspx?ID=408> (21.09.2008)

kamu arşiv komisyonunun bir üyesi ve "Society of American Archivist"'nın (SAA) dördüncü başkanı idi. Ayrıca Amerikan Arşivist dergisinin⁹⁸ 1946'dan 1948'e kadar editörlüğünü yaptı. Norton, Amerika Birleşik Devletleri'nde arşivcilik mesleğinin şekillendiği yıllarda üstlendiği öncülük rolünden, özellikle 1930-1940'larda İllinois Devlet Kütüphanesi'nde arşiv ve arşivcilikle ilgili konulardaki yazıları ile bu sahanın literatürüne olan katkılarından dolayı önemli bir şahsiyetti.

XX. asrın ilk çeyreğinin son yıllarında Avrupa'da arşivcilik adına güzel gelişmeler oldu. Sir Hilary Jenkinson "A Manuel of Archive Administration" adlı eserini Londra'da neşretti (1922). Vatikan'da bir arşivcilik okulu açıldı (1923) ve Paris'te Pierre Fournier, arşivlerin tasnifi ve envanterlerinin çıkarılması için pratik tavsiyeler de içeren *Conseils pratiques pour le classement et l'inventaire des archives et l'édition des documents historiques* adlı eserini yayımladı(1924).

XX. asrın ikinci çeyreğinin ilk yıllarında bu arşivciliğin önemli müesseselerinin kuruluşu için önemli adımlar atıldı. Birleşmiş Milletler Kongresi, üyelerinin ısrarlı kulisleri sonunda bugün Washington'daki Milli Arşiv binasının inşası için çok maddeli Omnibus Construction Act adlı bir yapım kanununu kabul etti (1926). 1931'de binanın hafriyatı yapıldı; şu anda Washington'daki Milli Arşiv Binası 1934'de kullanım için hazır hale geldi. Ertesi yıl (1927) Kütüphaneler Birliği ve Enstitülerinin Milletlerarası Federasyonu (IFLA) kuruldu. Bunu daha sonraki yıllarda, Eugenio Casanova'nın İtalya'da Siena şehrinde *Archivistica*'yı yayımlamasını (1928), Fransız Arşivciler Derneği'nin kuruluşu (1929) izledi.

1930' lardan 1960' a kadar hükümet arşivcileri, Hilary Jenkinson, Theodore Schellenberg, Margaret Cross Norton ve Ernst Posner'in teşebbüsleri ve yayımlarıyla mesleğin ve onun teorik temelini geliştirmesinde etkili oldular.

Rusya'da da gelişmeler devam etmekteydi. 1930'da Moskova'da Arşiv Okulu kuruldu.⁹⁹ 1933'de Fransızca Arşivciler Derneği *La Gazette des Archivistes* adlı dergilerinin yayımını başlattı. Arşiv uzmanları komitesi, UNESCO'nun selefi Institut International de Coopération Intellectuelle, tarafından toplandı ve ilk

⁹⁸Hakkında bkz. **Çevrimiçi:**http://www.cyberdriveillinois.com/departments/archives/norton_bio.html (15.07.2007)

⁹⁹ The Moscow State Institute for History and Archives, **Çevrimiçi:**<http://rggu.com/section.html?id=1553> (05.03.2008)

arşivcilikle ilgili terminolojik sözlüğün yayımını önerdi. Ancak bu öneriden hiçbir şey çıkmadı. Amerika Birleşik Devletleri'nde iş gelişimi idaresi tarihi belge incelemesini başlattı. Historical Research Society (Tarihsel Araştırma Cemiyeti), Luther Evans'ın yönetiminde devlet kurumlarında , yerel yönetimlerde ve özel depolardaki malzemelere ilişkin rehberler ve erişim yardımları hazırladılar ve ayrıca mikrofilme alınmış kayıtları da incelediler. Ancak konu ile ilişkili olarak yayımladıkları çalışmalar geniş kapsamlı değildi. Şu kadar var ki inceledikleri belgelerin enstantane fotoğrafı alındı ve bu çalışmalar, gelecekteki arşivcilik mesleği için bir rehber oldu.

1934'de Ulusal Arşivler, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi tarafından milli arşivler kanununa dayanılarak, bağımsız federal kurum olarak yeterli tarihsel veya başka değerlere sahip federal hükümet tarafından kesintisiz korumasına güvence vermek ve arşivciler tarafından kendi depolarına kabul edilmiş olan resmi evrakları toplamak için tesis edildi. Bu kuruma eğitimci olarak tarihçi Robert Connors, Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk arşivcisi sıfatıyla tayin edildi.¹⁰⁰

İçlerinde A. R. Newsome, Solon J. Buck, Theodore C. Blegen'in de bulunduğu bir grup Amerikalı arşivci, federal eyalet ve yerel düzeyde problemlerin ve deneyimlerin tartışılacağı bir merkezi de kapsayan Amerikalı Arşivistler Enstitüsü'nün kurulması çağrısında bulundu (1935).¹⁰¹

Amerika Birleşik Devletleri'nde Rhode Island'daki bir toplantıda, Amerikan Tarih Derneği Arşivciler Konferansı, 128 üyesiyle Amerikan Arşivciler Topluluğu(SAA)'na dönüştü (1936). Muhtemelen hükümet tarafından kabul, tanınma ve desteğin bir sonucu olarak arşivsel etkinliğin bu zamanda aldığı ilgi üzerine, arşivciler konferansının üyeleri, arşivsel materyali kullanan tarihçiler ve bilim adamları ile malzemelerin bakımı, organizasyonu ve yönetiminden sorumlu arşivciler arasında bir ayırım yapmaya ihtiyaç duyulduğunu fark ettiler. Alanlarının bir belirli bilim olduğuna, mesleğin gelişmesinin ve ilerlemesinin bir mesleki organizasyona ihtiyaç hissettirdiğine inandılar.

¹⁰⁰ **Cevrimiçi:**<http://www.archives.gov/about/history/milestones.html>, (23.09.2008)

¹⁰¹J. Frank Cook, "The Blessings of Providence on an Association of Archivists", **American Archivist** 46, No: 4, 1983, s 374-399.

Amerikan Arşivciler Topluluğu'nun arşivsel ekonominin sağlam prensiplerini geliştirmek ve arşivcilerle arşivsel kurumlar arasında iş birliğini kolaylaştırmak şeklinde özetlenebilecek bir hedefi vardı. Ayrıca selefinden daha fazla demokratik olarak, saflarını sadece geniş arşivsel müesseselerin yöneticilerine açmakla kalmadı; depolarda, arşivlerde ya da tarihsel elyazmalarının yönetiminde çalışanları da bünyesine aldı. Böylece küçük çapta özel ve iş arşivlerinden geniş tarihsel koleksiyonlara kadar her büyüklük ve yönelimde arşivleri de çatısı altına topladı.¹⁰² 1937'de SAA'nın ilk yıllık toplantısı gerçekleşti. 1938'de Amerikalı Arşivciler Derneği'nin yayını olan "American Archivist" (Amerikalı Arşivci) dergisi yayımlanmaya başladı.

1941'de Solon J. Buck, Amerika Birleşik Devletleri'nin ikinci arşivcisi tayin edildi ve 1948'e kadar bu pozisyonda bulundu. Bu dönem, ulusal arşivlerde tarihsel daireden hizmet bürosuna dönüşümü yansıttı. Birleşik Devletler arşivcisi ve Amerikan Arşivciler Topluluğu başkanı olan Solon J. Buck, uluslararası arşivlerin yönetimi ve arşivciler mesleği için bir örgütün kurulması yolunda çağrıda bulundu.¹⁰³ UNESCO'nun Paris'teki ilk genel konferansında, UNESCO'nun arşivciler için mesleki bir örgütün tesisini desteklemesi kararlaştırıldı.¹⁰⁴ Margaret Cross Norton, American Archivist'in editörlüğünü üstlendi ve onu bir ticaret günlüğüne dönüştürdü.

1947'de SAA temsilcileri UNESCO'ya UNESCO'nun Meksika'daki Uluslararası Genel Konferansına Uluslararası bir arşiv programı düzenlemesi için teklif getirdiler. Bu teklif kabul edildi ve Paris'teki resmi delegelerin toplantısını organize etmek üzere küçük bir bütçe tahsis edildi.¹⁰⁵ 1948'de Uluslararası Arşiv Konseyi "International Council of Archives" (ICA) UNESCO'nun desteğiyle kuruldu ve merkez bürosu Paris'te açıldı. Fransa Arşivlerinin genel müdürü Charles Saraman ilk başkanıydı. ICA, arşivlerle ilgili olarak dört senede bir düzenlenecek uluslararası bir kongreye, yuvarlak masa toplantılarına, arşivsel konular üzerine özel

¹⁰² SAA Description and Brief History, <http://www.archivists.org/history.html>. (26.08.2007)

¹⁰³ Solon J. Buck, "The Archivist's One World" *American Archivist* 10 (January 1947), s. 9-24.

¹⁰⁴ **Report of the United States Delegation with Selected Documents** (U. S. Department of State Publication No. 2821, 1947), s. 103.

¹⁰⁵ Oliver Wendell Holmes, "Toward an International Archives Program and Council, 1945-1950", *American Archivist* 39 (July 1976), s. 294-295.

çalışmalara, Afrika, Asya ve Latin Amerika bölgelerine ve bir uluslararası arşiv geliştirme fonu ile birlikte gelişmekte olan ölkelerin etkin ulusal arşiv programlarına sponsor oldu. Wayne C. Grover,¹⁰⁶ Birleşik Devletler arşivcisi tayin edildi ve bu görevini 1965'e kadar sürdürdü.

İlk ICA toplantısı Paris'te 24 ölkeden 350 fazla katılımcı ile gerçekleşti (1950). Burada sunulan tebliğler, Archivum'un ilk cildinde yayımlandı.¹⁰⁷ Charles Braibant, ikinci ICA başkanıydı. Onun tarafından federal belge kanunu, genel hizmetler yönetiminde Birleşik Devletler ulusal arşivlerine uygulandı.

1955'de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki arşivistler, sözü edilen kanunu geliştirdi. Amerikan arşivistlerine, etiğ de kapsayacak konularda karar vermelerinde yardımcı olacak ilk mesleki ana hatlar şekillendi ve 1956'da Amerikan Belge Yönetimi Örgütü (ARMA) oluşturuldu. Bu örgüt şu anda Association of Records Managers and Administrators International (Uluslararası Belge Yönetici ve İdarecileri Topluluğ u) adını taşımaktadır., UNESCO'dan aldığı finans desteğ i ile "Milletlerin tarihi kaynakları rehberi" adlı uzun vadeli projesine başladı.

Sonraki yirmi yılda yeni sosyal tarihin gelişip yükselişi, sosyal tarihçileri sıradan fertlerle ilgili hale getirdi; sosyal yapılar ve toplulukların doğ ası, ana geçiş olarak kurumların veya sosyal elitlerin bürokratik faaliyetlerinin ötesinde kaldı. Bu, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki sosyal hareketlerle beraber, azınlık gruplarının belgelenmesi, sosyal hareketler, bilimsel pratikler ve dokümanlama stratejisi üzerindeki değ işikliklerin yapılmasını açık şekilde telaffuz ettirdi.

Elsevier'in Arşivsel Terminoloji Sözlüğ ü¹⁰⁸ 10 yıllık çalışmadan sonra arşivsel terminolojiyi arşivsel gelenekler karşısında tanımlama ve mantıklı kılma teşebbüsü olarak bir komite tarafından hazırlandı.

Fransa Kültür Bakanlığı Arşivler Direktörlüğ ü, Manuel d'archivistique. Théorie et pratique des archives publiques en France'ı Paris'te yayımladı (1970)¹⁰⁹.

¹⁰⁶ **Çevrimiçi:** <http://www.archives.gov/about/history/archivists/> (03.11.2007)

¹⁰⁷ Jan. Van den Broek, "From Brussels to Beijing," Proceedings of the 13th International Congress on Archives (Beijing, 2-7 September 1996), **Archivum: International review on Archives**, C. 43 (Munich: K. G. Saur, 1997) s. 41.

¹⁰⁸ **Lexicon of archive terminology** (French, English, German, Spanish, Italian, Dutch). 1964. Jean Herbert, ed. Elsevier Publishing Co., New York.

Bu eser Fransız Arşivciler Derneği'nin bir ürünü olup yayımlanmış en iyi çağdaş kılavuzdu.

1972'de Georgia arşivciler derneğinin ilk dergisi Provenance,¹¹⁰ ve 1975'de Kanadalı arşivcilerin derneğinin dergisi Archivaria yayımlandı. Peşinden 1979'da UNESCO, Ramp serilerini yayınlamaya başladı.

Arşivsel eğitim reformu için toplanan Alman komitesi, hükümete “Bilimsel arşivciler için genel ya da tek tip eğitim temin edilmeli ve sonrasında da meslekte özelleşme gerçekleştirilmelidir” şeklinde bir teklif sundu. Bu teklifte şu noktalar da yer alıyordu. Arşivsel eğitim değişen mesleki görünüme uyarlanırken bir mesleğin küçük bölümü daha eski tarihsel belgeler ve özel kayıtlar ile ilgilenmelidir. Reform, modern arşivcinin uygun oluşumunun sağlanmasında görüş birliğinin eksikliği üzerine yoğunlaşmalıdır.¹¹¹

Standartlaşma, sertifikasyon ve eğitim yoluyla profesyonelleşmeye doğru hareket 1980'lerde başladı. Bu hareketteki etkili arşivistler arasında Richard Cox, Margaret Hedstrom, Steven Hensen ve James O'Toole ilk sırada yer almaktaydı.

1980'de çok önemli bir gelişme oldu: SAA ahlak yasası ICA konsülünce onaylandı¹¹²

Peşinden Birleşik Devletlerde şu gelişmeler yaşandı; MARC arşiv ve el yazmaları kontrol formatı geliştirilip benimsendi; arşivsel ve bibliyografik tanımlama pratikleri ile RLIN arşivsel alt sistem kayıtları birleştirildi.¹¹³ 1989'da bir diğer önemli gelişme yaşandı. Sertifikalı Arşivciler Akademisi Kuzey Amerikalı arşivciler için (ACA) profesyonel belgeleme yürürlüğe konuldu.

¹⁰⁹ **Çevrimiçi:** <http://www.ischool.utexas.edu/~issa/section1.html> (22.11.2007)

¹¹⁰ Daha önce “Georgia Archives”

¹¹¹ Brichford, M. (1985, Temmuz). European archival education. Paper presented at the annual meeting of the Society of American Archivists., **InterActions: UCLA Journal of Education and Information Studies** Volume 5, Issue 1 2009 Article 7, s.20 , **Çevrimiçi:** <http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1163&context=gseis/interactions>(17.02.2009)

¹¹² David E. Horn “The Development of Ethics in Archival Practice ” **American Archivist** 52 (Winter 1989), s. 64-71.

¹¹³ Anne J. Gilliland-Swetland “Automated Archival Systems”, **Encyclopedia of Library and Information Science** C. 48 (ed. Allen Kent, New York, N. Y. : Marcel Dekker, 1991),s. 1-14; ve Steven L. Hensen. “Squaring the Circle: The Reformation of Archival Description ”, **Library Trends** 36 no. 3 (Winter 1988), s. 539-552.

1997de, Sürekli mesleki eğitim kılavuzu, SAA'nın sürekli eğitim ve mesleki gelişim komitesi tarafından yayımlandı. Ve 1998 ICA'nın bir üye olarak içinde yer aldığı Uluslararası Mavi Kalkan Komitesi (International Blue Shield Committee) ¹¹⁴, kültürel mirasın, acil durumlarda ve istisnai hallerde korunmasına dair Radenci Beyannamesi'ni 16 Kasım 1998 de Slovenya' da neşretti¹¹⁵.

¹¹⁴ <http://www.ancbs.org/index.php>

¹¹⁵ **Çevrimiçi:** http://www.ancbs.org/index.php?option=com_content&view=article&id=61:the-radenci-declaration-on-the-protection-of-cultural-heritage-in-emergencies-and-exceptional-situations&catid=12:accords-declarations&Itemid=22 (17.02.2009)

1.2. BİLİM OLARAK ARŞİVCİLİK

Arşivlerin yönetim müesseseleri olmaktan çıkarılıp araştırma enstitüleri haline getirilmesi, XIX. asrın başlarında gerçekleşir. Arşivciliğin bilim halinde gelişmesi için gerekli olan bu atılım,1821 yılında Almanya’da Bavyera Devlet Arşivi’nde bir devlet okulunun “Bayerische Archivschule”¹¹⁶ açılmasıyla başlar. Aynı yıl Paris’te arşivcilerle tarihçilerin eğitim ve öğretimi için Ecole des Chartes¹¹⁷ açılır. Yine Almanya’da Marburg’da¹¹⁸ kurulan Hes Eyaleti Devlet Arşivi “Hessisches Staatarchiv”, 1848’den itibaren arşivcilerin eğitimini üstlenir. Arşivciliğin bilimselleşmesi yolunda dördüncü ciddi teşebbüs, Avusturya tarafından gerçekleştirilir. Aynı asrın ortalarında Viyana’da Avusturya Tarihi Araştırma Enstitüsü kurulur (1851).

Arşivciliğin bir bilim olarak gelişmesi için gerekli olan bu eğitim ve öğretim müesseselerinin kuruluşu, daha sonraki asırlarda da devam eder. Pek çok Avrupa ülkesinde bu kurumlar yayılırken buralarda uygulanan eğitim ve öğretim üzerinde de yayımlar yapılır¹¹⁹.

¹¹⁶Çevrimiçi: <http://lexikon.meyers.de/wissen/Archivar> (16.12.2007)

¹¹⁷Bruno Delmas, "L'Ecole des Chartes et l'enseignement de l'archivistique", *Wissenschaftliche Archivarsausbildung in Europa*, Marbourg: Wilhelm A. Eckhardt, 1989, s:7, Tülin AREN,; “Arşivciliğin Gelişimi ve Arşivci Yetiştirilmesi”, *Arşiv Araştırmaları Dergisi*, Sayı 3, Nisan 2001, s. 81

¹¹⁸ Marburg’da kurulan arşiv okulu için bk. Andreas Rohloff : “ **Die Archivschule Marburg**”, Çevrimiçi:<http://www.archivschule.de/content/220.html#07> (12.06.2007)

¹¹⁹ Barritt, Marjorie Rabe bu konuyu “Archival Training in the Land of Muller, Feith and Fruin : The Dutch National Archives School”, *The American Archivist*, c. 51, no :3, s. 336-344 ‘te ele alır. Luciana Duranti : “ Education and the Role of the Archivist in Italy”, *American Archivist*, c. 51, no: 3, Summer 1988, s. 346-35: 5 ile Grispo, Renato : “Die wissenschaftliche Archivarausbildung in Italien” , *Wissenschaftliche Archivarsausbildung in Europa*, nşr. Wilhelm A. Eckhardt , Marburg, Archivschule Marburg- Institut für Archivwissenschaft, 1989, s. 137-155 söz konusu eğitim ve öğretimi İtalya için işlerler. Heinrich, Anja, bu konudaki makalesinde İngiltere’deki eğitim ve öğretimi inceler : “ Die Archivarsausbildung der Archivars in Grossbritannien” (Çevrimiçi) <http://www.Uni-marburg.de/archivschule/forum12.html>, 15. 02. 2000. Caroline Williams, aynı eğitimi Liverpool Üniversitesi’nde “ Archival Training at the University of Liverpool”, *Journal of the Society of Archivists*, c. 18, no : 2, 1997, s. 181-188 ‘de işlerken Wolf, Fritz bu arşiv eğitimi, üniversite sonrası bir eğitim olarak değerlendirir : “Die Wissenschaftliche Archivarsausbildung an der Archivschule Marburg als postuniversitärer Ausbildungsgang”, *Wissenschaftliche Archivarsausbildung in Europa*, nşr. Wilhelm A. Eckhardt, Marburg, Archivschule Marburg- Institut für Archivwissenschaft,1989, s. 107-113. Ancak bu arada problemi daha geniş açıdan ele alıp değerlendiren çalışmalar da yapılmıştır : B. Delmas : The Training of Archivists : Analysis of the Study Programmes of Different Countries and Thoughts on the Possibilities of Harmonization – Meeting of Experts on the Harmonization of Archives Training Programmes, Unesco, Paris, 26-30 Kasım 1979 , Paris, Unesco, 1979 ; , Eckhardt G. Franz : “ Archives and Education : A RAMP Reader

Liverpol Üniversitesi arşivisti ve UNESCO arşiv danışmanı M. Cook, İstanbul Üniversitesi'nde verdiği bir konferansında¹²⁰ “Ancak günümüzde genel kanının, arşivcilerin (şüphesiz kütüphanecilerin de) meslek eğitimlerinin akademik olması yolunda olduğunu söylemek doğru gibi gözükmektedir. Bu şekilde bir eğitimde, daha sonra uygulamayla geliştirilecek teorik bilgiler verilmeye çalışılmalıdır. Bu teorik yönünden dolayı kütüphanecilik ve arşivcilik bir bilim olarak kabul edilebilir. Bu tarzdaki bir arşivcilik eğitimi her ne kadar akademik ise de, hiçbir zaman uygulamaya dayanması şartı ihmal edilmemelidir” demektedir¹²¹.

Esasında arşivcilere resmi ve düzenli bir eğitim vermenin oldukça eskilere uzandığını düşünen M. Cook, yukarıda sözü edilen arşiv okullarını hatırlatır, sonra da bunların özelliklerini belirtir: Bu okulların en önemli özelliği, tarihe yardımcı bilimlerin üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmaları ve özellikle eski belgeler üzerinde faaliyet göstermeleriydi. Arşivlerdeki bu tür çalışmalar diplomatik (fermanların incelenmesi) olarak adlandırıldı. Diplomatik, bir bilim dalı olarak XVII. yüzyılda kurulmuş ve XX. yüzyılın ilk çeyreğinde prestijinin zirvesine ulaşmıştır. İşte bu yüzden 1850-1925 yılları arasında arşivcilerin bir bilgin veya esas görevi tarih araştırmaları olan bir akademik teknisyen olarak düşünüldüğünü görüyoruz¹²².

Bütün bu teşebbüsler, arşivciden istenilen bilimsel niteliklerin kazanılmasına yöneliktir. Girişte de temas edildiği gibi sosyal, ekonomik tarihi ve kültürel alanlarda araştırma yapacaklara yardımcı olacak olan arşivcilerin tarih, kütüphanecilik, hukuk, paleografya gibi sahalarda da bilgi sahibi olmaları isteniyordu. Onların ayrıca program yöneticileri oluşu dolayısıyla planlamak, kaynakları belirlemek, sonuçlar elde etmek ve raporlar hazırlamak gibi problemlerle ilgilenmeleri çok yönlü bilgilerle donanmalarını da zorunlu kılmıştı.

Bilim olarak arşivciliğin temelinde arşivcilikle ilgili akademik eğitim yatmaktadır. Bu da tabii olarak söz konusu eğitimi şekillendirecek bir eğitim

with Guidelines, Paris, UNESCO, 1986. Carol Couture: Education and Research in Archival Science: General Tendencies” Archival Science, c. 1, No:1, 2001, s. 157-182

¹²⁰ M. Cook'un 24 Nisan-6 Mayıs tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi'nde verdiği ve aralarında İsmail Erünsal tarafından “**Arşivcilerin Eğitimine Çağdaş Yaklaşımlar**” adıyla çevirdiği konuşmasının da yer aldığı bu konferanslar, Jale Baysal tarafından yayımlanmıştır : İstanbul,1984.

¹²¹ a. g. e. ,s. 13

¹²² a. g. e. ,s. 14

programına dayanır. Konumuzla ilgili bu öğretim programı üzerinde hayli çalışılmış ve sağlanan gelişmeler, 1982 yılında basılan Kayıtlar ile Arşiv Yönetimi Programı (RAMP) “ Records and Archives Management Programme” raporunda aşağıdaki şekilde yer almıştır¹²³ :

- A. Genel Temel Dersler : Arşiv öğretiminde adayların önceden genel bir bilgiye sahip olmaları gerekir. Esasında uyum sağlamaya ve ana çizgileri vermeye yönelik olan bu dersler, koruma ve saklama.
- B. Asıl Meslek Konuları : Bunları, kayıt yönetimi (RM), arşiv yönetimi (AA), yorum bilim ve becerileri (Interperatitive science and skills) ve yönetim tarihi şeklinde sıralayabiliriz. Kayıt yönetimi dersi, yönetim birimindeki işlerlik ve tasarrufu sağladığı gibi geleceğin arşivini de hazırlar ve garantiler. Bu bakımdan onu arşiv yönetiminden ayrı bir konu olarak düşünmemek gerekir.
- C. Yorum bilim ve becerileri...
- D. Yönetim tarihi, arşivcilerin konuyu bir bütün içine doğru bir şekilde oturtmalarını sağlar.
- E. Enformasyon eğitimiyle ortak dersler : Benzer mesleklerle de verilmeleri açısından önemli konuları da içeren bu dersler :
Reprografi
- F. Bilgi toplama, erişim, yayımlama
- G. Bibliyoğrafya ve bilgi kaynakları
- H. Kullanıcı çalışmaları (User studies)
- I. Sergileme (Display)
- J. Mevzuat
- K. Güvenlik

¹²³ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Michael Cook, Günümüzde Arşiv Yönetimi Meslek Eğitiminin Temelleri, Arşivci Yetiştirmede İzlenecek Öğretim Programı, tercüme eden Ömer Ertürk, s. 33-38

L. Yapı düzenlemesi ve çevre denetimi

M. Sistem düzenlemesi ve otomasyon

Bibliyografya ve bilgi kaynakları dersleri, yarının arşivcilik biliminin namzetleri olan öğrencilere, sahalarındaki bilgi kaynaklarından bilimsel yöntemlerle ve güvenle yararlanma imkanı ve alışkanlığı sağlar¹²⁴.

Sergileme (Display), malzemenin sunumunu, bunun tekniğini ve müzecilik yöntemlerini ele alır.

Bilim olarak arşivcilik ile bu sahanın elemanları kendilerini ancak, özgürlük ve tarafsızlık ideallerine bağlı bir eğitimle koruyabilirler. Bilim olarak arşivcilik tarihin veya bilgi ve iletişim bilimlerinin yardımcı bilimi olarak tanımlanmamalıdır.

Arşiv bilimi, mesleki faaliyet temelinde ve arşivsel araştırma noktasında verdiği hizmetlerin niteliğini optimize etmek ve mesleğin kendi ilerlemesini göz önünde bulundurmamak durumundadır. Bu, arşiv biliminin özerk olarak gelişmesi için bir nedendir. Arşiv bilimi akademik özgürlük içerisinde gelişmeli, yardımcı bilim statüsü ve arşivsel kurumların yardımcı hizmetçisi olmamalıdır. Akademik özgürlük, bilindiği gibi bağımsız eğitim ve dış müdahale olmadan araştırmayı gerektirir.

M. Cook, bu konudaki endişesini şu şekilde dile getirir : Arşiv servisleri hizmet ettikleri yönetim sistemiyle bir bütünleşmeye gittiklerinden, buldukları ülkelerin hukuk ve yönetim geleneği içinde erimektedirler. Bundan dolayı arşiv

¹²⁴ Bkz. Michael Cook, a. g. e. “Arşivcilerle İlgili Uluslar arası Etkinlikler”, trc. Hasan Keseroğlu, s. 59 : Birleşmiş milletler dizgesi içinde arşiv, eğitim, bilim ve kültür yapılarının korunması UNESCO’ya verilmiştir. Unesco’nun amaçlarından biri, özel olarak kitaplık, belge bilim ve arşiv hizmetlerini içeren planlı ve bütünleştirilmiş ulusal enformasyon dizgeleri kavramı olan NATİS’i geliştirmektir. Unesco’nun uluslar arası bilimsel ve dokümantasyon ağını (UNISIST) geliştirmesinden de söz edilmelidir. ; çünkü bu NATİS projesini etkileyen bir yol gösterici ilkeler ve model çerçevesi sağlar. Örneğin, UNISIST yayınlarını incelemek, bunun arşivlerle ilgisini değerlendirmek ve doldurulması gereken boşlukların bulunduğu alanları ortaya çıkarabilmek üzere son zamanlarda bir çalışma yapıldı. UNESCO’da arşiv sektörü, Genel Enformasyon Programı (PGI) içindedir ve 1979’da bu bölüm, RAMP diye bilinen (Records and Archives Management Programme : Kayıtlar ile Arşiv Yönetimi Programı) kayıtların yönetimi, arşivlerin yönetimi ve eğitimde düzenli uluslar arası etkinliklerin gelişmesini sağlayan bir planı onayladı. Bunlar, değişik alanlarda (bina, araç, kataloglama yönetimi, arşivlerden yararlanmayı geliştirme, kariyer yapıları, profesyonel- meslektan yetişmiş- personel vs.) model olacak arşiv hizmetleri standartlarını geliştirmeyi içerir. RAMP’in önemli bir özelliği, arşiv ile kayıt yönetiminin pek çok alanlarındaki profesyonel standartlar ve ilkeler oluşturmak için 1985 yılına kadar işleliğinin sürmesinin planlanmasıdır. Ayrıca bkz. Tülin Aren, a. g. e. ,s. 3

eğitimine, lkelerin dil ve kültür geleneği yön vermektedir. Bu da milletlerarası işbirliği için büyük bir engeldir. ¹²⁵.

zerk arşiv bilimi, yukarda da hatırlatıldığı gibi yardımcı bir bilim değildir. Arşiv bilimi tarihin veya bilgi ve iletişim bilimlerinin yardımcı bir bilimi olarak tanımlanmamalıdır. Eğer arşiv bilimi bir yardımcı bilim olarak tanımlanırsa sınırları, onun üzerinde baskın olan bilimlere göre çizilecektir. Bu bir anlamda arşiv, kullanıcılarına göre Őkillenecek demektir¹²⁶. Arşiv mesleğinin alanı genişledikçe bizim bilimsel alanımızın sınırları sadece kendine özel olarak arşivsel bir bakış açısından belirlenmelidir. Arşiv biliminde araştırma yazılı tarihsel kaynakların bilimsel analizinin veya kurumların bilgi ihtiyaçlarının ve arşivistin mesleki tavrı, bir tarihçi tavrı veya arşivler üzerinde özelleşmiş bilgi bilimci gibi olmamalıdır. ¹²⁷

Arşiv bilimi diğer arşivsel kurumlarla ilişkilerinde de özerk olmalıdır. Eğer eğitimin yn ve arşiv bilimindeki araştırma, sadece kamu arşivlerinin günlük ihtiyaçlarına göre belirlenecek ise, arşiv bilimi üretici, yaratıcı potansiyelini kaybedecek ve arşiv disiplini geleneksel müdahale alanı içerisinde hapsedilmiş kalacaktır.

¹²⁵ Bkz. Cook, M. , **a. g. e.** , s. 15. Farklı dil ve kültür geleneklerinin Avrupa (Almanya, Polonya, Fransa, İtalya, İspanya, İngiltere), Amerika Birleşik Devletleri, nc Dünya lkeleri ve diğer geleneklerdeki (Çin, Japon) arşiv eğitimine olan etkileri için bkz. **a. g. e.** , s. 15-21

¹²⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Lodolini, Elido, " The war of Independence of Archivists", **Archivaria**, c. 28 (Summer, 1989), s. 36-47

¹²⁷ Luciana Duranti, "Archival Science", in: Allen Kent (ed.), **Encyclopedia of library and information science**, vol. 59 suppl. 22 (1997), s. 7-8.

1.3. ARŞİVCİLİKLE İLGİLİ MESLEKLER

Arşivcileri, tarihçiler ve kütüphaneciler gibi yakın meslekleri ile kıyaslarken dikkat edilmesi gereken nokta, eğitim, materyal ve program açısından hem benzerlikler hem de farklılıkların mevcut olmasıdır. Arşivcilik ile ilgili meslekleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1.3. 1. Diplomatik

Diplomatik, diplomasi ile ilgili belgelerin düzenlenmesinde uyulması gereken kesin kuralları inceleyen bir bilim dalı olarak bu belgelerin zamanla ugradığı şekil değişikliklerini ve bunların sebeplerini açıklamaya çalışır. Ortaçağ Avrupası'nda görülen savaşlar ve iç karışıklıklar, belge sahteciliğine de yol açmıştı. Savaşlar sonucunda yok olan belgelerin yenilenmesi sırasında (XII. yy.) sahte belgelerin de düzenlenmiş olması, belgelerin doğru olanının belirlenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmış, bu da ilerde diplomatik biliminin doğmasına neden olmuştur.¹²⁸ Tarihçilerin diplomasi belgelerinden faydalanmaları ilk defa XVI. yüzyılda başlamış görünüyor. Ancak bu sahadaki ilk bilimsel çalışmalara XVII. yüzyılda rastlanılır.¹²⁹

XVIII. yüzyıl Avrupa kıtası ülkelerinde Arşivcilik Diplomatığın bir yan bilimi olarak görülmekte ve dolayısıyla diplomatik ve tarih sahasında bilgi sahibi olanlar arşivlerde bilhassa idari belgelerin düzenlenmesinde çalışmaktaydılar. XIX. yüzyılın başlarından itibaren arşivciliğin bu sefer tarihin bir yan kolu olarak değerlendirildiği ve tarihçilerin arşivleri bir tür uygulama laboratuvarı kabul ettikleri görülür. Nitekim 1821 yılında açılan L'ecole D'Chartes'in mezunlarına paleograf-arşivci deniliyor ve bunlar arşivlerde, devlet kütüphanelerinde çalışabiliyorlar, ayrıca okullarda tarih öğretmeni olarak görev alabiliyorlardı.¹³⁰

Arşiv belgelerinin hazırlanması, yani gönderilecek belgenin tasarısı ile kazandığı son şekil arasında geçirdiği safhalar, ilk yazılardan kopyacıların yaptığı

¹²⁸ Bkz. Mübahat S. Kütükoğlu, "Diplomatik", **DİA**, C. IX. , 1994,s. 360.

¹²⁹ Encyclopedia of Library and Information Science, Executive Editor Allen Kent, Pittsburgh, Pennsylvania, C. 59, Ek.22 s.3

¹³⁰ Geniş bilgi için bkz. Tülin Aren: "Arşivciliğin Gelişimi ve Arşivci Yetiştirilmesi", **Arşiv Araştırmaları Dergisi**, Sayı 3, Nisan 2001, s. 81.

değişikliklere kadar elden ele geçiş süreci de bu saha uzmanının ilgi alanıdır. O, böyle bir belgenin şekil bakımından özellikleri yanında içeriği ile de ilgilenmek zorundadır. Kısaca belgenin gerek şekil gerekse öz bakımından gerçek olup olmadığı araştırılıp bir kanaate varılabilmelidir.¹³¹

3. 2. Belge Yöneticiliği

İnsan; kendisini ve kendisi dışındaki her şeyi tanımak, bilmek ve onu elde etmek ister. İlk önceleri merak duygusuyla etrafındaki veya hayatındaki her varlığı, her nesneyi, olayı, duygu ve düşüncüyü, faaliyeti tanımak bilmek isteyen insan bilgiyi elde etmek için birçok eylemde bulunur. Hazır bilgiyi elde etmekle yetinmeyen insanoğlu aynı zamanda birçok farklı bilgiyi de üretir. Etrafında gördüğü, algıladığı ve aldığı bilgileri karşılaştırarak, harmanlayarak, sentezleyerek, analizler ve çıkarımlar yaparak yeni bilgiler üretir. Yeni üretilen bilgiler yeni meraklar doğurur, yeni meraklar yeni bilgilerin üretilmesine veya ele geçirilmesi için çabalara sebep olur. Bu bağlamda Bilgi yönetimi, acımasız, insafsız bir rekabetin, hâkimiyet mücadelesinin sürdüğü küreselleşen dünyada elde bulunan mevcut bilgi materyalinin paylaşılması, daha etkin, verimli kullanılması demektir.

İsmet Barutçugil, “Organizasyonel bilginin ve uzmanlığın elde edilmesi, geliştirilmesi ve kullanılması yoluyla değer yaratma sürecidir. Bilgiyi, organizasyonel performansı artırmak amacıyla yaratma, ele geçirme, paylaşma ve kullanma sürecidir.”¹³² şeklinde tanımlarken, Fahrettin Özdemirci, kurumsal bilgi yönetimini “Bir kurumun entelektüel kaynaklarının üretimini, tanımlanmasını, değerlendirilmesini, tutulmasını, geliştirilmesini ve dağıtımının bir plân dahilinde yürütülmesini sağlayan teori ve uygulamadır” sözleriyle ortaya koyarken.¹³³ “Bilgi yönetimi organizasyonel amaçların daha iyi bir şekilde elde edilebilmesi için

¹³¹ Diplomatik konusunda geniş bilgi için bkz. Mehmet İpşirli, “Osmanlılarda Kitabet-i Resmîyeye Dair Eserler hakkında Bazı Gözlemler”, **Osmanlı –Türk Diplomatîği Semineri, 30-31 Mayıs 1994, - Bildiriler-**, İst. İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları 1995, s. 1-8; Mübahat S. Kütükoğlu, a. g. m. ,360-366; Menne- Haritz , Angelika, “ Die Archivwissenschaft, Diplomatik und die Elektronischen Verwaltungsaufzeichnungen “, **Archiv für Diplomatik** , no: 44, 1998, s 337-376.

¹³² İsmet Barutçugil; Bilgi Yönetimi, Kariyer Yay., İstanbul, 2002, s.224.

¹³³ Yrd. Doç. Dr. Fahrettin Özdemirci; “Belge Üretimi ve Kurumsal Bilgi Yönetimi”, 21. Yüzyıla Girerken Enformasyon Olgusu Sempozyumu, Bildiriler (19-20 Nisan 2001- Hatay), Ankara Türk Kütüphaneciler Derneği, s.179-186.

bireylere, takımlara ve bütün organizasyona bilginin kollektif ve sistematik olarak yaratılması, paylaşılması ve uygulanması için olanak sağlayan yeni bir disiplindir”¹³⁴ demektedir.

Kütüphanecilik alanının da temel kaynaklarından olan ‘Harrod’s Librarians Glossary’de’ ise sözü geçen tanım şöylece yer almaktadır: Bilgi yönetimi “bir organizasyonda yer alan özellikle de yalnızca bireylerce bilinen enformasyon (örtük bilgi) var olan genel depolanmış enformasyon ve verinin (açık bilgi) toplanması, organizasyonu, depolanması ve kullanılması işlemidir”¹³⁵ şeklinde yer almaktadır.

Belge yönetimi, belgelerin üretimi, kullanımı, bakımı ve tasfiyesi ile ilgili bir bilgi dalıdır. Günümüzde belge yönetimi, formların, yazışmaların ve diğer belgelerin üretimi ve kullanımının tahminini, belgelere ve içerdikleri bilgiye hızlı erişimi sağlamak amacıyla dosyalama ve indeksleme sistemlerinin geliştirilmesini, güncel olmayan belgelerin sistemden çekilmesi ve yönetilmesini, mikrofilme alma yönteminin kullanımı da dahil olarak belgelerin çoğaltılmasını; ve bilgisayarla, optik taşıyıcılar ve modern enformasyon yönetim teknolojilerinin diğer unsurlarının adapte edilmesi ve kullanımını kapsamaktadır. Ağırlıklı olarak II. Dünya Savaşı sonrası dönemin bir fenomeni ve kısmen arşivcilik faaliyetlerinin bir yan ürünü olan belge yönetimi, bugün kendine has ulusal derneği ve uygulamacılara yeterlilik vermek üzere bir programı olan, müstakil ve farklı bir alandır.

“Belge yönetimi, belgenin üretiminden son düzenlenmesine kadar sistematik bir kontrolüdür. Böyle bir sistematik yaklaşım; bir kurumda artan kırtasiyeyi azaltmak, bilgi ve belge isteklerine etkin erişim sağlamak, güncelliğini yitiren belgeleri depolamak, devletin tüm kurumlarının dokümantasyon gereksinimlerini karşılamak ve kurumların tarihî kayıtlarını korumak gibi belgelerin yaşamının tüm aşamalarını kontrol etmek için gereklidir.”¹³⁶

“Günümüzde belge yönetimi, formların, yazışmaların ve diğer belgelerin üretimi ve kullanımının tahminini; belgelere ve içerdikleri bilgiye hızlı erişimi

¹³⁴ Barutçugil, Bilgi Yönetimi, 2002, 50.s.

¹³⁵ Raymond John Prytherch, **Harrod’s Librarians Glasory and Reference Book**, 9th ed., Hants : Gower, 2000, 124.s.

¹³⁶ Fahrettin Özdemirci, Kurum ve Kuruluşlarda Belge Üretiminin Denetlenmesi ve Belge Yönetimi, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yay., İstanbul, 1996, s.8.

sağlamak amacıyla dosyalama ve indeksleme sistemlerinin geliştirilmesini; güncel olmayan belgelerin sistemden çekilmesi ve yönetilmesini; mikrofilme alma yönteminin kullanımı da dahil olarak belgelerin çoğaltılmasını; bilgisayarlar, optik taşıyıcılar ve modern enformasyon yönetim teknolojilerinin diğer unsurlarının adapte edilmesi ve kullanımını kapsamaktadır.”¹³⁷

Bazı kurumlarda arşiv programı, belge yönetimi programının bir yan alanı olup daimi olarak saklanmaya değer bulunan belgelerin tanımlanması ve korunmasını içeren arşivcinin görevi olarak, daha kapsamlı belge yönetimi faaliyetlerinin içinde yer almaktadır. En azından belgelerin ne kadar süreyle saklanması gerektiğini belirten ve kimi belgelere daimi saklama süreleri vererek onları belirleyen, evrak saklama ve tasfiye planlarının geliştirilmesinde arşivciler ve belge yöneticileri beraber çalışmak zorundadır. Dahası, sistematik dosyalama ve indeksleme yoluyla kontrol altında tutulan belgeleri değerlendirmek (ve daimi olarak saklanmasına karar verilenlerin arşive transferini sağlamak ve orada kontrol altında tutmak) iyi yönetilmeyen belgelere kıyasla daha kolaydır. Bu nedenle arşivciler ve belge yöneticileri doğal müttefikler ve aynı takımın oyuncuları olmaktadır. Diğer bir ifadeyle günümüzde arşivciler, belge yönetimi içinde yönetici, en azından denetleyici olarak bulunmak zorundadırlar. Bu da arşivcilik mesleğinin alanını, belge yönetimini de içine alacak şekilde genişletmiştir. Arşivci yetiştirmede de belge yönetimi öğretilmesi gereken temel konulardan birisi haline gelmiştir.¹³⁸

3. 3. Tarih

Modern arşivcilik mesleği tarihçiliği kendi atası sayar. Dolayısıyla arşivciler ve tarihçiler yakın bir ilişki içindedirler. Arşivciler tarihçilerin araştırma amacıyla kullandıkları belgeleri tanımlar ve korurlar. Eğer arşivlerde değerlendirme işlevi etkili bir şekilde yerine getirilmezse, takdir edileceği gibi, gerçek tarih araştırmalarının temeli ortadan kalkar.

Bununla birlikte arşivciler ve tarihçiler arasında gerçek bir farklılık vardır.

¹³⁷ Bruce W. Dearstyne; Arşivsel Girişim, Çev.: Mustafa Akbulut-A. Oğuz İçimsoy, İstanbul, 2001, s.22

¹³⁸ Bkz. Tülin Aren, a. g. e. , s. 2

Arşivciler belgeleri tanımlayıp, koruyup, kullanıma sunulacak hale getirirken tarihçiler bu belgelerle araştırma yapıp, analiz edip delilleri yorumlarlar ve araştırmaya dayalı olarak olayları ve sonuçlarını sunarlar¹³⁹. Tarih alanında kimi konulardaki eğitim, arşivciler için çok avantajlı olup belge değerlendirmesi yapan ve başvurma hizmetlerinde çalışanlar için vazgeçilmez bir öğedir. Değerlendirme yapan arşivcinin tarihsel perspektiften, güncel araştırma eğilimlerinden haberdar olması gerekmektedir; aynı zamanda tarihsel belgeleri anlama becerisine de sahip olmalıdır. Başvurma hizmeti veren arşivci, araştırma eğilimlerini izlemek ve araştırmacıların kaynakları nasıl belirleyip kullandıklarını anlamakta da oldukça faydalanmaktadır.

Arşivcilik eğitimi veren kimi kurslar tarih bölümleri tarafından yapılmaktadır. Tarih bölümleri tarafından verilen eğitim, arşivcilere bilimsellik nedir?, araştırma nedir?, araştırma nasıl gerçekleştirilir?, bilim adamı ile kullandığı kaynaklar arasındaki ilişkiler nelerdir? ve çeşitli türden kaynakların kullanımları ve sınırlılıkları nelerdir? gibi soruların cevaplarını sağlar. Bunlar arasında insanoğlunun bu öykünün bir parçası olarak, kendi tarihini yazmada belgeleri nasıl kullandığı, ya da sunduğu gibi problemler de yer alır. Tarihçiler ve arşivciler arasındaki ilişkiler geçmişte olduğundan daha fazla üretken olabilir. Kamu Tarihi olarak adlandırılan ve yeni gelişmekte olan bir tarih branşı , geniş kültürel kaynakların yönetimi ve kurumsal politika analizi ve gelişiminde tarihsel bir perspektif için tarih eğitiminin kullanımını savunmaktadır. Bu yeni ve genişleyen alanların kimi önde gelenleri, arşiv faaliyetinin kamu tarihinin sadece bir alt dalı olduğunu ileri sürmektedirler. Bu görüş arşivcilik camiasında çok az destek bulmuştur. Fakat kamu tarihi konusunda çalışanlar, her türden arşivci ve tarihçilerin birbirlerine destek olabilecekleri ve olmaları gerektiği alanları belirlemişlerdir.¹⁴⁰

¹³⁹ Arşivlere dayanılarak yapılan araştırmalar (bkz. mesela Cezmi Erarslan, "Arşiv Belgeleri Işığında Mondros Mütarekesi Sonrasında Güney Kafkasya Müslümanları", **Kafkas Araştırmaları**, IV, İstanbul, 1998, s. 107-129 ; Ali Arslan "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre İmam Mansur", **Kafkaslarda İslam Medeniyeti Uluslararası Sempozyum Bildirileri**, 9-11 Aralık 1998 (İrcica Yayınları, İstanbul, 2000, s. 161-169) bu yakın ilişkinin güzel örnekleridir.

¹⁴⁰ Herman Kahn, "Some Comments on the Archival Vocation," **American Archivist** 34 (January 1971); Mattie U. Russell, "The Influence of Historians on the Archival Profession in the United States," **American Archivist** 46 (Summer 1983), s. 282 ; George Bolotenko, "Archivists and Historians: Keepers of the Well," **Archivaria** 16 (Summer 1983):5-25.

Tarihçiler ve arşivciler modern toplumun sistematik dokümantasyonu konusunda her iki mesleğin de ilgi alanına giren fakat problemlerine çözüm bulamamış oldukları karmaşık konularda birbirlerine danışabilirler. Arşiv programlarının tarihçiler ve diğer araştırmacılara daha iyi hizmet verebilmesi için, daha fazla kaynak sağlanması gibi konularda işbirliği sağlanabilirdi. Politika oluşturmada ve eğitimin ötesindeki diğer konularda tarih biliminin ilgili olduğunu göstermede başarıları olan kamu tarihi alanı, kendilerini ve programlarını tanıtmada arşivcileri bilgilendirebilirlerdi.

Bununla birlikte tüm konular tarihçiler ve arşivciler arasında uzlaşılabilir bir cephe oluşturulmasını mümkün kılmamaktadır. Tarihçiler politik hassasiyete sahip ve gizli belgelere erişim konusunda arşivcilerden farklı görüşlere sahip olabilirler. Arşivcilerin gerekli gördükleri makul araştırma sahası güvenlik koşulları konusunda veya daha hassas materyalleri korumak hususunda getirmiş oldukları sınırlamalarla ilgili olarak hoşnutsuzluklarını dile getirebilirler.

3.4. Kütüphanecilik

Birçok tarihsel belge programı, kütüphanecilik bölümlerinde yer almakta ve birçok arşivci de kütüphanecilik okullarında eğitim görmüş bulunmaktadır. Kütüphanecilik ve arşivcilik mesleklerinin ikisi de enformasyon kaynakları ile ilgili olup geniş olarak tanımlanmış hizmet sorumluluklarını ifa etmekte ve biriktirilmiş bilgiyi günümüz insanı ve gelecek kuşakların hizmetine sunulabilir hale getirmektedirler.

Meslek içinde azınlığı oluşturan kimi uzmanlar kütüphanecilik bilimi konusundaki bir yüksek lisans programının arşivcilik faaliyetleri için en iyi hazırlık olduğunu iddia etmektedirler. Geleceğin arşivcileri, kütüphanecilik eğitimi yolu ile kataloglama ve sınıflandırmanın esaslarını, her ne kadar arşivcilik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kütüphanecilik tekniklerinde değişiklikler yapmak gerekmekte ise de, güvenlik, koruma ve başvurma hizmetlerinin temellerini öğrenebilmektedir.

Bu şekilde eğitim görmüş olan arşivciler ayrıca çok özel konu uzmanlarından sıradan insanlara kadar bilgi arayanlara nasıl hizmet edeceklerini öğrenirler. Buna ek olarak kütüphanecilik alanındaki eğitim, arşivcilerin mesleki statülerinin güçlenmesine

yardım edecek ve arşiv faaliyetlerinin tanınmasına zemin hazırlayacaktır¹⁴¹. Arşiv alanında ders veren uzmanlardan çoğu, kütüphanecilik eğitiminin değerini kabul etmekle birlikte, arşivcilere modern arşivler konusunda gerekli olacak enformasyon bilimleri, tarih ve diğer disiplinler konusunda iyi bir eğitim almalarını tavsiye etmektedirler.

Kütüphanecilerle arşivciler arasında görülen bu yakınlığa rağmen bazı farkların olması da tabiidir. Kütüphaneciler de arşivciler de bilgiyi korurlar. Kütüphaneciler bu görevi kitaplar gibi çok sayıda üretilmiş materyalin sağlanması yoluyla, arşivciler ise bunu, türünün tek örneği materyallerin dikkatli seçimi ile gerçekleştirirler. Koleksiyonları oluşturma konusunda kütüphaneciler okuyucu merkezli bir eğilim içindedirler, amaçları araştırmacıların gereksinimleri değerlendirmek ve karşılamaktır.¹⁴² Arşivciler de bu amacı benimsemekle birlikte dokümantasyonun yeterliliğini aşan bir ilgiye ve bir belge serisi içinde bilginin zenginliğine sahiptirler. Kütüphaneler genellikle, okuyucu dikkate alınarak bir yazar tarafından bilinçli olarak üretilmiş kitapları ve diğer basılı materyalleri toplarlar. Kütüphane materyalinin çoğu yayımlanmış materyal olup çok nüsha olarak elde edilebilir. Halbuki arşivciler, şahıslar tarafından bir olayı belgelemek ya da diğer bir pratik amaç için bilgiyi kaydetmek suretiyle tek nüsha olarak üretilmiş materyali toplarlar. Kütüphane materyallerini üreten kişilerin aksine, belgeleri üretenler belgeyi gelecekte inceleneceği düşüncesiyle üretmezler.

Kütüphaneciler koleksiyonları, ilgililerce belli konuları ve araştırma gereksinimlerini dikkate alarak oluşturur ve belli bir konuda nelerin yayınlandığı ile ilgilenirler. Buna karşın arşivciler evrak envanterleri çıkarır, evrak saklama ve tasfiye planları geliştirir ve materyalin saklanmaya değer olup olmadığını belirlemeden önce bilgisel içeriğini dikkatlice inceleyip neticelendirirler. Gerçekte, konunun, tüm olarak ve belge bazında içeriğinin anlaşılmasını gerektiren değerlendirme işlevi, arşivcinin faaliyetlerini kütüphanecinin faaliyetlerinden ayıran bir unsurdur. Ayrıca eğer kütüphaneci yanlış bir değerlendirme yapsa bile

¹⁴¹ Nancy E. Peace ve Nancy Fisher Chudacoff, "Archivists and Librarians: A Common Mission, a Common Education", *American Archivist* 42 (October 1979): 456-472; ayrıca bkz. Mustafa Akbulut, "**Kütüphanecilik Eğitiminde Son Gelişmeler**"; B. C. Blomfield "Arşivler ve Kütüphaneler arasında İlişkiler", Çev. Rifat Günalan, *Arşiv Araştırmaları Dergisi* (Nisan 1999).

¹⁴² Geniş bilgi için bkz Ayşe Üstün : "Kütüphanecilikte Halkla İlişkiler ve Kitle İletişim Araçları", *Türk Kütüphaneciliği*, C. 11, no. 1, 1997 s. 29-41.

muhtemelen materyali elde etmek konusunda farklı fırsatlar karşısına çıkacaktır. Fakat değerlendirmeyi yapan arşivci yanlış bir değerlendirmede bulunursa materyal bir daha ele geçirilemeyecek şekilde yok olur.

Kütüphaneler değişen araştırma gereksinimlerine bağlı olarak satın alma ve koleksiyon geliştirme politikalarında değişikliklere gidebilirler. Ancak tarihsel belge programları ise araştırma konularında ve ortaya çıkan eğilimlerde bu tür değişikliklere karşı uyum sağlama daha zordur. Eğilimler belirginleştiği zaman, gereksinim duyulan belgeler zaten yok olduğundan bunları sağlamak çok geç olabilir. Görünen sebeplerle arşivciler, anlamak, planlamak ve kimi durumlarda bu materyali arşive bağışlayacak bağış sahipleri bulmak konusunda materyallerinin kaynaklarına yönelik büyük bir ilgi gösterirler. Kütüphaneciler materyallerinin temel sağlayıcıları olan kitap ve dergi yayıncıları, konusunda daha farklı bir görüşe sahiptirler.

Kitapların çoğu ve diğer kimi kütüphane materyali ödünç vermek içindir; gerçekte kütüphanenin misyonlarından birisi, bilgi ışığını kapısının dışına taşımaktır. Buna karşın tarihsel belgeler sadece buldukları yerde, sorumlu arşivcinin dikkatli bakışları altında ve çoğu kez belgelerin içeriksel ya da fiziksel durumlarına göre erişim kısıtlamaları ile kullanılır.

Kütüphaneciler bilgiyi düzenlemek için oluşturulmuş kapsamlı, tarihsel gelişmelerle sınılanmış ve uzun vadeli standartlara sahip evrensel bir sınıflandırma sistemine bağlıdırlar. Uygulamada bu standartlar kütüphane materyalinin hem düzenlenmesi ve hem de tanımlanmasını öngörmektedir. Tarihsel belgeler tek düze olmayıp bir sınıflandırma sistemine uymazlar; gerçekte dikkate alınması gereken yegâne düzenleme sistemi, dosyalama sistemi ve üreten kişinin ya da kurumun oluşturduğu düzendir. Arşivciler düzenleme ve tanımlama konusunda pratik yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Materyallerine organik bir yapı olarak yaklaşırlar, onu oluşturan unsurların bir diğeriyle nasıl ilintili olduğu

konusuyla ilgilidirler ve gerçekte belgelerin kaynağına göre tercihen de orijinal düzenleriyle bir anlama sahip olduklarını belirtirler.¹⁴³

Her bir unsuru tek başına bir birey olarak ele alan ister kağıt formunda ister modern bilgisayar ortamında olan fiş katalog, bir kütüphanede bilgiye erişim konusunda bir merkezdir. Bir tarihsel belge programı daha esnek ve aşırı standart olmayan araştırma araçlarına dayanma zorunluluğunda olup mevcudu tek tek değil özet şeklinde tanımlar. Benzer konulardaki kütüphane materyalleri raflarda yan yana yer alırken depolama kolaylığı açısından arşiv koleksiyonu birkaç farklı mekanda depolanabilir. Arşivci "tüm belgeleri bir bütün olarak işleme tabi tutar, kendi organik ilişkileri içinde tanımlar ve yalnızca fiziksel olarak ayrı bulduklarını belirtir."¹⁴⁴

Kütüphaneciler ve arşivciler kullanıcılara ve araştırmacılara verdikleri hizmet konusundaki yaklaşımlarında da farklılıklar gösterirler. Kullanıcılar, kütüphane koleksiyonunu gözden geçirmeye alışkındırlar; araştırmacılar arşiv depolarına sokulmazlar. Kütüphanecinin yapması gereken asıl görev, kullanıcıya kurumun erişim araçlarını açıklamak olacaktır. Böylece gereksinim duyduğu materyalleri belirleyebilecektir. Buna karşın arşiv araştırma araçları hemen hemen daha az standart olup, başvurma servisinde çalışan arşivci, araştırmacıya kurumun mevcudunu tanıtmak ve muhtemel kullanımını tanımlamak konusunda belli bir zaman ayırabilmelidir. Görüldüğü gibi iyi gelişmiş iletişim ve anlama yetenekleri gerektiren karmaşık ve iddialı bir iş olan arşivcilik mesleğini yerine getirmeye çalışan arşivciler, araştırmacılar, araştırma araçları ve arşiv materyalleri arasında aracı olmalıdırlar.

¹⁴³ Arşiv-Kütüphanecilik-Dokümantasyon İlişkisi Üzerine." I. Milli Arşiv Şurası (Tebliğler-Tartışmalar) 20-21 Nisan 1998, Ankara içinde Ankara: T. C. Basbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1998s. 651-660.

¹⁴⁴ Gülbün Baydur, " Arşivciliğin Kütüphanecilikle İlişkisi" **Bilginin Serüveni: Dünü,Bugünü, Yarını.. Türk Kütüphaneciler Derneğinin Kuruluşunun 50.yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri**, Türk Kütüphaneciler Derneği 1999, 164-172

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARŞİVCİLİK MESLEĞİNİN PROFESYONELLEŞME SÜRECİ

2..1. MESLEK VE MESLEĞİN PROFESYONELLEŞMESİ

Bir meslek ile bir beceri, iş ya da disiplin arasında fark vardır. Bir meslek "uzmanlaşmış entelektüel bir çalışmaya ve eğitime dayanan bir iş olup, amacı belli bir ücret veya maaş karşılığı diğer kişilere hizmet ve danışmanlık vermektir."¹ Meslekler, hizmete verdikleri önem, mesleki bilgiye dayanan doğru karar verme ve faaliyetlerinde göreceli özgürlük ve bağımsızlık ile tanımlanırlar. Mesleklerin yüksek yetenek düzeyleri, deneyimli uzmanların denetiminde bu alana giren kişiler tarafından edinilmiş hem kuramsal hem de uygulamaya yönelik bilgiyi kapsayan tutarlı bir yapı, yüksek eğitimsel önkoşulları, sertifika, belge ve diğer bazı yöntemlerle mesleğe giriş ve mesleğin icrası sırasında denetim, meslek etiği ve itibar ve statü ile belirlenirler. Profesyoneller bu alandaki görevlerini yerine getirmek konusunda birincil ya da müstesna haklar isteyebilirler.

Cogan² ile Pratte ve Rury³ kısaca bir mesleğin geleneksel şeklini veren şu dört kriteri sıralamaktadır: Ücretlendirme, sosyal statü, otonom veya yönetsel yetki ve hizmet. Bazılarına göre meslek, spesifik bir bilgiye sahip olunarak, bu bilgiye bağlı bir kısım beceriler ile bunun halkın yararına sunulması şeklinde tanımlanır. Diğer önemli karakteristikler ise özellikle meslek etiği ile meslek adamları arasında düzenlenen ilişkiler ve resmi mesleki birliklerdir. Bu anlama biçimi içerisinde "iş" ler mesleğe dönüşebilirler.

Profesyoneller ayrıca mesleğin çalışmalarını değerlendirme ve garanti etme gereksinimi için toplum önünde kendilerinden belli standartlar beklenmekte olduğunu bilmektedirler. Yükselen, gelişen bir mecrada olan meslekler, eğitim ve seçim prosedürleri geliştirir, mesleki dernekleri oluşturur ya da güçlendirir, meslek ahlakını oluşturur, diğer mesleklerden farklılıklarını vurgular ve hem toplum

¹ A.M.Carr-Saunders, "Professionalization in Historical Perspective ", Howard M.Vollmer ve Donald L.Mills, eds., **Professionalization** (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1966), s.4. Profesyoneller olarak arşivciler konusunda bir tartışma için bkz. Richard J.Cox, "Professionalism and Archivists in the United States ", *American Archivist* 49 (Summer1986), s.229-247.

²,M.I. Cogan., Toward a definition of a profession, **Harvard Educationale Rewiev**, 1953, s.23-49

³,R Pratte-J. L Rury., Teachers,professionalism and craft, **Teachers College Record**, 93,s.59-72

tarafından tanınmak hem de mesleğe giriş konusunda denetim için girişimde bulunurlar ⁴.

Arşivciler de bu örneğe uyarlar. Yakın geçmişte arşivciler ilkelerinin ve standart uygulamalarının geliştirilmesi, mesleklerinin her boyutunu kapsayan planlama, geliştirilmiş eğitim rehberleri ve kendi mesleki yeterliliklerini belgeleme amacıyla oluşturulan program girişimleri sonucunda mesleki statülerini belirgin bir hale sokup sağlamlaştırmışlardır.

Bununla birlikte çoğu arşivciler, koleksiyonlarının önemi, değerlendirmenin karmaşıklığı ve faaliyetlerinin diğer yönleri ile beceri ve bilime hizmetlerinin, kendi mesleklerini değerli bir meslek kıldığına inanmaktadır. Onlar toplum içinde tanınan bir mesleğin, mesleki olmayan bir gruba kıyasla, kendini bu konuya adayabilecek etkili üyeleri çekmek ve onların üyeliklerini devam ettirmek konusunda daha başarılı olduğunu kabul etmektedirler. Profesyoneller, profesyonel olmayanlara kıyasla daha yüksek bir statü - saygı, tanınma, prestij ve ücret- almaktadır. Özellikle Amerikan Arşivciler Cemiyeti (SAA)'nın yaptığı 1980'lere ait araştırmalar, problemlerin çözümünde ve tarihsel belge programlarının ilerlemesinde tutarlı bir mesleki yaklaşımın gerekliliğini önermektedir. Bu cemiyet tarafından yürütülen büyük bir inceleme, arşiv programlarının bütçelerini kontrol eden "kaynak sağlayıcılar"ın arşivciliği "görece yeraltı faaliyeti" yürüten, "erdem iktidarsızlığına" sahip ve "daha belirgin amaçlar tanımlamak ve eğitimleri, programları, iddiaları, tanıtımı, reklamı ve modern yaşamın diğer gerekleri ile daha büyük bir tazelik ve ayırt edicilik getirme" ihtiyacı duyan bir meslek olarak gördüklerini ortaya çıkarmıştır.⁵

Bu bağlamda, arşivciliğin temelini de teorik yapı oluşturur diyebiliriz. Teorik yaklaşımların olmadığı veya yapılmadığı bir iş asla meslek değildir. Bir işin meslek olması için teorik yaklaşımlara, uygulamaların teoriyle geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Teorik yaklaşımlar için en uygun ortamlar üniversitelerle, akademik çalışmaların gerçekleştirilebileceği müesseselerdir. Çünkü bir mesleğe hazırlık,

⁴ Philip Elliot, **The Sociology of the Professions** (New York: Herder and Herder, 1972), s. 94, 130

⁵ Social Research, Inc., **The Image of Archivists: Resource Allocator Perceptions** (Chicago: Society of American Archivists, 1984), iv-v.

sistematik bir teoriyi gerektirir. Teori anlayışı meslekî becerilerin geliştirilmesi için önemlidir. Bu önem, mesleğe hazırlıkta düşünsel bir deneyimin ve alt yapının olması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla profesyonel bir meslek için yalnızca iş başındaki eğitim yeterli değildir.

Arşivciliğin teorik temelleri henüz sağlam bir biçimde tanımlanmamış olsa bile, arşiv hizmetlerinin verilmesinde gözötilmesi gereken bir takım erklerin oluşmasını sağlamış olan arşivcilik, ilkelerin varlığını, temelde bir arşivcilik felsefesinin oluştuğunu göstermektedir. Zira toplumsal ve kurumsal yapılanmada arşiv kurumunun doğmasını sağlayan acil gereksinimler söz konusu olmuştur. Yani arşiv kurumu bir ihtiyaçtan doğmuştur. Bu durum arşivcinin görev bilincini geliştirmiştir. Mesleğinin gereklerini bu bilinç içinde en iyi şekilde yerine getirmeye çalışmış, ancak mesleğinin teorik gereksinimlerine yeterince zaman ayıramayıp, elindeki bilgi ve belgelerin fizikî düzenlemesine öncelik tanımıştır. Arşivcinin görev bilinci içindeki bu onurlu davranışı, onun mesleğinin bilimsel genellemelerine ve felsefî yaklaşımlarına yeterince zaman ayıramamasına neden olurken, toplumda, arşivci kavram ve olgusu da tam olarak anlaşılammıştır. Toplumda arşivci, eski, tozlu, gerekli-gereksiz olduğu dahi belli olmayan belgelerle uğraşan kişi imajıyla günümüze kadar gelmiştir.

1970'li yılların ortalarında Amerikan Arşivciler Cemiyeti'nin (SAA) başkanlarından biri "Bu derneğin tarihindeki değişmeyen konu profesyonelliğe yönelik tutkudur. Bizim hâlâ profesyonel bir arşivcinin ne olduğu ya da onu neyin profesyonel yaptığı ya da profesyonel olmayan amatör bir arşivciden farkının ne olduğu konusunda şüphelerimiz var."demektedir. Şimdi bu belirsizlik ortadan kalkmış bulunmaktadır. Arşivcilik, bir mesleğin belli başlı tüm özelliklerinin çoğunu kazanmış olup arşivciler bu nedenlerle kendilerini profesyonel olarak kabul etmektedirler.⁶

Arşivcilikte bugün kullanılan ileri teknoloji olanaklarından da yararlanılabilmelidir. Arşivcilik mesleğinin diğer mesleklerdeki seçenekleri aratmayacak bir yapıya kavuşturulması için, gerekli imkânlar bulunmalıdır. İş

⁶ Smith Wilfred L, "Broad Horizons: Opportunities for Archivists." **American Archivist** 37 (January 1974), s.11.

standartlarını ve morali büyük ölçüde etkilediğinden, mesleğin tanıdığı imkânlar çok önemlidir. Mümkünse uluslararası yardım kaynaklarından da yararlanılmalıdır. Ancak bunun yabancı diller ve dış ülkelerle iletişim konusunda yatırımları gerektireceği de unutulmamalıdır⁷.

Mesleğin hedefleri ve öncelikler konusunda Amerikan Arşivciler Cemiyeti tarafından hazırlanan rapor, arşivcilerin profesyonelleşme sürecindeki görevlerini şu şekilde özetliyordu: "Durumu geliştirmek için, arşivcilerin daha tutarlı hedefler belirlemeleri ve imajlarında yeniliğe ve benzersizliğe yer vermeleri, bunu da eğitim, programlar, kendi kendisini denetleme, tanıtım, reklâm ve modern yaşama uygunluk yolu ile gerçekleştirmeleri gerekmektedir "

2.1.1. Mesleklerde Profesyonelleşme Süreci

Profesyonelleşme, genel olarak her "iş" in "uğraş" laştığı, her "uğraş" ın da "meslek" leştiği, devamlılık gösteren bir süreçtir.⁸ Bu süreç meslekler için toplumsal ve ekonomik statülerinin yükselmesi, buna bağlı olarak da mesleklerin güçlerinin artması anlamına gelmektedir.⁹ Meslek statüsü, genellikle bir sürecin sonucunda elde edilmektedir. Ancak iş bölümünün artması, eğitim düzeyinin yükselmesi, her uğraşın meslek olacağı ve tüm iş kollarında aynı ölçüde profesyonelleşme yaşanacağı anlamına da gelmemektedir.¹⁰

Uzmanlaşma, bilgi ve beceri düzeyinin artması, çalışma yaşamına yönelik düzenlemelerin nesnel standartlar temelinde oluşturulmaya başlanması ve buna dayanarak lisans, sertifika sisteminin yerleşmesi, hizmet sektörünün genişlemesi profesyonelleşme sürecini yaratan nedenlerden bazılarıdır.¹¹ Fakat, bu gelişmeler bir uğraşın meslek haline gelmesi için yeterli değildir. Genel olarak profesyonelleşme

⁷ Society of American Archivists, Task Force on Goals and Priorities, Planning for the Archival Profession (Arşivcilik Mesleğinin Öncelik ve hedefleri Üzerine Görevler)(Chicago: Society of American Archivists, 1986), s. 5

⁸ D. J. Hickson - M. W. Thomas, "Professionalization in Britain: A Preliminary Measurement," Sociology (V. 3,1969), s. 37.

⁹ H.Wilensky, "The Professionalization of Everyone", *The American Journal of Sociology*, C.1, 196, s. 138.

¹⁰ A. Öncü, *a.g.e.*, s. 19,41.

¹¹ H.Wilensky, a.y.

sürecini oluşturan bu gelişmeler yanında uğraşın birtakım özellikleri kazanması gereklidir. Bu özellikler, uğraşın tam zamanlı bir iş haline gelmesi, mesleki bilginin üyelere kazandırdığı eğitim ve içselleştirme sürecinin varlığı, meslek birliklerinin oluşturulması, meslek alanının sertifika ve yetkilendirme gibi araçlarla resmileştirilmesi, mesleki uygulamalar için etik kodların oluşturulması olarak sıralanabilir.¹²

Toplumda bilgi ve uzmanlık düzeyinin yükselmesi, çalışma yaşamının düzenlenmesi ve birtakım özelliklerin kazanılması uğraşların meslek olması için yeterli olmayabilir. Profesyoneleşme sürecinde diğer bir önemli aşama, uğraşın kendi çalışma alanına ilişkin bir sistem yaratması ve güvenilirliği konusunda kamuoyunu ikna etmesidir. Bu aşamada, devlet ile kurulacak olan ilişkiler de belirleyici olacaktır.

Meslekleri, ilk olarak düzenli bir biçimde inceleyen Millerson'dur.¹³ Millerson, değişik zamanlarda farklı araştırmacılar tarafından yapılan "uzman meslek" tanımlarını kullanarak yirmi üç maddeden oluşan özellikler dizisi oluşturmuştur. Bu özellikler, dizisinde, yirmi bir araştırmacı arasında her birinin üzerinde uzlaşmaya vardıkları bir tek madde bile bulunmaması, meslekler yazınının o dönemde ne derece yeni bir alan olduğunu göstermektedir. Millerson'un çalışmasına dayanan bir çalışma ise değişik mesleklerin bu özelliklere ne ölçüde sahip olduklarını Guttman ölçeğini kullanarak belirleyen Hickson ve Thomas tarafından yapılmıştır.¹⁴ Hickson ve Thomas'ın çalışmasına temel olan varsayım, "değişik uğraş alanlarında uzmanlaşmanın, aynı istasyondan geçerek yerine varan bir trenin vagonları gibi, belli bir doğrultuya ve sonuca ilerlediğidir."¹⁵ Bu varsayım, meslekler yazınına önemli katkılar yapan Durkheim'in "uzmanlaşma arttıkça, tüm iş kollarında profesyonelleşmeye doğru gidileceğini ve bu doğrultunun mesleklerin doğal tarihi olduğu şeklinde özetlenebilecek düşünceleriyle aynı yöndedir.¹⁶

¹² H.Wilensky, a.y.

¹³ Geoffrey Millerson, **The Qualifying Associations**, London, 1964,s. 5.

¹⁴ D. J. Hickson - M. W.Thomas, **a.g.e.**, s.37-53

¹⁵ A. Öncü, **a.g.e.**, s.23

¹⁶ A. Öncü, **a.g.e.**, s.19

Profesyonelleşme sürecini inceleyen çalışmalarda, meslek topluluğunun öğelerini belirlemek için “ideal tip” olarak kabul edilen hukuk ve hekimlik mesleklerinin gelişme modelinin temel alındığını görmekteyiz. Bu iki mesleğin geldiği nokta, meslek topluluğunun oluşması, belli bir uzmanlık alanında çalışanların bütünleşmesi, çalışanlar arasında kollektif öğelerin güçlenmesi gibi etmenlerin sonucunda her uğraşın ulaşacağı bir nokta olup olmadığı araştırma konusu yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda, ideal tip mesleklerin profesyonelleşme sürecinin, sadece özel koşullara dayanan bir tarihsel gelişimin neticesi olup olmadığı ya da uğraşıktan mesleğe geçişte değişik iş kollarının profesyonelleşmesinde izlenecek model olup olamayacağı sorularına yanıt aranmıştır.¹⁷

Hukuk ve hekimlik mesleklerinin sahip oldukları güçlü konumu, meslek kurumlarının XVI. yy'dan itibaren etkin biçimde varolması ve Batı toplumlarında, 19. yy' ortalarından bu yana tüm işgücü profiline büyük değişimlere uğradığı bir dönemde bütünlüklerini koruyabilmiş olmaları ve ayrıca ekonomik ve siyasal güçlerini pekiştirebilmiş topluluklar olmaları nedeni ile elde ettikleri belirtilmektedir.¹⁸

Hukuk ve hekimlik, genellikle orta ve daha üst sınıf üyelerinin sağlayabildiği bir eğitim sonucunda sahip olunan ve büyük ölçüde serbest, çalışma imkânı bulmuş mesleklerdir. Buna karşılık, uygulamadan kaynaklanan bir uzmanlık olarak gelişen ve çoğunlukla endüstri işletmeleri ve kamu bürokrasisinin yönetimi altında çalışma imkânı bulmuş bir meslek olarak mühendisliğin, mesleki uzmanlık eğitimi veren kurumları ve birliklerini kurmalarından sonra dahi, toplumsal ve ekonomik bakımdan güçlü konuma gelmesi diğer iki mesleğe göre daha zor olmuştur.¹⁹

Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere profesyonelleşme sürecinde, değişik iş kollarında, profesyonelleşmenin hangi aşamalardan geçerek gerçekleştiğinin yanında, toplumlarda neden bazı mesleklerin bütünlüklerini koruyabildikleri ve güçlü konumda olabildikleri de inceleme konusu yapılmalıdır. Çünkü bu tip yerleşik

¹⁷ A. Öncü, **a.g.e.**, s.26,48

¹⁸ A. Öncü, **a.g.e.**, s.45

¹⁹ R. Collins, **The Credential**, s. 132.

mesleklerin özellikleri, belirli bir tarihsel ve toplumsal gelişmenin neticesi olup, profesyonelleşen diğer uğraşların zamanla ulaşacakları bir düzeyi göstermemektedir.²⁰ Buradan hareketle, profesyonelleşme sürecinin Wilensky'nin belirttiği biçimde “doğal bir gelişim tarihinin” olmadığını söyleyebiliriz.²¹

Uğraşların profesyonelleşmesi her dönemde belirli bir düzeyde gerçekleşmektedir. Fakat Wilensky'nin de belirttiği gibi binlerce uğraş alanı meslek olma mücadelesi içinde iken bunlardan çok azı meslek olabilmektedir.²² Bir başka deyişle her uğraşın meslek olabilmesi mümkün değildir. Uğraşlar, kendi aralarındaki rekabetçi ilişkiler, devletin ve yerleşik mesleklerin bu alandaki birtakım sınırlamaları gibi bazı nedenlerden dolayı meslek olma mücadelesinde birçok engelle karşılaşılır. Ortaçağ sonlarında hukuk, hekimlik, din adamlığı, akademisyenliğin ve bir ölçüde de askerliğin elde ettiği meslek statüsüne; XX. yy'ın başlarında dişçilik, mimarlık, mühendisliğin; 1960'lardan sonra da okul, hastane, gönüllü kuruluşlar, yerel yönetim ve şirket yöneticiliğini kapsayacak biçimde yöneticilik, kent plancılığı, sosyal uzmanlık, veterinerlik gibi uğraş alanlarının aynı ölçülerde olmasa da ulaştığını görmekteyiz.

Profesyonelleşme sürecine yönelik model incelemelerinde diğer bir nokta gelişmekte olan ülkelerin durumudur. Gelişmekte olan ülkeler; eğitim, sağlık ve alt yapı gibi temel kamu hizmetlerinin karşılanmasına yönelik bilgi, teknik ve yetişmiş eleman gereksinmelerini, çoğu zaman gelişmiş ülkelere karşılamaktadır. Diğer bir deyişle, kendi meslek bilgilerini üretemeyen toplumlar, bu bilgileri üreten toplumlara bağımlı kalmaktadırlar. Bu durumda, gelişmekte olan ülkelerdeki mesleklerin profesyonelleşme sürecinin gelişmiş ülkelere aktarılan değerlerin etkisinde kalacağı ve aktarılan modellerin bir kopyası olacağı yönünde bir düşüncenin doğru olduğunu söyleyebiliriz. Fakat tek bir gelişmiş ülke profesyonelleşme modeli yoktur. Başka bir deyişle gelişmiş ülkelerin de her birinde geçerli ortak bir profesyonelleşme modeline sahip olduğu söylenemez. Aynı mesleğin profesyonelleşme süreci, farklı tarihsel ve toplumsal dengeler içinde farklı sonuçlanmıştır. Profesyonelleşme

²⁰ A. Öncü, **a.g.e.**, s.48

²¹ H. Wilensky,**a.g.e.**, s. 142,

²² H. Wilensky, **a.g.e.**, s. 141

sürecini etkileyen diğeri bir nokta da bilgi ve tekniğın hangi tarihsel ve toplumsal koşullarda aktarıldığıdır²³

2.1.1.1. Profesyonel Uğraşlar ve Profesyonelleşme

'Meslek' kavramı üzerinde kuramsal açıdan bir görüş birliği göremiyoruz. Bunun en temel nedeni, farklı anlamlara sahip 'meslek', 'uğraş' ve 'iş' sözcüklerinin gerek kuramsal olarak gerek farklı dillerdeki karşılıkları açısından birbirlerinin yerine kullanılmasıdır. Meslekler yazınının dayandığı Anglo-Amerikan toplumbiliminde türlü kullanım biçimlerinin yaygın olmasından kaynaklanan bu sorunun, önceleri uğraş ile eş anlamlı kullanılan meslek kavramının, uğraştan farklı olan özelliklerinin öne çıkarılarak tanımlanmasıyla bir ölçüde giderildiği söylenebilir.²⁴

Batı dillerindeki “profession”, “vocation” ya da “occupation” kavramları Türkçe'de “meslek” kavramı ile karşılanmaktadır. “Uğraş” kavramı da meslek kavramının öz Türkçesi olarak kullanılmaktadır.²⁵ Bu nedenle bu iki kavramın yaygın biçimde birbirlerinin yerine kullanıldığını görmekteyiz.

“Occupation”ın karşılığı olarak uğraş kavramı, hem vida sıkmak gibi bilgi ve beceriye dayanmayan, hem de marangozluk ya da kütüphanecilik gibi özel bilgi ve beceri gerektiren işleri kapsayan genel bir kavramdır. Buna karşılık, “profession” karşılığı meslek kavramı, avukatlık ya da hekimlik gibi özel bilgi ve beceri gerektiren, aynı zamanda sürekli, örgütlü, bilinçli bir işi ifade etmektedir.²⁶ Büyük ölçüde bilgi ve beceriye dayanma üzerine temellenen bu tanımlamaların dışında da ayırmaştırma yapılabilir. Örneğin; Salz'ın tanımında,²⁷ meslek ile uğraş

²³E. C. Hughes, "Professions", s. 668; Ayşe Öncü, **Toplumsal Değişme**, s. 52.

²⁴ Bernard Barber, "Some Problems in the Sociology of the Professions", 1963, s. 671.

²⁵ Bu tür bir kullanım biçimini Ozankaya ve Hançerlioğlu'nda görmekteyiz. Özer Ozankaya,

Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Cem Yayınevi, 1995, s. 145; **Orhan Hançerlioğlu**, *Ekonomi Sözlüğü*, s. 438.

²⁶ İş, uğraş ve meslek kavramları arasındaki ayırım günlük dilde de yerleşmiştir. Örneğin, “mesleğiniz nedir?” sorusuna verilen, “bir işim var ama meslek sahibi olamadım” ya da “mesleğim hekimlik ama ilaç pazarlaması işi ile uğraşıyorum” yanıtları bu ayırımı göstermektedir.

²⁷ Arthur Salz, "Occupation", **Encyclopaedia of the Social Sciences**, C. 11, 1935, s. 424.

ayrışmasının çok daha belirgin olduğunu söyleyebiliriz. Salz, meslekte özellikle ayırdığı 'uğraş'ı, teknolojik açıdan, özel el ya da akıl işi; ekonomik açıdan, yaşamını sürdürmek için elde edilen geliri sağlayan iş; toplumsal açıdan da saygınlık kazandıran iş olarak tanımlamaktadır.

Salz'ın bu tanımı, ilk bakışta, mesleğin de sahip olduğu özellikleri vurgulamaktadır. Fakat meslek kavramının "uğraş"ı içeren, bir nitelikte olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Salz'ın, 'uğraş'ı 'açık pazarda girişimci ya da işletmecinin yaşamını sürdürmek üzere yaptığı alım satıma yönelik eylemler bütünü biçiminde tanımlaması uğraşın işlevi gereği meslekte farklı olduğunu daha iyi açıklamaktadır.²⁸

Mesleğin uğraş kavramının tanımındaki kimi özellikleri içermesi doğaldır. Çünkü, uğraş, sahip olduğu kimi özellikleri koruyarak, bunun üzerine elde ettiği başka özellikler ile meslek olabilmektedir. Bu tür bir tanımlamaya göre, sırasıyla iş, uğraş ve meslek, profesyonelleşme sürecinde karşımıza birer gelişme aşaması olarak çıkmaktadır. Bu tür bir tanımlamayı birçok yazar da benimsemiştir. Goode'un, "profesyonel uğraş"²⁹ (professional occupation); Macdonald'ın, "meslek olma yolundaki uğraş"³⁰, "meslek, gelişmiş, karmaşık, özel bir tür bilgiye dayanan uğraştır"³¹, "meslek, bilgiye dayanan uğraştır"³² ya da Freidson'un "meslek, başarılı olmuş uğraştır"³³ biçimindeki değerlendirmeleri buna örnek gösterilebilir.³⁴

Salz'ın bu makalesinde, uğraşların, zanaatçıların, ücretli işçilerin toplumsal işbölümü içinde geçirdiği tarihsel evrim ayrıntılı biçimde işlenmektedir.

²⁸ Arthur Salz, a.y.; Meslek ile uğraş arasındaki diğer bir ayrımı Saymen yapmıştır. "Teknik birtakım bilgilere dayanarak bir işi yapabilme ehliyeti" olarak tanımladığı, sanatın kişinin sahip olduğu becerileri ifade ettiğini ve daha çok teknik bir anlam taşıdığını ve bu açıdan meslekte daha dar bir kavramı ifade ettiğini, ayrıca bu iki kavram arasında iş hukuku açısından yaptığı ayrım da "meslek"ın bir iş kolu, "sanat"ın ise bir iş kolu ile ilgili işler olduğunu belirtmektedir. Ferit H. Saymen, Türk İş Hukuku, İstanbul, 1954, s. 142.

²⁹ William J Goode, "Encroachment, Charlatanism and the Emerging Profession: Psychology, Sociology and Medicine," **American Sociological Review**, C. 25, 1960, s. 902.

³⁰ Keith Macdonald, **The Sociology of the Professions**, London, 1995, s. 36.

³¹ Keith Macdonald, a.g.e, s. 1.

³² Keith Macdonald, a.g.e, s. 160.

³³ E. Freidson, **Professional Powers**, London, 1986,s.34

³⁴ Metin içinde 'professional occupation' karşılığı olarak kullanacağımız "profesyonel uğraş" deyimini, profesyonelleşme sürecini geçirmiş uğraşa yönelik vurgu amacını taşımaktadır. Vollmer-Mills, 'profession' kavramını, uğraşsal örgütlenmenin soyut bir modelini ifade etmediği sürece kullanmadıklarını belirtmektedir. Howard M. Vollmer Donald L. Mills, **Professionalization**, 1966. s.vii; Diğer bir kavram, "vocation", genellikle 'profession' ile eş anlamlı kullanılmaktadır. 'Vocation' kavramı da 'occupation' kavramı gibi 'profession' kavramını tamlayan bir biçimde kullanılmaktadır. Örneğin, Vollmer ve Mills, mesleği, "bilgi ve bilimin kuramsal yapısı üzerine kurulmuş 'vocation'; " Carr-Saunders, "uğraş

Meslek kavramı üzerinde görüş birliğine varılmamış olmasının temel nedeni, Anglo-Amerikan ve Kıta Avrupası meslekler toplumbilimindeki yaklaşım farklılığıdır. Anglo-Amerikan yaklaşımda meslek, sadece özel bir uğraş türü olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamıyla meslek kavramı, Kıta Avrupası'nda XX. yy'ın ortalarına değin kabul görmemiştir.³⁵ Kıta Avrupası'nda meslek yerine, bilgi ve beceriye dayalı çalışmayı ifade eden 'uzmanlık' ya da 'entelektüel iş' kavramları kullanılmıştır. İki yaklaşım arasındaki bu farklılığın temel ilişkileri olan daha farklı kavramlar ile birlikte değerlendirilmesine yönelik tercihtir. Fakat, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra eğitim sağlık gibi kamu hizmetlerinin alanının genişlemesi, toplumsal eğitim düzeyinin belirgin biçimde yükselmesi, uzmanlık eğitimi alan 'orta sınıfın kendisini, sadece ekonomik temele dayalı sınıfsal konumu ile değil, diğer bir toplumsal değişken olan statüye dayalı meslek ile tanımlamaya başlaması sonucunu doğurmuştur.

Meslek kavramı, Latin kökenli Avrupa dillerinde uzun bir geçmişe sahiptir. Kavramın ilk biçimsel kullanımını 1541 yılında yayımlanan Oxford İngilizce Sözlüğü'nde, yaygın kullanımını da özellikle 16. yy'dan sonra İngiltere'deki ruhban okullarında görmekteyiz.³⁶ Önceleri dinsel ve ahlaki öğeler içeren, “dinsel düzen adına yemin etmek” anlamına gelen meslek kavramı,³⁷ XVI.yy dan sonra Batı Avrupadaki düzeltimlerin bir sonucu olarak “dünyevi” bir içerik kazanmış, ancak ahlaki bir yaklaşımla değerlendirilmeye devam edilmiştir.³⁸ Fakat yine de, uzun bir

alanındaki uygulamalarda bilim ya da yeterli teknik temele dayanan bilgiyi kullanan 'vocation' " olarak tanımlanmaktadır. Carr A. M. Saunders - P. A. Wilson, "Professions," **Encyclopaedia of the Social Sciences** (C. 12,1935), s. 476.

³⁵ Latin kökenli dillerin kullanıldığı birçok Kıta Avrupası ülkesinde o dönemde meslek kavramı çok uzun dönemdir var olmasına karşın özel değil herhangi bir uğraş ifade etmek için kullanılıyordu.

³⁶C. A. M. Saunders - P. A. Wilson, a.y.; E. Freidson, a.g.e. s., 21.

³⁷ İngilizce'deki “meslek” karşılığı kullanılan, seslenmek, çağırma anlamına gelen “calling” kavramı, dinsel bir içerikle, 'Tanrı tarafından verilen ödev' diğer bir deyişle kişinin tanrı tarafından yapmaya çağırıldığı iş anlamını ifade etmektedir. Weber, 'yaşamın amacını ifade eden meslek kavramının Katolik halkların aksine, Protestan halkların tümünde var olduğunu ve bunun nedeni olarak da İncil'in Protestan yorumunu göstermektedir. Weber, dünyevi mesleklerde ödevin yerine getirilmesinin, ahlâki eylemin en yüksek içeriğini oluşturduğunu, bunun da, düzeltim sonrası gelişen bir anlayışın ürünü olduğu görüşündedir. Diğer bir deyişle daha önceki ahlâk anlayışında var olan tüm uğraşların dinselleştirilmesi yerine, dünyevi ödevleri yerine getirmek tanrıyı hoşnut kılan tek yaşama biçimi der. Bu yaklaşımı tamamiyle Protestan ahlâkının bir sonucudur. Max Weber, **Protestan Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhü**, Çev. Zeynep Gürata, Ankara., 1997, s. 69-71.

³⁸ Weber, dünyevi işlere artan ilginin ve mesleğin olumlu yönde değerlendirilmesinin birbirine koşut gelişmeler olduğunu belirtiyor. Fakat, Protestan ahlakında, dünyevi meslek anlayışının, Tanrı tarafından

süre dine yönelik geleneksel bağı koparılamamış, ancak XVII. yy'dan sonra dinsel anlamını yitirerek, “yeteri kadar beceri sahibi olma” (profess) nedeniyle bir kümeye üyelik anlamını kazanmış³⁹ ve bu anlamıyla, günümüze değin kullanılmıştır.

Profesyonel, **profession** kavramından türeyen ve dilimizde “amatör” kavramının karşıtı olarak kullanılan bir kavramdır. Bu tanımıyla, ekonomik çıkar güdülmeden gerçekleştirilen etkinlik biçimi olarak (amatörce) yapılan iş, geçimini yaptığı işten sağlayan, dolayısıyla ekonomik yarar güdüsüyle hareket eden, kimi zaman da çıkarıcı, duygusuz işgücü olarak nitelendirilen (profesyonelin) yaptığı işe göre daha olumlu değerlendirilmektedir.⁴⁰ Buna karşılık, amatör sözcüğü, profesyonelle göre “yetersiz olmayı”, “bilgi ve beceri eksikliğini” de anlatmak için kullanılmaktadır.⁴¹

“Profession” kavramından türeyen diğer kavramlar, profesyonelleşme (professionalisation) ve profesyonelizm'dir (professionalism). Dar anlamıyla uğraşın meslekleşmesini ifade eden profesyonelleşme, aynı zamanda, içinde toplumsallaşma ve ussallaşmayı barındıran bürokratikleşme, endüstrileşme benzeri birbirleriyle sürekli etkileşim içinde bulunan diğer dinamik süreçler gibi, çağdaş insanın eylemlerini biçimlendiren önemli bir olgudur. Profesyonelizm, mesleklerin, eylemlerine temel oluşturan uzmanlık, özerklik, bağlılık ve sorumluluk gibi değerlerin oluşturduğu bir ideolojidir. Bu, profesyonelleşme sürecinin başlayabilmesi için gerekli, fakat yeterli olmayan bir öğedir.⁴²

yerine getirilmek üzere bireylere yüklenen ödevler olduğunu ve bireylerin, ilke olarak, Tanrının onları bir kez yerleştirdiği mesleklerinde kalmaları gerektiği vurgulanıyor. Ayrıca dinsel-dünyevi ayrımı ve görevlendirilmiş-kabul edilmiş meslek konusundaki farklı yaklaşımlar için bkz., M. Weber, **a.g.e.**, s. 75, 140.

³⁹ Everett C. Hughes, "Professions", **Deadalus**, C. 92, 1963, s. 655; E. Freidson, **a.g.e.**, s. 21.

Türkçe'de de 'sülük edilen yer, yol; sülük ise bir yola girme, hususi bir sınıfa, kümeye katılma, bir tarikata intisab etme' biçiminde benzer bir kullanımı görmekteyiz. Ayşe Öncü, **Toplumsal Değişme Sürecinde Meslek Grupları; Türkiye'de İnşaat Mühendisliği Örneği 1945-1977** (İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, 1981), s. 62.

⁴⁰ Edward Said, profesyonelizme getirmiş olduğu eleştirisi sonrasında profesyonelizmin karşısına yerleştirdiği 'amatörizm'i "kar ya da ödül beklentisi değil, tabloyu daha geniş çizmeye duyulan aşk ve dinmek bilmez merakla; bir uzmanlık, alanına kapatılmayı reddederek, belli bir meslekten olmanın insana getirdiği her türlü kısıtlamaya rağmen düşüncelere ve değerlere özen göstererek hareket etme isteği" biçiminde tanımlamaktadır. Edward Said, **Entelektüel; Sürgün, Marjinal, Yabancı**, Çev. Tuncay Birkan, İstanbul, 1995, s. 76.

⁴¹ E. Freidson, **a.g.e.**, s. 24

⁴² H.M. Vollmer-D. L.Mills, **a.g.e.**, s. vii-ix

Her toplumda meslekler için bir kısım basmakalıp yargılar oluşmuştur. Bu yargılar farklılık taşısa da büyük ölçüde birbirlerine benzemektedirler. Bu yargıların kimisi olumlu, kimisi de olumsuz niteliktedir. Meslekler kendilerine yönelik yargıları oluşturmaya ya da oluşan yargıları değiştirmeye çalışır. Gerçekle ilişkisi olmasa da, genellikle karikatürize edilmiş nitelikteki bu yargılar mesleğe girmek isteyenler üzerinde etkilidir. Hukukçular için sıkıcı, dar görüşlü, demagog; hekimler için kurtarıcı; diplomatlar için kibirli; ekonomistler için maddeci, olumsuz, iç karartıcı; kent plancıları için vizyoncu, toplumcu, psikiyatristler için kafa şişirici gibi nitelermeleri bu tür yargılara örnek gösterebiliriz.

Her devletin kendi çalışma yaşamını düzenleyen sınıflandırmalar ya da uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan meslekler çizelgeleri de mesleklerin tanımlanmasında önemli bir araçtır. Bu tür çizelgeler, yasallaşmış meslek standarttan ile hangi iş ve uğraşların meslek olup olmadığını belirlemektedir. ILO'nun 'Uğraşların Uluslararası Standart Sınıflandırılması'; DIE'nin "Meslek ve İktisadi Faaliyet Klasifikasyonu"; Türkiye'de "İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun 'Türk Meslekler Sözlüğü"; ABD İstatistik Bürosu'nun "Meslekler Listesi" buna örnektir. Bu tür çizelgelerdeki meslek kavramı, bütün işgücünü kapsayan nitelikte genel bir kavramdır. Örneğin, Türk Meslekler Sözlüğü'nde meslekler; profesyonel, teknik işler ile ilgili personel; üst düzey yöneticiler, üretim yöneticileri ve başka yerde sınıflandırılmamış yöneticiler; büro işleri ile ilgili personel; satış işçileri; hizmet işçileri; hayvan yetiştiricileri, üretim ile ilgili işçiler olmak üzere altı temel başlıkta ele alınmaktadır. Bu sınıflandırmada, meslek olarak kabul edilebilecek ilk küme, "endüstriyel, toplumsal, ekonomik, teknolojik ve çeşitli sorunların çözümünde bilimsel bilgiler doğrultusunda uygulama ve araştırma yapan, fizik, doğa bilimleri, mühendislik, hukuk, tıp, din, eğitim, edebiyat, sanat, eğlence ve spor gibi alanlardaki mesleki, teknik, artistik konularda faaliyetlerde bulunan" kişilerden oluşmaktadır.⁴³

⁴³ Frederick C. Mosher, **Democracy and the Public Service** (London: Oxford University Press, 1968), s. 99; Mine E. Tan, **Meslek Olarak Hukuk ve Siyasette Hukukçu** (Ankara: TODAİE Yayınları, 1972), s. 51.

2.1.1.2. Profesyoneleşme Kuramları

Meslekler Sosyolojisi, sosyolojide olduğu gibi başlıca iki yaklaşımın etkisinde kalmıştır. Bunlardan ilki, meslekleri, toplumda önemli işlevleri yerine getiren, güç sahibi gruplar olarak kabul eden yapısal-işlevselci kuramdır. Bu kuram meslekleri bir özellikler dizisi olarak incelemektedir. Diğeri, mesleklerin sanıldığı gibi güçlü olmadığını ve kamu yararını düşünmediğini belirten Marxist kuramdır. Bu kuram, mesleklerin toplumsal konumunu değerlendirirken yapısal-işlevselcilikten farklı olarak çok yönlü toplumsal ilişkilerin, özellikle de toplumda var olan sınıfsal ilişkilerin çözümlenmesine dayanır.

2.1.1.1.1. Yapısalci-İşlevselci Kuram

Meslekler toplumbiliminde, yapısal-işlevselci kuramın temsilcilerinden Carr-Saunders, Wilson, ve Durkheim'ı işlevselci; Millerson ve Wilensky'yi ise yapısalci yaklaşımın savunucuları olarak ele alabiliriz. Fakat bu iki yaklaşımın birçok konuda birbiriyle bütünleşmiş olması nedeniyle mesleklerin incelenmesinde yapısal-işlevselciliği birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

Genel olarak meslekleri, toplumun bütünleşmesine katkıda bulunan kurumlar olarak ele alan ve 1960'larm sonlarına değin meslekler toplumbilimin de etkili olan yapısal-işlevselci kuramın kurucusu Durkheim'dır.⁴⁴ Durkheim'a göre, ahlaki çöküntü ve toplumsal çözülme içindeki çağcıl toplumlarda meslekler, toplumda düzenin sağlanması için zorunlu olan ve devlet ile bireyler arasında ilişkiyi sağlayan "aracı kurumlar"dır.⁴⁵ Durkheim meslekleri, ekonomik kurumlar olmaktan çok, toplumsal yaşamın çeşitli öğelerini içeren ve toplumsal işlevleri açısından vazgeçilmez olan ahlaki topluluklar olarak tasarlamaktadır. Bu tasarıma göre meslekler her toplumda, toplumsal ve ekonomik yaşama ahlaki bir içerik katarak işlevsel bir amacı yerine getirirler.⁴⁶ Yapısal-işlevselci kuramın diğeri temsilcilerinden Carr-Saunders ve Wilson, toplumların geleneklerini korumada en

⁴⁴ E. Freidson, "Why Art cannot Be a Profession?" Çevrimiçi:
http://litsa.ucsf.edu/~eliotf/Why_Art_Cannot_be_a_Profes.html (11.09.2008)

⁴⁵ E. Durkheim, **Meslek Ahlâkı**, Çev. Mehmet Harasan,,1949 s. 42-44.

⁴⁶ E. Durkheim, **Meslek Ahlâkı**, Çev. Mehmet Karasan,,1949 s. 51-52. A. Öncü, **a.g.e.**,s. 18.

önemli öğelerden biri olan mesleklerin, toplumsal düzeni sağlamada da önemli rol oynadıklarını belirtmektedir. Bu düşünceye göre, meslekler, diğer toplumsal kurumlar olan aile ve din gibi, toplumsal barışı ve düzeni tehdit eden güçlere direnmeyi sağlayan bir yaşam biçimi, düşünce alışkanlıkları ve yargı oluşturmaya sağlayan önemli bir istikrar öğesidir. Bu istikrar, sadece ulusal düzeyde değil, benzer eğitim ve toplumsallaşma süreçlerinden geçmiş entelektüel liderlerin sahip olduğu 'ortak iletişim araçları,' yani meslekler aracılığıyla aynı zamanda dünya ölçeğinde de sağlanmaktadır.⁴⁷

2.1.1.1.2. Marxist Kuramlar

Marxist yaklaşımları iki başlıkta inceleyebiliriz: Bunlardan ilki, uzmanlaşma ile yaşanan toplumsal dönüşümün profesyonelleşme olmadığını ve profesyonellerin sahip olduğu bilgi tekelinin ve alıcılar üzerindeki denetiminin yitirildiğini ileri süren profesyonelleşmeme tezi; diğeri, profesyonellerin özellikle bürokratikleşme ve şirketleşme sonucunda mesleğin çalışma koşullarını ve belirleme yetkilerini yitirdiğini ileri süren proleterleşme tezidir."⁴⁸

İllich, mesleklerin egemenliğini kabul etmenin "faşizm ideolojisinin yeni bir türünün kabulü olacağını" ifade etmektedir. O ayrıca meslekler, çağı olarak adlandırdığı XX. yy'ın ikinci yarısından sonraki dönemde, hükümetlerin yönetimlerinin sonuçsuz kalmasıyla, toplumsal gereksinmelerin çok küçük bir uzman kümesi tarafından belirlendiği, diğer bir deyişle bireylerin birtakım tekeli gruplaşmalara boyun eğmek zorunda kaldığı bir döneme girildiğini belirtmekte ve yaşanan bu durumu eleştirmektedir.⁴⁹

⁴⁷K. Macdonald, **a.g.e.**, s. 3.

⁴⁸Sharyn R. L. Anleu."The Legal Profession in the United States and Australia", **Work and Occupations**, C. 19, No.2, 1992., s. 194-199; E. Freidson, **a.g.e.**, 1986, s.110-111.

⁴⁹Ivan İllich, **Disabling Professions**, London, 1977, s. 11-12. Said'in, 'siyasal doğruluk' adına çalışan uzman ve profesyonellerin ABD, Britanya ve Fransa'da savunma ve güvenlik başta üzere birçok hizmet alanında emperyalist politikaları biçimlendirmede baş aktör olmalarını profesyonelizm ideolojisinin egemen olmasına bağlayan eleştirel yaklaşımı için bkz. E. Said, **a.g.e.**, s. 76. Said ile benzer bir yaklaşıma sahip olan Noam Chomsky de entelektüel başlığı altında topladığı uzmanların, profesyonellerin, akademisyenlerin ya kişisel çıkar peşinde koştuklarını ya da -daha kötüsü olarak- modern sömürünün doğrudan birer aracı olduklarını belirtmektedir. Noam Chomsky, **Modern Çağda Entelektüellerin Rolü**, Çev. S. Ayaz, İstanbul, 1994, s. 51.

2.1.1.3.Mesleklerin Sınıflandırılması

Meslekler, birçok biçimde sınıflandırılmıştır. Bunlardan ilki, en genel bakış açısıyla toplumda var olan çalışma yapısının tümünü göz önünde bulunduran ve meslekleri; profesyonel, ara, kalifiye, yarı-kalifiye ve kalifiye olmayan biçiminde ayıran yaklaşımdır. Bu sınıflandırma, esas olarak toplumdaki temel toplumsal ayrımın kol işçileri ile kafa işçileri arasında olduğunu ifade eden mesleki bir statü sıradüzeni'ni göstermektedir.⁵⁰

Diğer bir sınıflandırma biçimi, profesyonelleşme sürecinde mesleklerin konumu vurgulanarak yapılmıştır. Etzioni'nin, "meslek olmayan işler", "yarı meslekler" ve "meslekler" şeklindeki sınıflandırması buna örnektir.⁵¹ Etzioni, profesyonelleşen meslekler olarak nitelendirdiği yan-mesleklere hemşirelik, sosyal uzmanlık ve öğretmenliği örnek göstermektedir.

Meslekler arasında kimi zaman yaşam tarzları, toplumsallaşma yapı ve süreçleri açısından büyük benzerlikler görülebilmektedir. Bu nedenle 'profesyonel' ve 'profesyonel olmayan meslekleri birbirinden keskin bir çizgi ile ayırmak yerine, profesyonelleşme sürecindeki yerini belirlemek daha doğrudur. Profesyonel olma, farklı meslekler için olduğu gibi aynı meslek içinde de bir derecelendirme ölçütüdür. Örneğin, farklı meslekler olarak hekimlik mesleği, mühendislik mesleğine göre daha profesyoneldir. Aynı hizmet alanındaki hekimlik hemşireliğe göre daha profesyoneldir". Benzer biçimde, hekimlik mesleğinde üniversitede araştırma yapan hekimin, bir kurum içinde temel sağlık hizmetleri sükûn bir hekimden daha profesyonel olduğu söylenebilir.⁵² Mesleklerin bir diğer sınıflandırılması Halliday tarafından yapılmıştır.⁵³ Bu sınıflandırma mesleklerin bilişsel temelini betimleyici ya da buyurucu olması ayrımına dayanmaktadır. Betimleyici özellikle bilgiye sahip ve daha çok doğa bilimlerine dayanan "bilimsel mesleklere hekimlik, mühendislik;

⁵⁰ Stephen Edgell, *Sınıf*, Çev.Didem özyiğit, Ankara, Dost Kitabevi, 1998, s. 43

⁵¹ Amitai Etzioni, *Semi Professions and Their Organizations: Teachers, Nurses, Social Workers* (USA: The Free Press, 1969), s. i-x.

⁵² Bernard Barber, *Some Problems in Sociology of Professions*, s.671-672

⁵³ T. C. Halliday, *Beyond Monopoly*, London: University of Chicago, 1987

buyurucu özellikte bilgiye sahip ve daha çok değerlerle ilgili 'normatif mesleklere de din adamlığı ve hukuk gibi meslekleri örnek göstermektedir.

Mesleklerin sınıflandırılmasında Brante farklı bir yol izlemiştir.⁵⁴ Brante, meslekleri, yapısal-işlevselci (Structural-functionalism) öğelere dayanarak serbest meslekler, akademik meslekler, refah devleti meslekleri, sermaye meslekleri ve sınıflandırmasına daha sonradan eklediği politik meslekler olmak üzere beşe ayırmaktadır.⁵⁵

1-Serbest Meslekler: Serbest meslekler Anglo Amerikan yazınında geleneksel meslekler olarak nitelendirilen ve kendi işinde çalışanların oluşturduğu meslek grubudur. Bu mesleklere pazar yönelimli “küçük ölçekli girişimci” olarak nitelendirilen hekimlik, avukatlık, muhasebecilik ve oranı diğerlerine göre çok daha az olmakla birlikte mühendislik örnek gösterilebilir.

2-Sermaye Meslekleri: Sermaye meslekleri, kapitalist şirketlerin varlığını sürdürebilmeleri için gerekli, ussal ve yenilikçi eylemleriyle şirketlerinin karını artırmaya çalışan profesyonellerin oluşturduğu meslek grubudur. Şirketler için çalışan hekim, hukukçu, mühendis ve muhasebeciler buna örnek gösterilebilir.

3-Politik Meslekler: Hükümetler, siyasi partiler, sendikalar ve devlet bürokrasisinde üst düzeyde yer alan kişilerin oluşturduğu meslek grubudur.

4-Refah Devleti Meslekleri: Devlet bürokrasisi ve yerel nitelikteki kurumlara bağlı kuruluşlarda hizmet veren, meslek ile ilgili düzenlemelerin büyük ölçüde bürokrasi tarafından yapıldığı meslek grubudur. Sağlık personeli,

⁵⁴ Thomas Brante, "Professional Types as a Strategy of Analysis," Torstendahl, Rolf -Burrage, Michael, Professions in Theory and History; Rethinking the Study of the Professions (London: Sage, 1990), s. 75-93.

⁵⁵ Brante, **a.g.e.**, s. 85. Profesyonelleşme sürecinde etkili olan kültürel, politik ve ekonomik güç ilişkilerinin tarihsel gelişimi içinde değerlendirilmesine dayanan Siegrist'in sınıflandırması, meslek örgütlenmelerinin ayrımı temelinde bir sınıflandırma olup; korporatif meslek (corporate profession), devlet kaynaklı meslek (state profession), özgür meslek (liberal profession) ve yeni korporatif meslek (neo-corporate profession) olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Siegrist, bu örgütlenme biçimlerinin, tarihsel gelişimi ifade eden doğrusal bir gelişim çizgisinde olmayıp farklı tiplerin eş zamanlı var olduğu bir özellikte olduğunu belirtmektedir. H. Siegrist, **a.g.e.**, s. 177-201.

öğretmenler, sosyal uzmanlar ve benzeri kamu görevlileri buna örnek gösterilmektedir.

5-Akademik Meslekler: Bilimsel eğitim yanında kültürel işlevleri de olan akademik mesleklerin, kendi iç düzenlemelerini yapabilmeleri ve farklı kariyer yönelimine sahip olmaları nedeniyle özyönetimi en çok başarabilmiş meslek kümesi olduğu belirtilmektedir. Bu meslek grubuna, doğa ve toplum ilimlerinde araştırmacı ya da akademisyen olanlar, sanat ve kültür alanlarındaki eğitimciler dahil edilmektedir.

Meslekleri sahip oldukları bilişsel, politik ve yapısal özelliklere göre sınıflandıran Reed üç ayrı uzmanlık grubundan söz etmektedir. Reed, bu sınıflandırmasında profesyonelleşme sürecinin çeşitli dönemlerinde egemen olan uzmanlık grupları şu şekilde ayırmıştır: Endüstri öncesi dönemde (1500) din adamlığı, hekimlik ve hukuk; endüstri devrimi (1800) ile birlikte mühendisler, muhasebeciler; refah devleti ile birlikte (1900–1948) öğretmenler ve sosyal uzmanlar; girişimciliğin yükselmesiyle (1980'ler) işletme ve yönetim uzmanlığı; bilgi toplumuna geçişle birlikte (1990)lar enformasyon, iletişim ve medya uzmanlığı.⁵⁶

2.1.2. Meslek Etiği

Bütün toplumsal eylem biçimleri kendine özgü bir ahlak disiplinine gereksinim duyar. Her toplumsal grup, alt bölümlerden kurulu bir bütündür. O toplumsal grubun varlığı, ancak, bütünü oluşturan bireylerin, bütünün varlığını sürdürmeye yönelik davranışlarda bulunmaları ile mümkündür. Bir birey, kendisinin üzerinde bir “ortak yararı” ancak, özel bir ahlak disiplini ile algılayabilir. Böyle bir disiplin, ortak faydaya zarar gelmemesi ve üyesi bulunduğu grubun ya da topluluğun düzenini sağlamak için bireye yapması gereken şeyleri emreden kurallar toplamıdır.

⁵⁶ Michael Reed, Expert Power and Control in Modernity, **Organisation Studies**, c.17, No:4, 1996, s.573-597.

Disiplinin işlevi, bireye, kendisini aşan ve kendi dışında bulunan amaçları göstermektir.⁵⁷

Profesyonel etik, meslek üyelerinin davranışını ya da uygulamalarını yönlendiren soyut kurallar bütünüdür.⁵⁸ Birbirinden ne kadar ayrı meslek varsa o kadar meslek ahlakından söz edebiliriz. Aynı eylemin, farklı meslek gruplarında 'doğru' olarak tanımlanmaması o eylemin ahlakilik içeriğini değiştirmez. Örneğin bir hekimin öleceğini bildiği bir hastaya yalan söylemek zorunda kalması genel ahlak kuralları içinde nasıl değerlendirilirse değerlendirilsin, hekimlik meslek ahlakında bu doğru eylemdir.⁵⁹

Profesyonel etik kuralları, ideal davranışları desteklemek yanında kişide uyandırdığı içsel dürtüler nedeniyle hukukun da üstünde yer alır. Hukuk kurallarından farklı bir anlayış üzerine yapılan etik kodlar, ahlaki ilkeler ve uygulamanın sonuçlarının bir karışımı olup, “ülkusal” bir özelliğe sahiptir. Bu bağlamda profesyonel etik de, ahlaki ve pratik kavramların karışımını ifade eden bir değerler bütünüdür.⁶⁰

Bir meslek içinde, etik kodların varlığı zorunludur. Yasallaşan etik kuralları, davranışlardaki ve bu davranışların sonuçlarındaki uygunsuzlukların yasal yaptırımla karşılaşacağını bildiren bir düzenlemedir. Bu kurallar, biçimsel ya da doğal olabilir. Biçimsel olanlar yazılı olup profesyonellerin mesleki uygulamalar sırasında üzerinde anlaştıkları ve bu yönde uygulama sözü verdikleri kurallardır. Hipokrat yemini ya da her mesleğin genellikle mesleki birliğin kuruluşu aşamasında hazırladığı biçimsel düzenlemeler buna örnek olarak gösterilebilir. Doğal kurallar ise, meslek içinde geleneksel olarak oluşmuş, yazılı olmayan kurallardır.⁶¹

⁵⁷ John L. Carey, Professional Ethics of Certificated Public Accountants, **American Institute of Accountants**, New York, 1956, s. 3, E. Durkheim, **a.g.e.**, s. 25-28

⁵⁸ Ernest H. House, Professional **Evaluation Social Impact and Political Consequences**, U.S.A., 1993, s. 163

⁵⁹ E. Durkheim, **a.g.e.**, s. 89

⁶⁰ Harold F. Gortner, **Ethics for Public Managers**, U.S.A., 1991, s. 127

⁶¹ Greenwood, Ernest, "The Elements of Professionalization," Vollmer Howard M. - Mills, Donald L. (eds.), **Professionalization**, New Jersey: Prentice-Hall, Inc. 1966, s. 15.

Etik kodların varlığı, mesleklerin kamu yararına yönelik çalışacaklarının biçimsel kayıt altına alınmasının, dolayısıyla da toplumun onlara güveninin temelini oluşturur.⁶² Bu güven olmaksızın meslekler sahip oldukları ayrıcalıkları sürdüremezler. Bu kurallar sayesinde, hizmetin alıcısının yaşı, cinsiyeti, geliri, toplumsal konumu, siyasal tercihi, dini, ırkı ne olursa olsun profesyonelin hizmeti en iyi biçimde sunma yükümlüğü hukuki ve ahlaki güvence altına alınmış olur. Profesyonel, her yerde, her biçimde çıkar gözetmeksizin ve ayrımcı davranmaksızın hizmetini sunmakla yükümlüdür.⁶³

Profesyonel etik, özellikle 1950'lerden sonra yaşanan bilimsel ve teknolojik değişimlerin sonucunda ortaya çıkan sorunlar karşısında daha da önem kazanmıştır. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler, yeni etik sorunları gündeme getirmiştir. Özellikle mesleklerin birtakım toplumsal olaylarda göstermiş olduktan tutum nedeniyle eleştirilmeleri sonucunda, güvenilirlik çok daha ön plana çıkmıştır. Etik kodlar, hem mesleklerin meşruluğunun gerisinde yatan etmen olması, hem de üyelerinin kendi aralarındaki ve hizmetten yararlananlar ile olan ilişkilerde temel olması açısından önemlidir.

2.1.3. Meslek Birlikleri

Mesleklerin oluşması ve gelişmesinde meslek birlikleri çok önemli bir role sahiptir.⁶⁴ Meslek birlikleri, meslek alanı ile ilgili her türlü konuyu düzenleme yetkisine sahip kurumlardır.

Meslek birliklerinin düzenleme yetkisi içinde, mesleğin doğrudan doğruya kendi işleyişi ile ilgili olduğu kadar, yine meslek ile ilgili olmakla birlikte, iç düzenleme alanı dışında kalan konular da bulunmaktadır. Meslek içi konularda meslek birliklerinin en temel işlevi, devletten aldığı yetki aracılığıyla meslek apışını, sıradüzenini, kadro ve unvan yapısını belirleme ve devlet ile ilişki kurarak bunların

⁶² C. F. Taeusch, "Professional Ethics," Encyclopaedia of the Social Sciences, New York: Macmillan, C. 12, 1935, s. 473.

⁶³ Talcott Parsons, **Essays in Sociological Theory**, New York: The Free Press, 1967, s. 34

⁶⁴ D. J. Hickson - M. W. Thomas, "Professionalization in Britain", **Sociology**, C.III, 1969, s. 50.

yasallaştırılmasının sağlanmasıdır. Meslek birliği, adayların hangi aşamalardan geçerek mesleğe girebileceklerini düzenleme yetkisini de elinde bulundurur.

Mesleğe girişi düzenlemek yanında meslek birlikleri, mesleki uygulamaları denetlemek,⁶⁵ meslektaş bilincini oluşturmaya yönelik çalışmalar yapmak, mesleki bilgi üretmek, bu üretimin kurumsallaşmasını sağlamak ve meslektaşların sahip olduğu deneyimlerin paylaşımını ve yetişmekte olan meslek üyelerine aktarmak gibi önemli işlevleri de yerine getirir.⁶⁶ Meslek birliklerinin meslek ile ilgili olarak, meslek adına lobicilik yapma, hizmete yönelik kamuoyu oluşturma, meslek üyelerini toplumsal ve hukuksal alanda temsil etme ve buna bağlı olarak meslek üyeleri adına görüşmeler yapma gibi işlevleri de vardır.

Lonca tipi meslek örgütlenmesi, tarihsel olarak kurulan ilk ve en uzun süre varlığını sürdürmüş meslek örgütlenmesi olup bu örgütlenme, sonra gelen tüm meslek örgütlenmelerine tarihsel model ve örnek oluşturmuştur. Lonca sistemi, küçük el sanatlarının yaygınlaşması, endüstrinin tarım dışında başka alanlarda da gelişmesi ve kentlerin oluşması ile birlikte ortaya çıkmıştır.

Lonca benzeri örgütlenmeler, sadece ortaçağın siyasal ve ekonomik sisteminin bir ürünü değildir; bu yapıların kökeni Eski Mısır'a dek uzanmaktadır.⁶⁷ Önceleri siyasal sistemin dışında olan loncalar tamamıyla, kentsel bir olgu olarak, doğrudan kent yönetiminin temelini oluşturmuştu.⁶⁸ Loncaların etkinliği büyük ölçüde kent hizmetleriyle olan yakın ilişkilerinden kaynaklanmaktaydı. O dönemde, endüstri üretiminde en tipik örgütlenme biçimi olan loncaların, ücretleri düzenlemek, hammadde ve ürün fiyatlarını belirlemek, çalışma zamanını ve ortamını düzenlemek, ortaya çıkan ürünü kontrol etmek gibi işlevleri vardı.

⁶⁵ Meslek birlikleri, genel mesleki standartlar için mesleki eğitim ve bilgi, dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlık, sır saklama, sorumluluk, bağımsızlık, haksız rekabet, ücret, reklam yasağı gibi konularda ayrıntılı düzenlemeler yapmaktadır. Örneğin, hangi uygulamaların reklam olduğu, rekabet kurallarına uygunluğu ilgili düzenlemelerde yer almaktadır. Bu düzenlemelere uygun davranmayan meslek üyeleri, meslek birliği tarafından uyarı, kınama, geçici olarak mesleki faaliyetlerden alıkoyma ve meslekten çıkarma gibi disiplin cezalarına çarptırılır

⁶⁶ B. Barber, **a.g.e.** s. 677-678;

⁶⁷ O. Hançerlioğlu, **Ekonomi Sözlüğü**, s. 262.

⁶⁸ İ. Üşür, **a.g.e.**, s. 459

XIX. yy'da büyük endüstri kentlerinin ortaya çıkması ve kent sınırlarını aşan ticaretin gelişmesi ile loncalar sahip oldukları ayrıcalıkları ve güçleri yitirmiştir. XIX. yy. ortalarında, loncalara büyük ölçüde benzeyen meslek örgütlenmelerini yaygın olarak görmekteyiz.⁶⁹ Bu dönemde, bu tür bir örgütlenme dışında bir meslek oluşumuna izin verilmemesi onları güçlü kılmışsa da, loncalar gibi onlar da yerel nitelikte olmaları, devletin ve seçkinlerin yoğun etkisinde kalmaları gibi nedenlerden güçlerini kurumsallaştıramamış, kendileri dışındaki toplumsal güçlere bağımlı kalmışlardır.⁷⁰ Korporatif meslek örgütlenmeleri, politika ile olan iyi ilişkileri nedeniyle özellikle XIX. yy boyunca güçlü olmuşlardır. Bu tip meslek örgütlenmesine Avrupa'da 1800'lerden önce de kısmen varolan İtalyan Hukuk Danışmanları Birlikleri, İngiliz avukatlarının "Inns of Court'u ve İngiliz Doktorlar Birliği örnek gösterilmektedir.⁷¹

Lonca sistemi ve korporatif meslek örgütlenmelerinin ortadan kalkmasından sonra meslek üyeleri başlıca iki mesleki kurumsallaşma içine girmişlerdir. Bunlar meslek birlikleri ve sendika örgütleridir.⁷² Sendika örgütlerinin daha çok siyasi bir tavır içlerinde barındırmalarına karşılık meslek birlikleri, daha çok meslek ile ilgili işlev alanını düzenlemek, meslek bilgisinin üretimini sağlamak, meslek üyelerinin özlük haklarını ve yükümlülüklerini belirlemek gibi işlevleri yerine getirmektedir.⁷³

Meslek birliklerinin kuruluş tarihinin eskiliği ile sahip olduğu güç arasında pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir. Profesyonelleşme sürecinde en önemli aşamalardan birinin meslek birliklerinin kurulması olduğu düşünülürse bu anlamlı bir

⁶⁹ Bu tip meslek örgütlenmesi, tıpkı daha önceki örgütlenme biçimi olan lonca gibi 'zorunlu üyelik' esasına dayanmaktaydı. Zorunlu birlik esası, 20 yy. başlarına değin birçok meslek alanında görülmektedir. 20 yy.in ortalarına doğru zorunlu birlikler yanında gönüllü örgütlenmelerin oluştuğunu görmekteyiz. H. Siegrist, "The Professions, Stale.," s. 15.

⁷⁰ H. Siegrist, **a.g.e.**, s. 194.

⁷¹ H. Siegrist, **a.y.**

⁷² Kenneth Prandy, **Professional Employees; A Study of Scientists and Engineers** (London, FaberandFaberLtd., 1965), s. 44. Örneğin, İngiltere'de sayısı oldukça fazla olan yerel cerrah loncaları, lonca kurumu ortadan kalktıktan sonra Kraliyet Cerrahlar Birliği altında özekselleşmiş örgütlenmiştir. XVIII. yy.'da İngiltere'de tıp alanında ikisi Kraliyet Birliği ve biri Eczacılar Birliği olmak üzere üç meslek birliği vardı. 1858'de Parlamento tarafından kurulan Genel Tıp Kurulu tıp fakülteleri temsilcileri, hekimlik mesleğinin farklı birliklerine kayıtlı doktorlar ve Kraliyet temsilcisinden oluşmaktaydı. C. A. M. Saunders -P. A. Wilson, "**Professions**," s. 477-478.

⁷³ Staffan Salender, "Associative Strategies in the Process of Professionalization: Professional Strategies and Scientification of Occupations," **Professions in Theory and History; Rethinking the Study of the Professions** (London: Sage, 1990),s. 143.

ilişkidir. Hickson ve Thomas 1969 yılında yapmış oldukları araştırmada, Britanya'da o dönemde var olan 43 nitelikli meslek birliği'nin profesyonelleşme derecesini incelemiş, bu incelemede mesleklerin uzmanlaşma ölçek puanları ile meslek örgütlerinin kuruluş tarihleri arasındaki tutarlılığı esas almışlardır.⁷⁴ Araştırma sonucunda, birliklerinin kuruluş tarihi en eski olan mesleklerin, profesyonelleşme derecesinin en yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yerleşik mesleklerin profesyonelleşme oranının dağılımında hekimlik mesleğinin en yukarıda olduğunu, onu hukuk mesleğinin izlediğini, birlikleri çok daha yeni olan ve henüz profesyonelleşmenin ilk aşamasında olan yönetsel mesleklerin⁷⁵ ancak son iki sırada yer alabildiğini görmekteyiz.⁷⁶ Hickson ve Thomas, yerleşik mesleklerin yenilere göre, pazarı kapmak, toplumda “statü ve güç elde” etmek, toplumsal kurumlarda yer edinmiş olmak ve bunun verdiği iktidara sahip olmak gibi avantajları olduğunu kabul etmekle birlikte; profesyonelleşme derecesini mesleklerin eskiliği ile açıklayan düşüncelerin yerine, nitelikli meslek birliklerinin eskiliği ile açıklamayı tercih etmektedirler. Ülkemizde genel olarak mesleklerin güçlü olamamalarının nedenlerinden biri neredeyse bütün meslek alanlarının profesyonelleşme sürecinin geç başlamış olmasıdır. Bu gerçeğin gerisinde yatan neden mesleki alanlarda meslek birliklerinin çok yeni kurulmasıdır. Örneğin ülkemizde Arşivcilik mesleği ile ilgili olarak birçok düzenleme çalışması olmuşsa da meslek alanı ile ilgili yasal düzenlemenin yapılması ve meslek birliği olarak Arşivciler derneğinin kurulması ancak gerçekleşmiştir. Söz konusu gecikme, bu mesleğin profesyonelleşme sürecinin gecikmesini de doğrudan etkilemiştir.

2.1.4. Mesleki Eğitim

Meslekler ilk ortaya çıkışlarından itibaren eğitim kurumları ile yoğun bir ilişki içerisinde bulunmuşlardır. Mesleklerin, mesleki bilginin üretilmesi ve geliştirilmesi noktasında, bilim eğitiminin verildiği, teknolojik gelişmenin temeli

⁷⁴ D. J. Hickson - M. W. Thomas, **a.g.e.**

⁷⁵ Bu birliklere örnek olarak 1936'da kurulan Institute of Work Managers ve 1941'de kurulan | British Institute of Management verilmektedir.

⁷⁶ D. J. Hickson - M. W. Thomas, "**Professionalization**" s. 48.

olan üniversite ve diğer eğitim kurumlarına bağımlı olduğu rahatlıkla söylenebilir.⁷⁷ Üniversite ve diğer eğitim kurumlarının bu konuda asıl katkısının çalışma yaşamında “iş ve uğraşlar için verilen” hizmet içi eğitimde olduğunu söylemek gerekir. İşin uygulanması sırasında öğrenmeyi de içeren bu eğitim, çalışanların çoğunlukla piyasadaki değişen koşullara uyum sağlaması için verilen, işin kendisi ile sınırlı, yani uzmanlaşmış uygulama bilgisini vermeye yönelik bir eğitimidir.⁷⁸

Üniversitelerin mesleki eğitimde etkili olarak yerine getirdiği işlev, doğrudan mesleğin kuramsal bilgisini oluşturması ve mesleki uygulamalara yön vermesidir. Üniversite tarafından sağlanan bilgi, durağan bir yapıda olmayıp meslek bilgisinin oluşumuna, varlığını sürdürmesine ve yenilenmesine yönelik olarak değişimlerin nasıl izleneceğini gösteren niteliktedir.⁷⁹ Bu özelliği ile üniversite eğitimi meslek üyesinin meslek yaşamında karşılaşılabileceği, her türlü durumun bilgisini sağlama amacına yöneliktir. Böylece birey mesleğe adım atmadan önce, üniversitede sadece meslek bilgisi değil, mesleğe başladığında uygulayacağı bilgilerin etik kodlarını da alır.⁸⁰

Meslek bilgisinin profesyonelleşme sürecinde giderek daha kuramsal nitelik kazandığını söyleyebiliriz. Fakat bu süreç içinde uygulama bilgisi ile akademik bilgi zaman zaman çatışma içine girmektedir. Bazı bilimlerde bu çatışma, eğitim alanlarının eğitimleri süresince akademi dışında uygulamaya da yönlendirilmeleri ile aşılmaya çalışılmaktadır. Kimi yazarlar, uygulama ile akademik bilgi, dolayısıyla da akademisyenler ile uygulayıcılar (profesyoneller) arasındaki zaman zaman sertleşebilen ilişkiyi “yapısal bir gerilim” biçiminde değerlendirmektedir.⁸¹

Üniversiteler ile profesyoneller arasında meslek bilgisinin niteliğine yönelik bir anlayış farklılığı söz konusudur. Akademisyenler, görece daha dinamik bir meslek bilgisi anlayışına sahip iken, uygulayıcılar tümüyle sınırları belirlenmiş, daha

⁷⁷ Geoff Esland, "**Professions and Professionalism**," Milton Keynes: The Open University Press, 1980, s. 234.

⁷⁸ Bernard Barber, "Some Problems in the Sociology of the Professions," **Deadalus** (Special Issue on the Professions), s. 674.

⁷⁹ a.y.

⁸⁰ a.y.

⁸¹ Everett C Hughes, "Professions," **Deadalus** (Special Issue on the Professions, 1963), s. 661; John A. Jackson, "Introduction," **Professions and Professionalization**, Cambridge, 1970, s. 5.

durağan bilgi beklentisi içerisinde dirler.⁸² Ancak, durmaksızın gelişen teknolojinin bir gereği olarak oluşan yeni uygulama alanları bazı meslek alanlarında meslek bilgisinde önemli değişimler meydana getirmiştir.⁸³ Böylelikle en durağan mesleklerden biri olan hukuktan, değişen teknolojiye bağlı olarak kendini sürekli yenilemesi gereken Arşivcilik gibi mesleklerde gelişmelere bağlı olarak yeni uygulama alanlarının oluşması noktasında akademik bilginin önemi sürekli artmaktadır.

Üniversiteler meslek bilgisini üretmenin yanında, meslek hakkında bilgiyi de üretme işlevini yerine getirmektedir. Meslek bilgisi yanında, mesleki uygulamaların sonuçları üzerinde de araştırmalar yapan akademisyenler yaptıkları çalışmalarla bu uygulamalar hakkında toplumun bilgilendirilmesini amaçlarlar. Uygulayıcılar, meslek ideolojisinin üretilmesi ve yenilenmesi bağlamında, kendi uygulamalarıyla alakalı olumsuzlukların kamuoyu tarafından bilinmesini fazlaca istemedikleri için genellikle bu tür çalışmalara çoğu zaman sıcak bakmamaktadır.⁸⁴

Hekimlik ve hukuk gibi geleneksel mesleklerin profesyonelleşme sürecinde, lonca tipi örgütlenme ile ivme kazanmalarına karşılık, profesyonelleşmelerindeki en önemli gelişme 15. ve 16. yy da meslek bilgilerinin sistematik olarak üniversitelerde üretilmeye başlanması ile sağlanmıştır.⁸⁵ Profesyonelleşme sürecindeki bütün uğraşların, en önemli aşamayı meslek bilgilerine yönelik eğitimi kurumsallaştırma ile sağladıklarını söyleyebiliriz. Yerleşik mesleklerin üniversite eğitim programlarında yer alması, meslek birliklerinin kurulmasından daha öncedir. Mesleki eğitim programlarının oluşturulması, meslek birliklerinin kurulmasını teşvik edici bir etkide bulunmuştur.⁸⁶

⁸² Burrage, Michael - Jaraus, Konrad - Siegrist, Hannes, "An Actor-Based Framework for the Study, of the Professions," Torsten-Dahl, Rolf- Burrage, Michael (eds.), **Professions in Theory and History; Rethinking the study of the Professions** (London: Sage, 1990), s. 217. Şüphesiz ki, Belirtilen durumun tam tersine gelişmeler de olmaktadır. Eğitim veren kurumların bilgi uygulayıcılarından daha durağan olduğu ve gelişmeler karşısında yükselen yeni beklentilere eğitim kurumlarının karşılık veremediği durumlar da yaşanabilmektedir.

⁸³ Arşivcilikte paradigma tartışmaları, bkz. Fernanda Ribeiro, *Archival Science and Changes in the Paradigm*, **Archival Science**, C. 1, Sayı 3, 2001, s. 295-310

⁸⁴ Burrage, Michael vd., **a.g.e.**, s. 217

⁸⁵ Saunders-Carr, A. M., - Wilson, P. A. "Professions," **Encyclopaedia of the Social Sciences**, New York, 1935, C. XII, s. 476.

⁸⁶ Harold Wilensky, "The Professionalization of Everyone", **The American Journal of Sociology**, C. 70, 1964, s. 144.

Bireyin sosyalleşmesinde önemli etmenlerden biri olarak üniversite eğitimi, bireye kazandırdığı kimlikle, kimi zaman diğer kimlik belirleyici unsurların önüne geçebilmektedir.⁸⁷ Kimlik belirleyici düzeyde öneme sahip eğitim kurumlarının bireyin mesleki toplumsallaşmasında da önemi vardır. Özellikle, yüksek eğitimde kazanılan kimliğin üzerinde yapılandırılan mesleki kimliğin çok daha güçlü olduğu söylenebilir. Bazı eğitim kurumları doğrudan doğruya mesleki kimlik edindirme işlevini görmektedir. Kimlik belirleyici düzeyde önem sahibi doğrudan meslek eğitimi veren eğitim kurumlarının, bireyin mesleki toplumsallaşmasında da önemi vardır. Bu bağlamda bazı eğitim kurumları doğrudan mesleki kimlik edindirme işlevini görmektedir. Bireyin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencisi iken muhtelif yerlerde arşiv görevlisi olarak çalışarak büyük ölçüde arşivci sıfatını kazanması buna yaşanan bir örnektir. Ayrıca, mesleki eğitim konusunda üniversitelerin yanında, doğrudan meslek bilgisi üreten Society of American Archivist gibi mesleki alanlarda araştırma yapmak, bilgi üretmek ya da meslek üyelerinin kaynaşmasını sağlamak üzere kurulmuş olan vakıf, dernek ya da birliklerin de etkisi büyüktür.

⁸⁷ Eliot Freidson, **Professional Powers**, London, 1986, s. 34.

2.2. ARŞİVCİLİK MESLEĞİNDE PROFESYONELLİK KRİTERLERİNE DAYALI PROFESYONELLEŞME SÜRECİ

2.2.1. Arşivciler için Meslek Etiği, Gelişimi ve Etik modeller Üzerindeki Tartışmalar

Mesleğe girişte bir mesleğin üyeleri kendilerini bu ana prensiplere bağlarlar. Bir mesleki ahlak yasası, mesleğin üyeleri tarafından genelde kabul edilmiş yargı ve yönetim standartlarını, pek çok kod muhtevasını kapsar ve dikkatini halka daha iyi hizmetler sunmaya odaklar. Bunların tümü şu genel ahlaki kuralları içerir: Birleşme ve adalet, saygı ve güven, mesleki objektiflik, tüm materyallerin mesleki itina içerisinde kanuna uyması ve mesleki özen.⁸⁸

Uluslararası Arşiv Konseyi (ICA) 'nin etik kanunu, mesleğin gerçek bağımsızlığı yolunda ciddi bir adımı temsil eder. Bir yetenek veya meslek, özerk meslek statüsüne, yazılı bir mesleki ahlak kanununa kendini uyarlarsa ulaşabilir. Bu tip bir yazılı kanun, bir meslek üyesine, doğru veya yanlış, iyi veya kötü, adil veya adil olamayan iş çevresine hitap etmektedir.

ICA'nın arşivciler için ahlak kanunu, arşiv mesleğinin özerkliğini başlangıç noktası olarak kabul eder. Arşivciler için bir ahlak kanunu, arşiv mesleği için yüksek yönetim standartları ortaya koymalıdır. Mesleğin yeni üyelerine bu standartları takdim etmeli, deneyimli arşivcilere sorumluluklarını hatırlatmalı ve halkın mesleğe yönelik güvenini açığa çıkarmalıdır.

ICA'nın ahlak kanununun bir amacı arşivsel topluluğun mesleki etiketini devam ettirmektir. Arşivistin objektifliği ve yansızlığı profesyonelleşme düzeyinin ölçütüdür. Arşivistler kendilerine verilmiş özel güveni iyiye kullanmalı, kendilerinin ve diğerlerinin lehine davranmaktan kaçınmalı, herhangi bir kaynaktan delili

⁸⁸ Inge Nickerson ve Michael Broihahn, **Beyond the categorical imperative: a philosophical examination of codes of ethics in the financial professions**, Çevrimiçi: <http://www.sbaer.uca.edu/docs/proceedingsII/96sbi127.txt> (09.05.2007)

değiştirmek, iptal etmek veya ortadan kaldırmak gibi baskılara direnmelidirler. Objektiflik ve yansızlık mesleğin bağımsızlığına referans veren konseptlerdir.

Kanunun önemli bir bölümü, arşiv hizmetlerinin karakteri ve niteliği ile ilgilidir. Burada arşivcilerin vatandaşlara ve topluma bir bütün olarak hizmet etmesi umulmaktadır. Arşivistler, dökümanların gerçekliğini korumalı, arşiv materyallerini tüm kullanıcılara sunmalı ve ilişkili olduğu mevzuat sınırları içerisinde hareket etmelidirler. Onlar dünyanın dokümanter mirasının korunmasını ve kullanımını, kendi üyeleri ve diğere mesleklerle birlikte teşvik etmelidir.

Kanun aynı zamanda yeterlilik için de standartlar koyar. Şüphesizdir ki arşivistler, sorumlu oldukları görevlerini yerine getirmekte tümüyle yeterlidirler. Sadece arşivistler genel kabul görmüş prensiplere değil, günden güne sıralı uygulanan arşivsel metodolojiye uymak zorundadırlar. Arşivistler örneğin arşiv materyalini, kendi tarihi yasal ve yönetsel bütünlüğü içerisinde değerlendirmeli, seçmeli ve tutmalıdır. Sonuç olarak arşivistler, mesleki mükemmelliklerini, arşivsel bilgilerini sistematik ve devamlı olarak yenilemekle sağlamalı, araştırma ve deneyimlerini paylaşmalıdırlar. Arşivsel yöntembilim ile birlikte olarak kanun, arşivistleri belgelerin bütünlüğünü ve güvenliğini tehlikeye atacak arama ve kabul etmeden yasaklar ve onları bu belgelerin en uygun depolarda korunmasını sağlar.

Ahlak kanunu ve resmi hukuk ile meslek ve devlet arasındaki ilişki, bir mesleğin otonomisinin en hassas noktalarıdır. Arşivsel özerklik ve bağımsızlık iyi bir arşivsel yasama ile birlikte, arşivsel yönetimi kurumsal düzeyde kendi mesleki özerkliğini ve finansal yaşayabilirliğini koruyacak şekilde düzenler.⁸⁹ Arşivsel yasama, her halükarda hükümet içerisinde bir arşivin etkisini ve pozisyonunu yansıtır.

Ahlak kanunu ile resmi kanun arasında hiyerarşik ilişki yoktur; kanun ve ahlak farklı kategorilerdir. Kanun tüm vatandaşlara yönelir ve onların içsel ilişkilerini düzenler; bir mesleki ahlak kanunu ise profesyonel olarak hareket ettiklerinde bireye yönelir. Arşivsel yasalar ve diğere arşivcileri, mesleki arşivsel

⁸⁹ Resolution 3 of the 1995 CITRA (Interdependence of Archives. Proceedings of the twenty-ninth, thirtieth and thirty-first International Conference of the Round Table on Archives), XXXI Washington 1995, s. 48.

standartlar tarafından yönetilen bir alanda tutar. Eric Keetar bunu şöyle açıklar: “Sadece mesleki ahlak rehberlik sağlayabilir; bu alanın sınırları tanımlanabilir ve değiştirilebilir. Toplum hüküm ve yargı aracını nasıl kullanırsa arşivistler bu alanda kendi yollarını belirlemelidirler”⁹⁰.

Her ne kadar ahlak kanunu ve hukuk arasında hiyerarşik bir ilişki yoksa da prensipte kanuna uymak, çoğu profesyonel ahlak kodunda ortaktır. Sebep kanuna uymak değil, kanuna uymanın meslek adamları için diğer vatandaşlara olduğundan daha önemli olmasıdır. Sebep bir profesyonelin, diğer vatandaşlardan daha az uyar kabul edilmesi değildir. Sebep, mesleki ahlak kodlarının, meslek adamının kontrolünü sınırlama veya limitleme amacıyla olmasında yatmaktadır. Müşteri bağımsız partidir, öyle bir bağımsız partidir ki hem profesyonel ahlak hem de hukuki düzenlemelerle korunmaktadır. Profesyoneller tarafından bir etik koda ve bir kanuna uymak, mesleğin güven ve inandırıcılığını artıracak ve bağımsız parti ile harmonik ilişki sağlayacaktır.

Uluslararası Arşivler Konseyi (ICA) ahlak kanunu, kanuna uymanın açık ve mesleki prensip olarak zikredebildiği kodlardan biridir. Arşivistler dokümanların gerçekliğini korumalı, arşiv materyaline olası en geniş erişim imkânı sağlamalı, erişim ve kişiselliğe saygı göstererek yansız bir hizmet sunmalıdırlar. Bunun yaparken belirli alanın içerisinde olmalıdırlar. Bu şu anlama gelmektedir: Araştırmacılar gerçeği ararken, kişisel bilgi ihtiva eden halk kayıtlarına giriş ararken, arşivistler ilişkili kanuni düzenlemeler içerisinde araştırma ve kişiselliği dengelemelidirler. Arşiv materyaline en geniş erişimi sağlarken ICA'nın etik kodu aynı zamanda araştırmacıyı, keyfi hareketlerinden de alıkoyar.

Mesleki etik kodların dört tip yükümlülük ile değerlendirilmesi önerilebilir:

1- Topluma karşı yükümlülükler

Bir profesyonel işini yaparken her zaman kamu refahını göz önünde bulundurmalıdır. Bilgi ile ilişkili bilimler toplumun güvenliği, mahremiyeti ve ekonomik ilgileri üzerinde önemli etkiye sahiptirler. Kabul edilmiş olan etik teorilerin tümü, yükümlülüklerle ilişkin bir çatışmanın ortaya çıkması durumunda

⁹⁰ Eric Ketelaar, "The right to know, the right to forget? Personal information in public archives", in: The Archival Image, **Hilversum**, 1997, s. 29.

müşterek net bir menfaatin tercih edilmesini öngörür. Bu kamu menfaatinin diğer daha küçük öğelerin üzerinde tutulması anlamına gelir.

2- İşverene karşı yükümlülükler

Çalışanın işverenin güvenini kazanması ve ücretlendirilmesi, becerilerini en üst düzeyde kullanarak kendisine verilen görevleri yerine getirmesi ile gerçekleşir. İşverenin çıkarlarının korunması, toplum içerisinde genelde “iş ahlakı” anlamına gelir. Eğer çalışan bir profesyonel ise, uzmanlık gerektiren ve işverenin bilgi sahibi olmadığı alanlarda görevlerini yerine getirdiğinde işverenin güvenini daha fazla kazanır. Böylelikle işveren profesyoneli, profesyoneli inceleyemeyecektir.

3- Müşterilere karşı yükümlülükler

Bir iş, hayatta kalabilmek için müşterilerine bağımlıdır. Bir çalışanın, işverenin müşterileri ile mukavelelerine bağlı olan yükümlülüklerini yerine getirme konusunda olabilecek bir yetersizliği, işvereni sıkıntıya sokar. Profesyonelin bir müşteriye bir danışman olarak hizmet vermesi durumunda müşteri ile olan ilişkisi tüm etik anlamları ile birlikte işvereninkinden farksız olacaktır.

4- Meslektaşlara ve meslek örgütlerine karşı olan yükümlülükler

Bu sıralamadaki dördüncü yükümlülük, kendi içerisinde farklı, fakat ilişkili şu üç yükümlülük grubuna ayrılabilir:

1- Meslektaşlara karşı yükümlülükler

2- Kurumlara karşı yükümlülükler

3- Mesleğe karşı yükümlülükler

2.1.1. ICA MESLEK ETİĞİ

Mesleki kanunlar uzun zamandır birçok ülkede sadece tıp dünyası ve bazı serbest meslekler için sözkonusu idi. Kütüphaneler ve müzelerde bir profesyonel kod düşüncesi 1980’lerde belirdi. Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM)⁹¹, 1980’lerin sonunda müzeler için uluslararası bir kod hazırladı ve bu kod çeşitli ülkelerde kabul edildi.

⁹¹ <http://icom.museum/>

Arşivsel dünyada sadece bazı koruma uzmanları, kurallara olan ihtiyacın farkındaydılar: 1950’lerde zaten yenileme ilkeleri Roger Ellis⁹² tarafından formül haline getirilmişti; 1980’lerde ise tartışma devam ediyordu. Ancak arşivistler genellikle kod gibi bir şeye ihtiyacın farkında değildiler. Birçok ülkede arşivsel konuların bir arşiv kanunu ve diğer yönetmeliklerle ilgili olduğu düşünülmemekte idi.

Karen Benedict’in⁹³ de belirttiği gibi, arşivistler için profesyonel kodun ilk girişimlerinin eski bir arşivsel geleneğe sahip Amerika Birleşik Devletleri gibi bir ülkeden gelmesi şaşırtıcı olmayacaktı. Copyright üzerindeki çalışmaları ile önemli olan Tarihçi Robert C. Blinkley, 1939’da bilgi özgürlüğü ve mahremiyetin korunması çatışmasına ilişkin uğraşlarında arşivistlere yardım için bir kod çağrısı yapmıştı. Ancak bu çağrı 1955 yılına kadar ciddi bir karşılık bulamadı. İlk kod Amerika Birleşik Devletleri arşivisti Wayne C. Grover (1948-1965) tarafından ulusal arşivlerde, arşivistler için bir eğitim dokümanı olması amacıyla kaleme alınan. bu kod 1979 yılına değin Birleşik Devletlerde Amerikan Arşivistler Derneği (SAA),⁹⁴ tarafından arşivcilik mesleğinin rehberi olarak kullanıldı.⁹⁵

W.C. Grover’in dokümanı yedi bölüme ayrılıyordu. Bu dokümanda arşivistin görev ve sorumlulukları şöyle sıralanmaktaydı:

1. Arşivist topluma karşı olayların aslında nasıl olduğu konusunda, delilleri koruma ve değerli dokümanların fiziksel korunması uğrunda her önlemin alınmasında, topluma karşı ahlaki sorumluluğa sahiptir.

2. Arşivist, kayıtları alıkoymak veya imha etmek için ayırırken, geçmişten gelen ve gelecek için mirası kararlaştırılan bir temsilci olarak davranması gerektiğinin farkında olmalıdır. Bundan dolayı kendi entelektüel marifetleri, deneyimi ve hükümlerinin izin verdiği kadar, geleceğin ihtiyaçlarının bilincinde olmalı, kararlarını tarafsızca vermeli, ideolojik, politik yada kişisel eğilimleriyle lekelememelidir.

⁹² **Baynes-Cope, David.** “Principles and Ethics in Archival Repair and Archive Conservation. Part 1: The Principles of Archive Repair and of Archive Conservation.” (**Journal of the Society of Archivists** 15/1 (1994) s.17-26.

⁹³ Karen Benedict. **Ethics and the Archival Profession: Introduction and Case Studies** Chicago: The Society of American Archivists, 2003. s. 91.

⁹⁴ <http://www.archives.gov/preservation/professionals/archivist-code.html> (02.12.2007)

⁹⁵ **American Archivist** vol.18

3. Arşivist, nezaretindeki kayıtların bütünlüğünü korumada tetikte olmalı. Onları bozulmaya, değiştirilmeye veya hırsızlığa karşı korumalı ; ateş, fazla ışık, rutubet ve kuruluştan uzak tutmalı, fiziksel zararlara karşı emniyete almalı ve onların delilsel değerlerinin normal rehabilitasyon, düzenleme ve kullanımda bozulmamasına dikkat etmelidir

4. Arşivist, kayıtlara erişimi, kamunun ilgisiyle tutarlı olacak şekilde en geniş kapsamda sağlamaya gayret etmeli, fakat dikkatlice kayıtların kullanımını sınırlayan politikaları incelemelidir. Bütçesi ve imkânları çerçevesinde, bilginin fazlaşması ve yayılması için aralıksız olarak çalışmalı ve elindeki malzemeleri, basılı erişim araçları ve kişisel temaslar yoluyla gelecekteki kullanıcılar için bilinir hale sokmalıdır.

5. Arşivist, tüm uygun müracaatlara kibarlık ve hizmet ruhuyla cevap vermeli ve fakat önemsiz ya da mantıkdışı sorgulamalara ayrıntılı yanıt vererek zamanını israf etmemelidir. Kayıtları kullananlara gereksiz engeller çıkarmamalı ve fakat işlerini kolaylaştırmak ve zaman israfını önlemek için elinden geleni yapmalıdır. Şüphesiz o, bir araştırmacının iş ve bulgularını bir diğeriyle tartışmamalıdır. Fakat nerede kendi araştırma çabasının tıpkısı ile karşılaşır, bunu uygun bir biçimde araştırmacıya bildirebilir.

6. Arşivist, korumasındaki kayıtların ticari kullanımından fayda sağlamamalı, ayrıca kendi arşivsel çalışmasının bir sonucu olarak kazandığı herhangi bir bilgiyi dışarıdaki kendi özel araştırması için diğer araştırmacılardan saklamamalıdır. O, durumunun sağladığı her akla uygun ve geçerli avantajı, tarihsel ya da diğer alanlardaki araştırmalarında profesyonel ilgilerini geliştirmek için kullanabilmelidir.

7. Arşivist, kendinin ya da kurumunun araştırmalarının sonuçlarını profesyonel meslektaşlarına arşivsel bilginin gelişimine katkı olarak serbestçe geçmelidir. Benzer şekilde, haleflerine uygun organizasyon ve düzenleme için deposundaki kayıtların doğru kayıtlarını bırakmalıdır.

1976'da Amerikan Arşivistler Derneği (SAA), kendi ahlak yasasını geliştirmeye karar verdi. O yılın Aralık ayında Konsey "Arşivsel elyazması işinde

özellikle belge toplama, patronlara hizmet ve toplanmış belgelerin yönetimi alanlarında etik davranışı tespit edip tanımlamak için bir “Etik Komitesi”nin kurulmasını oyladı.⁹⁶

Kurulması onaylanan komitenin sorumlulukları şunlardı:

1. Meslek için bir şablon ahlak yasası hazırlamak
2. Etik olmayan davranışlara karşı topluluğun yaptırımlar uygulamasının doğruluğu ve uygulanabilirliği konusunda konseye tavsiyelerde bulunmak

Söz konusu etik komitesi, Ekim 1977'de, Amerikan Arşivistler Derneği (SAA)'nin Salt Lake şehrindeki yıllık toplantısında çalışmaya başladı ve bu çalışmasını yaklaşık olarak üç yıl sürdürdü. Derneğin gayretleri, arşivsel çalışmanın ana alanlarını listelemeğe ve her bir alanda uygulanabilecek etik kararları belirlemeye yönelikti.

Onların tanımladıkları ana alanlar şu beş maddeden oluşmaktaydı:

1. Arşivist ve toplum,
2. Arşivist ve kayıtların bağışçısı,
3. Arşivist ve meslek,
4. Arşivist ve araştırmacı,
5. Arşivist ve arşivist.

Böylelikle toplumdaki bilgi özgürlüğü, mahremiyetin korunması ve telif hakkı konusundaki değişimler, Amerikan Arşivistler Derneği'nin 1980'de ilk etik kodu kabul etmesiyle sonuçlandı.⁹⁷

Şu anda geçerli olan ICA meslek etiği 1996 ilkbaharında son şeklini kazanmıştır. Ancak bu tarihe kadar meslek etiği konusunda pek çok aşamalar katedildi. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür.

⁹⁶ Society of American Archivists (SAA) (1992), “A code of ethics for archivists”, Çevrimiçi: http://www.archivists.org/governance/handbook/app_ethics.asp,(17.11.2006)

⁹⁷. **American Archivist** ,vol. 43, #3 (Summer 1980), s. 414-418

1980’de SAA tarafından hazırlanan ahlak yasası:

Arşivistler, hizmet verdikleri kurumlarda ya da kamuda kalıcı değere sahip olan belgeleri ve kâğıtları seçerler, korurlar ve erişilebilir hale getiriler. Arşivistler sorumluluklarını yasal izne ya da kuruluşa ait politikaya bağlı olarak yerine getirirler. Onlar sağlam arşivsel ilkelere dayanan bir ahlak yasasını paylaşırlar ve bu etik ve arşivsel standartları, kurumsal ve mesleki olarak desteklerler.

Arşivistler, kayıtların transferlerini düzenleyip kurumlarının amaçlarına ve kaynaklarına uygun olarak belgeleri edinirler. Edinim rekabetinin, belgelerin ve kâğıtların bütünlüğünü ve emniyetini tehlikeye atacağı durumlarda rekabete girmezler. Onların yeterince işleminden geçirilip, etkili biçimde yararlanılacakları depolama yerlerinde korunmalarını sağlamak için işbirliği yaparlar.

Arşivistler, belgelerin transferlerinden sorumlu memurlarla ya da belgelerin sahipleriyle görüşerek, otoritenin tüm yetkisi ile transfer etmek, bağış kabul etmek ya da satın almak, finansal düzenlemeler ve faydalar yapmak, telif hakkı, işletim planları ve erişimin şartları gibi konularda kurallara uygun kararlar verirler.

Arşivistler, erişimde veya kullanımda mantıkdışı kısıtlamaları önlerler ya da kullanımda birkısım düzenlemelere giderler. Edinimin şartı olarak açıkça belirtilmiş kısa süreli kısıtlamaları kabul edebilirler ve arada bir, bunun gibi kısıtlamaları, mahremiyeti korumak adına uygulamaya sokarlar.

Arşivistler, transfer ya da edinim sırasında yapılan tüm sözleşmelere sadakatle uyarlar.

Arşivistler, kayıtlara ve evraka, idari ihtiyaçlarına veya edinim politikalarına bağlı olarak yansız yargıyla değer biçerler. Sağlam arşivsel ilkeler ile uyum içerisinde seçilen belgeleri ve evrakı düzenlerler ve kaynaklarının elverdiği ölçüde hızlı davranırlar.

Arşivistler, depolarındaki kayıtlar ve evrakın bütünlüğünü muhafaza eder, onları bozulmaya, değiştirilmeye, hırsızlığa ve fiziki hasara karşı korurlar. Böylelikle onların kanıtsal değeri, restorasyon, düzenleme ve kullanım sırasında yok olmamış

olur. Diğer kurumlar ile hırsızların yakalanması ve tutuklanmaları konusunda işbirliği yaparlar.

Arşivistler, belgeleri ve evrakı oluşturanların veya onların konusu oldukları bireylerin mahremiyetine saygı duyarlar. Sınırlı kullanımdaki malzeme ile çalışma dolayısıyla elde edilen bilgiyi ne açıklayabilirler ve ne de bundan fayda umabilirler.

Arşivistler, kibarca ve yardım ruhu ile ellerinde bulunan materyale ilişkin tüm makul soruları cevaplamaya çalışırlar. Kuruluşa ait politika, malzemenin korunması, hukuksal faktörler, bağış anlaşmaları ve arşivlerin mantıklı kullanımı bağlamında en yüksek düzeyde kullanıma olanak tanırırlar. Uygun kısıtlamaları potansiyel kullanıcılara açıklarlar ve adil biçimde uygularlar.

Arşivistler, paralel araştırma konularının kullanıcılarını, aynı materyali kullanan diğer araştırmacıdan haberdar etmeye gayret ederler; eğer bireyler hemfikir görülürlerse, her bir materyali diğer araştırmacıya da ulaştırırlar.

Arşivistler, kurumlarının arşiv malzemelerini, işverenleri tarafından onaylanırsa, aynı belgeler üzerinde diğer meslektaşlarını bilgilendirerek kişisel araştırma ve yayım için kullanabilirler.

Arşivist, kendi kurumlarındaki belgelere dayanan araştırmaları da kapsayacak şekilde diğer araştırmacıların kişisel alanlarındaki çalışmalarını inceleyebilir ve üzerinde yorum yapabilirler,

Kişisel olarak elyazmalarını toplayan arşivistler, kendi arşivlerindeki edinimler için yarışmamalıdırlar; işverenlerini kendi toplama faaliyetlerinden haberdar etmeli ve kişisel edinimlerinin tam kaydını korumalıdırlar.

Arşivistler, diğer arşivistlerin ya da kurumların sorumsuz eleştirilerinden kaçınmalılar ve mesleki ya da etik davranışlarla ilgili şikayetlerini ilgili bireye, kuruma veya bir mesleki arşivsel organizasyona iletmelidirler.

Arşivistler, profesyonel etkinlikler yoluyla diğer arşivistler ile bilgi ve deneyimlerini paylaşabilir ve daha az eğitim ve deneyime sahip olanların mesleki gelişimlerini destekleyebilirler.

Arşivistler, kurumlarının ve mesleklerinin en yüksek menfaati için çalışırlar; çalışmalarını arşivsel standartlara ve etiğe bağlılığı destekleyerek gerçekleştirirler.

Arşivistlerle ilgili bu Amerika örneği, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde bir hareket noktası olarak değerlendirilmiştir.

İki yıl sonra 1982'de Uluslararası Arşivciler Konseyi (ICA), Michel Duchein tarafından hazırlanan “Arşivlerde erişim, kullanım ve bilgi transferi konularında engeller” adlı bir RAMP çalışmasını yayımladı (Obstacles to access, use and transfer of information from archives).⁹⁸ Birkaç sene sonra 1985 ‘de Uluslararası Arşivler Konseyi (ICA)’nin 24.üncü toplantısı da “Arşivlere Erişim ve Mahremiyet” (Access to Archives and Privacy) konusuna ayrıldı.

1988'de İngiliz Arşivistler Derneği, ahlak üzerine bir sempozyum düzenledi; gündemde bir ahlak yasası için çeşitli girişimler vardı. 1991'de Kanada'daki Quebec Arşivistler Cemiyeti “Association des Archivistes du Quebec”⁹⁹ resmi olarak bir etik kodu kabul etti.

1990 - 1994 yılları arasında gündeme gelen İlk Etik Versiyonlar:

Marco Carassin'in Barselona'da Arşivler üzerine 5. Avrupa Konferansı'nda verdiği tebliğe göre kod üzerine çalışmalar 1990'da başladı. Buna dayanarak, Montreal'daki uluslararası kongrede (1992) ahlak yasasının sunulması, tartışılması ve yorumların alınması için bir sempozyum düzenleme kararı alındı.

1992 yılında Montreal'da toplanan bu uluslararası kongredeki sempozyumda ahlak yasası, İngiliz arşivist Michael Roper tarafından sunuldu. O “Neden bir yasaya ihtiyacımız var? “ sorusuna cevap vermek istemişti; taslak kod tartışıldı. Oturum derneklerin bir kod düşüncesini nasıl değerlendirmeleri üzerine odaklı idi ancak herhangi bir karar alınamadı. Ekim 1994'de nihai kod Arşivler Konseyi (ICA)'nin yönetici komitesine sunuldu. 1995 İlkbaharında yönlendirme komitesininin ahlak yasası tartışması, ahlak yasasının, Uluslararası Arşivler Konseyi (ICA)'nin beş ya da altı resmi diline çevrilmesi kararı ile neticelendi. Ancak var olan

⁹⁹ <http://www.archivistes.qc.ca/>

ahlak yasası metnini onaylanmadı. Devam eden gelişmeler ve tartışmalar sonunda 1996 ilkbaharında Kanada Ottawa'daki toplantıda sözbirliğiyle üzerinde anlaşma sağlanan metin ICA'nın Genel Komitesi'ne sunuldu

Uluslararası Arşiv Konseyi (ICA) Genel Komitesi, 6 Eylül 1996'da Pekin'deki 13. oturumunda arşivistler için resmi olarak uluslararası ahlak yasasını kabul etti. Arşivistler için bu ahlak yasasının benimsenmesiyle evrensel olarak metin bütün meslekçe kabul edildi. Yedi ay sonra Nisan 1997'de, Almanya'da Schwerin'de ICA'nın yönetici komitesi toplantısında, kodun tüm dünyada son derece tatmin edici bulunduğu ve beş dilde çevirilerinin mevcut olduğu bildirildi. Böylece ulusal arşivsel kurumların yanı sıra, mesleki organizasyonların da dergileri, eğitici etkinlikleri ve pozisyonları dikkate alınmaksızın meslekteki hemen hemen her üyeyle bağlantıları yoluyla önemli rol oynayabilecekleri anlaşılmış oluyordu.

Üç yıl içerisinde, metnin çevirisi yirmiden fazla dile yapıldı ve CD-rom olarak 2000'de yönetici komiteye sunuldu. Dernekler tartışıp kodu kabul etmeğe yönlendirildiler. ICA kodunun benimsenmesi ile etik konusu, arşivsel kurumların gündeminde ve birçok ülkelerdeki mesleki kurumlarda kendine bir alan buldu. Metin dünyanın her yerinde arşivsel organizasyonlarda, derneklerde tartışıldı, kabul edildi ve bazı ülkelerde bu bir ulusal kod olarak tanındı. Birçok ülkede arşivsel dernekler, profesyonel etiğin gündemde tartışmasını değerlendirmek için çalışma günleri düzenlediler.

Daha önce de belirtildiği gibi ICA kodu, etik ve pratik olayların bir karışımıdır. On prensip, arşivistin davranışlarına ve onun arşivlerin bütünlüğüne yönelik sorumluluk tavrına odaklanır. Her konuda arşivist saygılı bir biçimde ve profesyonel olarak davranmalıdır. Bunlar topluca “Kaydetmeli ve arşivsel materyallerle aksiyonlarını haklı çıkarmalı, arşiv kullanımını teşvik etmeli, herkese yansız hizmeti temin etmeli; ilave olarak erişim ve mahrumiyete kanun sınırları çerçevesinde saygı göstermeli, kendine haksızca fayda sağlamak için pozisyonunu yersiz kullanmaktan kaçınmalı, profesyonel bilgisini sürekli güncelleyip sonuçları diğerleri ile paylaşmalı, korumayı desteklemeli ve dünyanın dokümanter mirasını kullanmalı” diye hatırlatılabilir.

Kod üzerinde tartışma, genellikle kullanım hakkında bir soruyla başlar. Bir arşivist ne zaman koda ihtiyaç duyar? Başlangıçta yaşlı arşivsel geleneğe sahip pekçok ülkede bir kod fikrine doğru arşivistlerin tepkisi bölünmüştü. Tartışmalar sırasında görüşler genellikle kademeli olarak bir pozitif tutuma dönüştü. Bir profesyonel kod lehine söylenebilecek pekçok şey vardır; değerler, ilkeleri düşünmek ve problemleri ortaya çıkmadan önce dize getirmek her zaman daha iyidir.

6 Eylül 1996 tarihinde pekinde gerçekleştirilen ICA genel kongresinde kabul gören Ahlak yasası aşağıdaki maddelerden oluşmaktadır:

A. Arşivistler için bir ahlak yasası arşiv mesleği için yüksek davranış standardını kurmalı.

Mesleğin yeni üyelerine bu standartlar tanıtılmalı, deneyimli arşivistlere profesyonel sorumluluklarını hatırlatmalı, böylece mesleğe yönelik halkın güveni sağlanmalıdır.

B. Bu koda kullanılmış olan Arşivist terimi, kontrolü, nezareti, depolamayı, korumayı ve yönetimi ile ilgili herkesi kapsar.

C. İşveren kurumlar ve arşiv müesseseleri bu kodun yürütülmesini kolaylaştıracak politikaları ve uygulamaları kabul etmek için cesaretlendirilmeli.

D. Bu kod belirli problemlere belirli çözümler temin etmek için değil mesleğin üyelerine kılavuz olmak ve bir etik çatıyı temin etmek için tasarlanmıştır.

E. Tüm ilkeler şerhlerle desteklenmiştir; İlkeler ve şerhler birlikte ahlak yasasını meydana getirirler.,

F. Kod arşiv müessesesinin isteğine tabidir ve onu yürütmek için mesleki organizasyonlara bağımlıdır. Bu kod bir eğitici çabanın formunu alabilir ve kuşku durumlarında kılavuzluğu temin etmek için muhtelif vasıtaların tesisini, eğer etik dışı uygulamalarla karşılaşılırsa da gerekli görülen yaptırımları uygulayabilir.

Bu genel kurallara bağlı olarak ahlak kanunu şu aşağıdaki on maddeden oluşmaktadır.

1. Arşivistler, arşivsel materyalin bütünlüğünü/doğruğunu korumalıdır. Zira bu geçmişin güvenilir delili olma garantisini devam ettirir.

Arşivistlerin başlıca görevi kayıtların bütünlüğünün devamı, bakımı ve korunmasıdır. Arşivistlerin objektiflik ve yansızlığı profesyonelliklerinin ölçüsüdür. Onlar herhangi bir kaynaktan gelecek herhangi bir baskıya delili yok etme veya gerçekleri çarpıtma noktasında bir manipülasyona direnmelidirler.

2.Arşivistler, arşivsel materyali tarihsel yasal ve idari bağlamda değerlendirmeli, seçmeli ve muhafaza etmelidirler. Böylelikle provenans prensibine bağlı olarak, dokümanların özgün ilişkisini korumuş olurlar.

Arşivistler genellikle kabul edilmiş ilkelere ve uygulamalara göre hareket etmelidirler. Arşivistler belgeleri yansız olarak bünyesinde oldukları kurumun idari ihtiyaçları ve edinim politikaların doğrultusunda kendi yargılarına göre değerlendirmelidirler. Saklanmak için seçilmiş belgeleri arşiv ilkelerine ve kabul edilmiş standartlara bağlı olarak kaynaklarının müsaade ettiği en hızlı şekilde düzenleyip tanımlamalıdır. Arşivistler belgeleri müesseselerinin amaçları ve kaynaklarına uygun olarak edinmelidirler. Belgelerinin güvenliğini ve bütünlüğünü tehlikeye atacak edinimleri kabul etmemeli ve aramamalıdır, kayıtların en uygun saklama yerlerinde korumasını temin için işbirliği yapmalıdır. Arşivistler yerleri değiştirilmiş arşivlerin ait oldukları yerlere dönmesi için işbirliği yapmalıdır.

3. Arşivistler, arşivsel işlemlerde, belgelerin koruma ve kullanım sırasında dokümanların gerçekliğini korumalıdır.

Arşivistler elektronik ve çoklu ortam kayıtlarını da kapsayacak şekilde kayıtların arşivsel değerini içeren bir değerlendirme, düzenleme ve tanımlama, koruma ve kullanım temin etmelidirler. Örneklem alma dikkatlice kurulan yöntemler ve kriterler ile gerçekleştirilmelidir. Orijinal formatların diğer formatlarla değiştirilmesi kayıtların yasal, içsel ve bilgi değerinin ışığında yapılmalıdır. Kullanımı sınırlı olan dokümanın bir dosyadan geçici olarak çıkarılmış olduğu bilgisi kullanıcıya verilmelidir.

4. Arşivistler arşivsel malzemenin devamlı erişilebilirlik ve anlaşılabilirliğini temin etmelidirler.

Arşivistler saklanacak veya imha edilecek dokümanları seçerken, dokümanları üreten ve biriktiren kişinin ya da müessesenin gerekli şahadetini almalı

ancak değişecek araştırma ihtiyaçlarını da unutmamalıdırlar. Arşivistler şüpheli kökene sahip dokümanları edinmenin, ilginç olsa da, bir yasadışı ticarete cesaret verebileceğini unutmamalıdırlar. Arşiv belgeleri hırsızlığından şüphelendikleri şahısların tutuklanma ve kovuşturmaları hakkında arşivistler diğer arşivciler ve kanun uygulayıcılar ile işbirliği yapmalılar,

5. Arşivistler arşivsel materyal üzerindeki faaliyetlerini kaydedip gerektiğinde kendilerini haklı ıkarabilmeliler.

Arşivistler dokümanların yaşam döngüleri boyunca iyi belge tutma teknikleri önermeli, yeni format ve yeni bilgi yönetim uygulamalarına yönelme konusunda belge üreticileriyle işbirliği yapmalıdırlar. Yalnızca mevcut olan kayıtların edinilmesi ile yetinmemeli, geçerli bilgi ve arşiv sisteminin başlangıçtan itibaren uygun yöntemlerle korumaya değer belgeler üretmesini temin etmelidirler. Arşivistler, belge transferi ile ilgili memurlar ya da kayıtların sahipleriyle belgenin alınması konusunda görüşmeler yaparlarken adil kararları aramalılar, transfer bağışlama ve satma salahiyeti, finansal düzenleme ve yararlar, işlem planları, telif hakkı ve erişimin şartlarını göz önünde tutmalıdırlar. Arşivistler arşiv işi için kalıcı bir kayıt sistemi ve koruma uygulamalıdırlar.

6. Arşivistler arşivsel materyale mümkün en geniş erişimi sağlamalı ve tüm kullanıcılara yansız bir hizmeti temin etmelidirler.

Arşivistler ellerindeki kayıtların tümü için, uygun olan hem genel ve hem belirli bulma araçları(finding aids) üretmelidirler. Herkese yansız hizmet teklif etmeli ve mevcut kaynakları dengeli bir hizmet mesafesi temin etmek için kullanmalıdırlar. Arşivistler kibarca ve bir yardım ruhu ile ellerindeki materyale ilişkin tüm makul sorgulamalara cevap vermelidirler; onların en geniş kapsamda kullanılmasını kuruluşun politikasıyla, materyalin korunması, yasal düzenlemeler, ferdi haklar ve bağış sözleşmeleriyle uyumlu şekilde cesaretlendirmelidirler. (Potansiyel) kullanıcılara kısıtlamaları uygun şekilde açıklamalı ve adilane şekilde uygulamalıdırlar. Arşivistler erişimde ve kullanımda mantık dışı kısıtlamaları engellemeliler; ancak kısa süreli açıkça belirtilmiş kısıtlamaları edinim için önerebilir ve bir şart olarak kabul edebilirler. Edinim sırasında yapılmış tüm anlaşmaları yansız

olarak uygulamalı ve sadakatle gözlemlemeliler, fakat erişimin özgürlüğü konusunda, durum değişmelerine bağlı olarak şartları yeniden tartışmalıdırlar.

7. Arşivistler erişim ve gizliliğe saygı duymalılar, ilgili yasanın sınırları içerisinde hareket etmelidirler.

Arşivistler özellikle elektronik kayıtlar konusunda kişisel ve ortak gizliliği ulusal güvenlik hassasiyeti gibi kollamalıdırlar. Çünkü onlarda kayıtların güncellenmesi ve silinmesi genel bir uygulamadır, Kayıtları üreten veya belgelerin konuları olan bireylerin özellikle kullanımda herhangi bir söz hakkı olmamaları dolayısıyla mahremiyetlerine saygı duymalıdırlar,

8. Arşivistler kendilerine olan özel güveni genel anlamda kullanmalılar ve kendilerine ya da diğerlerine fayda sağlamak için pozisyonlarını haksızca kullanmaktan kaçınmalıdırlar.

Arşivistler profesyonel doğruluk, objektiflik ve yansızlık ile ilgili önyargı yaratabilecek etkinliklerden uzak durmalıdırlar. Müesseselerin, kullanıcıların ve meslektaşlarının zararına olacak finansal veya kişisel fayda sağlamamalıdırlar. Arşivistler özgün belgeler toplamamalı veya kendi lehlerine dokümanların ticaretine katılmamalıdırlar. Halkın kafasında çatışma görüntüsü yaratabilecek etkinliklerden kaçınmalılar. Arşivistler kurumları bünyesindeki materyali kişisel araştırma ve yayın için kullanabilirler; bu tarz bir iş aynı malzemeleri kullananlar ile aynı şekilde yapılır. Onlar erişimi sınırlanmış malzemelerden kazanılmış bilgiyi ifşa etmemeli veya kullanmamalıdırlar. Özel araştırmaları ve yayın ilgilerinin profesyonel ya da idari görevlerini yerine getirmedeki performanslarını etkilemesine izin vermemeliler. Arşivistler müesseselerinin materyalini kullanırken,, araştırmacılar için basılmamış araştırma vasıtalarını kullanmamalıdırlar.. Onlar kendi çalıştıkları alanlarında kendi müessesesinin dokümanlarına dayanan çalışmaları da kapsayacak şekilde diğerlerin çalışmalarını yorumlayabilir ve inceleyebilirler. Arşivistler mesleğin dışındaki insanların uygulama ve zorunluluklarına karışmasına/müdahalesine izin vermemelidirler.

9. Arşivistler profesyonel mükemmelliği, arşivsel bilgilerini sistemli ve sürekli olarak güncelleyip, araştırma ve tecrübelerinin sonuçlarını paylaşarak izlemelidirler.

Arşivistler, profesyonel kavrama ve ekspertizlerini geliştirmek adınal eğitim aktivitelerinden faydalanmalılar.

10. Arşivistler dünyanın dokümanter mirasını kendi ve diğer mesleklerin mensuplarıyla birlikte çalışarak korumalı ve kullanımını desteklemelidirler.

Arşivistler iş birliğini arttırıp, meslektaşları ile çatışmadan kaçınarak arşivsel standartlara ve etiğe bağlılığı cesaretlendirecek şekilde zorlukları çözmelidirler. Arşivistler karşılıklı saygı ve anlayış içerisinde ilişkili mesleklerin üyeleriyle işbirliği yapmalıdırlar.

2.2.1.2. Mesleki Etik Sorunlar

Her ne kadar arşivcilik meslek etiği 1996 yılında kabul edilmiş ise de arşivciler ile kullanıcılar ve belge üreticileri arasındaki ilişkilerde bazı problemler yaşanmaktadır. Bu problemler daha çok bağışçılar, mali sorunlar, hukuk ve etik arasındaki çatışmalardan çıkan problemler, kişisel inisiyatif kullanımı ve yönetmeliklerin farklı yorumlanması ile ilgili durumlardan kaynaklanmaktadır.

Bu karşılaşılan etik sorunlar ile ilgili olarak yapılmış muhtelif çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve yankı bulanı SAA tarafından yayımlanan Etik ve Arşivcilik Mesleği (Ethics and Archival Profession) adlı eserdir.¹⁰⁰ Eserde etik ve mesleki prensipler arasındaki ayrıma vurgu yapılarak, etik prensiplerin uygulamasında yaşanan muhtelif sorunlar örnek olaylar verilerek değerlendirilmiştir.

Benedict'in kitabının içerdiği örnek olaylar dışında arşivciliği dünya medyasına taşıyan ve etik sorununu gündeme getiren bazı örnek vakalar da mevcuttur. Bu olaylar arasında öne çıkanlar aşağıda ele alacağımız şu iki olaydır:

¹⁰⁰ Bu ve benzeri olaylar için Caren Benedict'in tercümesini yapmakta olduğumuz Karen Benedict. **Ethics and the Archival Profession: Introduction and Case Studies** Chicago: The Society of American Archivists, 2003.eserine bakılabilir.

2.2.1.2.1. Einaudi olayı¹⁰¹

1999 yılında Maurice Papon, İkinci Dünya Savaşı sırasında işlediği suçlar dolayısıyla yargı önüne çağrıldığında, mahkemeye 1961 yılında Paris Emniyetinde vazifeli olarak bulunmakta olduğu dönemde, Cezayir'in bağımsızlığı lehine gösterilere katılmış yüzlerce insanın öldürülmesine yönelik emir vermekle suçlandı ve sonrasında Jean-Luc Einaudi aleyhine bir iftira davası açtı.

Bir Fransız gazeteci ve yazar olan Jean-Luc Einaudi'ye 2021 yılına kadar hukuki olarak da erişime kapatılmış olan Paris Emniyet Teşkilatının belgelerine giriş izni verilmedi. Einaudi'de birçoklarının insanların geçmişe yönelik belgelere erişebildiklerini belirten bir şikâyet dilekçesini kültür bakanına sundu. Sonuç olarak Bakan, kısa dönem içerisinde belgelerin herkesin erişimine açık olacağı sözünü verdi.

Birkaç gün sonrasında, Einaudi'nin bir meslektaşı, Paris Belediyesi tarafından arşivlerinden katliama yönelik bilgilere ilişkin belgelerin tespit edilmesi için çağrıldı. Orada görevli ve kültür bakanının açıklamasını bilen bir arşivci olan Philippe Grand, gazeteci ile birlikte depoya indi. Herhangi bir belgeye dokunmaksızın 1961'deki gösteriler sırasında öldürülmüş olan şahıslara ait yüzlerce dosyanın tutulmakta olduğunu gördü.

Arşivci Philippe Grand ve meslektaşı Brigitte Laîné de mahkemede tanıklık ettiler. Brigitte Laîné, Einaudi yönelik iddianameyi destekledi ve mahkemeye Paris Belediye'sinin tavrının utanç verici ve moral bozucu olduğunu söyledi. Sonuç olarak, Paris Şehri Yönetimi ve Kültür Bakanlığı Philippe Grand ve Brigitte Laîné'nin kapalı belgelere erişimin sağlanması noktasında ellerindeki gücü kötüye kullanıp kullanmadıkları hakkında bir karar vermek üzere resmi bir inceleme başlattı. Brigitte Laîné aynı zamanda yeterli mesleki mesafeyi gözetmemekle de suçlandı.

Brigitte Laîné, yaptığı bir sırrı açığa çıkarmak olmadığını söyledi, sadece bir devlet suçunun üzerini açmak olduğunu belirterek kendini savundu. Ayrıca bunların saklı tutulmalarının da kendi meslek anlayışına karşı olduğunu söyledi.

¹⁰¹ <http://pagesperso-orange.fr/felina/doc/arch/thomassen.htm>(28.09.2007)

Bunun üzerine Fransız Arşivleri İdaresi ile Fransız Arşivciler Örgütü'ne bu durumla ilgili yorumları soruldu. ve onlar Bayan Brigitte Lainé'yi Uluslararası Arşiv konseyinin(ICA) Etik kanununun 7. maddesini¹⁰² referans göstererek desteklemediler ve Bayan Brigitte Lainé'yi, gizli dokümanları ifşa etmek ve yanlış yönlendirme yapmakla suçladılar.

Arşivcilik mesleği için bu Einaudi olayı çok önemli bir olaydır. Mesleğin henüz kazanılmış olan özerklik(otonomi) çok ciddi bir sınavdan geçmiştir. Bir meslek kendine ait özerkliğini kullanmaya başladığında, meslek aynı zamanda oto-kontrol sistemini oluşturmalı ve gerektiğinde uluslararası ahlak kanununa müracaat etmelidir. Bu olay Fransa'da meslek bağımsızlığı için yeni bir mücadeleyi mecburi hale getirdi..

2.2.1.2.2.Heiner Olayı¹⁰³

Quinseland'da emekli bir Hakim olan Noel Heiner, 1989 yılı kasım ayında hükümet tarafından yönetilen bir çocuk merkezinde cereyan ettiği iddia edilen bir görevi kötüye kullanma vakası hakkındaki soruşturmayı yönetmek üzere atandı. Ancak, bir yıl sonra Heiner bu görevinden uzaklaştırıldı ve tamamlanmamış soruşturma malzemelerini Quinseland Aile Hizmetleri Bölümüne iade etti. Bir müddet sonra bir ticaret birliği temsilcisi olan Kevin Lindeberg, Heinerin soruşturma kayıtları ile birlikte iddialara ilişkin alakalı belgelerin kopyaları mahkemeden talep etti. Kendisine söz konusu soruşturma ile ilgili evrakın tahrif edilmiş olduğu söylendi. Daha sonra şöyle bir gelişme oldu, belgeler onun talep ettiğinde tahrif edilmiş değildi fakat sonrasında hukuki işlemlerin gölgelemesi için deliller ortadan kaldırılmıştı.

Quenseland eyaleti kabinesi devlet arşivcilerinden bu olaya ait belgelerin uzun süre saklanması gerekli olup olmadığı ve eğer saklanmaları gerekli ise tahrif olup olmayacaklarını araştırmalarını istedi. Ancak onlar gelecekteki bir yargı durumu için belgelerin elde tutulması gerektiğini belittiler. Birkaç yıl sonrasında

¹⁰² Söz konusu bu madde Arşivciler erişim ve kişisel gizliliğe saygı göstermeli ve ilişkili mevzuat sınırları içerisinde hareket etmelidirler şeklindedir.

¹⁰³ <http://www.caldeson.com/RIMOS/heiner.html> (22.10.2007)

Kabinenin Devlet koruması altındaki çocuklara karşı suiistimalleri içeren belgelerdeki bilgilere vakıf olduğuna dair iddialar ortaya atıldı. Ayrıca merkezi yönetime karşı kullanılmasının engellenmesi için de belgelerin tahrif edildiği anlaşıldı. Devamında, söz konusu belgelerin Lindeberg'in talebinden sonraki 24 saat içerisinde, bir devlet görevlisi ve kurumdaki yetkili arşivci tarafından kâğıt imha makinesine yollandığı anlaşıldı.

Lindeberg tarafından belgelere yönelik taleplerin hiçbirinden bir netice çıkmadı. Belgelerin yönetimi ile ilgili yönetici daha sonra başka bir göreve alındı ve sonradan anlaşıldı ki, bu kişi alakasız nedenlerle maaş almaktaydı. Sonrasında bu maaşların "susma parası" olup olmadığı sorusu gündeme geldi. Lindeberg çabalarına muhtelif mahkemelere yaptığı başvurular ile devam etti ve belgeleri imha etmenin yasadışı olduğunu belirtti.

Olayın üzerinden 13 yıl geçmesine rağmen konu halen kamu belgeleri ve adalet yönetimi konusunda tartışılmakta ve Parlamentoda da gündemdeki yerini korumaktadır..

Avustralya arşivciler topluluğu araştırma otoriteleri tarafından olayın mesleki ve uygulamalı yönleri hakkında görüş bildirmeleri için davet edilmedi. ASA olay üzerinde bir uzlaşmaya varmak istediğinde talep soruşturma yöneticileri tarafından bypass edildi. Sonuçta, Lindeberg'in ASA'dan konu üzerinde bir değerlendirme talebi de mahkeme tarafından geri çevrildi.

Böylece, bir konunun kamu ilgisini kazanması durumunda konu ile ilişkili belgelerin yönetim tarafından illegal olarak ortadan kaldırılabileceği ortaya çıkmış ve tartışmaya açılmış olmaktadır..

2.2.2. Meslek Örgütleri

Genel olarak örgüt denildiğinde, iki veya daha fazla insanın, ortak bir amacı gerçekleştirmek için, davranışlarını biçimsel kurallara göre düzenlediği bir grup anlaşılmaktadır. Örgütlenme hangi toplumsal düzeyde gerçekleşirse gerçekleşsin bilinç düzeyinin yükselmesini, işbirliğinin artmasını, topluluğun çıkarlarına yönelik bir işbölümünün oluşmasını, topluluk bilincinin uyanmasını,

yaptırım gücü sayesinde, ferdi kaygıların toplumsal kaygılarla yer değiştirmesini, sosyal dayanışma duygularının oluşmasını ve pekişmesini hedefler.

şurası bir gerçektir ki kişinin tek başına bir birey olarak hak ve menfaatlerini talep dilmesi, bunları elde edebilmesi ve korunabilmesi oldukça zor hatta imkansızdır. Özellikle de mesleki anlamda örgütlenme kişilerin meslek yaşamlarını daha sorunsuz icra etmelerine, dolayısı ile iş ve günlük yaşamlarından daha fazla tatmin olmalarına yardımcı olur.

Küreselleşme sonrasında iş yaşamında ortaya çıkan trendlere baktığımızda karşılaşılan tablolar, insaniarm kendilerini çılğınca işlerine verdiklerini; mesleğin ve çalışma hayatının yaşamda en önemli yere oturtulduğunu göstermektedir. Ancak son yıllarda bu durumun değiştiği, olması gerekenden de gerileyerek çalışanları sosyal yaşamlarına daha fazla zaman ayırmaya, hatta daha az çalışma hatta mümkün olan en az çalışma saati ile yetinmeye yönlendirdiği görölmektedir. Bu durum ayrıca özellikle mesleki örgütlenmelerini tamamlamış olan ölkelerde meslek mensuplarının, ortaya çıkan sosyal değişiklikler ile örgütlerinden uzaklaşmalarına ve neticede hem örgütün ve hem de meslek çalışanlarının itibar ve işlerlik kaybetmelerine neden olmaktadır. Bu durumun farkında oları meslek örgütleri çalışma biçimlerini hem mesiek çalışanlarını hem de söz konusu işlerin alıcılarını mutlu ve tatmin edecek şekilde düzeni emek zorundadırlar.

Günümüzde örgütler, sosyal hayatın yeni gelişmeleri karşısında maruz kaldıkları değişim ve gelişmelere rağmen varlıklarını sürdürmektedirler. Aşağıda Arşivcilik mesleği için öncü kabul edilebilecek iki önemli oluşumun kısa öyküsünü vermekteyiz:""

2. 2.2.1. ICA (International Council on Archives)

Uluslararası Arşivler Konseyi (International Council on Archives)'nin kurulması fikri uzun zamandır gündemde idi;Bu konudaki ilk teşebbüs Birinci dünya savaşı sonrasında kurulan Entelektüel İşbirliği Enstitüsü(the Institute for Intellectual Cooperation) oldu. Neticede 1948 yılında Uluslararası Arşivler Konseyi kuruldu. ICA'nın kurulması için pek çok yardımcı etken mevcuttu. Bunların başında UNESCO (Birleşmiş Devletler Eğitim Bilim ve Kültür Organizasyonu) savaşın hemen sonrasındaki yıllarda bu alandaki hükümet dışı organizasyonların (NGO, non-governmental organizations)) ilerlemesi ile ilgilenmesi gelmekteydi. Diğer yandan benzeri bir kuruluş, 1946 yılında Chauncey J Hamlin'in, teşebbüsü ile uluslararası müzeler konseyi "International Council of Museums"* (ICOM) adı altında oluştu. Konseyin uzmanlar grubunun kuruluşu sonrasında ilk genel kurul Meksikada yapıldı ve ilk konferansı da 29 Haziran -3 Temmuz 1948 tarihleri arasında Paris'te toplandı. Bu toplantıda Georges Henri Riviere ICOM'un direktörü olarak seçildi.

Benzer bir şekilde, Arşivciler 1947 Ağustosunda konsey kurulmasına yönelik tekliflerde bulundular ve bu tekliflerin uluslararası düzeyde ilgi görmesi ile Dr. Buck'ın öncülüğünde, Amerikan Arşivcileri, küçük, bir eksperler grubu olarak Paris'te toplandı ve 9 Haziran 1948'de Arşivler konusunda uluslararası bir konsey kurmak konusunda anlaştılar. Bu oluşumda Fransız Arşivlerinin genel müdürü, Charles Shamaran başkanlığı getirildi ve kendisini 1950 yılında Charles Braibant takip etti. Böylelikle ICA'nın ilk toplantısı 21 ve 22 Ağustos 1950 tarihlerinde Paris'teki eksperler buluşmasının ardından UNESCO Karargahında gerçekleşti.

Milli kurumların direktörlerinin birliği olarak ICA, profesyonel organizasyonlar, araştırma, geliştirme ve kendi deneyimlerini paylaşmak isteyen bireysel arşivcileri de bir araya getirerek daha kompleks bir organizasyon kimliğine büründü. Bugün FCA dünya arşivciler topluluğu için korumayı, geliştirmeyi ve dünyanın arşivsei mirasını kullanmayı amaçlayan ve ilerleten mesleki bir organizasyondur. Milli arşiv idarelerini, profesyonel arşiv birliklerini, bölgesel ve yerel arşivleri, diğer organizasyonların arşivleri ile bununa birlikte bireysel arşivcileri bünyesine kattı.

ICA'nın faaliyetleri, milli toplulukların ve enstitülerin yapmış oldukları çalışmalara bir katkı ve henüz milli toplulukların oluşmadığı yerlerde ciddi bir kaynak ve mesleki deneyim aracı oldu. Amaçları içerisinde, bölgesel düzeyde gerçekleşen değişimler ve ortak inisiyatifler için temel oluşturmak, daha ötesinde özel ortamların kendilerine has ihtiyaçlarına bağlı çalışmalar yer almaktadır. ICA, mesleki ilgilerle ilişkili olarak kurulmuş, diğer ilgilere de yönelmiş ve özel alanlarda araştırma ve bilgi değişimini teşvik eden alt bölümler ile çalışmalarını sürdürmektedir. Ayrıca, meslek kuruluşlarının yöneticilerini, arşivcilik eğitmenlerini, uluslararası kuruluşların., belediyelerin, şirketlerin ve işçi topluluklarının, kiliselerin, üniversitelerin, parlamentoların ve mimari belgeler konusunda özelleşmiş toplulukların arşivcilerini de bünyesine almıştır. Bu konseyin diğer bölümleri edebiyat ve sanat arşivleri, noter kayıtları, spor arşivleri, askeri belgeler ve siciller üzerine oluşturulmuştur. ICA aynı zamanda özel projeler ve faaliyetler için farklı düzeylerde komiteler ve çalışma grupları oluşturarak bunları şu dört öncelikli alanda destekledi: Danışmanlık ve tanıtım; elektronik belgeler, belge yönetimi ve otomasyon; koruma ve felaketlere karşı önlemler alma ve mesleki eğitim.

Arşivler ve arşivciler için uluslararası öncü bir kurum olarak ICA halen, UNESCO ve diğer hükümet dışı kurumlar ile dayanışma içerisinde belirlenmiş konularda çalışmalarını sürdürmektedir. Konseyin UNESCO ile yakın ilişkileri RAMİ' (Records and Archieve Management Programe) çalışma raporlarından da açık şekilde görülmektedir.

2.2.2.2. SAA (Society of American Archives)

Amerikan Arşivistler Derneği 1936 yılında kurulduğundan beri, mesleğin en öncü kuruluşlarından biridir. SAA, 1970'li yılların ortalarında gelecekte yöneleceği alanlar konusundaki bir komitenin tavsiyelerini dikkate alarak ilk tam zamanlı ücretli yöneticisine iş verdi, daimi bürosunu açtı, yeni üyeler edinmeye yönelik kampanyasını başlattı. Özellikle burslar yardımıyla el kitapları, rehberler,

raporlar ve araştırmaların önde gelen yayıncısı oldu. Derneğin süreli yayını olan American Archivist yıllık toplantılarında çeşitli konuların sunulduğu ve tartışıldığı önemli bir forum olarak mesleki sorunlar ve teknikler konusundaki makaleleriyle en önemli yayım olma vasfını sürdürmektedir. SAA bu vasfının yanı sıra diğer örgütlerin yayımlarının dağıtımını da üstlenmiştir. Derneğin faaliyetleri, çeşitli komiteler, özel konulu topluluklar ve yuvarlak masalar vasıtasıyla uzmanlaşmış alanlara yönelmektedir

SAA'nın diğer faaliyetleri arasında atölye çalışmalarını ve diğer eğitim faaliyetleri de sayılabilir. Dernek, son yıllarda "Arşivcilikle İlgili Temel Kaynaklar" başlıklı bir dizi yeni rehber ve arşivcilere yeterlilik sertifikası vermeye yönelik yeni bir program ile öncü olma rolünü genişletmiştir. SAA bütün bu faaliyetleri ile mesleğin değişimi ve gelişimi için bir motor görevini üstlenmiş halde sürdürmektedir.

2.2.3.Meslek Dergileri

Bugün arşivcilik alanında pek çok dergi yayımlanmaktadır. Bunların belli başlılarını alfabetik bir tertip içinde şöyle sıralayabiliriz:

ACA Bulletin¹⁰⁴ ACA Dergisi “Bulletin of the association of Canadian Archivists”, Kanadalı Arşivciler derneği'nin sirküleri (newsletter) dir.Üyelerini ACA'nın etkinliklerinden, arşivsel gelişmelerden, toplantılardan, atelye çalışmalarından(workshops),yayımlardan ve arşivcilerin ilgi alanı içindeki diğer konulardan haberdar eder. Dergi, arşivcilerle arşiv kullanıcıları arasında bir iletişim köprüsü olmayı amaçlar. Teorik problemler, pratik çözümler, tarihin yeni alanları ve ilişkili disiplinler, kullanıcılar tarafından keşfedilen yeni dokümantasyon çeşitleri, yeni teknolojik gelişmeler, yasal ve etik kavramlar, arşivler tarihi, bireysel arşivciler ve arşivsel eğilimler, zaman ve mekan içinde belge tutma uygulamalarının analizi, arşivcilerin diğer bilgi yönetimi profesyonelleri ile ilişkileri ve diğer pek çok şey ilgi alanı içindedir.

African Journal of Library Archives and Information Science¹⁰⁵ Afrika Kütüphane,arşivler ve Bilgi Bilimi Dergisi, kütüphane, arşiv yönetimi, yayıncılık ve bilgi bilimi üzerinde deneysel incelemelerle üst düzeyde teorik çalışmalara ilişkin araştırma bulgularını rapor eder.

American Archivist¹⁰⁶ Amerikalı Arşivist, Amerikalı Arşivciler Derneği'nin altı aylık dergisidir. Özellikle kuzey Amerika'da, arşivcilik mesleğindeki teorik ve pratik gelişmelerle ilgili görüşleri yayımlar.

¹⁰⁴ ACA Bulletin,Roman Catholic Archdiocese, P.O. Box 1363,St. John's, NL Canada A1C 5M3, Tel: (709) 726-3660, <http://www.members-archivists.ca/>

¹⁰⁵ AJOL 19 Worcester St, PO Box 377 Grahamstown, 6140, South Africa Tel: +27 46 622 9698 Fax: +27 46 622 9550 Email: info@ajol.info Web: <http://www.ajol.info>

¹⁰⁶ <http://archivists.metapress.com/home/main.mpx>

Arbido¹⁰⁷ İsviçreli arşivciler Derneği'nin Almanca, Fransızca ve İtalyanca yayımlanan bir dergisidir. Bu Arbido A ve arbido B'nin bir birleşimidir. Dernek haberlerini, bilgilerini ve raporlarını, ayrıca bütçeleri, gelişen olayların listelerini ve açık pozisyonları yayımlar.

Archival Issues¹⁰⁸ Arşivsel Meseleler, çağdaş arşivcinin karşılaştığı meseleler ve problemlere ilişkin geniş bir yelpazede makaleler yayımlar. Bölgesel bir arşivcilik derneğinde basılmasına rağmen, odağında bölgesel bir şey yoktur. Bu sayede de süreli olarak ilginç makalelerin yayımı için bir kaynak olmaya devam etmektedir.

Archival Outlook¹⁰⁹ Arşivsel Gelecek, Amerikalı Arşivciler Derneği üyelerini, bölümlerin, kurulların ve görev birimlerinin çalışmalarından ve gerçekleştirilen işlerden haberdar eder. Bu faaliyetler arasında devamlı toplantılar, atelye çalışmaları, seminerler, fonlar, ilanlar, üyelerin atamaları, mesleki başarılar, alınan onurlar, iş duyuruları ve diğerleri de bulunmaktadır.

Archival Science¹¹⁰ Arşivsel Bilim, arşivsel bilimin müstakil bir bilimsel disiplin olarak gelişmesi, arşivsel bilimin bünyesinde çalışan araştırmacılar ve eğitimcilerle bu sahada kayıtlı olanların faaliyetlerini içerir. Derginin yaklaşımı, disiplinler arası bütüncü bir karakterdedir.

Archives and Manuscripts¹¹¹ Arşivler, Elyazmaları Arşivleri ve Elyazmaları, Avustralya'da yayımlanan bir arşivcilik meslek dergisidir. 1955 yılından beri yayımlanan dergi, arşivciler ve diğer belge tutma ve profesyonellerine mesleki konular ve uygulamalar hakkında materyal sağlar.

¹⁰⁷ <http://www.arbido.ch>

¹⁰⁸ Midwest Archives Conference 4440 PGA Boulevard, Suite 600, Palm Beach Gardens, FL 33410
www.midwestarchives.org Email: membership@midwestarchives.org

¹⁰⁹ Society of American Archivists, 17 North State Street, Suite 1425 Chicago, IL60602-3315 Phone: (312) 606-0722 Toll Free Phone: (866) 722-7858 Fax: (312) 606-0728 <http://www.archivists.org>
Email: servicecenter@archivists.org

¹¹⁰ <http://www.springerlink.com>

¹¹¹ Australian Society of Archivists Inc. PO Box 638, Virginia QLD 4014, Australia. Phone: +61 2 3633 0820 Fax: +61 2 3865 5254 <http://www.archivists.org.au> Email: office@archivists.org.au

Archives and Museum Informatics¹¹² Arşivler ve Müze Enformatiği, arşiv ve müzelere ilişkin bilgi teknolojileri ve teorileri üzerine haber, görüş ve raporları yayımlar.

The Archivist¹¹³ Arşivist, İngilizce ve Fransızca olarak yayımlanan dergide Kanada Ulusal Arşivleri'nin arşivsel kaynakları ile buralarda gerçekleştirilen hizmetlerin ele alındığı makaleler yayımlanmaktadır.

Archivum¹¹⁴ Uluslar arası Arşiv Konseyi tarafından yayımlanan bilimsel bir dergidir. İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Rusça ve Almanca yayımlanan makalelerde söz konusu konsilin tutanaklarında yer alan arşivle ilgili konular işlenmektedir.

Bulletin: Association of Canadian Map and Librarians Archives¹¹⁵ Belleten: Kanadalı Harita ve Kütüphaneciler Derneği, söz konusu derneğin (ACMLA)yılda üç kere yayımlanan resmi dergisidir. Dergi, kartoğrafik bilgiler üzerindeki güncel konularla ilgili nitelikli makaleler, dernek ve onun üyelerinin etkinlikleri hakkında incelemeler ve bilgiler içermekte olup İngilizce ve Fransızca olarak yayımlanmaktadır.

Bulletin/ Australian Society of Archivist¹¹⁶ Belleten/Avusturalyalı Arşivciler Derneği, dernek toplantılarının tutanaklarını, diğer toplantıların, seminerlerin ilanları

¹¹² Archives & Museum Informatics 158 Lee Avenue, Toronto Ontario, M4E 2P3 Canada Phone: +1 416 691 2516 Fax: +1 416 352 6025 Email: info@archimuse.com www.archimuse.com

¹¹³ Library and Archives Canada, 395 Wellington Street, Ottawa, ON K1A 0N4 CANADA Phone: 819-934-7519 Fax: 819-934-7534 Email: centre.liaison.centre@lac-bac.gc.ca <http://www.collectionscanada.gc.ca>

¹¹⁴ International Council on Archives, www.ica.org.

¹¹⁵ Association of Canadian Map Libraries and Archives c/o Legal Deposit – Maps, Published Heritage, Library and Archives Canada 550, boulevard de la Cité Gatineau, Quebec K1N 0N4 Phone: 905-688-5550 <http://www.acmla.org>

¹¹⁶ Australian Society of Archivists Inc. PO Box 638, Virginia QLD 4014, Australia. Phone: +61 2 3633 0820 Fax: +61 2 3865 5254 <http://www.archivists.org.au> Email: office@archivists.org.au

ile toplantılarda ve konferanslarda konuşulanların kısa özetlerini içeren makaleler yayımlar.

Journal of Archival Organization¹¹⁷ Arşivsel Organizasyon Dergisi, İçinde bütün arşivsel malzemelerin tüm yönleri ile düzenlemesinin, tanımının ve erişiminin ele alındığı bir uluslar arası dergidir. İşlem teknikleri ve yöntemleri, araştırma araçlarının hazırlanması, arşivsel malzeme ve elyazması katalogları bu dergide yayımlanan makalelerin başlıca konularıdır. Dergide yayınların ve arşivsel web sitelerinin incelemeleri bulunduğu gibi, elyazmaları, basılı dokümanlar, mikroformlar, fotoğraflar, sözlü tarih kayıt ve transkripsiyonları, elektronik belgeler, haritacılığa ait materyal, mimari çizimler, yeni ve gelişen elektronik formatları da yer almaktadır.

Journal of the Society of Archivists¹¹⁸ Arşivistler Derneği Dergisi, arşivisler, restoratörler, belge yöneticileri, tarihi disiplinlerde çalışanlar için eğitim fırsatları, yönetim tekniklerindeki gelişmeler, koruma ve belge yönetimi gibi konuları işleyen makalelerin yayımlandığı bir dergidir.

Maine Archives and Museum Newsletter¹¹⁹ Maine Arşivleri ve Müze Dergisi, içinde ülke genelindeki müzelere, tarihi topluluklara, arşiv haberleri ve aktiviteleri ile kitaplar, yayınlar ve fon fırsatlarına kadar çeşitli konularda makale ve haberlerin yayımlandığı bir dergidir. Maine’de gelişen fikirlerle, bilgisayarlar, koruma, teknik sorular ve etik konulara ilişkin bilgiler de yer alır.

Mid-Atlantic Archivist¹²⁰ Mit-Atlantik Arşivist, Orta Atlantik Bölgesel Arşivistler Konferansı’nın(MARAC) üç aylık mecmuasıdır.

¹¹⁷ University Archivist, Special Collections and University Archives, Rutgers University Libraries, 169 College Avenue, New Brunswick, NJ 08901-1163 Email: fruscian@rci.rutgers.edu

¹¹⁸ Society of Archivists, Prioryfield House, 20 Canon Street, Taunton, Somerset, TA1 1SW Tel: 01823 327030

Fax: 01823 271719 <http://www.archives.org.uk>

¹¹⁹ Maine Archives and Museums, P.O. Box 5024, Augusta, ME 04333 Tel: 207.441.1410 www.mainemuseums.org Email: MAM@gwi.net

¹²⁰ Mid-Atlantic Regional Archives Conference, c/o Jim Gerencser, Treasurer, 604 Devonshire Drive Carlisle, PA 17013 Phone: 717/ 422-8171 Fax: 717/ 245-1439 <http://www.lib.umd.edu/MARAC>

NEA (New England Archivists) Newsletter¹²¹ Kuzeydoğu Amerikalılar Bülteni, içinde New England arşivlerinden haberlerin yayımlandığı bir bültenidir. Bültende NEA üyelerinin faaliyetleri ilgili haberlerle, NEA toplantıları için değerlendirmeler, bilgiler ve oturum raporları da yer almaktadır.

Practical Archivist¹²² Uygulamalı arşivist, kısa makaleler içeren Avustralya kaynaklı bir yayındır.

Provenance (continues Georgia Archives)¹²³ Provenans dergisinin odaklandığı asıl konu, arşiv yönetiminin teori ve uygulamasında arşivcilik mesleğidir. Son sayıları arşivsel eğitim, elektronik belgeler, kendiliğinden hareket (otomasyon), üniversite belgelerinin değerlendirilmesi, görsel-ışitsel, fotoğraf, sözlü tarih ve harita malzemeleri, askeri arşivler, dokümanter yayım, örnek olay incelemeleri ve niteleyici standartlar gibi konuları işleyen makalelerden oluşmaktadır.

Restaurator¹²⁴ Restoratör, kütüphane ve arşiv malzemelerinin korunması konusunda uzmanlaşan araştırmacıların makalelerini içeren tek uluslar arası süreli yayındır. Dünyanın her yerinden gelen makaleler, bu konunun teknoloji, pratik deneyim ve organizasyon gibi birçok önemli yönünü değerlendirir. Makalelerin çoğu, mevcut olanların gelişimi ve anlaşılmasının geliştirilmesi ile yeni metotların gelişimini kapsar. Yayın komitesi, iyi tanınan kurumlar ve örgütlere mensup uzmanlardan oluşmuştur. Kütüphaneciler, arşivistler ve restoratörler bu dergiyi düzenli bir şekilde takip ederek, kütüphane ve arşiv malzemelerinin korunması konusunda en son araştırma ve gelişmelerden haberdar olabilirler. Makaleler İngilizce, Fransızca ve Almanca özetleriyle birlikte İngilizce olarak yayımlanmaktadır.

Email: marac.admin@gmail.com

¹²¹ New England Archivists, c/o Rodney Gorme Obien, Archivist and Special Collections Librarian, George C. Gordon Library, Worcester Polytechnic Institute 100 Institute Road Worcester, MA 01609 Tel: 860-236-5621 Fax: 860-236-2664 <http://www.newenglandarchivists.org>

¹²² <http://practicalarchivist.blogspot.com>

¹²³ Archives, Library and Information Center, Georgia Institute of Technology, Atlanta, GA 30332-0900 Tel: 404-894-6231 Fax: 404-894-9421 <http://www.soga.org/>

¹²⁴ 11 Main Street, Germantown, NY 12526, USA. Tel 00 1 518 537 4700 Fax 00 1 518 537 5899
Email: psc@periodicals.com

S.A.South African Archives Journal (SA)¹²⁵ Güney Afrika'da neşredilen Dergide (SA), arşivler ile ilgili konuları ve değerlendirmeleri içeren makaleler, o bölgedeki dillerle yayımlanmaktadır.

2.2.4. Meslek Eğitimi

Arşivistlerin eğitimi, genelde bilgi bilim personelinin yetiştirilmesi meselesinin bir parçasıdır. Bu eğitimde işgücünün planlanması da önemlidir. Ülkenin arşiv ve kayıt yönetimi hizmetlerini karşılayacak elemanların miktarı da belirlenmelidir.¹²⁶ Bu ön koşulların yanı sıra söz konusu eğitim için araştırma ve kültür kurumlarının da belli bir düzeye gelmiş olmaları gerekir. Bu eğitimde ileri teknoloji imkan ve olanaklarından da faydalanılabilir. Ayrıca uluslar arası yardım kaynaklarından da yararlanılmalıdır. Bunun dışı ülkeler ile iletişimde yabancı dil ve bazı yatırımları gerektireceği göz ardı edilmemelidir.¹²⁷

Arşivcilik eğitimindeki amaç, arşiv hizmetlerinin amacını desteklemeli bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır. Burada arşiv hizmetlerinin ne olduğunun iyice belirlenmesi gibi bir mesele ile karşı karşıyayız. Bazı farklı görüşler ileri sürülmüşse de asıl amacın, ülkenin ulusal kalkınmasına katkı sağlamak olduğu kanaati geniş kabul görmektedir. Böyle bir katkının araştırma imkanlarını sağlamak, onları çoğaltmakla elde edilebileceği ve yararlı hizmetlerin de ancak bu şekilde gerçekleştirilebileceği ortadadır.

Belirtilen bu amaç ve hedef doğrultusunda eğitim ve öğretim yapacak müesseseyi kurarken karşılaşılabilecek en büyük güçlük, eğitici ve öğretici elemanlar bulmaktır. Burada çalışacak elemanlar, akademik dereceleri yanında profesyonel tecrübe ile eğitim yöntemi konusunda da yeterli bilgi sahibi olmalıdırlar. Meslek sahibi profesyonel bir elemanı eğitim ve öğretime almak ya da yurtdışından bir uzman getirmek gibi çözüm yolları denenebilir. Ayrıca akademik eğitim görmüş, fakat tecrübesi olmayan bir elemanı almak, ona daha sonra pratik sağlayacak bir program da uygulanabilir.

¹²⁵ ISSN: 10122796, Publisher: South African Society of Archivists

¹²⁶ Geniş bilgi için bk. Cook Michael, Günümüzde Arşiv Yönetimi Meslek Eğitiminin Temelleri, s.26

¹²⁷ a.g.e s.27

Unutulmamalıdır ki, eğitimin başarısı, eğitici ve öğretici kadronun kişilikleri ile yakından ilgilidir. Mesleğini seven ve tavırları ile bunu gösteren elemanlara iyi bir kariyer ve gelecekte arşiv yönetimi profesyonelleri olarak ilerleme imkanları sağlanmalıdır. ¹²⁸ Arşivcilik mesleğinin tanıdığı imkanlar çok önemlidir; bu tür olanaklar iş standardını ve morali büyük ölçüde etkilemektedir.

Arşivcilik eğitimi görecekle, sahanın yetkilileri tarafından seçilmelidirler. Öğrencilerin, arşivcilik mesleğini isteyip istedikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu seçim, eğitimin başarısını da etkileyecektir. Öğrencilerin genel eğitim sisteminden gelişigüzel seçilerek alınmaları, eğitimi kötü yönde etkilemekte ve standartları düşürmektedir. Burs dağıtımları da dikkatle yapılmalı ve bunlar, eğitimini güçlükle yürütebilen yetenekli adaylara verilmelidir.

Öğrencilerin sayıları da önemlidir. Arşivcilik okulunun işgücü planlaması, ülkenin ihtiyaç ve yapısına göre ayarlanmalı, kısaca ulusal işgücü planı göz önünde bulundurulmalıdır.

Avrupa ülkelerinde yürütülen arşivcilik eğitim ve öğretimi incelendiğinde, eğitim kurumlarının kurumsal yapılarında önemli farkların bulunduğu görülmektedir. Arşiv eğitiminin hayata geçirilmesi olan uygulamaların, bir arşiv yönetimine bağlı biçimde yürütülen hizmet içi eğitim tipi yanında bir mesleki derneğin girişimi ile sürdürülen bir kurs, bir üniversiteye bağlı olarak devamlılığı da olan bir eğitim modeli önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri olmak üzere farklı düzeylerde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunlardan başka arşivci yetiştiren bu okulların farklı meslekten kişileri de eğittiği bilinmektedir. Örneğin bir arşivcilik okulu olarak bilinen Ecole de Chartes aynı programlar ile yönetici arşivci ve kütüphaneci yetiştirirken Ecole Patrimoine'da ise bu her ikisinin yanında müzeci de yetiştirilmektedir. Postdam meslek yüksek okulunun arşivcilik- kütüphanecilik-dokümantasyon bölümünde ise arşivci, kütüphaneci ve dokumentalistler aynı çatı altında ancak temel bir eğitimden sonra uzmanlaşma sonucu belli bir mesleğin üyesi olarak mezun olmaktadır. Marlburg Arşiv Okulu da sadece arşivci yetiştiren bir okul olma özelliğini kuruluşundan bu yana korumaktadır. Bütün bunlar ülkelerin

¹²⁸ a.g.e., s.30

kendi ihtiyaç duydukları eğitim biçimini, gerek duydukları personel tipleri ve nitelikleri doğrultusunda oluşturduklarını ortaya koymaktadır.¹²⁹

Sözü geçen bu iki tarzın da kendilerine özel yönleri vardır. Bugün daha çok taraftar kazanan akademik düzeydeki eğitim, beraberinde yer ve diğer alanlar ile ilişki gibi problemleri de gündeme getirmektedir. Akademik kurslar bilgi bilimine yada diğer alanlara bağlı kurslar içinde mi yer almalı yoksa bağımsız bir uzmanlık kursu olarak mı çalışmalıdır. Günümüzde bağımsız arşivci eğitim kurumlarına sahip ülkeler çok sayıda değildir. Yaygın olan şekil arşivcilik eğitiminin üniversite gibi büyük bir kuruma yada bu kurumun ilgili bölümüne bağlanarak gerçekleştirildiği şekildedir.

Profesyonelleşmiş arşivcilik mesleğinin diğer bilgi bilim meslekleri ile uzlaşmasını sağlamak için ilgili meslek kuruluşları ile de görüşülmelidir.¹³⁰

Arşivcilik eğitiminin çıraklık yöntemi ile yapılan diğer şekli, tecrübeler göstermiştir ki bazı yanlış uygulamalara sebep olmaktadır. Bu yolun eleştiri düşüncesini desteklediği de öne sürülür. Her iki tarz arasında tercih yapılarak ülkenin o sıradaki yapısı ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Burada eğitim ve öğretimin yöntemi de önem arz eder. Kendine güvenen, çalışmasını değerlendirebilen ve problem çözebilen öğrenciler yetiştirmeyi hedeflemiş bir yöntem verimli sonuçlar alınmaktadır.¹³¹

Arşivcilik eğitimi yürüten okullara, bu okulların programlarına, işlenen konulara, öğrencileri kabul şartlarına ve öğrenim sürelerine bakıldığında, açıkça görülecektir ki, arşivcilik eğitimi ülkeden ülkeye çok farklı özellikler taşımaktadır. Yani ortada henüz standart olarak nitelendirilebilecek bir veri bulunmamaktadır.

Avrupa arşivcilik eğitimi ve geleneği bakımından çok güçlü ve uzun süreli bir geleneğe sahiptir. Ancak bu güçlü gelenek tek biçimli değildir... Örneğin Fransa iki farklı öğretim modeline sahiptir. Bunlardan birincisi ikinci dünya savaşından sonra uzmanlaşmaya yönelik kurulan okullardır. İkincisi ise kamu arşivlerinde arşivci olarak çalışanların yarı devlet memuru statüsünde öğrenimlerini

¹²⁹ İshak Keskin, Yakınçağdan Günümüze Türkiyede Ve Avupada Arşivcilik Eğitimi, s. 222

¹³⁰ A.y.

¹³¹ A.y

tamamladıkları modeldir. İtalya’da okullar arşivcilik, paleografya ve diplomatik okulları şeklinde yapılanmıştır. Buradaki okullar, bölgesel başkentlerdeki devlet arşivlerinde varlıklarını sürdürmektedirler. İspanya’da ise, arşivcilik öğretimi veren kurumların ya üniversite düzeyinde yada bir uzman kurum vasıtasıyla yürütüldüğü görülmektedir Bütün bunlardan çıkarılabilecek en önemli sonuç arşivcilik alanında her yerde uygulanabilecek ahenkleştirilmiş bir programın mevcut olmadığıdır. Ülkeler arasındaki kültür, tarih, kurumsal yapılanmalar ve dil farklılıkları ancak isme dayalı bir uyum sağlamaya izin vermekte, buna karşın içeriksel uygunluk her zaman olamamaktadır.¹³²

Çağdaş yöneticilikteki değişimlerin ışığında sürekli eğitim bir yeniden kullanma olarak düşünülebilir.¹³³

2.2.5. Meslek Hastalıkları

Ülkelerin insan sağlığına verdikleri değer, önem ve gösterdikleri özen, gelişmişlik seviyelerini de ortaya koyan önemli bir ölçüttür. Bir ülkede çalışanların sağlığı ve sağlıklı kalmaları için mesleki incelemelerin yapılarak mesleki hastalıkların tanımlanabilmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerekir. Çalışanların teşhis ya da tedavi amaçlı olarak başvurabilecekleri kurumların tesis edilmesi, uzman doktorların yetiştirilmesi ve bunların sözkonusu kurumlarda etkin bir biçimde çalıştırılması da bu açıdan son derece önemli bir konudur.

Meslek hastalıkları ve iş kazaları, sanayi devrimi ile birlikte dikkat çeken, sıkça tartışılan olaylar olarak karşımıza çıkmış ve bu konuda da dünya genelinde ciddi tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Sağlık alanında kaydedilen gelişmeler geçmişte veba, kolera gibi hastalıklardan kaynaklanan toplu ölümlerin önünü bir nebze olsun alabilmiş olsa da hala meslek hastalıklarından ve iş kazalarından hayatlarını kaybeden ya da çalışamaz duruma gelen pek çok kişi mevcuttur. Yetişmiş insan gücünün, meslek hastalıkları ve iş kazaları sonucu ölüm ya da iş görememezlik ile sonuçlanarak kaybedilmesi, sadece söz konusu o meslek dalı ve ülke ekonomisi

¹³² İshak keskin. a.g.e, s. 224

¹³³ a.g.e, s. 29

için değil dünya geneli için de büyük bir kayıptır.

Meslek hastalığının yasal tanımı şu şekildedir: “Meslek hastalıkları, sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre, tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık ve ruhi arıza halleridir”¹³⁴. İlgili kanunda meslek hastalıklarının genel özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kendine özgü bir klinik tablo,
- İyi belirlenmiş hastalık etkeni,
- Hastalık etkeni veya metabolitinin biyolojik ortamda bulunuşu,
- Hastalığın deneysel olarak oluşturulabilmesi,

. Hastalığın o meslekte çalışanlarda insidansının yüksek olmasıdır

Meslek Hastalıklarının Kısa Tarihçesi

İnsanın yaptığı iş ile sağlığı arasındaki ilişkinin kurulması tarihin çok eski devirlerinden başlamaktadır. Milattan önce (MÖ) 384-322 yıllarında Aristo koşucuların hastalıklarından, MÖ 370’lerde Hippocrates kurşunun insan sağlığı üzerindeki etkilerinden ilk kez söz etmişlerdir. Bu gözlemler zaman içinde azalmış ve orta çağ ile ilgili eserlerde konu ile ilgili bilgilere rastlanmamıştır. Onyedinci yüzyılda bu konudaki ilk önemli eser olan “Meslek Hastalıkları”¹³⁵ kitabı İtalya’da yayınlanmıştır. Endüstri devrimi ile birlikte çeşitli ülkelerde işçi sağlığı ve iş güvenliği -çin yasalar yapılarak konunun önemi ortaya konmuştur .¹³⁶

Ülkemizde 1865’de yayınlanan Dilaver Paşa Nizamnamesi ile madenlerdeki çalışma koşulları düzenlenmeye çalışılmıştır; ancak bu tüzük uygulama alanı bulamamıştır.¹³⁷ 1930 yılında yayınlanan Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile çalışma

¹³⁴ 16 Haziran 2006 tarihinde 26200 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’na göre (Madde 14).

¹³⁵ Bernardino Ramazzini, “De-Morbis Artificum Diatriba (Diseases of workers) ,1700

¹³⁶ Dr. Füsun ARDA Dr. Aysun Özşahin, Kimyasal Maddelerle Oluşan Meslekî Derihastalıkları Ve Korunma Yolları, 2005, 25-31,s.25

¹³⁷ 1867 tarihinde Zonguldak kömür madenleri için çıkartılan **Dilaver Paşa Nizamnamesi** (Tüzük), bu açıdan havzada iş yaşamını düzenleyen iş hukukuna ilişkin ilk mevzuattır.

hayatına yasal düzenlemeler getirilmiştir.¹³⁸ 1945 yılında iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortasının¹³⁹ kurulması ile konuya yeni bir tanımlama ile hukuki bakış açısı da kazandırılmıştır. 1949 yılında ilgili sigorta alanına yönelik ilk SSK İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Hastanesi, İstanbul Nişantaşı'nda kurulmuştur. Bugün Ankara, İstanbul ve Zonguldak'ta meslek hastaneleri mevcuttur.

Meslek hastalığının tespiti

Meslek hastalığı kanunda şu şekilde ifade edilmektedir: **Madde 18.-** (Değişik: Kanun No. 4958 R.G.:6.8.2003; Sayı: 25191) Meslek hastalığı halinde, bu kanunda yazılı yardımlardan yararlanmak için, sigortalının çalıştığı işte veya iş yerinde meslek hastalığına tutulduğunun ilgili Sosyal Sigortalar Kurumu Meslek Hastalıkları Hastahanesi'nce düzenlenecek usulüne uygun sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbi belgelerle tespit edilmesi gereklidir.

Meslek hastalığı, sigortalı olarak çalıştığı ve böyle bir hastalığa sebep olacak işten veya iş yerinden ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ise sigortalının bu kanunla sağlanan yardımlardan yararlanabilmesi için, eski işinden veya iş yerinden fiilen ayrılması ile hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için, yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması gerekir.

Ancak, meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulgularıyla kesinleştiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin, iş yeri incelemesi ile kanıtlandığı hallerde, yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, söz konusu hastalık, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı sayılabilir.¹⁴⁰

Meslek hastalıkları konusunda çalışan her ne kadar çok kurum, hekim ve sağlık personeli bulunursa da elbette her iş sahası, her meslek alanı, her türlü çalışma ortamının incelenip çalışanların o meslek alanı dahilinde maruz kaldığı risklerin saptanması ve gerekli tedbirler alınması mümkün değildir. Ancak bu zorluk, meslek çalışanlarının konuya ilgi göstermeleri ve bu tarz oluşumları bilinçli bir şekilde desteklemeleri ve taleplerde bulunmaları ile aşılabılır. Zira sadece teşhis ve tedavi

¹³⁸ **Umumi Hfzıssıhha Kanunu.** Tarihi:24.04.1930 Sayısı:1593 R.G. Tarihi:06.05.1930 R.G. Sayısı:1489, Kanun 179

¹³⁹ 1945 yılında 4792 sayılı kanunla İşçi Sigortaları Kurumu kanunu

¹⁴⁰ **Çevrimiçi:**<http://www.istabip.org.tr/yasa/sosyal02.html>

yöntemlerine yoğunlaşmak ve bunlara yoğunlaşan özel kurumlar tesis etmek, sorunları hiç bir şekilde çözmez. Bu özel kurumlarda bulunan hekim ve sağlık personelinin gerekli araştırmacıları bünyesinde bulundurması, meslek çalışanları arasında yaygın söz konusu hastalıkların o meslekle ilgili hastalıklar olup olmadığı konusunda gerekli araştırmaları ve istatistiki çalışmaları yapmaları, bulguları ulusal ya da uluslararası bilgi akışına, bilgi alışverişine uygun bir biçimde yayımlamaları gerekir.Söz konusu bulguların benzer şikayetler ve tedaviler sırasında etkin bir biçimde kullanılması, bir hastalığın meslek hastalığı olarak tanımlanabilmesi için şüphesiz faydalı olacaktır.

Ancak herhangi bir meslek alanı ile ilgili o mesleğe has problemlerin var olduğunun ortaya çıkması ve bu konuda gerekli çalışmaların yapılmasında konu ile ilgilenen hekimlerin, araştırmacıların ya da diğer sağlık personelinin bulunması gerekli olmakla birlikte bu konuda en önemli unsur, konuya bilinçli bir şekilde yaklaşan meslek çalışanlarının bulunması, şikayetlerini bu bilinçli yaklaşım çerçevesinde yapmaları ve sorunu çözmeye çalışırken bu tarz sağlık çalışmalarının da ilgisini, bu hastalığın bir meslek hastalığı olup olmayacağı konusuna dikkat çekmeleridir. Bu gibi konularda kendisine en çok iş düşen taraf,aslında bilinçli meslek çalışanıdır. Çalışanların sağlığını, muhtemel meslek hastalıkları ve iş kazalarını bilmek, ülkedeki sağlık çalışanlarının ve kurumlarının bu meslek hastalıklarına gerekli önemi göstermesini sağlamak için her iki tarafta da ihtiyaç duyulan bilinç halini yaratmak ve bunu canlı tutmak ise meslek örgütlerinin sorumluluğudur. Bu konu ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, tıbbi personel ile işbirliği içerisinde çalışarak araştırma hatta bilgilendirme çalışmalarının başlatılması, bireyleri aşan ve ancak planlı çalışan bir meslek örgütünün gerçekleştirebileceği konulardır. İşlerliği ve otoritesi olan bir meslek örgütüne sahip olmamızın ne kadar önemli olduğu sağlık alanı ile de kendisini belli edecektir.

İstatistiki veriler, meslek hastalıkları ve bunlar hakkında yapılan çalışmalar bakımından henüz gelişmiş ülkeler düzeyini yakalayamadığımızı gözler önüne sermektedir. Daha da kötüsü, henüz pek çok meslek alanı ile ilgili meslek hastalıklarının ya da muhtemel iş kazalarının tanımlanmamış olması, dolayısı ile bu konularda çalışma yapılmıyor olmasıdır.

Arşivciler için işyeri veya çalışma ortamındaki iş kazaları, meslek hastalıkları ve bunlara sebep olabilecek etkenler

Arşivcilik mesleği genellikle hiç bir iş kazası ya da meslek hastalığı içermeyen güvenli bir masa başı mesleği gibi algılanır. Ancak arşivciler için de iş zamanları dahilinde çalışırken karşılaşılabilecekleri küçük, büyük pek çok iş kazası ya da meslek hastalığı olarak kabul edilebilecek rahatsızlıklar mevcuttur.

Herşeyden önce arşivciler, uzun süreli işler üreten insanlardır. Onların işyeri veya çalışma ortamı ise çeviri büroları ve fabrikalar gibi aslında bir işyeri niteliğine sahip olmayan küçük, havasız, tozlu, hatta yine çoğu zaman gerekli hijyenik wc veya su gibi olanaklardan yoksun yerlerdir. Bu tarz ortamların uzun vadede pek çok soruna yol açabileceği hatta astım gibi ciddi rahatsızlıklara neden olabileceği bir gerçektir. Ayrıca bu küçük ortamlara sıkıştırılan adetçe fazla bilgisayar ya da elektrikli aletten kaynaklanan radyasyon ya da manyetik alanlara sürekli maruz kalma durumunun da sağlıkla ilgili tehditler oluşturduğu açıktır. Özellikle radyasyon, havasız ortamlarda daha fazla tehlike oluşturduğu gibi, hava sirkülasyonu olmayan yerlerde kendiliğinden oluşan radyasyon tipleri de mevcuttur.

Arşivcilerin çoğunlukla farkında olmadan çokça karşılaştıkları bir diğer sorun ise elektronik ürünü yoğun ortamlarda sürekli az desibelli seslere ya da çoğu işyerinde bulunan ve doğru kullanılmayan floresan ışıklara¹⁴¹ maruz kalmalarıdır. Yine pek çok açıdan ergonomik olmayan çalışma ortamlarında uzun süreli çalışmak da pek çok soruna neden olabilmektedir. Hatta kağıt kesicilere parmak kaptırılması, parmağın yanlışlıkla zımbalanması, kravatların kağıt öğütücüye kaptırılması, düşürülen bilgisayarlardan yayılan radyasyonlar¹⁴² gibi hiç akla gelmeyecek ancak nihayetinde tıbbi müdahale gerektirecek hatta kimi durumlarda ciddi boyutlara varabilecek sorunlar da karşımıza çıkabilmektedir. Sürekli oturarak, uzun süreli zihinsel faaliyet içinde yoğun çalışan çevirmenlerin bir diğer sorunu da sağlıksız beslenmedir. Sağlıksız beslenmeden kilo alma, mide rahatsızlıkları, besin alındığı

¹⁴¹ Floresan ışıkları titreşimli/fazlı çalışan ışıklar olduğundan muhakkak çift sayıda ve doğru yerlere yerleştirilmeli hatta çoğu zaman sadece ortam genel ışığını oluşturmada kullanılmalıdır.

¹⁴² Radyasyon gözle görülmez ve bilgisayarlarımızda bulunan cd okuyucu ve yazıcılar açısından son derece tehlikeli parçalardır. Bunların düşürülmesi, bozuldukları takdirde bilinçsizce açılmaları ciddi radyoaktif tehlikelere neden olmaktadır.

halde vücudun gerekli vitamin ve minerallerden eksik kalması gibi haller de sıkça karşılaşılan sorunlardır. Sürekli klavye kullanımı sırt, bel, bilek ve el rahatsızlıklarına yol açabilmektedir.¹⁴³ Gözler ise zaten pek çok açıdan tehlike altındadırlar. Ayrıca uzun süreli kapalı ve asosyal ortamlarda çalışılması, iş saatlerinin düzensizliği ve daha nice nedenden kaynaklanan psikolojik sorunlar da mevcuttur.

Arşivcilerde en sık karşılaşılan rahatsızlıklar ve alınabilecek ergonomik önlemler

Uzun süreli bilgisayar kullanımı, masa başında bilgisayarla çalışmak zorunda olan pek çok farklı meslek grubu mensubunu olduğu gibi arşivcilerin yaşamını da oldukça olumsuz etkilemektedir. Önlem alınmadığı ve bilinçli kullanım teşvik edilmediği takdirde bilgisayarların, karşısında geçirilen uzun saatlerin önemli sağlık sorunlarını da beraberinde getirdiği artık araştırmalarla da göz önüne serilmektedir. Pek çok bilim adamı ve araştırmacı bilgisayar başında uzun süre kalmanın, henüz gelişimini tamamlamamış olan çocuklarda olduğu kadar gelişimlerini tamamlamış erişkinlerde de kalıcı bozukluklar yaratacağını belirtmektedir. Kullanılan araçların ergonomik yetersizliğinin, çalışanların duruş ve oturuşlarındaki hataların ve uzun süreli çalışma saatlerinin, kas-iskelet sisteminde ağırlı rahatsızlıklara yol açtığı bilinmektedir. Bilinçsiz bilgisayar kullanan ve özellikle mesleği gereği uzun süreli klavye veya fare ile çalışan kişilerde sağlık sorunlarına rastlanılmaktadır. Çalışanların alet veya makine ile iş yaparken, kas-iskelet sistemlerinde oluşan yaralanmalara ve yorulmalara neden olan tekrarlı ve gerilimi artıran hareketler sonucu ortaya çıkan sağlık sorunlarına Birikimli Travma Bozukluğu (BTB)” denilmektedir ¹⁴⁴Bu tür ağrıları olan çalışanlarda işe bağlı üst ekstremitede görülen bulgu ve rahatsızlıklar yaşam kalitesini ve üretimi etkiler.

Yapılan araştırmaya göre rahatsızlıklar en yoğun olarak boyun, omuz, kol ve el bileğindeki sinirlerde, kırışlerde, kaslarda, eklem kapsülünde meydana gelmektedir.

¹⁴³ S. Sedef OĞUZ, Dr. Hulagu KAPTAN, Dr. Murat BÜYÜKPAMUKÇU, ÇALIŞMA YAŞAMINDA BEL AGRISI Türk Tabipleri Birliği, Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi,2005, 45-48

¹⁴⁴ Erol D., "Bazı İmalat İşlerinde Karşılaşılabılır Birikimli Travma Bozuklukları" Ergonomi Kongresi, Osmangazi Üniversitesi, Endüstri Müh. Böl. 1999, s. 110-111.

Söz konusu makalede birikimli travma bozukluklarının ağrı, uyuşukluk, gerginlik, güç kaybı ve geceleri ağrı ile uyanma gibi belirtilerle ortaya çıktığı vurgulamakta ve şu uyarılarda bulunmaktadır: Uzun süre sabit pozisyonda durmak kasların zorlanmasına neden olup kan akışını azaltabilir. Böylece çalışanlarda kas yorgunluğu meydana gelir. Statik kas faaliyeti sonucu özellikle el ve omuzda ağrıya neden olur, performans azalır. Maksimum kuvvet harcamalarında yaklaşık 10 saniye, orta seviye kuvvet harcamalarında yaklaşık 1 dakika ve düşük seviyedeki kuvvet harcamalarında 4 dakikalık uygulamaya izin verilir ¹⁴⁵Bu tekrarlayıcı hareketler önlem alınmazsa zaman içinde önemli sağlık sorunlarına davetiye çıkarmaktadır. "

Ayrıca bazı mesleki yayınlar ya da popüler bilim-teknik dergileri, zaman zaman bilgisayar video gösterim terminallerinden (VDT, Monitör) kaynaklanan iyonlayıcı ışınlar, statik elektrik yükleri, morötesi, kızılötesi ışınlar, akustik gürültü ve ultrasesler, çok düşük frekanslı (VLF, ELF) elektromagnetik alanlar, mikro dalgalar vb. fiziksel faktörlerin, özellikle de uzun saatler ekran başında çalışmak zorunda olanların sağlığını olumsuz yönde etkilediğini, bilgisayar kullananlarda, kanser, sara (epilepsi), deri hastlıkları, gözlerde katarakt (perde), düşükle sonuçlanan gebelik ya da sakat çocuk doğumları gibi olaylara sebep olduğuna dikkat çekmektedir.

Bilgisayarla çalışmanın ve gitgide teknolojinin esiri haline dönen ofislerimize tıklıp kalmanın en kötü tarafı, eskiden çok daha hareketli olan iş yaşamının gitgide atılması hatta nerdeyse bizi tamamen hareketsizliğe sürüklemesidir. Bilgisayarın karşısında oturarak saatlerce çalışmak, bir takım geçici, günlük ya da tedavi edilebilir rahatsızlıklara yol açtığı gibi kalıcı rahatsızlıklara da neden olabilmektedir. Çoğu klavye işleri oldukça uzun statik postürlere neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak, bilek, kol, omuz ve boyunda yorgunluğa ve ağrılara neden olmaktadır. Şiddetli kas yorgunlukları genellikle uzun dinlenme aralıklarına ihtiyaç duyar. Fakat ne yazık ki, işyerleri gerekli dinlenme süresi için izin vermemekte ve daha tam olarak kaslar ilk hallerine dönmeden çalışanlar işlerine başlamak zorunda kalmaktadırlar.

Sık dinlenmeler, kasların yeniden güç kazanıp, verimli hale geçmesini sağlayabilir. Araştırmalara göre en az 3 dakikalık dinlenmeler kasların yorgunluğunu

¹⁴⁵ Grandjean E, "Fitting the task to the Man", (London: Taylor & Francis), 1985, s. 10.

önleyebilir Etkin bir dinlenme, farkedilebilir bir yorgunluk başlamadan önce yapılırsa daha etkin bir sonuç alınabilir.¹⁴⁶

Bilgisayar kullanıcıları kollarını iş yüzeyine dayayarak kendilerine destek aramamalıdır. Çünkü dirseği ve eli dirsek yüksekliğinden daha yukarıda tutmak, yerçekimine karşı gereksiz iş yaptırmak olur. Bu nedenle iş yüzeyi dirsek yüksekliğinden aşağıda olmalıdır. Fare, sürekli kullanılması doğru olmayan bir araçtır. Onun yerine eğer masa yüksekliği ayarlanabilir ise trackerball'lar (masaya monte edilmiş fare) kullanılabilir.

Birçok bilgisayar kullanıcısı zamanının çoğunu oturarak geçirir. Bu vücudun kan sirkülasyonunu olumsuz etkiler. Bu nedenle oturak, birçok farklı ayak pozisyonunu gerçekleştirmeye imkan vermelidir. Büro tipi yerlerde genelde beş ayaklı oturaklar seçilmelidir. Oturağın yüksekliği ayarlanabilir olmalı ve aynı zamanda istendiği zaman zemin üzerinde hareket edebilme özelliğinin bulunması gerekir.¹⁴⁷

Fiziksel rahatsızlıklar ve alınabilecek önlemler

Yukarıda anlatılan genel ve yaygın rahatsızlıklar dışında arşivciler, pek çok fiziksel rahatsızlıklarla da karşı kaşıyadır. Bunların pek çoğu genellikle, alınabilecek küçük önlemlerle bertaraf edilebilir. Sıklıkla yakınılan bu rahatsızlıklar arasında bel ve boyun ağrıları, tutulmalar, duruş bozuklukları, yumuşak doku bozuklukları (sinir sıkışmaları, kas gerginlikleri ve kısılmaları, dolaşım bozuklukları, aşırı kullanım bozuklukları(yoğun klavye ve fare kullanımından mütevellit bilek ağrıları ve şişmeleri, karpal tüneli sendromu, kireçlenmeden mütevellit sorunlar ya da dejeneratif hastalıklar, ayak şişmeleri, göz ve görme bozuklukları (özellikle sürekli ekran karşısında çalışmaktan kaynaklanan katarakt ve CVS (göz yorgunluğu rahatsızlığı, beslenme bozuklukları, uyku düzeni bozuklukları, yoğun kahve tüketimine bağlı safra kesesi sorunları, düzensiz beslenme nedeniyle ortaya çıkan sindirim sistemi bozuklukları, kötü çalışma koşullarına bağlı sorunlar, bel ile ilgili

¹⁴⁶ Cakir A, Hart D, ve Stewart T, "Visual Display Terminals", (New York: John Wiley & Sons). 1979, s 251.

¹⁴⁷ Serap Ulusam, .Mustafa Kurt, Deniz Dülgeroğlu, Bilgisayar Kullananlarda Birikimli Travma Bozuklukları, Türk Tabipleri Birliği, Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi, Nisan 2001, 26-32, s.31

sorunlar, kavrama, uyuşma problemleri gibi yoğun klavye kullanımından kaynaklanan sorunlar sayılabilir. Bu konuda en iyi çözüm ve bu hastalıkların daha en baştan ortaya çıkmasını önleyici bir tedbir, arşivcinin ergonomik çalışma koşullarının neler olduğunu iyice öğrenerek bunları kendi kişisel duruma elden geldiğince uyarlamasıdır. Bu rahatsızlıklar yüzlerce çevirmenle yapılan karşılıklı görüşmeler ve sıklıkla yakınmalar ve şikayetler ertesinde belirlenmiş hastalıklardır. Elbette bunlardan çok daha fazlası birer meslek hastalığı olarak karşımıza çıkabilir. Bu konuda asıl söz söylemeye hakkı olanlar tıp hekimleridir. Bu nedenle arşivcilerin ergonomik koşullarda çalışmaya özen göstererek bu hastalıkları daha çıkmadan önlemeye çalışmaları en akıllıca yol olacaktır.

Özelikle kas ve iskelet sistemine yönelik hastalıkların ergonomik çalışma koşulları ile engellenmesi son derece kolaydır. Örneğin bel ve sırt ağrıları, sandalye ve masamızın şekli ve oturma biçimimiz, monitorümüzün ve klavyemizin yerleştirilmesi gibi düzenlemelerle rahatlıkla önlenabilir. Dik oturma alışkanlığı elbetteki en önemli meseledir. Yumuşak ve alçak seviyeli yerler yerine yüksek ve sert arkalığa sahip, yüksekliği değiştirilebilen, sırt dayama yeri öne-arkaya ve yukarı-aşağı ayarlanabilir türden sandalyelerde (kendimiz aldığımız takdirde arkalıkları ve kolçakları buna izin verecek şekilde sandalyeleri satın almak) oturmak, beli yastıkla desteklemek, ayakları bir miktar yükseltecek şekilde (dizler kalçadan yukarıda kalacak şekilde) ayaklarımızın altına bir yükselti koymak -ideal olanı bunun yaklaşık 20° eğimli olmasıdır- bel ve sırt ağrılarını engeller veya mevcut olanları azaltır. Sandalyenin oturma alanının hava alıp verebilen bir kumaş ile kaplanmış olması, aksi takdirde benzer bir kumaşla kaplanmış pamuklu bir minder kullanılması da çok faydalı olacaktır. Ayrıca sandalyeden kalkarken hızla değil de yavaşça hatta biraz öne doğru kayarak kalkmak, bel hastalıkları konusunda son derece faydalı bir tedbir olabilir. Sandalyelerin en az beş ayaklı olması, öne ve arkaya rahat hareket edebilmeleri ve dönebilir olmaları dengeli bir oturma düzeni sağlayacak, ayrıca zaten oturmaktan yorulmuş bir bedenin ani kalkış ya da oturmalar sırasında incinmesine mani olacaktır. Tutulmalar ve boyun ağrıları da kolçaklı bir sandalyede dik oturmakla ve monitörü veya sözlükleri göz hizasına yerleştirmekle kolayca aşılabılır. Ekranı göz hizasına, ekranın üst kenarı gözler hizasında ya da

biraz altında olacak şekilde 25-40 cm mesafeye yerleştirmekle ve dirseklerin 85-100 derecede tutulması ile boyun ağrıları, göz problemleri, sırt ağrıları önlenabilir. Ekranın geriye doğru 15° eğimli olması ise daha fazla çalışma rahatlığı sağlayacaktır. Bilgisayar ekranları (monitörler) televizyon ekranı gibi somut görüntü veremez, bunun nedeni bilgisayar ekranlarında pixell adı verilen küçük noktalar bulunması ve görüntüyü bu küçük led gibi ışık alanlarının yanıp sönerek oluşturmalarıdır. Gözlerimizin pixellerden oluşan bu görüntüleri hafızada kayıtlı tutabilmesi için normalden çok daha fazla çalışması gerekir. Bu nedenle monitör alırken „dot per inch" adı verilen ve pixeller arasındaki aralığı belirten değerin düşük olduğu, televizyon alırken ise (film arşivcileri için)tarama hızı en az 100 olan bir televizyonun alınması (hatta durdurulduğu takdirde görüntünün titremesine izin vermeyen en az altı kafalı video oynatıcı cihazların tercih edilmesi) göz sağlığı için uzun vadede büyük kazançlar getirecektir. Göz kuruluğu ve kızarıklıkların önlenmesi için gözlerin sık sık kırılması da faydalı olacaktır.

Çalışılırken ekranın aşırı kontrast, çok parlak ya da karanlık da olmaması gereklidir. Ayrıca ister televizyon ister bilgisayar monitörü olsun yine ekran başında, bifokal (yakın-uzak çift dioptrili) gözlük kullanılmasından kaçınılmalıdır. Klavyenin de belirli bir yükseklikte olması kişinin daha rahat çalışmasına neden olacaktır. İskemlenin yüksekliği buna göre ayarlanmış olmalı, çevirmenin bilekleri ile klavye arasında 15° lik bir açı oluşacak şekilde oturması ayrıca kolların dirsekle ayrılan alt ve üst bölümleri arasındaki açı 90° olacak biçimde klavye koyulan yerin ayarlanması çevirmenin daha az yorulmasına neden olacaktır. Zira bir arşivci günde 10000 kadar tekrarlanan klavye hareketi yapabilir. Karpal tüneli sendromundan¹⁴⁸ korunmak için klavyenin ön tarafına, kullanan kişinin bileklerini dayayarak destek alacağı ve elini tam olarak klavyenin üstünde tutmasını sağlayacak bilek destekleri konulmalıdır. Karpal tüneli sendromu da şüphelenmeyen ama sık karşılaşılabilen bir durumdur. Hatta Microsoft firması uzun süredir çıkarttıkları klavyelerin arkasına ekledikleri bir ibare ile uzun süreli klavye kullanımının karpal tüneli sendromuna yol açabileceğini

¹⁴⁸ Median sinirin el bileğinde karpal tünel içinde basıya maruz kalması nedeniyle elde uyuşukluk, ağrı ile birlikte ortaya çıkan klinik tabloya karpal tünel sendromu denir Beyazova M, Kutsal Y, Şenel K, El-el bileği ağrısı. Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon, Güneş Kitapevi, Ankara, 2000, 1455-64,.

ve bu konuda uyarıda buldukları için firmanın herhangi bir sorumluluk taşımadığını belirtmektedirler.

Klavye kullanılsın kullanılmasın masa başı çalışmalarında ellerin omuz hizasından daha yukarıda bulunmaması gerekir. Aksi takdirde kaslarda sıkışma problemleri meydana gelerek sırt ve boyun ağrılarına neden olabilir. Ani ve ters hareketlerden de kaçınılmalıdır. Ayrıca kıyafetlerimizin bol ve rahat olması, özellikle bu bölgelerde herhangi bir sıkıntıya mahal vermemesi önemlidir.

Kas-iskelet sistemi problemleri oldukça geniş bir spektrum içinde değerlendirilmesi gereken karışık bir konudur. Gerek kullanılan araçların ergonomik yetersizliği gerek çalışanların duruş ve oturuşundaki hatalar ve uzun çalışma saatleri kas-iskelet sisteminde ağırlı tablolara neden olur. Bu tür bozuklukların önlenmesinde yeterince dinlenme olanaklarına, daha iyi çalışma koşullarına, fiziksel egzersiz eğitimlerine ihtiyaç vardır. Asıl hedef, insanların hem günlük yaşamlarında hem de iş sırasında yaptığı değişik hareketlerin postür ve iskelet sistemleri üzerinde biriken stresini azaltmak olmalıdır.¹⁴⁹

Uzun süreli hareketsizliği önlemek için aynı pozisyonda sabit kalmamalı, sürekli oturuyor konumundaysak iki saatte bir en az 10 dakika ayakta durmalı ya da yürümeli, tersine devamlı ayaktaysak ayakta dururken vücut ağırlığını sürekli ayaklar üzerinde değiştirmeli, mümkünse arada bir bir kaç adım atmalı ve iki saatte bir 10 dakika oturmalı veya yatmalıyız. Düzenli molalar vermek de son derece faydalıdır. Bu molalarda açık havaya çıkmak, esneme hareketleri yapmak mola dönüşünde daha verimli çalışılmasına, daha kolay kararlar alınmasma, zorlu çeviri problemlerinin kolaylıkla çözülmesine büyük ölçüde katkıda bulunacaktır. Bunların hiç birisinin mümkün olmadığı hallerde her bir saatlik çalışma sonunda gözler, 10 dakika kadar kapatılarak ya da uzaklara, ekran dışındaki yerlere bakılarak dinlendirilmelidir.

¹⁴⁹ Serap Ulusam, .Mustafa Kurt, Deniz Dülgeroğlu, Bilgisayar Kullananlarda Birikimli Travma Bozuklukları, Türk Tabipleri Birliği, Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi, Nisan 2001, 26-32, s.26

Arşivciler sadece masa başında oturarak çalışmamaktadırlar. Çoğu zaman evrakları, dosyalar ve dergileri taşımak zorunda kaldıklarından aşağıda sıralanan ortopedik ve kas hastalıklarıyla karşılaşmaktadırlar:¹⁵⁰

Disk kayması, bel fitiği: Bel ve sırt kaslarının hatalı duruş ve zorlayıcı hareketler nedeniyle zayıf kalması sonucu ortaya çıkabilecek ağırlı omurga hastalıklarıdır. Omurlar arasındaki yarı yumuşak dokuların (kıkırdakların) aşınma veya başka sebeplerle hasar görmesi sonucu, omurların omurilikten çıkan sinirleri sıkıştırmasıyla ortaya çıkar ve felce kadar varabilir. Bu hastalık bel ve bacaklardaki ağrılarla başlar.

Dizleri bükmeden kaldırma, kaldırma sırasında eğilme ile beraber rotasyon, asimetrik kaldırma, hareketin devamlı tekrarı, bel ağrısına neden olur. Dizleri bükmeden ağır cisimleri kaldırmanın bel fitiği riskini artırdığı gözlenmiştir. Ağır kaldırmada cismin ağırlığı dışında kaldırmanın tekrarı da önemlidir. Bel ağrısının en sık görüldüğü grup arasında ağır bedeni faaliyet ve uzun süreli ayakta durmayı gerektiren meslekler başta gelmektedir. Arşivcilik mesleği de bunlar arasındadır İşyerinin uygun olmayan fiziksel koşulları da göz ardı edilmemelidir.¹⁵¹

Fibrosit: Bel ve sırt kaslarının uzun süreli kullanımı sonucunda yumuşak dokularda (kaslarda) meydana gelebilecek lokal (bölgesel) sertlikler olup ağırlı adele kasılmaları şeklinde belirir.

Tenosinovit: Masa başında, özellikle bilgisayar başında uzun süreli çalışanlarda el, kol, omuz ve sırt adalelerindeki yorgunluğa ve sinir sıkışmalarına bağh olarak görülen kas hastalığı olup sözü edilen uzuvlarda ağrı ve şişmelerle başlar.

Romatizma: Çok çeşitli türleri vardır. Genel hatlarıyla, rutubet ve soğuk havanın ciltteki ağrıya duyarlı algılayıcıları uyarması ve bunun omurilik aracılığıyla beyne iletilmesiyle algılanan ağırlı durum olarak nitelendirilebilir.

¹⁵⁰ Bekir Kemal Ataman, Nejla Karabulut, **Prof. Dr. Hakki Dursun Yıldız Armağanı**. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, 1995, 99-104. Arşivcilikle ilgili meslek hastalıklarına ilişkin makaleden yararlanılmıştır.

¹⁵¹ Sedef Oğuz, Hulagu Kaptan, Murat Büyükpamukçu, Çalışma Yaşamında Bel Ağrısı, **Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi**, 2005, 45-48, s.45

Arşivlerde havalandırma,ısı ve nem gibi ortam koşullarının iyi olmaması, depoların konumlarının özel olarak tasarlanmamış olması (bodrum, zemin vs.), bazı mikro organizmaların üremesine yol açmaktadır. Kapalı ortamlardaki ev tozları ile nemli ortamlarda bulunan mantarlar da çalışanlar için bir sağlık riskidir. Bu depolardaki balyaların raflardan alınıp indirilmesi sırasında tozlar havaya yayılmaktadır.

Ortamdaki toz ve rutubetten kaynaklanan rahatsızlıklar arasında şunlar sayılabilir:

Göğüs Hastalıkları Ve Solunum Yolu Alerjileri:

Tüberküloz (verem): Nemli olan ve güneş ışığı almayan ortamlarda daha çok görülen, bulaşıcı ve tedavi edilmezse öldürücü bir akciğer hastalığıdır. Kuru öksürük, balgamda kan, halsizlik, iştahsızlık, geceleri uzun süreli hafif ateş belli başlı belirtileridir.

Bronşial astım: Tozlu ve nemli ortamlarda çalışanlarda daha sıkça rastlanan bir nefes darlığı türüdür. Nefes genellikle hırıltılıdır.

Bronşit: Akciğerlerin iltihabik bir hastalığıdır. Bir seferlik görünümelerde akut bronşit, sürekli tekrarladığı durumlarda ise kronik bronşit diye adlandırılır. Belirtileri, şiddetli öksürük, balgam ve ateştir.

Pnömkonyozlar: Dış ortamdan gelen toz ve benzeri parçacıkların, akciğerlere ulaşması sonucu ortaya çıkan tahribat türlerine verilen genel addır. Belirtileri, pnömkonyoz türüne göre değişmekle beraber genellikle nefes darlığı, öksürük, halsizlik, kilo kaybı şeklindedir.

Alerjiler: İnsanların yaşadığı yerlerde bulunabilecek toz yığınları içinde yaşayan mikroskobik bir canlı türü olan akarların (mites), dumanın veya rutubetli ortamlarda oluşan küf ve mantarların, bunlara karşı duyarlılığı olanlarda sebep olduğu solunum yolu hastalıklarıdır. Çoğunlukla bronşial astım, alerjik burun akması, tıkanması veya hapşırma krizleri şeklinde görülür.

Bütün bu rahatsızlıklara karşı alınabilecek yapısal önlemler şöyle sıralanabilir:

Depolar, toz, su ve neme karşı izole edilmeli, klima sistemleriyle donatılmalı ve güneş ışığı alacak şekilde inşa edilmelidir. Ancak ultraviyole ışınları evrak üzerinde zararlı olduğundan gölgelik, siperlik veya filtreler yoluyla direkt güneş ışığının evraklara ulaşması önlenmelidir.

Ultraviyole ışınlarının, tüberküloz mikrobu önleyici özelliği bulunmasına karşın, arşiv ortamında bulunmasına izin verilemeyeceğinden, bu konuda şu genel önlemlere başvurulmalıdır:

Depolar, sık sık havalandırılmalı, sabit ısı ve nem koşullarının sağlanması için gerekli önlemler alınmalı ve sürekli olarak temiz tutulmalıdır. Temizlik için yüksek devirli ve tercihan sulu sistem elektrik süpürgeleri kullanılmalı; yerler, raflar, dolap üstleri ve kutular hergün nemli bezle silinmeli, temizlikte kolaylık olması ve toz oranının azaltılması için yerler kolaylıkla paspas yapılabilir nitelikte olmalı ve halı ile kaplanmamalıdır.

Evraklar kutular içinde muhafaza edilmeli, gerek temizlik yaparken, gerekse evraklar üzerinde çalışırken toz maskesi kullanılmalıdır.

Bürolarda elektrikli hava temizleyici cihazların kullanılması düşünülmeli; tüberküloza karşı, arşiv personeli sistematik olarak taşıyıcılık muayenesinden geçirilmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
3.TÜRKİYEDE ARŞİVCİLİK

3.1.CUMHURİYETTEN ÖNCE TÜRK ARŞİVCİLİĞİ

Türk idare ve kültür hayatında arşivlerin çok eskiye giden tarihi, Orta Asya Türklüğüne kadar uzanmaktadır. Ortaçağın en medeni milletlerinden biri olan Uygur Türkleri'nin şehirlerinde zengin kütüphaneler, resmi daireler, noterler, gümrük teşkilatı, mahkemeler ve resmi yazışmaların saklandığı arşivler vardı.¹

Osmanlı Devleti'nde, Selçuklular'dan ve diğer Türk Devletleri'nden gelen eski bir devlet örfü olarak daha ilk devirlerden itibaren arşiv fikrinin bulunduğu bilinmektedir. Devlet işlemlerine ait belgelerin tamamı, önem derecesine bakılmaksızın, pek kıymetli olmayan müsveddeler de dahil olmak üzere, titizlikle saklanmış ve korunmuştur. Günümüze kadar ulaşan belgelerin tanzim edilmiş tarzları ve yazışmalardan, geçmiş işlemlere yapılan atıflardan, kenar yazılarından, arşivlere verilen değer anlaşılmaktadır.³

Orta, Yakın-Doğu, Balkan ve Akdeniz ülkeleri içerisinde devlet vasfını, hem de kudretli ve kuvvetli devlet olabilme vasfını uzun süre devam ettiren Osmanlı Devleti'nde arşiv fikri çok eskilere uzanmaktadır. Nemli olsun veya olmasın her vesika saklanmıştır. Bu bakımdan , bütün Orta ve Yakın-Doğu ülkeleri içerisinde, Osmanlı arşivleri, idari kayıtların devlet eliyle tesbit edilip düzenlendiği ve günümüze kadar muhafaza edildiği örnek kuruluşlardır. Bugün arşivlerimizde muhafaza edilmekte olan ve araştırmacıların istifadesine sunulan çok çeşitli ve değerli arşiv malzemesi vardır. Bunlar arasında en önemlileri, fethedilen ülkelerin arazisini tescil, toprağın mülkiyet ve tasarruf sistemini ve vergi nispetlerini göstermek için tutulan ve devlet topraklarının esas kaydı olduğundan tapu hükmünde bulunan , bu yüzden de bu şekilde adlandırılan Tapu Tahrir Defterleri veya Defter-i Hakaniler; Osmanlı padişahlarının ülkenin dört bir yanındaki

¹ Tülin Aren, **Arşiv Problemleri ve Arşivcilik**, Ankara,1976, s.13 ; İsmet Binark, **Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri**, s.27;Uğurhan Demirbaş v.d., **Belgelerle Arşivcilik Tarihimiz**, s.3

³ İsmet Binark, "Arşivlerimizin Değeri ve Son Vak'anüvist Ahdurrahman Şeref Bey'in 'Evrak-ı atfiki ve Vesaik-i Tarihiyemiz Adlı yazısı", **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, XXIX. C.1 (1980), s.23-38.

idarecilere gönderdikleri ferman, berat⁴ ve benzeri yazışmaları ihtiva eden ve Osmanlı idari teşkilat yapısını ortaya koyması bakımından büyük değer taşıyan Mühimme Defterleri⁵; Ru'us Dairesi tarafından vazifelilere verilen nişan rütbe, tayin ve terfi kayıtlarını ihtiva eden Ru'us defterleri; ülkenin çeşitli bölgelerindeki mahalli mahkemelerde kadılarca verilmiş hükümleri ihtiva eden Şer'i Siciller ve vakıf şartlarını bildiren Vakfiyeler'dir.⁶

Osmanlı Devleti'nin resmi yazışmaları, merkez teşkilatı dairelerinin arşiv malzemesi, bugün İstanbul'da Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü'nde muhafaza edilmektedir. Bazı müze, kütüphane, müftülük ve diğer devlet dairelerinde de bu devrin tarihi ile ilgili arşiv malzemesi bulunmaktadır.⁷

Osmanlı Devleti'nin ilk devirleri hakkında elimizde diğer dönemlere oranla yok denecek kadar az vesika bulunmaktadır. Kuruluş döneminin savaşlarla geçen karışık yapısının bu durum üzerinde etkili olduğu ihtimali gözden irak tutulmamalıdır. Bursa'nın ve Edirne'nin başkent olduğu yıllara ait vesikaların az olmasının sebebi, her halde Timur istilası ve fetret devri saltanat kavgaları sebebiyle kayıtların imha edilmiş olması ihtimalinden dolayıdır. Nitekim İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı arşivlerinde yoğunlaşma başlamaktadır. Daha çok Kanuni döneminden itibaren ise kesif ve düzenli arşivlik malzeme bulunmaktadır. Zira bu

⁴ Çeşitli görevlerle ilgili olarak yapılmış tayinlere ait hükümler

⁵ Mühimme defterleri hakkında geniş bilgi için bk. Mübahat S. Kütükoğlu, **Mühimme Defteri, DİA**, XXXI, s.520-523

⁶ İsmet Binark, **a.g.e.**, s.28

⁷ **A.y.**; Bu arada ülkemizde bakanlıklarımıza, belediyelerimize, müzelerimize ve benzeri müesseselerimize bağlı müzelerimiz de vardır. Arşiv Genel Müdürlüğü'nün dışındaki belli başlı arşivlerimiz : İstanbul'da mülga Maliye Nezareti Arşivi, Müftülük'de bulunan Şer'iyehiye Mahkemeleri Arşivi, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Deniz Müzesi Arşivi, Bahriye Arşivi, Tapu ve Kadastro Dairesi'ndeki eski evrak ve defterler arşivi, İstanbul Belediyesi Arşivi, Darphane ve Damga Matbaası mahzenlerindeki belgeler arşivi, Denizcilik Bankasındaki Sivil Denizcilik Arşivine T.B.M.M.'nin taşra kuruluşlarından olan İstanbul'daki Milli Saraylar Müdürlüğü'ne bağlı saraylarda bulunan arşivler ile, Ankara'daki Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, İçişleri Bakanlığı Arşivi, Milli Eğitim Bakanlığı Arşivi, mülga Sıhhiye Nezareti evrakını da ihtiva eden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Arşivi, Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı Harp Tarihi Dairesi Arşivi , T.B.M.M. Arşivi ve Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'dir. Bunlar hakkında bilgi için bkz. İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 37-42. Ayrıca bkz.,Atilla Çetin, **Başbakanlık Arşivi Kılavuzu**,s.140-163

devirde devlet istikrara kavuşmuş, müesseseleri hemen hemen gelişimini tamamlamış ve saltanat kavgaları da sona ermiştir.⁸

Bu dönem kayıtları daha çok defter⁹ şeklindedir. Bu durum bize Osmanlı bürokrasisinin, bugün arşivcilikte kullanılan dosyalama usulüne mukabil defter esaslı bir arşivleme sistemini kabul ettiğini göstermektedir.¹⁰ Defterhane defteri veya ilyazıcı defteri denilen defterler, Türklerde bayrak gibi istiklalın göstergelerinden sayıldığından, kutsal kabul edilirdi.¹¹

Belgelerin ihtiva ettiği bilgilerin birçoğunun birkaç yerde birden kaydedilmekte olması, başlangıçta devlete ait fonksiyonların yerine getirilmesinde etkinlik ve tutarlılık sağlamak için düşünülmüş pratik bir yöntemdi. Bu yöntemin başarı ile uygulanmış bulunması zamanla öylesine bir standartlaşma meydana getirdi ki bugün, Osmanlı Arşivi'nde birkaç asırlık bir periyot için herhangi bir problemi veya kurumu belgeler arasından takip edebilmek mümkün olabilmektedir. Osmanlı bürokrasisinin birkaç yüzyıllık alakalı kayıtları birkaç gün içinde kağıda dökebilecek bir sürat ve etkinliği kazanmış bulunması, Osmanlı Arşivi'nin hem sistematik hem de kronolojik bakımdan akıcı bir bütünlük sağlayabilmesinin en önemli sebeplerinden biri olmuştur.¹²

⁸ Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s.5 (: Ali Akyıldız, Hazine-i Evrak'ın Kurulması ve İlk Tasnif Usulleri(1846-1856), **Hakkı Dursun Yıldız Armağanı** (Ayrıbasım), Ankara 1995,s.70)

⁹ Mali teşkilatı başlangıçta İlhanlı tesirinde gelişen Osmanlı Devleti'nde de sistemli bir şekilde defter tutma usulü mevcuttu. Nitekim daha ilk dönemlerden beri defter tutulduğu ve bunların muhafaza edildiği anlaşılmaktadır (Kanunname ,Atıf efendi Ktp., nr.1734, var.12 a).Buna bağlı olarak Osmanlı Arşivi'nde XIV. yüzyıl başlarından itibaren defterlere rastlanmaktadır. Mesela arazi tahrirlerine ait bugüne ulaşabilen en eski defter 835(1432) tarihini taşır ve XVI. yüzyılda “mufassal”, “icmal”ve “timar ruznamçe” olmak üzere sayıları binleri geçer. Ayrıca XVI. yüzyılda Divan-ı Hümayun kalemlerine ait mühimme,ruus,tahvil,defterdarlığa ait muhasebe, mukataa, ruznamçe, tamirat, keşif ve ahkam, askeri teşkilata ait mevacib, vakıflara ait ruznamçe defterleri ve benzerleriyle XVII. yüzyıldan sonra görülen şikayet defterleri, devletin sınırlarının ve teşkilatının zamanla büyümesi sonucu, bazıları evvelden mevcut, bir kısmı ihtiyaçtan doğan ve sayıları sadece Osmanlı Arşivi'nde 300.000'ne ulaşan defter türlerini oluştururlar. Bunların dışında kazalarda kadılarca tutulan mahkeme kayıtları, merkezden gönderilen emirler ve mahalli kararların yazıldığı kadı sicilleri de önemli miktarlara ulaşmaktadır. Geniş bilgi için bkz. Nejat Göyünç,Defter, **DİA**,IX,s.88-90.

¹⁰Uğurhan Demirtaş, **a.g.e.**, s. 5

¹¹ Ayrıca bk. Feridun Emecen, “Sefere Götürülen Defterlerin Defteri”, **Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, İst. 1991, s. 442-443

¹² Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s. 4

Osmanlı Devleti'nde İstanbul'un fethine kadar Bursa ve Edirne'de arşivler teşekkül etmişti.¹³ İstanbul'un fethinden sonra ilk arşiv Yedikule'de idi. Topkapı Sarayı'nın inşasından sonra Osmanlı Arşivi, Divan-ı Hümayun'un yanında Hazine-i Amire'de yer almıştır. Divan defterleri ve battalları burada korunmuştur.¹⁴ .Defterhane hazinesi¹⁵, divan toplantılarının sürekli ve düzenli yapıldığı devirlerde Topkapı Sarayı'nda divanın toplandığı Kubbealtı dairesinin yanı başındaki Hazine-i Amire'de yani devletin hazinesi ile birlikte saklanmıştır. Divan günleri burası hazinedar başı tarafından sadrazam mührüyle mühürlenip kapatılır ve yine bizzat sadrazamın huzurunda açılırdı. Divan toplantıları önemini kaybettikten sonra bu hazine, önce Topkapı Sarayı'nın birinci kapısı olup Ayasofya'nın arkasına rastlayan Bab-ı Hümayun'un¹⁶ üst kat odalarına ve daha sonra Sultanahmet'te Saray-ı atik adı verilen mahzene ve Bab-ı Ali'ye¹⁷ yakın Tomruk Dairesi'ne¹⁸ taşınmıştır¹⁹. Maliye evrakı ise Sultanahmet'te eski Çadır Mehterleri Kışlası'nda²⁰ saklanmıştı. XVIII.

¹³Atilla Çetin,"Başbakanlık Osmanlı Arşivi",**Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c.II,s.76

¹⁴ A.y.

¹⁵ Defterhane, devletin hazinesi sayılırdı. Osmanlı bürokrasisi, burayı devletin üç hazinesinden biri olarak kabul ediyordu. Defterhane divana doğrudan bağlı bir büro olup defter emininin idaresi altında idi. Burada saklanan defterlerde kazıntı, silinti, tahrif yapılamaz, hazineden ancak hususi müsaade ve teşrifatla çıkarılır, işi bittikten sonra tekrar yerlerine konulurdu. Bk. a.g.e., s.6-7 ?? **Dünden bugüne mi?**. Osmanlılar'da arazi ve timar kayıtlarıyla ilgili defterlerin saklandığı bu devlet dairesi hakkında geniş bilgi için bkz. Erhan Afyoncu, "Defterhane", **DİA**, IX, s. 100-104

¹⁶ Osmanlılarda Bab-ı Hümayun padişah kapısı ve sarayı, Bab-ı Asafi sadrazam kapısı ve sarayı, Bab-ı Meşihat şeyhulislam dairesi , Bab-ı Seraraskeri seraskerlik dairesi, Bab-ı Defteri defterdarlık dairesi anlamında yaygın olarak kullanılmıştır. Geniş bilgi için bkz. Mehmet İpşirli, "Babıali", **DİA**, IV,378

¹⁷ Osmanlı Devleti'nde klasik dönemde devlet idaresinin beyni Divan-ı Hümayun olmuş, bu durum XVII. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam etmiştir. Bundan sonra Divan-ı Hümayun cülus bahşişi, askere mevacic dağıtılması ve elçi kabulü gibi merasimlere münhasır sembolik bir kurula dönüşmüş, ancak Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar sadaret bünyesi içerisinde yerini korumuştur. XVIII. yüzyılın sonlarında ise sadrazamın başkanlığındaki teşkilata Babıali denilmeye başlanmıştır.Bu döneme gelinceye kadar sadrazamların ikametleri ve devlet işlerini görmeleri için resmi belli bir yerleri bulunmadığından, Topkapı Sarayı'na yakınlığı sebebiyle bugünkü Babıali çevresinde muhtelif konak ve binaları resmi daire ve ikametgah olarak kullanmışlardır. XIX. yüzyıldan itibaren Babıali bahçesi ve binaları, yangınlar sebebiyle bir iki geçici yer değişikliği dışında Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar sadaret dairesi olarak kullanılmış, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra ise burası İstanbul Valiliği'ne tahsis edilmiştir. Bkz. Mehmet İpşirli, **a.m.** ,s.379

¹⁸İstanbul'da Bab-ı Ali'nin (şimdiki Vilayet Hükümet konağı) karşısında Jandarma'nın işgali altında bulunan binaya "**Tomruk Dairesi**" denirdi. Tanzimat'tan evvel "Çavuşbaşılık", sonradan "Deavi Nezaret" Bab-ı Ali'de vazife gördüğü sırada burası tevkifhane idi.. Hakkında geniş bilgi için bk. Nevdet Türkay, "Osmanlı İmparatorluğunda Arşiv", **Belgelerle Türk Tarih Dergisi**, C.2, Sayı 7, 1968, s.44-45

¹⁹ Uğurhan Demirbaş, **a.g.e.**, s.6

²⁰ Padişahın çadırlarını kurup kaldıran ve muhafaza eden Çadır Mehterleri, Sultanahmet'te İbrahim Paşa Sarayı başında Mehterhane-i Hümayun adı verilen yerde otururlardı. 1241/1826 yılında

yüzyıl ortalarından itibaren Bab-ı Asafi²¹ ve daha sonra Bab-ı Ali önem kazanmaya başlayınca, evraklarını yakınlarındaki mahzenlere yerleştirmişlerdir. Defterhane malzemeleri ise yerinde kalmıştır. Sarayda da sultanın ve ailesinin özel arşivi teşekkülüne devam etmiştir.²²

Osmanlı merkez bürokrasisinde arşiv malzemelerinin korunması, devlet sırlarının saklanması, çalınmaması, kayıtların tahrif edilmemesi, bürokratik teamüllerin ciddiyetle takibi “ ka’ide-i kadime üzere” hareket edilmesi gibi hususlarda ciddi önlemler mevcuttu. Mesela 1590 yılında bazı belgelerin çalınma ve tahrifinde suçu görülen bazı Divan-ı Hümayun katipleri idam edilmiş ve bazıları da elleri kesilerek devlet hizmetinden atılmıştır.²³

1785 tarihinde Topkapı Sarayı ile Bab-ı Ali arasındaki mesafenin uzaklığı ve her zaman arşive müracaat için saraya memur gönderilmesinden doğan güçlük göz önüne alınmış ve ayrıca devlete ait yazılı belgeler, defterler, nameler ve antlaşmaların devamlı olarak saklanmaları önemli işlerden olduğundan, arşiv için sadrazam sarayı bahçesinde tamir olunan kargir deponun tahsisine karar verilmiştir. Yine defterlerin gerektiğinde müracaat edilmek için sabah çıkarılıp akşam yerine koyulması işinin bürokrasinin başı olan Reisulküttab’ın sorumluluğunda mehterbaşı tarafından yapılması istenmiş ve arşiv deposuna görevlilerden başkasının girmesi de yasaklanmıştır.²⁴ Yine 1794 tarihinde Mühendishane içinde özellikle serhat kalelerine ait plan ve haritalarının belli bir düzen içinde muhafaza edilebilmesi için özel bir plan ve harita arşivi oluşturulmasına karar verilmiştir. Ayrıca bu malzemenin devlet müesseseleri tarafından ne şekilde kullanılacağı hususları da belirlenmiştir.²⁵

Defterlerin korunması hususunda gösterilen bu ihtimam ve titizlik, en canlı ifadesini Sultan III. Mustafa devrine (1757-1774) ait bir fermanda bulmaktadır. Özellikle fonksiyon itibariyle bugünkü Bakanlar Kurulu’na benzeyen Divan-ı

Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılması ile Çadır Mehterleri Dairesine **Hiyamiyye Nezareti** denilmiştir. Hk. bk. Tarih Deyimleri ve Terimleri, I,320

²¹ XVIII. yüzyılda kullanılan ve Sadrazam konağı veya Paşa Kapısı anlamına gelen bu deyim, XIX. yüzyılın ilk yarısında da yargıya ait belgelerde rastlanılır.

²² Uğurhan Demirbaş, **a.g.e.**, s.6

²³ **A.y.**

²⁴ **Ag.e.**, s.9

²⁵Bkz. Uğurhan Demirbaş, **a.g.e.**, s.9

Hümayun'a ait mühimme, ahidname, name-i hümayun ve şikayet defterleri ile ruus kuyudat defterleri Osmanlı bürokrasisi için hayati öneme sahip kayıtlardı. Zira bu fermada zikrolunduğu gibi bu defterler devletin hazinesi mertebesinde ve tek harfine bile zarar gelmesinin hesabını kimsenin veremeyeceği ifade edilmektedir.²⁶ Nitekim defterleri “Devletin hazinesi” olarak vasıflayan bu anlayış, aradan takriben yüz seneye yakın bir zaman geçtikten sonra bile terk edilmemiş, Sultan Abdülmecid döneminde (1839-1861) modern anlamda Bab-ı Ali’de inşa edilen arşiv binasına “Hazine-i Evrak”²⁷ adı, idarecisine de “Hazine-i Evrak Nazırı” ünvanı verilmiştir.

Osmanlı Devleti’nde de modern arşivcilik çalışmaları aşağı yukarı Avrupa’dakinden²⁸ biraz sonra başlamıştır. Modern arşivciliğe geçişte ilk adımlar 1845 tarihinde devrin Maliye Nazırı olan Safveti Paşa tarafından atılmıştır. Bu teşebbüsle 1837 yılında Maliye Nezareti’ne dönüştürülmüş olan Bab-ı Defteri döneminden kalan ve Topkapı Sarayı’ndaki Enderun Hazinesi’nde saklanan milyonlarca belgenin günümüz tasnif anlayışına uygun olarak, kalemlerine göre ayrılıp depolara konulduğunu görüyoruz. Safveti Paşa, Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa’ya sunduğu tezkirede, Maliye Hazinesi’nden katipler görevlendirerek Enderun’daki defterleri tek tek incelediğini ve her bir defteri ait olduğu kalemlere göre ayırttığını bildirmiştir. Saklanmasına lüzum görülmeyen mülga Yeniçeri Ocağı’na ait bir takım evrak ve eski defterler ile evrakının da saray fırınlarında imha edilmesi isteği de münasip görülerek uygulamaya konulmuştur. Bu teşebbüsü, arşivcilik açısından ileride atılacak radikal ve modern adımların ilk işareti olarak değerlendirmek mümkündür.²⁹

Modern arşivcilik konusunda gerekli ön çalışmalar yapıldıktan sonra esaslı adımlar, 9.XI. 1846 tarihli irade ile atılmıştır. Defterhane ve Bab-ı Ali civarında

²⁶ A.y.

²⁷ Osmanlı Devleti’nin idari yapısında büyük bir değişimin görüldüğü Tanzimat döneminde arşivcilik alanında da düzenleme ve geliştirme faaliyetleri dikkat çeker. Bu gelişmelerin temelinde, başlangıçtan beri var olan düzenli arşivlerin imparatorluğun gerilemeye yüz tuttuğu dönemde bozulmaya başlaması, kese, torba ve sandıklarda saklanan vesikaların, XVIII.yy ortalarından itibaren ihmale uğraması, aranıp bulunmalarının güçleşmesi ve yetersiz mekanların vesikaların zamanla çürümesine sebep olması yatmaktaydı. Geniş bilgi için bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e.,s.10 ;Necati Aktaş, Yusuf Halaçoğlu, “Başbakanlık Osmanlı Arşivi”, **DİA**,V, s.122-123

²⁸ Bk. burada s.

²⁹ Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., s.11

bulunan mahzenlerde saklanan devletin önemli işlerine ait belgelerin, buraların rutubetli oluşu sebebiyle çürümekte olması ve karışıklık dolayısıyla aranıldığında istenen belgenin bulunmasının imkansız hale gelmesi sebebiyle Avrupa'daki benzerlerine uygun olarak Bab-ı Ali dahilinde geniş ve muntazam, kütüphane şeklinde kargir (yangınlar!) bir binanın inşaatına karar verilmiştir.³⁰ Bu karara Avrupa'ya elçi ve sair görevlerle birkaç defa gidip, orada arşivlere verilen önemi görmüş ve arşiv konusunun büyük önemini de hakkıyla kavramış Koca Reşid Paşa³¹ da destek vermiştir. 28 Eylül 1846'da sadrazam olan Mustafa Reşid Paşa'nın, karma ticaret mahkemesi tekçili, işkenceyi yasaklama, Mekatib-i Umumiye Nezareti'ni yeniden tesis gibi islahat çalışmaları arasında Hazine-i Evrak binasının yapımı da vardı³². Sayıları “ zamanla yüz milyonları aşan devlete ait vesikalar, on sekizinci yüzyılın ortalarından sonra layık oldukları ehemmiyete nail olamayarak ihmale uğramışlar ve fena şartlara maruz kalıp intizamsız yığınlar haline gelmişlerdir. Bunlar İstanbul'da At meydanında (saray-i atik) denilen mahzenle Babı Ali civarındaki Tumruk dairesinde muhafaza edilmekteydi. Bu perişan durum nedeniyle gerekli olan birçok vesikanın aranıp bulunmasını güç ve hatta bazen imkansız kılıyor, hem de vesikaların zamanla da çürüyüp gitmesine sebep oluyordu. Mustafa Reşid Paşa bu hale son vermek için evvela bunları topluca bir arada bulunduracak bir bina inşa ettirdi.³³ Meşhur İtalyan mimar Fossati'nin yaptığı bu bina³⁴ hala durmaktadır ve 1 numaralı arşiv deposu olarak kullanılmaktadır. Sonra vesikalar,

³⁰ A.y.

³¹ Koca Reşid Paşa, devlet kanunlarının islahı konusunda çalışmalar yapmış ve bu arada devletin en önemli hazinesi sayılan resmi evrakın uygun şartlarda saklanması için modern bir arşiv binasının inşasına el atmıştır (Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e.,s.62: B.O.A. , I Mesail-i Mühimme, 658). Ayrıca Bk. Salahaddin Eker, “Mustafa Reşid Paşa ve Türk Arşivciliği, **IV. Türk Tarih Kongresi**, Ankara,, 1952, s. 183.

³² Hakkında geniş bilgi için bk. Kemal Beydilli, Mustafa Reşid Paşa, **DİA**, XXXI,348-350

³³ Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., s.11

³⁴ Milano'da Brera Akademisi'nden 1827 yılında mezun oldan Gaspare Trajano Fossati, diploma projesi olarak hazırladığı “ Bir Başkent İçin Arşiv Binası” adlı çalışmasıyla altın madalya ile ödüllendirilmişti. Kuzey Rusya'da Petrograd şehrinde bazı özel saraylar, kiliseler ve evler yapan mimar Fossati, Rus Çarlığı tarafından İstanbul'daki yanan elçilik binasının yerine bir elçilik sarayı yaptırmak üzere 20 Mayıs 1837 tarihinde buraya gönderilmişti. 1841-1843 yılları arasında Galata'da San Pietro Kilisesini , 1846'da batlı tarzda eğitim yapmak üzere kurulan Darulfünun binasını, yine aynı yılda Galata Sarayı'nın karşısında bir tiyatro binasını inşa eden Fossati, 8 Kasım 1846 tarihli bir irade ile Bab-ı Ali civarında resmi devlet evrakının korunup saklanması için yaptırılacak Hazine-i evrak binasının yapım işini de üstlenmiş ve bu binanın yapımının tamamlanmasından sonra iç düzenlenmesi ile de görevlendirilmişti (12 Ekim 1848). Onun ayrıca, başta Ayasofya'nın büyük ölçüde tamir edilmesi olmak üzere İstanbul'da gerçekleştirdiği diğer faaliyetler için de bk. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., s. 63-64).

buraya taşındı; tasnif edildi ve yerleştirildi. Buraya bundan sonra “Hazine-i evrak” adı verildi. Mustafa Reşid Paşa bu işe verdiği büyük ehemmiyeti dolayısıyla yeni teşekkülün kadrosunu liyakat ve istidat sahibi memurlardan teşkil etmiş, başlarına da rütbesi Meclis-i Vala³⁵ azalığına yükseltmek suretiyle ve “Hazine-i Evrak Nazırı” unvanıyla sadaret mektupçusu Hüseyin Muhsin Efendi’yi getirmiştir³⁶. Ayrıca, kendisine bağlı olmak üzere Hazine-i Evrak’ın takip edilecek çalışma tarzını tayin etmekle görevli bir “Meclis-i Muvakkat” kuruldu³⁷.

İçinde Hazine-i Evrak Nazırı Muhsin Efendi’nin de yer aldığı bir komisyon , geçici bir teşkilat şeması ve tasnif talimatı düzenledi. Bu geçici talimatname 11 Rebiülahir 1263 / 29 Mart 1847 tarihinde Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye kararı olarak padişah Abdülmecid tarafından (1255-1277/1839-1861) onaylanarak yayınlandı. Öncelikle Muhsin Efendi’nin maiyetine kendisine yardımcı olmak üzere bir muavin ile kalemlerden tecrübeli, namuslu ve ketum katiplerden personel verildi. Bunlar Osmanlı Devleti’nin birikmiş olan evrak ve defterlerini inceleyerek Hazine-i Evrak’a koymaya layık olanları tefrik etmek ve hazırlamakla görevliydi. Bu ayırım işlemi için yine Bab-ı Ali kalemlerinden birer ikişer memur seçilerek, kendi kalemleri ile ilgili evrakı ayırmak üzere evrakın tasnifinin bitmesine kadar geçici olarak görevlendirildiler. Aynı personel, evrakın Hazine-i Evrak’a taşınmasına değin haftada iki gün depolara giderek işe yarar evrakı ayıracak; her belgenin neye dair olduğunun anlaşılması için tarihini belirleyip konu özetini yaparak el defterlerine kaydedecekti. Bu defterler önce mensup buldukları kalem amirleri tarafından görülüp incelendikten sonra Hazine-i Evrak’ta saklanmasına gerek görülmeyip eski mahzenlere iadesi gerekli olanlar var ise bu çeşit belgeleri kalem amirleri işaretleyecekler ve memurlar vasıtasıyla iade edeceklerdi. Hazine-i

³⁵ 1253(1837) yılında kurulan bu meclis, islahat hareketlerinin gerektirdiği yeni nizamnameleri hazırlamak , memurların muhakemeleriyle meşgul olmak ve devlet işlerinde rey vermek gibi görevleri yürütüyordu . 1284(1867) yılında bu meclis “Divan-ı Ahkam-ı Adliye” ve “Şura-yı Devlet” olmak üzere iki kısma ayrılmıştı. Hk.bk. Tarih Deyimleri ve Terimleri,II,430-431

³⁶ 20 Şubat 1847 tarihinde Hazine-i Evrak’a müdür olarak tayin edilen Hüseyin Muhsin Efendi, Divan-ı Hümayun halifelerinden Mustafa Mes’ud Efendi’nin oğludur. Evkaf nezareti katipliği, Evkaf -ı Hümayun kesedarı (1835) ve Meclis-i Vala başkatipliği (1839) görevlerinde bulunan Hüseyin Muhsin Efendi’ye, Hazine-i Evrak müdürlüğüne tayin edildikten bir müddet sonra da “Hazine-i Evrak Nazırı” unvanı verilmiş ve 1854 yılında vefat edene kadar bu görevde kalmıştır. Geniş bilgi için bk. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., s.65.

³⁷ Bk. Midhat Sertoğlu, “Arşiv”, İstanbul Ansiklopedisi, II,1064-1065

Evrak'ta saklanması gerekli belgeler ayrıldıkça torbalara konularak mühürlenip yerine konulmak üzere Hazine-i Evrak Nazırı'na teslim edilecekti. Hazine-i Evrak Nazırı kendisine teslim edilen bu belgeleri teker teker kontrol ederek fihrist şeklinde kataloglarını hazırlayarak sandıklara koyacaktı. Her sandığın üzerine hangi kalemin evrakı olduğu, numarası, ihtiva ettiği tarihler yazılacak ve Hazine-i Evrak'ın hizmete girmesine kadar buldukları yerlerde muhafaza edilecektir. Kilitli olan bu sandıkların anahtarı nazır nezdinde buldurulacaktı. Tanzimat'ın getirdiği yeniliklerden olan Hazine-i Evrak'a ait bu nizamnamelerin, bu işe tahsis edilecek binanın tamamlanmasından sonra Meclis-i Vala'da yeniden görüşülüp kaleme alınacağı belirtilmiştir³⁸ Yine tasnif işlemini yapacak personelin ikameti için Defterhane'de³⁹ yer tahsis olunmasına karar verilmiştir.⁴⁰

Hazine-i Evrak binasının tamamlanması üzerine, evrakın tefrik ve tasnifi ile ilgili Meclis-i Muvakkat'ın aldığı kararla her büyük devletin hafıza kuvveti olarak tanımlanan eski kayıtların üç kısım olarak mütalaa edilip tasnifine karar verilmiştir. Hicri 1200 (1875) tarihinden Sultan Abdülmecid'in cülusuna H.1255 (1839) kadar olan evrak birinci kısım addedilmiştir. Hicri 1200 (1875) tarihinin seçilmesinin sebebi ise halen Bab-ı Ali'nin bu dönem evrakını kullanmasıdır.H. 1200 (1875) tarihinden önceki evrakın ise daha sonra tasnif edilerek gerekli olanların ileride Hazine-i Evrak'a nakledilmesi kararlaştırılmıştır.⁴¹ Ancak daha sonra H.1270'te (M.1854) alınan bir kararla bu 1200 tarihinden vazgeçilerek başlangıçtan H.1255 (M.1838) tarihine kadar birikmiş olan belgeler birinci kısım addolunmuştur.⁴² Sultan Abdülmecid'in cülusundan (H.1255/ M.1839) H.1264(M.1848) senesine kadar olan evrak ikinci kısım olarak adlandırılmıştır.⁴³ H. 1265 Muharrem (28.XI.1848) tarihinden sonra birikecek evrak ise üçüncü kısım addedilerek üç ana kategoride

³⁸ Geniş bilgi için bk. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e.,s.23 : BOA., İ. Meclis-i Vala, 1869: A.DVN. MKL.,63-A/1; İ.Meclis-i Vala, 12019.

³⁹ Devlet arazisine ait muamelelerle timar, zeamet ve haslara ait kayıtların tutulup muhafaza edildiği yer. Bu defter ve kayıtlar Topkapı Sarayı'nda defterdarlık dairesinde korunuyordu. Defterhane'nin başında Defter Emini adı verilen bir memur bulunmaktaydı. Tanzimat'tan sonra Defter Emini unvanı, Defter-i Hakani Nazırlığı'na, sonra Defter-i Hakani Eminliği'ne ve en nihayet Tapu Umum Müdürlüğü'ne değiştirilmiştir. Hk.bk. Tarih Deyimleri ve Terimleri, I, 419

⁴⁰ Bk. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e.,s.24 : BOA., A.DVN. MKL., 63-a/2

⁴¹ A.y., s. 24 (:BOA.,A.DVN,42/12)

⁴² A.y., s. 24 (: BOA.,İ.Meclis-i Vala, 12019 ve İ. Meclis-i Vala, 9956)

⁴³ A.y.,s.24(:BOA.,A.DVN.42/12 ve Cevdet Dahiliye,nr.1050'de 1264 Muharrem(10.XII.1847) tarihi üçüncü bölüme başlangıç olarak alınmaktadır..)

tasnif edilmesi kararlaştırılmıştır. Birinci kısmın tarih sırasına konularak Hazine-i Evrak'a nakledileceği Üçüncü kısım evrakın ise H. 1264 senesi başından itibaren taşradan ve Bab-ı Ali kalemlerine ait evraktan önemli olanlarının belli kalemlerde muhafazası ve nelerin Hazine-i Evrak'a nakledileceği hususları tespit edilmiştir.⁴⁴

Hazine-i Evrak'ın kuruluş ve işleyişine ait mevzuat tamamlanırken , yeni müessese ile ilgili olarak çıkarılan karar ve hazırlanan nizamnamelerin gereği olarak Divan-ı Hümayun kalemlerinin o güne kadar uygulaya geldikleri yazışma usulleri ve kullandıkları defter cinslerinde de bazı değişiklikler yapılması mecburiyeti hasıl olmuştur.Nitekim tutulacak defterler ve fihristler dört gruba ayrılarak her grubun özellikleri ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Bu dört madde, askeri işler,dahiliyeye ait mühim maddeler, günlük meseleler ve hariciyeye ait işler olarak belirlenmiştir.⁴⁵ Hazine-i Evrak'a konulmayıp diğer mahzenlerde hıfzedilecek evrakın ayrılması ve sıradan meselelere ait olup üzerlerinde irade bulunan evrak için de ayrı bir mahzen tesbit edilerek tamir ettirilmiştir.⁴⁶

Yukarda açıklanan bu tasnif sistemi belirlendikten sonra uygulamasına geçilmiştir. Ancak Bab-ı Ali'de çıkan bir yangın idarecileri ürkütmüş ve bu konuda Hazine-i Evrak için ek tedbirler alınması gerektiği kararına varılmıştır.⁴⁷ Özellikle yangına karşı Hazine-i Evrak binası takviye edildikten sonra evraklar tasnife ve daha sonra da Hazine-i Evrak'a nakl edilmeye başlanmıştır.İlk önce Hazine-i Evrak'a konulmak üzere birinci kısım evrakın Defterhane mahzeninde mevcut bulunan diğer evraktan ayrılarak müzekkereleri⁴⁸ yazılmaya başlanmıştır. Sonra ikinci kısım evrakın da Hazine-i Evrak'a konulmak üzere Dahiliye, Hariciye, Maliye ve Meclis-i Vala kalemlerine ait evrakın mesa'il-i mahsusa , mevadd-ı mühimme ve nizamat-ı mütenevvia konu başlıkları altında toplanması kararlaştırılmıştır. Beyaz üzerine hatt-ı hümayunlar ayrıca kaydedilip Hazine-i Evrak'ta muhafaza edilecekti.Yine maruzatlar için arandığında kolayca bulunabilmesi maksadıyla müzekkereler

⁴⁴ A.y., s.24 (:BOA,İ. Meclis-i Vala, 4093:A.DVN,42/12)

⁴⁵ Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e.,s.24 (:BOA.,Cevdet Dahiliye,1050)

⁴⁶ A.g.e.,s.25 (: BOA, İ. Meclis-i Vala, 4093 ve A.DVN.MKL,63-a/4. Yine bkz.A.MKT.,223/46)

⁴⁷ A.y., s. 25 (: BOA., İ. Meclis-i Vala, 4093)

⁴⁸Müzekkere,devlet daireleri arasında resmi bir işle ilgili olarak elkab kullanılmadan yazılan belge demektir.

hazırlanıp Hazine-i Evrak'taki ceridesine de mesele mesele kaydedilip numaralandırılıyordu. Ayrıca Defterhane-i Amire civarındaki mahzenlerde perakende olarak bulunan evraktan Sultan I. Mahmud zamanından Sultan II. Mahmud zamanına kadar hüküm süren padişahların çeşitli konulara dair hatt-ı hümayun ve iradeleri torbalanıp, konularına göre tutulan defterleriyle birlikte Hazine-i Evrak'ta muhafaza edilecekti.⁴⁹ Bu hatt-ı hümayunlar daha sonraları çeşitli işlemlerden geçtikten sonra Hatt-ı hümayun Tasnifi adı altında otuz bir ciltlik katalogla araştırmaya açılmıştır.

Evrakların Hazine-i Evrak'a konulmasından sonra muamelelerin hızlı bir şekilde yürütülebilmesi ve evrak akışının sağlanabilmesi için Hazine-i Evrak ile daireler arasında izlenmesi gereken yol şöyle tespit edilmişti : Evrakın hazırlanan kataloglarının birer nüshası Divan-ı Hümayun Kalemi ile Amedi Odası'nda⁵⁰ bulundurulacak ve bir belgeye başvurmak gerektiğinde, buradaki kayıtlardan tarih ve numarası tespit olunup bir pusulaya kaydedilecek ve pusula Hazine-i Evrak'a gönderilerek ilgili vesika buradan istenecekti.⁵¹ Ancak bu sistem istenen evrakın iade edilmemesi dolayısıyla verimli bir şekilde işletilemediğinden yeni bazı değişiklikler yapmak gerekmiştir. Önce Hazine-i Evrak'ta evrak mahfazalarının üzerine konulacak numara ve gerektiğinde oradan alınacak evrak için verilecek pusula numuneleri yaptırılmıştır.⁵² Bundan sonra herhangi bir daire tarafından bir belge istendiğinde o dairenin görevlisinin evrakın kimliğinin yazılı olduğu bu matbu forma atacağı imza karşılığı belgeyi alması ve iade ettiğinde de imza formunu geri alması kararlaştırılmıştır. Alınan evrak 15 gün içerisinde geri getirilmediği zaman Hazine-i Evrak bunu aramaya resmen izinli olacaktır. İlgili dairenin belge ile olan işi bitmediğinde süre uzatılabilecekti.⁵³

⁴⁹ Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**,s.25(: BOA., A.DVN.MKL, 63-A/5. Ancak öyle anlaşılıyor ki söz konusu hatt-ı hümayunlar bu tarihte (1850) Hazine-i Evrak'a değil önce Defterhane-i Amire civarındaki atik mahzene, sonra Topkapı Sarayı içindeki bir mahzene konulmuş ve nihayet h.1289/m.1872 senesinde Hazine-i Evrak'a nakledilmiştir.Bkz. BOA,A.DVN.MKL.,63-A/17

⁵⁰ Devlet dairelerinden gelen belgeleri hazırlayıp padişaha sunan ve padişahın gelecek iradeleri kaydederek ilgili dairelere tebliğ eden bu daireye Amedi Kalemi de denirdi. Bab-ı Ali'de sarayla hükümet arasındaki ilişkileri düzenleyen bu mühim dairede çalışan katiplere Amedi Odası Hulefası adı verilir. Geniş bilgi için bk. Murat Candemir,

⁵¹ **A.g.e.**,s.25 (: BOA., İ.Meclis-i Vala,5150 ; Akyıldız, a.g.m., s.74)

⁵² **A.y.**,s. 25 (: BOA., A.DVN.MKL., 63-A/13)

⁵³ **A.g.e.**,s. 26 (: BOA., İ.Meclis-i Vala,12019)

Hazine-i Evrak, Bab-ı Ali'nin arşivi olarak kurulmuştur. Bu yüzden arşivlerin özünü teşkil eder.⁵⁴ Çünkü Bab-ı Ali, yani sadrazam kapısı, padişahın mutlak vekilinin dairesidir. Tanzimat'tan sonra yerini daha da sağlamlaştırmıştır. Nezaretler kuruluncaya kadar geçen süre içinde idari konuların tek mercii olarak görülmektedir. Nezaretler kurulduktan sonra da nezaret ve vilayetlerin meseleleri, teklifleri burada görüşülmekte, önemli konular, saraydan irade çıkarılarak yürürlüğe konulmaktaydı. Saraydaki divan toplantılarının Bab-ı Ali'de yapılmaya başladığı göz önüne alınırsa, buradaki iş hacminin ne kadar kesif olduğu düşünülebilir. Bu dönemde padişah adına "ferman" lar düzenlenerek emir isdar etmek usulü, artık önemini kaybetmiştir. Fermanların yerini sadrazam "buyruk" lar almıştır. Özellikle Tanzimat ile birlikte bürokrasinin merkezi haline gelmiş olan sadaret makamı için modern bir arşiv kurulması fikri uygulamada Hazine-i Evrak'ı ortaya çıkarmıştır.⁵⁵

XIX. yüzyılın özellikle ikinci yarısında Tanzimat ile birlikte yeni kurulan büyük idari müesseseler ve nezaretler de tıpkı Bab-ı Ali' de olduğu gibi kendi bünyelerinde arşivleri oluşturmaya başlamışlardır. Bunların Hazine-i Evrak örneğinden yararlanmaları kuvvetle muhtemeldir. Tanzimat'tan hemen sonra kurulmuş olan Hazine-i Evrak, tam merkezi bir arşiv idaresi değildir. Sadece Bab-ı Ali evrakına mahsustur. Sadaret'in dışında nezaret ve kurumlar, Hazine-i Evrak dışında bırakılmışlardır. 1868'de kurulan Şura-yı Devlet ve yine Maarif, Dahiliye, Hariciye, Evkaf, Nafia, Adliye ve Mezahib gibi nezaretlerin kendi bünyelerinde arşivleri teşekkül etmiştir. Sadaret'in kendi bünyesinde de bir arşiv müdürlüğü kurulmuş ve bu sonradan Hazine-i Evrak'a intikal eden malzemelerin bir parçasını oluşturmuştur. Bazı nezaretler kendi ihtiyaçlarına göre özel arşiv binaları inşa ettirmişlerdir.⁵⁶

⁵⁴ Hakkında geniş bilgi için bk. Cengiz Can, "Hazine-i Evrak Binası", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, IV,s.37-38

⁵⁵ Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s.14 (Hazine-i Evrakta muhafaza, çalışmalar ve yapılan yenileştirmeler için aynı eserin 18-22., Hazine-i Evrak taşkilatında meydana gelen değişimler ve tasnif çalışmaları için ise eserin 23-32 . sayfalarına bakılabilir).

⁵⁶Bkz.**a.g.e.**,s.33.Nitekim Maliye Nezareti, 1837 yılında Sultanahmet'te bir arşiv deposu ile Bayezit'te bir arşiv deposu yaptırmıştır. Dahiliye ve Hariciye Nezaretleri, arşivleri için Bab-i Ali civarındaki mahzenleri kullanmışlardır. 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra kurulan Seraskerlik Makamı, bugünkü İstanbul Üniversitesi merkez binasına taşınmıştır. 1908 yılında Harbiye Nezareti olarak değişen Bab-ı Seraskeriye ait arşivlerin pek azı Osmanlı Arşivi'ne geçti. Bu kuruma ait Arşiv malzemelerinin büyük kısmı Genel Kurmay Arşivleri'ndedir. Yeniçeri Ocağı'nın

1870’ de Ali Paşa’nın sadrazamlığı sırasında⁵⁷ Mehterhane yakınındaki mahzenden, I. Mahmud döneminden (1730-1754) II. Mahmud dönemi (1808-1839) sonuna kadar olan döneme ait bazı evrak Hazine-i Evrak’a taşınmıştır. Aynı yıl Divan-ı Hümayun defterlerinin bir envanteri “ Mahzen Defteri” adıyla Beğlikçi kesedarı Hasan Ziver Efendi tarafından düzenlenmiştir. Ahmed Cevad Paşa⁵⁸,nın sadrazamlığı sırasında (1891-1895) yeni bir sistemle arşiv malzemelerinin kayıt ve korunması sistemi getirilmiştir. İlk binanın yanına yeni bir bina inşa olunmuştur. Yıldız Sarayı’nda düzenli bir arşiv kurulmuştur. 1894 ‘te Bab-ı Meşihat’da İstanbul ve kazaları şer’iye sicilleri, 1899’da Beyazıd’ta Maliye Nezareti Arşivi için binalar inşa edilmiştir.⁵⁹

İkinci Meşrutiyet (1908-1918) ve mütareke (1918-1922) dönemlerinde Hazine-i Evrak’a verilen önem artmıştır. Abdurrahman Şeref⁶⁰’in vak’anüvisliğe tayini, Tarih-i Osmani Encümeni’nin kuruluşu, Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası’nın yayımı, siyasi parti programlarında arşiv konularına yer verilmesi, basında arşivler hakkında önemli yazıların çıkması, yeni bir Türk tarihi yazımı girişimleri bunda etkili olmuştur.

kaldırılması ile Ağa Kapısı adı verilen Bugünkü İstanbul Müftülüğü’nün bulunduğu bina müstemilatı ile birlikte, resmi daire ve daimi ikametgah olarak şeyhulislamlara tahsis edilmişti. İstanbul’da çeşitli semtlerde bulunan Şer’i Mahkemelerin Şer’iye sicilleri için burada kagir bir arşiv binası yaptırılmıştı. İstanbul’da ve Bilad-i Selase’de mahkeme sicillerinin muhafazası için kurulan bu hususi dairede toplanan defterlerin nefis mürekkeple ve alakurna denilen kağıtlara yazılması da istenmişti (bk. a.g.e.,s 34-36). Kazasker ruznamçelerinin önemli bir kısmı bugün İstanbul Müftülüğü Şer’iyye Sicilleri Arşivi’nde yer almaktadır (Mehmet İpşirli, “Kazasker”, **DİA**, XXX,142).

⁵⁷ Dış politikada uzlaşmacı bir yol tutulması gerektiğine inanan, Bab-ı Ali’nin şeref ve haysiyetinin korunmasına çok dikkat eden, ancak değeri öldükten sonra anlaşılan bir devlet adamı olan **Ali Paşa**, beş defa sadrazam olmuştu. İlk sadrazamlığı, henüz otuz sekiz yaşında iken Reşid Paşa’nın yerine 1852 yılında getirilmesiyle gerçekleşir. Mayıs 1855’te ikinci defa sadrazamlığa getirilir. Reşid Paşa’nın ölümü üzerine 11 Ocak 1858’de üçüncü defa sadrazamlığa atanır. Sultan Abdulaziz’in tahta çıkışından kısa bir müddet sonra dördüncü defa sadrazam olur (6 Ağustos 1861). Girit ve Sırbistan meseleleri dolayısıyla azledilen Mütercim Rüşdü Paşa’nın yerine beşinci defa sadrazamlığa getirilir (11 Şubat 1867). Geniş bilgi için bk. Kemal Beydilli, “Ali Paşa”, **DİA**, II, 425-426. Bazı evrakın, Mehterhane yakınındaki mahzenden Hazine-i Evrak’a taşınması 1870 yılında gerçekleştiğine göre, bu olay 1871 yılında vefat eden Ali Paşa’nın onun son sadrazamlık devresinde olmuştur.

⁵⁸ Bkz. Abdülkadir Özcan, “Cevat Paşa”, **DİA**, VII, 430-431

⁵⁹ Bk. Atilla Çetin, “Başbakanlık Osmanlı Arşivi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi** (İstanbul,1994), II,s.77

⁶⁰ Abdurrahman Şeref Efendi, 1909 yılında Tarih-i Osmani Encümeni’ne başkan olmuş ve bu görevinde iken Topkapı Sarayı’nda mahzenlerde metruk halde bulunup Bab-ı Ali Kütüphanesi’ne nakledilen evrakın tasnifine vakanüvis olarak nezaret etmişti. Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., s.75: BOA 320-690

Bu dönemde arşivler konusunda bir başka etkinlik de arşiv malzemelerinin tarihi ve ilmî çalışmalar için kullanılmaya başlanmasıdır. Türk ve yabancı bilim adamları ilk defa Osmanlı arşivlerinde araştırmalar yaptılar ve tarihî belgeleri ilmî gayelerle yayınlamaya başladılar. Eski mahzenler taranarak bazı belgeler Hazine-i Evrak'a taşınmıştır. Nitekim Fatih Sultan Mehmed zamanından Tanzimat'a kadar Topkapı Sarayı'nda Kubbealtı'na yakın mahzenlerde uzun yıllardan beri metruk bir vaziyette kalmış bulunan tarihi belge ve defterler 1325/1909 senesinde, beş yüz on sekiz araba yükü olarak, Bab-ı Ali'de Sadrazam Cevat Paşa tarafından kütüphane olarak yaptırılmış olan binaya (halen Başbakanlık Arşivi'nin deposu) nakledildi. Bu malzemelerin tasnif ve tertibi, Tarih-i Osmani Encümeni Reisi vak'anüvis Abdurrahman Şeref Bey'in nezaretinde, Hazine-i Evrak Müdürü (Ahmet) Refik Bey⁶¹ ile Arif Bey'e havale olundu. Refik ve Arif Beyler müştereken hazırladıkları müzekkerede, evrakın tarihi kıymetini, tasnifte yapılacak çalışmaların esasını arz ettiler. Ayrıca Abdurrahman Şeref Bey de 27 Kanunusani 1325/ 9 Şubat 1910 tarihli Sadaret'e muhatap (hitaben kaleme aldığı) takririnde, konunun önemini kesinlikle açıkladı. Tasnifin süratle bitirilmesi için 40-50 kişiye ihtiyaç bulunmakla beraber, çalışma mahalli olan Cevat Paşa Kütüphanesi'nin (Belgelerde Bab-ı Ali Kütüphanesi olarak geçmektedir) vüsati ve bazı mali hususlar göz önünde tutularak, şimdilik Refik Bey ile Arif Bey'in maiyetlerinde istihdam olunacak ketebe ve memurların, devair-i hükumette icra kılınan tensikat neticesinde kadro haricinde kalan zevattan on kişi olarak intihap olunması kararlaştırıldı. Sadaret bütçesinden altmış bin kuruşluk tahsisat ayrıldı. 1326/1910 yılı bütçesine tasnif ve tertip çalışmaları için gerekli tahsisatın konulması hususunda Abdurrahman Şeref Bey'in müsbet teşebbüsleri oldu. Belgelerin, padişahların saltanat sürelerine göre ayrılarak, tomar halinde sandıklara ve raflara yerleştirilmesine başlandı.⁶²

Bu arada 1329/1913 yılında, Bab-ı Ali Hazine-i Evrak binasının alt katı Hariciye Nezareti Hazine-i Evrakı (bugün de aynı şekilde Dışişleri Bakanlığı

⁶¹ Bk. burada, s.

⁶² Ayrıca Tarih-i Osmani Encümei Reisi Abdurrahman Şeref Bey'in Sadaret'e sunduğu maruzat ile Hazine-i Evrak Müdürü Refik Bey'in Faik ve Mehmet Kadri Beylerle birlikte hazırladıkları rapor için bkz. Atilla Çetin, "II. Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler", **Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını**, İstanbul, 1980, s. 2-3

Hazine-i Evrak Müüdürlüğü'ne aittir) ittihaz ve tanzim olunmuştur. Bunun üzerine Bab-ı Ali Hazine-i Evrakı ile Hariciye, Şura-yı Devlet ve Dahiliye Nezareti'ne (Devair-i Erbaa) müteallık bazı evrak ve vesaik-i kadimenin serapa sandık ve torbalar içinde ve perişan bir halde olarak Hariciye Nezareti'nin bodrum katında birikmiş olduğu, bunların muntazam bir şekilde her daire namına ayrılmış ve lüzumsuz olanların daha sonra ihrakı istizan (yakılmasına müsaade istenmesi) olunmak üzere sandıklara ve mühimlerinin suret-i mahsusada yaptırılacak karton eve kutulara konulması için altı veya yedi memur istihdamı ve tahsisat ile hamaliye ücretinin temini için cem'an kırk bin kuruşluk bir masrafın yapılması, Şura-yı Devlet , Hariciye, Dahiliye ve Sadaret Evrak Müdürleri tarafından 20 Kanunusani 1329/ 2 Şubat 1914 tarihiyle müştereken Sadarete istida olundu (sunuldu). Maliye Nezareti ile yazışmalar yapılarak, bu belgelerin korunması için faaliyete geçildi.⁶³

Diğer taraftan yine II. Meşrutiyet devrinde, Türk araştırmacılar ve İmre Karaçon gibi bazı Avrupalı müsteşrikler, Hazine-i Evrak'a girerek ilmi araştırmalara başladılar ve Türk arşivinin değer ve zenginliğini bilim alemine tanıtmaya ilk adımları attılar. Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası'nda yayınlanan ilk yazı, Abdurrahman Şeref Bey'in eski ve tarihi belgeler ve arşivlerin önemi hakkındaki makalesiydi. Basın ve yayın organlarında da arşivlerin önemi, Meşrutiyet'e layık bir şekilde çözümlenmesi hakkında ilginç yazılar çıkmakta ve öneriler yapılmaktaydı. 24 Mart 1914 tarihli İkdam gazetesinin başyazısı buna örnektir.⁶⁴

Merkezi bürokrasi ile sürekli irtibat halinde olan taşra kurumları da merkezdeki sistematik ve kronolojik bürokrasi işleyişine daha basit de olsa ayak uydurmaya çalışmış olmalıdır. Taşra idari birimleri, gerek kendilerine merkezden gelen bilgi akışını, gerekse kendi yönetim sahasındaki bürokrasinin neticesi olan belgeleri belli bir şekilde ve düzen içinde muhafaza etmenin yollarını aramıştır. Tanzimat öncesi dönemde taşradaki konumu sebebiyle oluşan bürokratik birikimin

⁶³ Bkz., Atilla Çetin, a.g.e.,s.4

⁶⁴ Bkz. Atilla Çetin, "Arşivlerimiz hakkında İkdam gazetesinin bir yazısı ve düşündürdükleri", **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, XXXII,4 (1983),s.168-176. Ayrıca Harb Hazine-i Evrakı, Milli Hazine-i Evrak, **Tanin**,13-15 Temmuz 1333.

ana merkezi kadılık makamı ve dolayısıyla onların tuttuğu kadı sicilleri olmuştur. İkinci olarak da eyalet ve sancak merkezlerinde kurulan arşivlerdir.⁶⁵

1850 yılında hizmete sokulan Hazine-i Evrak'ın ilk müdürü, yukarda da zikredildiği gibi sadaret mektupçusu Hüseyin Muhsin Efendi⁶⁶ olmuştur. Hüseyin Muhsin Efendi, çıkardığı bir talimatnameyle devletin kuruluşundan itibaren biriken evrakın tespit ve muhafazasını, ayırımı yapılan evrakın yeni binaya taşınmasına kadar sandıklarda korumasını, yapılacak bu binada özellikle antlaşma metinlerinin, hatt-ı hümayunların, yürürlükte olan kanunlara ait defterlerin, iradelerin, müzakere tutanaklarının, teşrifat defterlerinin ve nizamnamelerin saklanmasını bir esasa bağlamıştır.⁶⁷

5 Ocak 1854 tarihinde görev başında iken vefat eden Hüseyin Muhsin Efendi'nin yerine Yenibahçeli Nuri Bey tayin edilmiş, ancak 1860 yılı Aralık ayında hastalığı dolayısıyla kendi isteği ile bu görevinden alınmıştır.⁶⁸ 6 Aralık 1860 tarihinde Hazine-i Evrak'a müdür olarak tayin edilen Tahir Mehmed Bey⁶⁹ bu görevde dört yıl kalmış, 1864 yılı Kasım ayında istifası üzerine yerine Maliye Nazırlığı (1837-1838) ve Edirne Valiliği(1839-1840) yapmış olan Nafiz Abdurrahman Paşa'nın oğlu Abdullatif Bey atanmıştır⁷⁰. Görevini Eylül 1881 'e kadar on yedi yıl gibi uzun bir müddet sürdüren Abdullatif Bey'den sonra Mehmed Şefik Bey⁷¹ Bab-ı Ali Hazine-i Evrak Müdürü olmuştur. Yenibahçeli Nuri Bey gibi hastalığından dolayı başka bir göreve tayinini istemesi üzerine (15 Temmuz 1892) yerine Mehmed Ata Bey⁷² getirilmiştir. 1856 yılında Rusya meselesinden dolayı Paris'te akdedilen konferansa dönemin Sadrazamı Ali Paşa'nın maiyetinde katılan

⁶⁵ Bilindiği üzere Tanzimat döneminden önce Osmanlı devlet teşkilatının en büyük parçası, XVI. yüzyılın ortalarına kadar beylerbeyiler, bu tarihten sonra da vezirler tarafından idare edilen eyaletlerdi. Bunlar, liva ve kazalar gibi müstakil yargı merkezleri olup hepsinin Şer'îye sicilleri vardı. Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s.39 ve devamı : Taşrada, vilayet sancak ve kazalarda kurulan arşivler

⁶⁶ Hazine-i Evrak'a müdür olarak tayin edilen Hüseyin Muhsin Efendi, aynı zamanda Meclis-i Vala azalığı görevini de yürütmekteydi. 1854 yılında vefat eden Hüseyin Muhsin Efendi'nin bu görevi sırasında "Müdürlük" tabiri, bir çeşit kalem veya maiyet memurluğu izlenimini de verdiğinden "Nezaret"e çevrilmişti. Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s.65: BOA, İ. Dahiliye, 7066

⁶⁷ Bkz. Necati Aktaş, Yusuf Halaçoğlu, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, **DİA**, V, s.123

⁶⁸ Hakkında geniş bilgi için bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s. 65-66

⁶⁹ **A.g.e.**, s. 66

⁷⁰ **A.y.**, s.66 .

⁷¹ **A.g.e.**, s.66-67

⁷² **A.g.e.**, s.67

Mehmed Ata Bey, bu görevinin başında 3 Haziran 1899 tarihine kadar kalmıştır. Yerine tayin olunan Mehmed İzzet Bey⁷³, esasında bu müessesenin içinden gelmekteydi. 1870 yılında Bab-ı Ali Hazine-i Evrak kaleminde çalışmış, 1885 yılında Hazine-i Evrak'a mümeyyiz olmuş, 1898 de Hazine-i Evrak Müdür muavinliği yapmıştı. 11 Ekim 1909'da Hazine-i Evrak Müdürlüğü'ne tayin edilen Ahmed Refik Bey'in⁷⁴ burada iki defa müdürlük yaptığı görülüyor. 25 Eylül 1890 tarihinde Yıldız Sarayı üçüncü katipliği ile devlet hizmetine giren Ahmed Refik Bey, bu görevinden II. Abdulhamid'in tahttan indirilişi ile ayrılmış ve 11 Ekim 1909'da Bab-ı Ali Hazine-i Evrak Müdürlüğü'ne tayin edilmişti. Ancak o iki ay kadar bir süre Matbuat-ı Dahiliye Müdüriyeti'ne geçmiş, sonra 5 Şubat 1913'te tekrar Hazine-i Evrak Müdürlüğü'ne tayin edilmiş⁷⁵ ve bu görevini Dahiliye Nezareti Müsteşarlığı'na getirildiği 8 Nisan 1920 tarihine kadar sürdürmüştür. Bu arada Hazine-i Evrak Müdürlüğü görevini 21 Aralık 1912 ila 5 Şubat 1913 tarihleri arasında yaklaşık bir buçuk ay kadar yürüten Hamdullah Siret Bey'i⁷⁶ de hatırlatmak gerekir. Nisan 1920 ile Mayıs 1920 tarihleri arasında müdürlük yapan Celal Bey⁷⁷ ile Mayıs 1920 ile 21 Temmuz 1921 tarihleri arasında görev yapan Mehmed Kadri Bey de⁷⁸ bu müessesede müdür olarak kısa süre kalanlardır.

Devletin kuruluşundan itibaren ortaya çıkan arşiv malzemelerinin Hazine-i Evrak'a nakledilmeye başlaması ve bunların gittikçe artması, tefrik ve tasnif edilmelerini gerekli hale sokmuştu. Bu zaruret Osmanlı Devleti tarihine dair mükemmel bir eser yazılması için Tarih-i Osmani Encümeni'nin kurulması ve Abdurrahman Şeref Efendi'nin'in buraya 21 Haziran 1909 tarihinde başkan olarak tayin edilmesinden sonra daha da hissedilir hale geldi. Bu görevi sırasında bizzat kendisi vak'anüvis olarak Topkapı Sarayı'nda mahzenlerde bulunup Bab-ı Ali

⁷³ A.g.e.,s.67-68

⁷⁴ Ahmed Refik Bey bu görevinin yanısıra Topkapı Sarayı mahzenlerinde bulunup Bab-ı Ali Kütüphanesi'ne nakledilen evrakın tasnifi için Abdurrahman Şeref Bey'in vak'anüvis olduğu heyet içinde bulunduysa da daha sonra çekilmiştir (1914). Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., s.68

⁷⁵ Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., 68

⁷⁶ A.g.e.,s.69

⁷⁷ A.y.

⁷⁸ Ag.e., s.70

Kütüphanesi'ne nakledilen evrakın tasnifine nezaret etti.⁷⁹ Onu daha sonra Yıldız'daki evrak arasında bulunan ve siyasi hadiselere ait mukavele ve muahedemeler⁸⁰ ile devlet işlerine ait olan , ayrıca Harbiye Nezareti'nden Bab-ı Ali'ye gönderilen evrakın tetkik ve tasnifi için kurulan komisyonda Maarif Nazırı olarak görev almış görüyoruz.⁸¹

Abdurrahman Şeref Efendi'nin başkanlığını yaptığı Tarih-i Osmani Encümeni'nde Mehmed Efdalüddin Tekiner de⁸² daimi aza olarak görev almıştı. O daha sonra Hazine-i Evkaf-ı Hümayunu'nca evrak mahzeni olarak kullanılan ve Ayasofya Camii içersinde bulunan odalarda mevcut evrakın tasnif ve tefriki için teşkil edilen heyete getirildi (11 Aralık 1916). Ayrıca Bab-ı Ali Kütüphanesi'nde mevcut evrakın tefrik ve tasnifi için oluşturulan Vesaik-i Tarihiye Tasnif Encümeni'nde Ali Emiri Efendi ile birlikte bulundu⁸³

Bu tür çalışmalar, Ali Emiri Efendi'nin başkanlığında Aralık 1920 tarihinde kurulan Vesaik-i Tarihiye Tasnif Encümeni ile yeni bir hız kazanmıştır. 1857 Diyarbekir doğumlu Ali Emiri Efendi,1878 yılından itibaren devlet hizmetine girmiş, sancak muhasebecilikleri, defterdarlıklar ve maliye müfettişliği gibi görevlerde bulunmuş, Meşrutiyetin ilanından (1909) sonra kendi isteği ile emekli olmuştu. Daha sonra Tarih-i Osmani Encümeni azalığı ve Milli Tetebbular Encümeni Başkanlığı da yapan Ali Emiri Efendi⁸⁴, Bab-ı Ali Kütüphanesi'nde bulunan eski evrakın tanzim ve tasnifiyle uğraştı. İçinde yer aldığı komisyonda

⁷⁹18 Mayıs 1909'da Darulfünun Edebiyat Şubesi'ndeki Tarih-i Siyasi ve Düvel Müderrisliği'ni ek görev olarak kabul etmiş, 19 Mayıs 1909'da irade üzerine Devlet Vak'anüvisliği de kendisine verilen Abdurrahman Şeref Efendi asıl şöhretine, saltanatın kaldırılmasına kadar yürüttüğü bu göreviyle kavuştu . Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s.75-76

⁸⁰ Muahedename, sulh şartlarını bildiren ve iki hasım tarafından kabul ve imza edilen anlaşma vesikasıdır. Bkz.. Tarih Deyimleri ve Terimleri,II,550

⁸¹ Bu komisyonda Abdurrahman Şeref Efendi'nin yanı sıra Evkaf-ı Hümayun Nazırı, Sadaret Müsteşarı, Dahiliye Müsteşarı, Vilayat-ı Mümtaze Kalem Müdürü de yer alıyordu. Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**, s.75

⁸² 1869'da İstanbul'da doğan ve 1893 yılından itibaren Dahiliye Nezareti Mektubi Kalem Halifeligi, Sadaret Amedi-i Divan-ı Hümayun Kalem Halifeligi, Meclis-i Kebir-i Maarif azalığı ve Dahiliye Nezareti Mebani-i Emiriyye ve Hapishaneler Umum Müdürlüğü gibi görevlerde bulunan **Mehmed Efdalüddin Tekiner**, 1 Kasım 1922'de açığa alınmıştı. Daha sonra İstanbul İstanbul Hükümeti'nin İstanbul'daki muameleatının tasfiye komisyon azalığı da yapmıştı. Hakkında geniş bilgi için bkz.Uğurhan Demirbaş v.d., **a.g.e.**,s.76-77

⁸³ Bkz. **a.g.e.**, s. 77

⁸⁴ **A.g.e.**, s. 78

Mehmed Efdalüddin Tekiner, Reşad Fuad Bey, Ahmed Refik Bey, Hoca Hüsameddin Bey ve Hazine-i Evrak müdürü Mahmud Nedim Bey de vardı. Bu tasnifte belgeler, padişah sırasına göre ayrılmış olup I. Osman'dan Abdülmecid devrine kadar olan padişahlara ait belgeler kronolojik bir tertip içinde sıralanmaktadır.180.700 adet belgenin kayıtlı olduğu tasnifin Arap harfleriyle yazılmış elli üç katalogu vardır. IV. Mehmed devri sonuna kadar olan belgelerin Latin harfleriyle katalog ve indeksleri hazırlanmış olup diğerlerinin hazırlanması da sürmektedir.⁸⁵

II. Meşrutiyet'ten sonra birtakım ara hizmetler yanında çeşitli komisyonlarda üyelik ve temsilcilik görevleri de verilen İbnülemin, II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi üzerine Yıldız Sarayı evrakının⁸⁶ tetkik ve tasnifi ve birikmiş jurnallerin tasfiyesi işine memur edilmişti (29 Kasım 1911).Çalışmalara üç kişilik bir komisyon olarak başlamışken üyelerden birinin çekilmesi ve yeni komisyonlar kurulması yolunda yapılan teşebbüslerin neticesiz kalması sonunda bu görev zamanla tamamen ona emanet edildi. Karmakarışık hale gelmiş sekiz yüz sandık dolusu evrakı büyük bir vukuf ve titizlikle elden geçirerek şimdiki adı Başbakanlık Osmanlı Arşivi olan Sadaret Hazine-i Evrak Dairesi'ne teslim etti ve her türlü araştırmaya hazır mükemmel bir arşiv teşkiline muvaffak oldu.⁸⁷

⁸⁵ Bkz. Necati Aktaş, Yusuf Halaçoğlu, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", **DİA**, V, s.123-124; Atilla Çetin, **Başbakanlık Arşivi Kılavuzu**, s.7-9

⁸⁶ II. Abdülhamid'in Yıldız Arşivi de Başbakanlık Arşiv'inin bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu arşivde Sultan Abdülaziz ve V. Murad devirlerine ait malzeme de bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesi üzerine mülga bazı nezaretlerin ve bazı resmi daire ve müesseselerin evrakı buraya intikal etmiştir. Bunlar Şura-yı Devlet, Maliye, Hazine-i Hassa, Evkaf, Nafia, Ticaret ve Orman Nezaretlerinin belgeleridir.. Bkz. Atilla Çetin, **a.g.e.**, s.5

⁸⁷ Ömer Faruk Akün, "İbnülemin Mahmud Kemal", **DİA**, XXI, 250

3.2.CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ARŞİVCİLİĞİ

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda İbnülemin Mahmud Kemal, o sıralarda Maarif Vekaleti müsteşarı bulunan M. Fuad Köprülü'nün yardımıyla Vesaik-i Tarihiye Tasnif Heyeti Başkanlığına getirildi. Burada kendisinden önce Ali Emiri Efendi'nin başkanlığında yapılan çalışmalara nispetle daha mazbut ve sistemli bir düzen kurmayı başardı.⁸⁸ İbnülemin Tasnifi diye bilinen bu çalışma, yirmi üç ana bölüm altında toplanmıştır. Her konu bölümü kendi içinde kaba bir kronolojik sıra takip etmektedir. Burada genellikle XV- XIX. yüzyıllara ait 47.125 adet belge mevcuttur. Ancak bu tasnifte erken dönemlere ait çok az belge bulunmaktadır. Çoğunluğu XVIII-XIX. yüzyıllara aittir. Tasnifin Arap harfleriyle yazılmış yirmi dokuz ciltlik bir katalogu vardır. İbnülemin başkanlığındaki bu heyetin tasnif çalışmaları kısa bir süre sonra durdurulmuştur.⁸⁹ Vesaik-i Tarihiyye Heyeti'nin bir müddet sonra Darülfünun Edebiyat Fakültesi bünyesi içine alınarak ardından da Başvekalet Hazine-i Evrak Dairesi'ne devredilip lagv olunmasıyla İbnülemin'in buradaki başkanlığı da sona erdi (30 Nisan 1927).⁹⁰

Bu sıralarda Kurtuluş savaşı, başşehirin Ankara'ya nakli ve Osmanlı geçmişine olan ilginin azalması sebebiyle arşive bir süre gereken önem verilmedi. Cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı Arşivi'nin Ankara'ya taşınması düşünülmüşse de bu düşünce gerçekleşmedi. 1925'te tasnif işleri Hazine-i Evrak'ın pek sınırlı personeline ve Maarif Vekaleti'nden görevlendirilen kişilere bırakıldı.⁹¹

1922'de Osmanlı Devleti'nin ilgasından sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Hazine-i Evrak'ın bütünüyle korunması için gerekli tedbirleri almış, Hazine-i Evrak müdürü Mahmud Nedim Bey⁹² görevinde bırakılmıştı. 1923'te Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği kurulmuş, Sadaret evrakı ve Şura-yı Devlet Arşivi de

⁸⁸ A.g.m., s. 251

⁸⁹ Bkz. Necati Aktaş, Yusuf Halaçoğlu, a.g.m., s.124

⁹⁰ Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e., s. 79 ; Ömer Faruk Akün, a.g.m., s.251

⁹¹ Bkz. Necati Aktaş, Yusuf Halaçoğlu, a.g.m., s.124

⁹² 1920 yılında Hazine-i Evrak müdürü olan Mahmud Nedim Bey buradaki görevi sırasında mevcut eski evrakın ayıklanması için, içlerinde Ali Emiri Efendi, Efdaluddin bey ve Ahmet Refik Bey' in de bulunduğu tasnif komisyonunda çalıştı. 1931 yılında bu görevinden ayrılmıştır. Bkz. Uğurhan Demirbaş v.d., a.g.e.,s.70

buraya bağlanmıştır. Mümeyyizlik 1927’de Hazine-i Evrak Müdür Muaviniği olarak değiştirilmiş ve Başvekalet Müsteşarlığı’na bağlandı.

1931’de Sultanahmet’te Maliye Deposu’ndaki bazı maliye belge ve defterlerinin, ihmal ve gaflet sonucu Bulgaristan’a satılması skandalı, basında yankıları, Muallim Cevdet (İnançalp) (1883-1935)⁹³ ve İbrahim Hakkı Konyalı’nın (1896-1984)⁹⁴ sert yazıları, ilgilileri harekete geçirdi. 8 Kasım 1932 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla, Muallim Cevdet’in başkanlığında “Resmi ve Tarihi Evrak Tasnif Heyeti” teşkil edilmiştir. Bir iki kişi dışında uzman kişi olmadığından tasnif işinde büyük sıkıntılar çekilmiştir. “Cevdet Tasnifi” denilen bu çalışmada 225.606 belge, 17 ana konu başlığı altında toplanmış olup 34 cilt oluşturmaktadır.⁹⁵

Mümeyyizlik 1933’te Başvekalet Evrak ve Hazine-i Evrak Müdürlüğü adı altında birleştirilmiş, müdür muavini İstanbul’da arşivin başında kalmıştı.

1935 yılında Devlet Arşivi’nin kurulması, tesislerin inşası, arşiv uzmanı yetiştirilmesi, Avrupa’ya öğrenci gönderilmesi gibi konulara dair bir Bakanlar Kurulu kararnamesi yayımlanmış, ancak bu tasavvurlar gerçekleşmemiştir. Fakat aynı yıl modern arşiv tekniklerini uygulamak, Türk arşiv sorunlarına çözüm bulmak, yol göstermek üzere Kültür Bakanlığı tarafından Macar arşivci ve Osmanlı tarihçisi Dr. Lajos Fekete⁹⁶ Türkiye’ye getirilmiştir. L. Fekete, 1936-1937’ de Başbakanlık

⁹³ Türk eğitimcisi, arşivci ve tarihçi Muallim Cevdet’in gayretleri sonucunda bütün arşiv belgeleri 1935’te hükümetin çıkardığı bir nizamname ile koruma altına alınmıştır. Ayrıca kütüphaneler için fihristlerin hazırlanmasında hizmetleri görülmüştür. Muallim Cevdet 970’i yazma olan toplam 8753 cilt kitabı, çeşitli tarihi belge, yazı ve levha ile notlarını içeren birçok defter ve zarfı vakfetmiştir. Onun ölümünden sonra notların bazıları Süheyl Ünver tarafından hazırlanan defter ve dosyalarla yok olmaktan kurtarılmıştır. Geniş bilgi için bk. Ahmet Güner Sayar, “Muallim Cevdet”, **DİA**, XXX, 313-314

⁹⁴ Hayatı ve eserleri için bk. Erdem Yücel, “Konyalı, İbrahim Hakkı”, **DİA**, XXVI, 196
94 Bkz. Atilla Çetin, “Başbakanlık Osmanlı Arşivi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, II, 78; aynı müellif, **Başbakanlık Arşivi Klavuzu**, s. 10-11

⁹⁶ **Dr. Lajos Fekete**, 1920 yılında Macar Milli Arşivi’nde görevlendirildi ve kısa zamanda Osmanlı diplomatliği ve paleografyası alanlarında uzmanlaştı. Arşivcilik sahasındaki bilgilerinin Türk makamlarının dikkatini çekmesi üzerine İstanbul’a davet edilerek 1936-1937 yıllarında, Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde yapılan tasnif çalışmalarının öncekilerden daha sağlam temellere dayandırılması için fikirlerinden faydalanıldı ve tavsiye ettiği provenance (arşiv malzemelerinin işlem gördükleri tarihlerdeki asli düzen içerisinde aynen korunması) sistemine göre küçük bir örnek tasnif geliştirildi. 1956 Haziran ayında başlatılan kataloglama faaliyeti halen bu usulle yapılmaktadır. 1952’de ordinaryüs profesör olan L. Fekete, 1956 yılında Kossuth ödülüne layık görüldü ve arkasından da kendisine Türk Tarik Kurumu tarafından şeref üyeliği payesi verildi. 1966’da emekliye ayrıldıktan üç

Osmanlı Arşivi'nde örnek bir tasnif gerçekleştirmiştir. 716-1100/1316-1689 arasındaki 4652 belgenin düzenlendiği “ Fekete Tasnifi”, arşiv malzemelerinin işlem gördüğü ve teşekkül ettikleri tarihlerdeki asli düzeni içinde fonların parçalanmadan tasnif edilmesi ilkelerine göre yapılmıştır. Tek cilt katalogu olup, sonradan bu tasnif belgeleri, diğer tasniflere karıştırılmıştır.⁹⁷

Başvekalet Müsteşarlığı'na bağlı olan arşiv, 1937 yılında Daire Müdürlüğü'ne çevrilmiş, müstakil hale getirilmiş ve Ankara'daki Evrak Müdürlüğü ile olan bağı kesilmiştir.⁹⁸

Şimdi de bu tarihten günümüze kadar gelen devrede ülkemizde arşiv eğitim ve öğretimi konusundaki gelişmeleri maddeler halinde sıralayalım:⁹⁹

1942 yılında Adnan Ötügen'in girişimi ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih –Coğrafya Fakültesi'nde kütüphanecilik kursları başlatılmış ve bu kurslarda arşiv derslerine de yer verilmişti. Bu dersleri Almanya'da arşivcilik eğitimi görmüş olan Fazıl Yinal vermiş, ancak onun ikinci devreye gelememesi üzerine söz konusu ders devam ettirilememiştir. Ankara Üniversitesi'ndeki bu dersler teorik anlamda Türkiye'de gerçekleştirilen ilk arşiv eğitimi olarak görülebilir.

1956'da Fekete'nin gösterdiği yolda Midhat Sertoğlu, Fazıl Işıkoğlu, Muzaffer Erdoğan gibi uzmanların çalışmaları ile edinilen bilgi ve tecrübelerin ışığında, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın (1888-1977)¹⁰⁰ teşkilat araştırmalarından faydalanılarak, Osmanlı devlet teşkilatına göre kodlar teşkil edilmiş ve büyük tasnife geçilmiştir. Divan-ı Hümayun, Bab-ı Asafî, Bab-ı Defteri, Bab-ı Ali Evrak Odası,

yıl sonra Budapeşte'de öldü. Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz..Geza David,” Fekete,Lajos”, **DİA**, XII,299-300

⁹⁷Bkz. Atilla Çetin, **a.g.m.**, s.78; ve **a.g.e.**, s.12

⁹⁸ Daire Müdürlüğü adı, 29 Haziran 1943 tarih ve 4443 sayılı kanunla Başvekalet Arşiv Genel Müdürlüğü şekline sokulmuştur. Bu isim 1960 yılında Başbakanlık Arşiv Daire Başkanlığı olmuştur. Bkz. Necati Aktaş-Yusuf Halaçoğlu, **a.g.m.**, s.123.

⁹⁹ Bu gelişmelerin detaylı bir panoramasını İshak Keskin'in, **Yakınçağdan Günümüze Türkiye'de Ve Avupa'da Arşivcilik Eğitimi** adlı basılmamış doktora tezinde bulabilirsiniz. Bkz. s.

¹⁰⁰ **Tarihçi İsmail Hakkı Uzunçarşılı**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'nde görev de yapmıştı. Onun bilhassa Osmanlı tarihi ile ilgili pek çok eseri arasında Osmanlı Devleti Teşkilatına Methal (1941), Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı (1945), Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı (1948) ve Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı (1965) adlı eserleri hatırlatılmalıdır. Onun adına armağan...?

Eyalet-i mümtaze belgeleri yeni sisteme göre tasnife tabi tutulmuşlardır. İkinci Abdülhamid'in Yıldız Arşivi'nin ayrı bir bölüm olarak tasnif ve düzenlemesi yapılmıştır.¹⁰¹

Arşivcilik mesleğinden yetişen ve il genel müdürü olan Midhat Sertoğlu¹⁰² zamanında (1913-1995) sınırlı olanaklarla bazı yenilikler gerçekleştirilmiştir. Özellikle bazı arşiv personeli staj için Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmişlerdir ki bu çok önemli bir husustur.

Malzemesini vesikaların oluşturduğu tasnif çalışmaları yanında defterlerden hareketle gerçekleştirilen tasnifler de vardır ki bunlar arasında Kepeci tasnifi önemli bir yer tutar. Tarihçi ve arşiv uzmanı Kamil Kepecioğlu (1878-1952) beş yıl bir ay devam eden arşivciliği esnasında yaptığı hizmetlerle Türk Arşivciliğinde seçkin bir yer kazanmıştır. Evrak kümelerini bozmadan ve dağıtmadan onları çıktıkları dairede bırakarak tasniften yana olmuş, sekiz ay gibi kısa bir zamanda 18.000 defteri tasnif etmiştir. Bu usulün tasnif çalışmalarında zaman kazandıracağı ve 90 milyonu aşkın evrakın daha çabuk bitirilebileceği kanaatindeydi. Onun ifade ettiğine göre bu sırada vilayet mektupçuluğunun altındaki evrak sular altındaydı ve Cevad Paşa Kütüphanesi'nin (Arkeoloji Kütüphanesi) alt katındaki evrakın da alt kısımları çürümüşü.¹⁰³

Onun tasnifindeki malzemenin hemen hemen çoğu maliye kalemlerine ait defterlerdir. Bunların yanında Divan-ı Hümayun kalemlerine ve Bab-ı Asafi'ye ait defterler de yer almaktadır.¹⁰⁴ Defterlerin ait oldukları kalemler göz önüne alınarak tasnif edilmeleri nedeniyle, bir bakıma Fekete'nin gösterdiği yolda provönans sistemine uyulmak istenmiştir denebilir¹⁰⁵.

¹⁰¹ Atilla Çetin, **a.g.m.** s.78; Necati Aktaş-Yusuf Halaçoğlu, **a.g.m.**, s.124

¹⁰² Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde danışmanlık görevlerinde bulunan **Midhat Sertoğlu**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'nde Son Çağ Tarihi ve Osmanlı Medeniyeti ve Müesseseleri kürsülerinde dersler de vermişti (1961-1971). Onun tarihle ilgili pek çok eseri arasında Muhteva Bakımından Başbakanlık Arşivi (1955) adlı bir kitabı da vardır.

¹⁰³ Son yılları Deniz Müzesi ve Arşivi'ndeki çalışmalarla geçen Kamil Kepecioğlu'nun hayatı ve çalışmaları için bkz. Ali Birinci, "Kepecioğlu, Ali", **DİA**, XXV, 263-264

¹⁰⁴ Necati Aktaş-Yusuf Halaçoğlu, **a.g.m.**, s.125

¹⁰⁵ Tek ciltlik kataloğu olan Kamil Kepeci tasnifinde devlet teşkilatına ve kalemlere göre tasnif edilen defter için bkz. Atilla Çetin, **a.g.e.**, s.25-35

Bu arada, irade tasnifleri de yapılmıştır. 1255-1309/ 1839-1891 yılları alanındaki iradeler, Dahiliye,Hariciye,Meclis-i Mahsus ve Şura-yı Devlet konu başlıkları altında toplanmıştır.¹⁰⁶

Ülkemizde arşivciliğin kurumsallaşması açısından önemli dönüm noktasını oluşturan bir gelişme de, 1976 yılında Cumhuriyet dönemi arşiv belgelerinin kontrol altına alınması düşüncesiyle, Başbakanlık Merkez teşkilatı içerisinde Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı'nın kurulmasıdır. Başbakanlık Cumhuriyet ve Osmanlı arşivlerinin tarihi gelişimine dikkat edildiğinde gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet döneminde arşiv faaliyetlerinin devletin görevleri içerisinde mütalaa edildiği ve bu faaliyetlerin daha çok merkez teşkilatına bağlı birimlerce yürütüldüğü görülmektedir. Nitekim 1850'de binası ve tefrişi tamamlanarak hizmete sokulan ve Osmanlı dönemindeki arşiv vesikalarının bir araya toplanıp merkezi bir arşiv teşkil edilmesi çalışmalarında önemli yer tutan Hazine-i Evrak, imparatorluğun sonuna kadar sadarete bağlı olarak faaliyet göstermiş, çeşitli isim değişiklikleri ve teşkilat düzenlemelerine uğramakla birlikte bu müessese Cumhuriyet döneminde de yine başbakanlık bünyesinde teşkilatlandırılmıştır. Cumhuriyet dönemi arşiv malzemelerinin muhafaza ve düzenlenmesiyle görevli Cumhuriyet Arşivi'nin teşkilatlanmasında da aynı anlayışla hareket edilmiş, 1984'te çıkarılan 3056 sayılı kanunun ikinci maddesinin (g) fıkrasında başbakanlığın arşivle ilgili görevlerinden şu şekilde bahsedilmiştir: “Türk devlet ve millet hayatını ilgilendiren tarihi, hukuki, idari,ekonomik, ilmi doküman ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve düzenlemek, film, mikrofilm gibi ileri teknikleri uygulayarak arşiv malzemesini tek nüsha olmaktan kurtarmak, bunların tahribini önleyecek arşiv laboratuvarı kurmak, milletlerarası arşivcilik ile ilgili hareketleri takip etmek, önemli arşiv malzemesini yurt ve dünya bilim çevrelerine sunmak”.¹⁰⁷

Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı bu görevleri Cumhuriyet dönemi arşiv malzemesi üzerinde gerçekleştirecek ana hizmet birimleri olarak “ Tesbit ve

¹⁰⁶ İrade ve diğer defter tasnifleri için bkz. Atilla Çetin, **a.g.e.**,s.78

¹⁰⁷ Bkz. İsmet Binark, “Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi”, **DİA**, V,120

değerlendirme”, “ Tasnif Hizmetleri”, “Araştırmacı Hizmetleri” ve “Teknik Hizmetler” şube müdürlükleri şeklinde teşkilatlandırılmıştır.¹⁰⁸

1973-1977 yıllarını kapsayan üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda arşivci yetiştirilmesi konusu da gündeme geldi. 1977 yılında çıkan bir yönetmelik ile yurtdışına burslu öğrenci gönderilmesi planlandı ama maalesef hayata geçirilemedi. Ayrıca Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısında bir arşivcilik enstitüsü kurulabileceği de yer aldı.¹⁰⁹

1979-1980 ders yılından itibaren Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü’nde 4. sınıfın ders programında bir arşivcilik dersi okutuldu. Bu derste arşivcilik terminolojisi, temel arşivcilik bilgileri ve teknikleri, Türk arşivleri , ülkemizdeki arşiv çalışmaları ve Türk arşivciliğinin sorunları gibi konular işlendi.

Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü’nin adı, 28 Şubat 1982 tarih ve 8/4334 tarihli emirle statüsü de değiştirilip Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı’na çevrilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nin esası Divan-ı Hümayun, Babı Ali ve Sadaret’in sicil,defter ve evrakından oluşmakta idi. Cumhuriyet döneminde Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ne XIX. yüzyılda kurulan bazı nezaret ve müesseselerin evrakının devri ile arşiv malzemelerinde bütünleşmeye doğru önemli adımlar atılmıştır. Dahiliye, Maliye, Hazine-i Hassa, Nafia, Evkaf, Ticaret, Ziraat, Orman ve Meadin nezaretleri, Darphane, Hudud ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü, Emniyet-i Umumiye vb. bunlar arasındadır. Son olarak Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Hariciye Nezareti Hazine-i Evrakı da Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ne devredilmiştir.¹¹⁰

Osmanlı Arşivi’nde 1980 yılına kadar yapılan tasnif çalışmaları sonunda toplam 2.5 milyon belgenin tasnifi gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında en önemli

¹⁰⁸ Bkz. A.y.

¹⁰⁹ Bu teklif gerçekleştirilebilse idi, ülkemizde arşivcilik eğitiminin altyapısı oluşturulabilir ve üniversitelerimizde arşivcilik bölümleri kurulduğunda buralarda ders verecek öğretim elemanı sıkıntısı çekilmezdi.. Bkz. İshak Keskin, a.g.e.

¹¹⁰ Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı hakkında geniş bilgi için bkz. Netaci Aktaş, Yusuf Halaçoğlu, “Başbakanlık Osmanlı Arşivi”, **DİA**, V,123-124 ; Atilla Çetin, “Başbakanlık Osmanlı Arşivi”,**Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, II,77-78. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde II. Meşrutiyetin ilanından ve bilhassa Abdurrahman Şeref Bey’in vak’anüvisliğe tayini ve Tarih-i Osmani Encümeni’nin kurulmasından sonra başlayan tasnif çalışmaları için bk. burada s. 17 v..d.??

tasniflerden biri olan Hatt-ı Hümayun Tasnifi, genel olarak I. Mahmud'dan II. Mahmud devrine kadarki hatt-ı hümayunları ihtiva eder. Az olmakla birlikte burada bu devirden önceye ve sonraya ait hatt-ı hümayunlar da yer almıştır. Tasnifin kronolojik sıra takip etmeyen, karışık bir şekilde Latin harfleriyle hazırlanmış otuz bir adet katalogu mevcut olup indeksleri yapılmamıştır. Diğer önemli bir tasnif de İrade Tasnifi'dir. 1255-1309 (1839-1891) tarihleri arasındaki iradeler Dahiliye, Hariciye, Meclis-i Vala, Meclis-i Mahsus ve Şura-yı Devlet olmak üzere beş bölüm altında toplanmıştır. Toplam 161.458 belgenin yer aldığı bu tasnifte her yıl için Arap harfleriyle bir katalog tanzim edilmiş ve her bölüme ait belgeler ayrı ayrı gruplandırılarak kaydedilmiştir. Katalogların büyük kısmının Latin harflerine çevirisi yapılmıştır. 1310-1334 (1892-1916) yılları arasındaki iradeler ise nezaretlere ve önemli devlet dairelerine göre tertip edilmiştir. Bunlar Taltifat, Hariciye, Hususi, Maliye, Adliye, Dahiliye, Askeri, Şehremaneti, Evkaf, Tekaid, Meşihat, Rüşumat, Nafia, Sıhhiye, Bahriye, Zabtiye, Defter-i Hakani, Nizam, Tophane, İlmiye, Orman ve Meadin, Meclis-i Umumi, Mabeyn-i Hümayun, Evkaf-ı Hümayun, Telgraf...

24 Nisan - 6 Mayıs 1982 tarihlerinde İngiliz arşivci Michael Cook arşivcilik eğitimi ile ilgili olarak İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'nde yedi konferans vermiştir.¹¹¹

1983 yılında Yüksek Öğretim Kurulu, üniversitelerde kütüphanecilik bölümlerinde Arşivcilik Anabilim Dallarının açılmasını karara bağladı.

1984 yılında hem Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nı ve hem de Cumhuriyet Arşiv Daire Başkanlığı'nı idari yapı olarak aynı çatı altında toplayan Başbakanlığa bağlı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

¹¹¹“Arşivlerin Kullanımı ve Yönetimi; Bir Arşiv Hizmetinin Ülkedeki Yeri” (Çev. İnci Saltıkgil), ”Arşivcilerin Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar” (Çev. İsmail Erünsal), ”Arşivcilik Eğitiminin Planlanması” (Çev. Ahmet Karamustafa), ” Arşivci Yetiştirmede İzlenecek Öğretim Programı” (Çev. Ömer Ertürk), ”Otomasyonun Arşiv Yönetimine Etkisi” (Çev. Ayşe Işın), ”Arşiv Yönetiminde Uygulanan Yöntemler” (Çev. Meral Kırkacı) ve ”Arşivlerle İlgili Uluslararası Etkinlikler” (Çev. Hasan Keseroğlu) adlarındaki bu konferanslar ”**Günümüzde Arşiv Yönetimi, Meslek Eğitiminin Temelleri**” ismiyle Prof. Dr. Jale Baysal tarafından yayımlanmıştır: 1985, İstanbul

Bütün bu düzenlemeler, Başbakanlık teşkilatını düzenleyen kanun ya da Bakanlar Kurulu kararları çerçevesinde gerçekleşmiş olup, milli bir arşiv kanunu düzenlemesi söz konusu olmamıştır.

Ülkemizde arşivcilik açısından önemli bir dönüm noktasını da üniversite düzeyinde arşiv eğitiminin başlatılması oluşturmaktadır.

Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü 1987 yılında kurulmuş, 1988-1989 akademik yılında eğitim-öğretime başlamıştır.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü yine 1987 yılında kurulmuş, 1988-1989 akademik yılında eğitim-öğretime başlamıştır.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Arşiv Anabilim Dalı 1988 yılı sonunda kurulmuş, 1989-1990 akademik yılında eğitim-öğretime başlamıştır. 20.01.1995 tarihli Bölüm Kurulu kararıyla, 1995-1996 öğretim yılından itibaren bu Anabilim Dalı'na öğrenci alımının durdurulması istenmiş, ilgili makamlarca uygun görülmüştür.

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Arşivcilik Anabilim Dalı 1991 yılında kurulmuş, 1993-1994 akademik yılında eğitim-öğretime başlamıştır.

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Arşivcilik Anabilim Dalı 1994 yılında kurulmuştur.

Mesleki örgütlenme açısından bir gelişme ise ancak, 1998 yılında Tüm-Ar-Der' (Tüm Arşivciler Derneği)'in kurulmasıdır. Çok yeni bir meslek derneğidir. **Tüm Arşivciler Derneği** kendini Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü çalışanları tarafından kurulan ve İstanbul ili Eminönü ilçesinde faaliyet gösteren meslekî bir dernek olarak tanımlamaktadır. Dernek üyelerinin büyük çoğunluğu Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü bünyesinde görev yapmaktadır.

1946 yılında başlayan arşivlerin kurumsallaştırılması girişimleri çeşitli aşamalardan geçerek günümüze kadar gelmiş, ancak kurumsallaşma süreci başladığı

düzeyde ve hızda sürdürülemediği. Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı 1976 yılında kurulmuş, 1988 yılında Devlet Arşiv Sitesi'nin açılışı yapılmış, üniversite düzeyinde arşiv eğitimi 1988 de başlatılabilmiş, meslek derneği ise ancak 1998 yılında kurulabilmiştir. Kurumsallaşma açısından tüm bu olumlu gelişmelere rağmen milli bir arşiv kanunu çıkarılamamıştır. Dolayısıyla arşivlerin kurumsallaşmasının önü açılmamış, arşivcilik Bakanlıkların ve Başbakanlığın teşkilat yasaları içine sıkıştırılmıştır. Üniversite düzeyinde arşiv eğitimi için gerekli ön hazırlıklar yapılmadan hızla geçilerek eğitimde ekol oluşturulamamıştır. Mesleki örgüt ise adeta göstermelik olarak ortaya çıkmıştır.

SONUÇ

Arşivcilik, uzun geçmişine karşın diğer uğraş alanlarındaki kadar yeterli düzeyde sistematik bir bilgi birikimine sahip bir alan değildir. Mezopotamya-Mısır-Anadolu üçgeninde bu antik uygarlıkların merkezlerinde ve önemli taşra uzantılarında düzenli arşivlerin oluşturulduğuna dair kesin deliller bulunmaktadır. Arşivciliğin ancak geçtiğimiz yüzyılın başında eğitim kurumlarında yer almaya başlaması, Arşivcilik mesleğinin , hekimlik ya da hukukçuluk mesleği eğitimi kadar sistematik, standart ve bütüncül bir meslek bilgisine sahip olmasını önlemiştir. Bunun temel nedenlerinden biri, arşivciliğin , hekimlikte ya da hukukçulukta olduğu gibi insan yaşamının tek bir alanı ile ilgili değil, çok daha geniş bir alan ile ilgili bir hizmet sunuyor olmasıdır.

Arşivcilik, mesleki bilginin niteliği açısından da diğer meslek alanlarından farklıdır. Arşivcilik bilgisi, sadece dar bir uzmanlık alanı ile ilgili olmayıp, birçok bilim dalını ve disiplini içeren bir özelliğe sahiptir. Disiplinler arası bir alan olması arşivciliğin kendi disiplinini oluşturmasını zorlaştırmıştır.

Ortaçağ Avrupa'sında güçlü devletlerin olmaması, kurulabilmiş küçük devletlerin idare merkezlerinin de sık sık değişmesi, faaliyetlerin yazılı belgelere dayalı olarak yürütülmesine imkan tanımamış ve dolayısıyla bu durum arşivlerin yaygınlaşmasını engellemiştir. Sadece İtalya'da Papalık Sarayı ile bazı Yunan piskoposluk merkezlerinde ve manastırlarda sürekli arşivlerin oluşturulduğu görülür. Daha sonraları ortaya çıkan küçük devletçikler, prenslikler ve güçlü aileler, kendilerine yasal bir dayanak oluşturmak için arşiv malzemelerine ilgi duymuşlar, bu da arşivlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

XVII. ve XVIII. yüzyıllarda hukuki ve siyasal alanda arşivsel dökümanların gündeme geldiği görülür. Bu faaliyet bir yandan da diplomatik biliminin gelişmesine neden oldu ve diplomatiğin özel alanı, gerçekliği saptamak şeklinde gelişti. Bu da sonuçta modern tarihsel yöntembilim ve yasal delil teorisinin gelişmesine ortam hazırladı .

Çalışma yaşamında, sınırları birbirinden ayrılması güç olan üç çalışma biçiminin varlığından söz edebiliriz. Bunlar iş, uğraş ve meslektir, işin uğraş olma, uğraşın da meslek olma mücadelesi olarak profesyonelleşme, çalışma yaşamındaki örgütlenmeyi ve işleyişi belirleyen en önemli süreçlerden biridir. Profesyonelleşme süreci, mesleklerin toplumsal ve ekonomik statülerinin yükselmesi, buna bağlı olarak da toplumsal iktidar ilişkilerinde güç kazanmaları anlamına gelmektedir.

Endüstri öncesi toplumlarda loncalar biçiminde örgütlenen meslekler, endüstri toplumu ile birlikte modern biçimini kazanmışlardır. Meslekler endüstrileşme ve kentleşme süreci ile hem nicelik olarak gelişmiş hem de bilimsel ve teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak daha nitelikli hale gelmişlerdir. Bu bağlamda meslekler, sadece sundukları hizmetler ya da mesleki etkinlik alanları ile sınırlı olarak değerlendirilmemesi gereken kurumlardır. Bir toplumsal küme olarak meslekler üyeleri için kimlik kaynağıdır. Bireyin toplumsallaşmasında önemli bir faktördür. Arşivlerin, daha çok kralların ve kilisenin malı olduğu kanaati Fransız ihtilali ile değişmiş, bunlara kamunun da hakkı olduğu düşüncesi kabul görmeye başlamıştı. Bu durum, o zamana kadar devlet tarafından yönetilen arşivlerin bakım ve korunmasının da kamusal bir görev olduğu fikrini yerleştirmişti. Neticede arşivler daha geniş bir biçimde korunmaya başlamış, küçük devletlerin ortadan kalkmasından sonra da bunların kamu malı olduğu ve toplumun kimliği sayılacağı düşüncesi kuvvetlenmişti. Belgelerin tarihi araştırmalar için kullanılmaya başlaması da bu güzel gelişmelerin bir sonucuydu. Bütün bu değişmelerin, arşivlerin fonksiyonlarını ve toplumsal görevlerini etkilediği de hatırlatılmalıdır. O zamana kadar arşivlerde çalışan hukukçular, yerlerini tarihçilere bırakmaya başlamışlardır

Meslek örgütlenmesinin ilk örnekleri olan loncalar, daha sonraki tüm meslek örgütlenmelerine tarihsel model ve örnek oluşturmuştur. Loncalar 18. yy'ın sonuna kadar mesleklerin örgütlenmesinde temel kurum olarak yaşamış, fakat bu yüzyıldan sonra giderek yok olmuştur.

Kapitalizm ile birlikte modern devletin temel öğeleri olarak işbölümü, uzmanlaşma, ussallaşma, bürokratik örgütlenme ve aydınlanmacı eğitim gibi etmenler mesleklerin gelişmesinde önemli etkilerde bulunmuştur. Modern toplumun dayanak

noktalarından biri haline gelen meslekler, gelişmelerinde diğer büyük ivmeyi de önemli ekonomik ve toplumsal sorunların yaşandığı 1920'lerden sonra kazanmıştır. 1960'lardan sonra başlayan bazı gelişmeler meslekler açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. Meslekler toplumbiliminde 1960'lardan sonra önemli paradigma değişiklikleri yaşanmıştır, Bu dönemde, özellikle bilimsel ve teknolojik gelişmelerin artmasının bir sonucu olarak profesyoneller olarak adlandırılan toplumsal kümenin ortaya çıkması mesleklere yönelik ilgiyi artırmıştır.

Endüstrileşme, kentleşme, uzmanlaşma, ve profesyonelleşme modern toplumun en önemli gelişme süreçleridir. Bu süreçler, birbirleriyle sürekli bir ilişki içindedir. Profesyonelleşme, bu süreçlerden özellikle uzmanlaşma ile doğrudan ilişki içinde olup o süreçle birlikte gelişmektedir.

Arşivcilikle ilgili yukarıda anlatılan gelişmeler ülkemizde de yaşanmıştır. Esasında Türk idare ve kültür hayatında arşivlerin çok eskilere giden tarihi Orta Asya Türklüğüne kadar uzanır. Osmanlı Devletinde Selçuklulardan ve diğer Türk Devletlerinden gelen eski bir devlet örfü olarak daha ilk devirlerden itibaren arşiv fikrinin bulunduğu bilinmektedir. Osmanlı Devletinin resmi yazışmaları, merkez teşkilatı dairelerinin arşiv malzemesi bugün İstanbul'da Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde muhafaza edilmektedir. Osmanlı Devletinde modern arşivcilik çalışmaları Avrupa'dakine yakın zamanlarda başlamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti Osmanlı Devletinin ilgasından sonra Hazine-i Evrakın korunması için tedbirler almış 1935 yılında devlet arşivinin kurulması ile arşiv uzmanlarının yetiştirilmesine dair resmi adımlar atılmıştır. Sonraki yıllarda da arşivciler konusunda pekçok dikkate değer gelişmeler ortaya konulmuştur.

Son yüzyıl içindeki gelişmelerle arşivcilik mesleği kendi değer, norm ve standartlarını belirleme ve eğitim kurumlarını oluşturma yönünde, diğer bir deyişle profesyonelleşme sürecinde, büyük bir aşama kaydetmiştir. Bu nedenle günümüz koşullarında arşivciliği, meslek olma yolunda önemli aşamalar kaydetmiş ancak henüz profesyonelleşme sürecinin başlarında olan bir uğraş olarak kabul etmek doğru olacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

"Acquiring and Preserving Private Records - A Debate", **Archivaria**, 38 (Fall 1994): 155-163.

"The Education and Training of Archivists: Some Responses", **Journal of the Society of Archivists**, 14, 2 (Autumn 1993): 111-16.

"A Code of Ethics for Archivists in Canada",

Abbott, A.D.: **The system of professions: an essay on the division of expert labor**, Chicago: The University of Chicago Press. (1988).

Afyoncu, Erhan : "Defterhane", **DİA**, c.IX, s.100-104

Agyei, S. Kwasi: "Training the Professional Archivists in Africa", **Janus** (1996.1): 52-58.

Aktaş, Necati : "Osmanlı Dönemi Arşivciliğimiz ve Tasnif Çalışmaları", **Belgelerle Türk Dünyası Tarih Dergisi**, No :1, Mart 1985, s.67-72

Aktaş, Necati, Halaçoğlu, Yusuf : "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", **DİA**, V,122-126

Akün, Ömer Faruk : "İbnülemin Mahmud Kemal", **DİA**, XXI,249-262

Akyıldız, Ali : " Hazine-i Evrak'ın Kurulması ve Tasnif Usulleri (1846-1856)", **Prof.Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1995, s.69-84

Alfonso , Archi.: Archival Record keeping at Ebla 2400-2350 B.C., nşr. Maria Brosius, **Ancient Archives and Archival Traditions**, Oxford University,s.17-35

Anderson, Karen: "Distance Learning: a New Approach to Archival Education", **Archives and Manuscripts**, 23, 1 (May 1995): 48-59.

Anleu, Sharyn R.L. : "The egal Profession in the United States and Australia", **Work and Occupation** (C.19, No.2,1992)

Anne J. Gilliland-Swetland: "Automated Archival Systems" , **Encyclopedia of Library and Information Science** vol. 48 (ed. Allen Kent, New York, N.Y.: Marcel Dekker, 1991),s. 1-14;

AREN, Tülin: "Arşivciliğin Gelişimi ve Arşivci Yetiştirilmesi", Arşiv Araştırmaları Dergisi, Sayı 3, Nisan 2001, s. 81-94

Arslan, Ali : "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre İmam Mansur", **Kafkaslarda İslam Medeniyeti Uluslar arası Sempozyumu Bildirileri, 9-11 Aralık 1998**(IRCICA Yayınları,İstanbul, 2000, s.161-169)

Arşiv Araştırmaları Dergisi, no. 3 Nisan 2001, s.65-67, 131-133

Association of Canadian Archivists Education Committee: "Guidelines for the Development of a Two-Year Curriculum of a Master of Archival Studies Programme. December 1988." **Archivaria** 29 (Winter 1989-90): 128-41.

Ataman, Bekir Kemal : Arşivcilik Eğitimi Üzerine, **Türk Kütüphaneciliği**, c.III,no.1,1989,s. 36-47

Ataman, Bekir Kemal : **Arşivcilik Terimleri Sözlüğü** – Dictionary of Archival Terminology,İstanbul, 1995 Librarie de Pera

Ataman, Bekir Kemal ve Karabulut, Nejla, **Arsivcilik Meslek Hastaliklari**
<http://www.ltsbilgisayar.com/component/content/article/122-bekir-kemal-ataman/171-arsivcilik-meslek-hastaliklari.html>(12.10.2007)

Barber, Bernard : **Some Problems in the Sociology of the Professions**, 1963.

Barritt, Marjorie Rabe : “Archival Training in the Land of Muller, Feith and Fruin : The Dutch National Archives School”, **The American Archivist**, c. 51, no.3, s. 336-344

Baydur, Gülbün : **Arşivciliğin Kütüphanecilikle İlişkisi**

Baysal, Jale: **Günümüzde Arşiv yönetimi Meslek Eğitiminin Temelleri**, İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayımı, 1984.

Benedict, Karen. **Ethics and the Archival Profession: Introduction and Case Studies** Chicago: The Society of American Archivists, 2003

Beydilli,Kemal : “Ali Paşa”, **DİA**, II,425-426

Beydilli, Kemal : “Mustafa Reşid Paşa”, **DİA**, XXXI, 348-350

Beyhan, Mehmet Ali : “**Türk Arşivlerinin Dünya Arşivleri Arasındaki Yeri ve Önemi**”, Uzmanlık tezi, İstanbul, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı, 1986.

Bilici, Faruk : “Arşivcilik Öğretimi ve Türkiye’de Başlatılan uygulama”, **Türklük Araştırma Dergisi**, no. 5, 1990, s. 185-210.

Binark, İsmet: **Arşiv ve arşivcilik Bibliyografyası, Türkçe ve Yabancı dillerde Yayımlanmış kaynaklar**, 1978, Ankara.

Binark, İsmet, “Arşivcilik Eğitimi: Çeşitli Ülkelerde Arşivci Yetiştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar ve Ülkemizdeki Durum”, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni** 29, 1980, (3): 150-172 s.154

Binark, İsmet: **Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri**, Ankara, DAGM Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı,1980.

Binark, İsmet: “Milletlerarası Arşiv konseyi”, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, XXXI, 1, (1982), 27-38.

Binark, İsmet, Bruno Delmas: **Archives Planning National Infrastructure for Documentation, Libraries and archives**, Parts UNESCO 1975 (tercüme)

Bolotenko, George: "Archivists and Historians: Keepers of the Well", **Archivaria** 16 (Summer 1983):5-25.

Brante, Thomas : Professional Types as a Strategy of Analysis, London, 1990.

Brichford, Maynard.: "European Archival Theory" , **Midwestern Archivist** 7 no. 2 (1982, s 88.

Brosius, Maria :” Ancient Archives and concepts of Record-Keeping: An Introduction” , Oxford University Press, 1-16.

Born, Lester K., “The ‘De Archivis commentarius’ of Alberto Barisoni, 1587-1667,” **Archivalische Zeitschrift**,”1955, 50-51

Bucci, Oddo: "The Evolution of Archival Science and its Teaching at the University of Macerata" **Archival Science on the Threshold of the Year 2000: Proceedings of the International Conference**, Macerata, 3-8 September 1990 (Italy: University of Macerata, 1992), s. 15-43.

Buck, Solon J.: “The Archivist’s One World” , **American Archivist** 10 (January 1947): 9-24.

Burke, Frank.; "The Future Course of Archival Theory in the United States" , **The American Archivist** 44 (Winter 1981): 40-46.

Cadell, Patrick: “Arşivciliğin Felsefi Boyutları”, Çev. Hamza Kandur, 1995

Candemir, Murat : **Bab-ı Ali Evrak Odası**, Basılmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.

Carey, John L. : “Professional Ethics of Certificated Public Accountants”, **American Institute of Accountants** (New York, 1956)

Chomsky, Noam : **Modern Çağda Entelektüellerin Rolü** (Çev. S. Ayaz,İstanbul,19949

Clark, Lieselotte: "Short-term Contracts: Dilemma or Opportunity?", *Journal of the Society of Archivists*, 17, 1 (April 1996): 97-104

Collins, R.: **The credential society: an historical sociology of education and stratification**, New York: Academic Press. . (1979).

Cook, J. Frank: . "The Blessings of Providence on an Association of Archivists." **Society of American Archivists**, 2000, Chicago: pp. 144-73.

Cook, J. Frank: "The Blessings of Providence on an Association of Archivists," **American Archivist** 46, no.4 1983,s.374-399.

Cook, Michael : Arşivcilerin Eğitime Çağdaş Yaklaşımlar, **Günümüzde Arşiv Yönetimi Meslek Eğitiminin Temelleri**, çev. İsmail Erünsal, ed. Jale Baysal, İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 1984,s. 13-24.

Cook, Michael: "Changing Times, Changing Aims", **Journal of the Society of Archivists**, 18, 1 (April 1997): 5-18.

Cook, Terry, Ed Dahl ve Ann Pederson: " Australia/ Canada, Living with Your Conscience at the End of the Day: Ethical Issues and Archives/Records Managers. International Records Management Trust, Managing Public Sector Records Case Studies.

Cook, Terry: "From Information to Knowledge: An Intellectual Paradigm for Archives", **Archivaria** 19 (Winter 1984-85): 28-49.

Couture ,Carol: "Education and Research in Archival Science: General Tendencies", **Archival Science**, C.1, No:1, 2001, s.157-182

Cox, Richard J.: **American Archival Analysis: The Recent Development of the Archival Profession in the United States**, Metuchen, NJ: Scarecrow Press, 1990.

Cox, Richard: "Professionalism and Archivists in the United States." **The American Archivist** 49 (Summer 1986): 229-48.

Cox, Richard : "Archivists and Public Historians in the United States", **Public Historian**, 8 (Summer 1986).

Craig, Barbara L.: "Canadian Archivists: What Types of People Are They?", **Archivaria** 50 (Fall 2000): 79-92.

Craig, Barbara: "A Look at a Bigger Picture: The Demographic Profile of Archivists in Canada based on a National Survey"., **Archivaria** 49 (Spring 2000): 20-52.

Crockett, Margaret: "The Archivist Abroad: Experiences in America and Hungary", **Journal of the Society of Archivists**, 20, 1 (April 1999): 99-104.

Cuddihy Delene: "The Need for Archival Education and Professional Development." **Australian Society of Archivists**, 1999 Conference. (Çevrimiçi) <http://www.archivists.org.au/events/conf99/cuddihy.html> (22.04.2008)

Çetin, Atilla : **Başbakanlık Arşivi Klavuzu**, İstanbul, 1979.

Çetin, Atilla : "Osmanlı Arşivciliğine Toplu Bir Bakış", **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, c.33, no.2, 1984, s.53-65

Çetin, Atilla : **Arşiv Belgelerinin Restorasyonu**, Ankara, Kültür Bakanlığı, 1977.

Çetin, Atilla : "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, II, 76-79

Danielson, Elena S.: "The Ethics of Access", **American Archivist**, 52 (Winter 89), 52 -62

David, Geza : Fekete, Lagos, **DİA**, XII, 299-300.

Dearstyne, Bruce W., Diane L. Barlow : "Archives, Records and Information management : Creating a Dynamic Curriculum for next Century", **Journal of Information for Library and Information Science**, C. 40, No.3, 1999, s. 134-141.

Delmas, Bruno : **The Training of Archivists : Analysis of the Study Programmes of Different Countries and Thoughts on the Possibilities of Harmonization – Meeting of Experts on the Harmonization of Archives Training Programmes**, Unesco, Paris 26-30 Kasım 1979-, Paris 1979.

Delmas Bruno: Archives. Planning National infrastructure for documentation, Libraries and archives, Paris UNESCO,1975

Delmas, Bruno : L'Ecole des Chartes et l'Enseignement de L'Archivistique, **Wissenschaftliche Archivausbildung in Europa- Marburger Vortrage**, Marburg,1989,s.7-13.

Demirbaş, Uğurhan v.d., **Belgelerle Arşivcilik Tarihimiz (Osmanlı Dönemi)** İstanbul.

Duniway, David C.: "Conflicts in Collecting", **American Archivist**, 24 (Jan. 61), 55-63

Duranti, Luciana : "The Impact of Digital Technology on Archival Science", **Archival Science**, c.1, n.1,s. 39-55.

Duranti, Luciana: "Arşivsel Bilginin Geleceği "(The Future of Archival Scholarship), Dublin Üniversitesinde sunulmuş bir tebliğ, Ekim 1998.

Duranti, Luciana : "Education and the Role of the Archivists in Italy", **American Archivist**, C.51, No.3, Summer 1988.

Durkheim, E. : **Meslek Ahlakı**, Çev. Mehmet Karasan, MEB. Basımevi.

Eastwood, Terry: "Building Standards of Competence for Archivists ", **Janus** (1992/2): 207-215.

Eastwood, Terry: "Nurturing Archival Education in the University", **American Archivist**, 51 (Summer 1986): 228-252.

Eastwood, Terry: "Unity and Diversity in the Development of Archival Science in North America ", **Studi sull'Archivistica**. Rome: Bulzoni Editore, 1992, 87-100.

Eastwood, Terry: "What is Archival Theory and Why is it Important?", **Archivaria** 37 (Spring 1994): 122-130.

Elker,Salahaddin : “Mustafa Reşit Paşa ve Türk Arşivciliği”, IV.Türk Tarih Konresi, Ankara,1952, s.182-189.

Emecen ,Feridun M. : “Sefere Götürülen Defterlerin Defteri”, **Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu’na Armağan**, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları,1991,s.241-268

Encyclopedia Britannica, I-XXIV, U.S.A., 1957.

Enders, Gerhart : **Archivverwaltungslehre**, nşr. Helmut Lötzke, Berlin, 1962.

Erarslan, Cezmi. : “Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Mondros Mütarekesi Sonrasında Güney Kafkasya Müslümanları”, **Kafkas Araştırmaları**, IV,İstanbul 1998, s.107-129.

Erişti, Rahim : Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı’nın Kuruluşu ve Çalışmaları, **I. Arşiv Şurası**, 20-21 Nisan 1998, Ankara, s.401-418.

Ernzerhoff, Markus : “Die ecole des Chartes”, (Çevrimiçi) [http. // www.uni-marburg.de/archivschule/ forum 12. html](http://www.uni-marburg.de/archivschule/forum12.html) (15.02.2000)

Ersoy, Osman : “**Kütüphane,Arşiv ve Dokümantasyon İlişkileri**”,nşr. Hasan S. Keseroğlu, İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları,1991,s.10-13.

Eşrefoğlu, Eşref : “ Bab-ı Ali Evrak Odası Sadaret Evrakı ve Provenance Sisteminin Uygulanması”, **Tarih Enstitüsü Dergisi**, No. 7-8, 1977, s.225-232.

Etzioni, A.: **The semi-professions and their organization: teacher, nurses, social workers**, New York, The Free Pres, s. v-xvii. 1969.

Evetts, J.: “The sociological analysis of professionalism: occupational change in the modern world”,**International Sociology**, 18(2), 395-415, 2003.

Eyice, Semavi : “Fossati, Gaspare Trajano”, **DİA**, XII,170-173, İstanbul,1996.

Fairweather, Joan: "Secrets, Lies, and History: Experiences of a Canadian Archivist in Hungary and South Africa", **Archivaria**, 50 (Fall 2000: 181-92).

Fekete, Lajos : **Arşiv Meseleleri** , çev. Tayyip Gökbilgin, Ankara, 1939.

Fekete, Lajos : **Arşivin Ön Vazifeleri** , Ankara, 1937.

Fournier, V.: "The appeal to 'professionalism' as a disciplinary mechanism", **The Sociological Review**, 47(2), 280-307, 1999.

Fournier, V.: " Boundary Work and the (Un)making of the Professions", **Professionalism, Boundaries and the Workplace**. London: Routledge. s. 67-86. (2000).

Franz, Echhardt G.: **Archives and Education: A RAMP Reader with Guidelines**, Paris, Unesco,1986.

Freidson, E.: **Professional Powers** (London: The University of Chicago Pres, 1986)

Freidson, E.: **Why Art cannot be a Profession**, <http://lltsa.ucsf.edu/-eliotf>, 1998.

GELLER, L.D., In-House Conservation and the General Practice of Archival science, **Archivaria** 22 (Summer 1986), 163-167

Genç, Mehmet : Osmanlı arşivlerinden Yararlanma Yöntemi, **Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu-** Mayıs 1985, İstanbul, Türk-Arap İncelemeleri Vakfı, 2985, s. 155-162.

Gilliland, Anne (1998). **The Developement of Archivology in the Western World**. slisweb.sjsu.edu/courses/m200.lindberg/200fa08gs.htm(12.01.2008)

Goode, William J.: " The librarian: from occupation to profession?", **Library**

Quarterly, 31, 306-313. 1961.

Goode, William J.: "Encroachment, Charlatanisme and the emergening Profession : Psychology, sociology and Medicine", **Americian Sociological Review** (C.25, 1960).

Goode, W.J: "The theoretical limits of professionalization The semi-professions and their organization: teachers, nurses, social workers", New York: The Free Press. 1969, s. 266-313.

Gortner, Harold F.: **Ethics for Public Managers** (U.S.A.: Greenwood Pres,1991).

Grispo, Renato : "Die wissenschaftliche Archivarausbildung in Italien" , **Wissenschaftliche Archivarsausbildung in Europa**, nşr. Wilhelm A. Eckhardt , Marburg, Archivschule Marburg- Institut für Archivwissenschaft, 1989, s. 137-155.

Grispo, Renato: "The Professional Identity and Training of State Archivists", **Archival Science on the Threshold of the Year 2000: Proceedings of the International Conference**, Macerata, 3-8 September 1990 (Italy: University of Macerata, 1992), s. 45-51.

Der Grosse Brockhause, 1-12 Wiesbaden, 1952.

Göyünç, Nejat : Defter, **DİA** ,c. IX, s. 89-90.

Günümüzde Arşiv yönetimi Meslek Eğitiminin Temelleri, yay. Haz. Prof. Dr. Jale Baysal, İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayını., 1984.

Gürkan, Feyyaz : **Milli Eğitim Bakanlığı Arşivleri ve Türkiye’de Arşiv Çalışmaları**, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1966.

Hañçerliođlu, Orhan : **Ekonomi Sözlüğü**

Halliday, T.C.: **Beyond Monopoly** (London: University of Chicago, 1987).

Harris, N.: **Librarianship: the erosion of a woman’s profession**. Norwood, N-J.: Ablex, 1992.

Harvey, David, Esneklik: Tehdit mi, Yoksa Fırsat mı?, Socialist Review’den çeviren: Ayça Kurdoğlu, Toplum ve Bilim, Sayı: 56, s87-88.

Heinrich, Anja: “ **Die Archivarsausbildung der Archivars in Grossbritannien**” (Çevrimiçi) [http : // www. Uni-marburg.de/archivschule / forum 12. html](http://www.Uni-marburg.de/archivschule/forum/12.html), (15.02.2000.)

Herman Kahn: "Some Comments on the Archival Vocation", **American Archivist** 34 (January 1971)

Hickson, D.J.-Thomas W. : “Professionalization in Britain : A Preliminary Measurement”, **Sociology** (C.III, 1969)

Holmes, Oliver Wendell: “Toward an International Archives Program and Council, 1945-1950,” **American Archivist** ,39 (July 1976), 294-295.

Horn, David E.: “The Development of Ethics in Archival Practice,” **American Archivist** 52 (Winter, 1989), s.64-71.

House,Ernest H.: **Professional Evaluation Social Impact and Political Consequences** (U.S.A. : Sage Publications,1993).

Hugh Taylor: “The Archivist, the Letter, and the Spirit ” , **Archivaria** 43 (Spring 1997), 1-16.

Hughes, Everett C. : “ Professions”, **Deadalus** (C.V, 1963).

Ilich,Ivan : **Disabling Professions** (London: Marion Boyards,1977).

İpşirli, Mehmet : Arşivciliğin Meslek Haline Getirilmesi **I. Milli Arşiv Şurası** , 20-21 Nisan 1998, S.447-456. Ankara- Tebliğler- Tartışmalar, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü,1998.

İpşirli, Mehmet : “Babıali”, **DİA**, C.IV, s. 378-386.

Jean-Pierre Wallot: “Limited Identities for a Common Identity: Archivists in the Twenty-First Century ”, **Archivaria**, 41 (Spring 1996): 6-30.

Jimerson, Randall C.: "American Archivists and the Search for Professional Identity", **American Archival Studies: Readings in Theory and Practice**. Chicago: Society of American Archivists, 2000, s. 1-17.

Kahn, Herman : "Some Comments on the Archival Vocation", **American Archivist** 34 (January 1971)

Kandur, Hamza : " Arşivlerde Kullanıcı Hizmetler ve Bilgisayar Kullanımı ", **I. Milli Arşiv Şurası, 20-21 Nisan 1998, Ankara- Tebliğler-Tartışmalar**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü,1998, s. 579-588.

Kandur, Hamza : Elektronik Arşivler ve Arşivcilik Mesleğinin Geleceği, **Bilgi Çağı Merkezleri ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu- Bildiriler**-Ankara 7-9 Mayıs 1997nşr. Mustafa Akbulut ve Fatoş Subaşıoğlu, Ankara 1999, s. 15-21.

Keskin, İshak : **Yeni Teknolojilerin Arşivlerde Uygulanması**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Ünivrsitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Keskin, İshak : **Yakınçağ'dan Günümüze Türkiye'de ve Avrupa'da Arşivcilik Eğitimi**, basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Ketelaar, Eric: Time future contained in time past, Archival science in the 21 st century, **Journal of the Japan Society for Archival Science**, No. 1, 2004.

Ketelaar, Eric, Muniments and monuments: the dawn of archives as cultural patrimony, **Archival Science**, Volume 7, Number 4 / December, 2007, 343-357

Küçükdağ , Yusuf : "Mahalli Arşivlerin kurulması", **I. Milli Arşiv Şurası** , 20-21 Nisan 1998, Ankara- Tebliğler- Tartışmalar, Ankara, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1998, s. 223-256.

Külcü, Özgür : "Batı'da Aydınlanma Süreci ve Bu Sürecte Belge ve Arşivler I :

Aydınlanmanın Başlangıcından Fransız Devrimi'ne", **Türk Kütüphaneciliği**, C.16, n.4, 2002, s. 421-440.

Kütükoğlu, Bekir : “Osmanlı Arşivleri ve Vak’anüvis Tarihleri Arasındaki Bağ”, **Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu**, 17-19 Mayıs 1985, İstanbul, Türk- Arap ilişkileri İncelemeleri Vakfı, 1985, s.123-125.

Kütükoğlu, Mübahat S. : “ Osmanlı Paleografya – Diplomatika Öğretimi ve Arşivci Yetiştirilmesi”, **Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu**, İstanbul, Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı, 1985, s. 143-148.

Kütükoğlu, Mübahat S. : “Diplomatik”, **DİA** , C.IX, 1994, s. 360-366.

Larson, M.S.: **The rise of professionalism** , Berkeley, University of California Pres,1977,

Leary, William H. : “Odyo-Visüel Arşiv Belgeleri”, **Arşivcilikle İlgili Makaleler**, Ankara Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, 1995, s. 9-27.

Lester K. Born: “Baldassarre Bonifacio and his essay’De Archivis’,” **American Archivist** 4 (1941, s. 221-237.

Leonhardt, Holm A: Kütüphane Malzemesi nedir? Arşiv ve Müze Malzemesi Nedir?

Lodolini, Elio: "The War of Independence of Archivists ",**Archivaria** 28 (Summer 1989): 36-47.

Lopez, Pedro : “Arşivist ve Uzman Arşivist Eğitimi”, **XII. Milletlerarası Arşiv Kongresi, 6-11 Eylül 1992, Montreal, sunulan Tebliğler- II**, çev. Gül Atay, Ankara, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, 1992, s.31-49.

MacDonald, Keith M. : **The sociology of the professions**, London: Sage Publications. 1995.

Macar Asıllı Türk Tarihçisi ve Arşivist Lajos Fekete’nin Arşivciliğimizdeki Yeri, Ankara, DAGM Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı,1994.

MacNeil, Heather: **Without Consent: The Ethics of Disclosing Personal Information in Public Archives** (Metuchen, 1992)? CD/986.5/M33/1992 PCL, LAW

MacNeil, Heather: "Archival Theory and Practice: Between Two Paradigms." **Archivaria**, 37 (Spring 1994): 6-20.

Marot, Pierre : **Fransa'da Arşivcilerin Yetiştirilmesi**, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1974.

Mason, Philip P.: "The Ethics of Collecting ", **Georgia Archivists**, V (Winter 77), 36-50

Mattie U.Russell: "The Influence of Historians on the Archival Profession in the United States ", **American Archivist**, 46 (Summer 1983) :282

McCausland, Sigrid: "Accreditation: Purpose, Process And Value", **Australian Society of Archivists 1999 Conference**.(Çevrimiçi)
<http://www.archivists.org.au/events/conf99/mccausland2.html> (14.08.2008)

McCoy, Donald R.: "The Struggle to Establish a National Archives in the United States," **Prologue** 16 , No.2 , 1984, s. 75.

Metzmeier, Kurt X.: "The Ethics of Disclosure: The Case of the Brown and Williamson Cigarette Papers," **Prov** 15 (1997), 27-36.

Millerson, Geoffrey : **The Qualifying Associations** (London, Routledgeand Kegan Paul, 1964)

Millerson, Geoffrey : **The Qualifying Associations** (London Poutledgland Kegan Paul, 1964).

Mission, a Common Education," **American Archivist** 42 (October 1979): 456-472.

Mosher, Frederick C. : **Democracy and the Public Service** (London: Oxford University Pres,1968).

Mwangi, L. I. : “Enformasyon Çağında Devlet Arşivi ve Arşivistler”, **XII. Milletlerarası Arşiv Kongresi**, 6-11 Eylül 1992, Montreal, Sunulan Tebliğler – I, çev. Necla Olsa, Ankara, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, 1992, s. 30-36.

Mykland, Liv. "The Archivist's Identity and Professionalism ", **Archivum** 39 (1992): 99-109

.Nancy E. Peace ve Nancy Fisher Chudacoff, "Archivists and Librarians: A **Common Notice sur L'Ecole des Chartes**, Paris, Librairie Vuibert, 1964.

Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul, Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı, 1985.

O'Toole, James M. : **The History of Archives and the Archives Profession. In Understanding Archives and Manuscripts**. Chicago: Society of American Archivists, 1990, pp. 27-47.

Ozankaya, Özer : **Temel Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, 1995.

Öncü, Ayşe : **Toplumsal Değişme sürecinde Meslek Grupları: Türkiye’de İnşaat Mühendisliği Örneği**, 1945-1977 (İstanbul Boğaziçi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi,1981).

Özcan, Abdulkadir : “Cevat Paşa”, **DİA**, VII, 430-431.

Özdemirci, Fahrettin : **Kurum ve Kuruluşlarda Belge Üretiminin Denetlenmesi ve Belge Yönetimi**, İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği,1996.

Pakalın, Mehmed Zeki : **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, I-III, İstanbul,1946.

Pamuk, Sevil : **Üniversitelerde Belge yönetimi ve Üniversite Arşivleri**, Basılmamış Yüksek Lisans tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

Peace, Nancy E.- Fisher Chudacoff : “Archivists and Librarians”, **American Archivist** 42 (October 1979).

Pearstyne, Ed., "**Archivist and Public History: Issues, Problems, and Prospects,**"

Pederson, Ann: "Understanding Ourselves & Others: Australian Archivists & Temperament", **Australian Society of Archivists 1999 Conference.**(Çevrimiçi)
<http://www.archivists.org.au/events/conf99/pederson.html> (12.05.2008)

Perkin, Harold, **The Third Revolution: Professional Elites in the Modern World,** London: Routledge, 1996

Piggott, Michael: "Educating for Recordkeeping and Information Management," **Archives and Manuscripts** 23, 1 (May 1995), 88-99.

Posner, Ernst : Ortaçağ İslam Dünyasında Arşivler, **Kütüphanecilik Dergisi**, no. 4 (1998), çev. Ahmet Oğuz İçimsoy, 1998, s.201-231.

Posner, Ernst : “Some Aspects of Archival Development Since the French Revolution”, **A Modern Archives Reader : Basic Readings on archival Theory and Practice**, Washinton, U.S.General Services Administration,1984.

Posner,Ernst : **Archives in the Ancient World**, Cambridge, Massachusetta, Harvard University Pres, 1972.

Prandy, Kenneth : **Professional Employes : A Study of Scientists and Engineers** (London, 1965).

Preston, Noel: "Public Sector Ethics in Queensland Since Fitzgerald " , **Australian Society of Archivists 1999 Conference.** (çevrimiçi)

<http://www.archivists.org.au/events/conf99/preston.html> (23.07.2008)

Rall, Hans : “ Die Anfänge der Bayerischen Archivschule”, **Mélanges offerts par ses confreres etrangers a Charles Braibant**, Bruxelles, 1959, s.377-395.

Report of the United States Delegation with Selected Documents ,**U.S. Department of State Publication** No. 2821, 1947): 103.

Rhys-Lewis, Jonathan: "A Current View of Education and Training in Archive Conservation " , **Journal of the Society of Archivists**, 18, 2 (October 1997): 175-80.

Richard J. Cox: "Professionalism and Archivists in the United States " **The American Archivist** , 49 (Summer 1986): 229-48.

Richard J. Cox: "Archivists and Public Historians in the United States", in Bruce W. Rider, Clare. "Developing Standards for Professional Education: The Society of Archivists' Accreditation Criteria." **Journal of the Society of Archivists**, 17, 1 (April 1996): 85-96.

Roberts, John: "Archival Theory: Much Ado about Nothing " , **The American Archivist**, 50 (Winter 1987): 66-74.

Roberts, John: "Practice Makes Perfect: Theory Makes Theorists " , **Archivaria** 37 (Spring 1994): 111-21.

Robinson, David: "Post-graduate Courses in Archive Administration and Records Management in the UK and Ireland 1995: An Overview " , **Journal of the Society of Archivists**, 17, 1 (April 1996): 73-84.

Rohloff, Andreas : " Die Archivschule Marburg", (Çevrimiçi) [http : // www. Uni-marburg. De / archivschule / froum 12 html](http://www.Uni-marburg.De/archivschule/froum12.html) (15.02.2000)

Rumschöttel, Hermann : " Bayerische Archivschule in München", **Der Archivar**, C. 37, no :3, 1984, s. 383-386.

Russell, Mattie U. : "The Influence of Historians on the Archival Profession in the United States", **American Archivist** 46 (Summer 1983).

Said,Edward : **Entelektüel; sürgün, Marjinal,Yabancı** (Çev. Tuncay Birkan, İstanbul,1995).

Salz, Arthur :” Occupation”, **Encyclopaedia of the Social Sciences**

Salender, Staffan : **Associative Strategies in the Process of Professionalization: Professional Strategies and Scientification of Occupations** (London: Sage 1990).

Sampson, Caroline: "When Is an Archivist not an Archivist?" , **Journal of the Society of Archivists**, 15, 1 (Spring 1994): 3-6.

Sattler,Dorothee : “ Die Archivarsausbildung in Deutschland vor 1945 “, (Çevrimiçi)
[http : // www. Uni-de/ archivschule /forum 12. html](http://www.Uni-de/archivschule/forum12.html) (15.02.2000).

Saunders, Carr A.M.- Wilson, P.A.:”Professions”, **Encyclopaedia of Social Sciences** (C.XII,1935).

Sayar, Ahmet Güner : “Muallim Cevdet”, **DİA**, XXX,313-314.

Saymen, Ferit H.: **Türk İş Hukuku**, İstanbul,1954.

Schaeffer, Roy: "From Craft to Profession: The Evolution of Archival Education and Theory in North America ", **Archivaria** 37 (Spring 1994): 21-34.

Schellenberg, T. R. : **Arşiv İdaresi**, çev. Necla İlemin, Ankara, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1993.

Schellenberg, T. R. : **Modern Archives : Principles and Techniques**, The University of Chicago Pres, Chicago, 1956.

Shepherd, Elizabeth : “Archivist: Profession on the Future in Europe (VII European Conference on Archives, Warszawa, May 18-20, 2006).

Society of American Archivists. Task Force on Goals and Priorities. Planning for the Archival Profession. Chicago, 1984, **Public Historian** 8 (Summer 1986): 29-45.

Steven L. Hensen:“Squaring the Circle: The Reformation of Archival Description " ,**Library Trends**, 36 no. 3 (Winter 1988), s. 539-552.

Summerrell, Richard: "Improving the Education and Professional Development of Reference Archivists ", **Archives and Manuscripts**, 27, 1 (May 1999): 74-95.

Sundin, O.: "Nurses' information seeking and use as participation in occupational communities", **The New Review of Information Behaviour Research: Studies of Information Seeking in Context**, 3, 187-202, 2002.

Sundin, O.: "Towards an understanding of symbolic aspects of professional information: an analysis of the nursing knowledge domain", **Knowledge Organization**, 30(3/4), 170-181, (2003).

Süleymanoğlu, F. Edine : **Arşivlerde Provenans Sistemi'nin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Uygulanması**, Basılmamış Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1997.

Şahin, Hacı Haldun : Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü İle Dış Ülke Arşivleri Arasında Yapılan İşbirliği Protokolleri, **I. Milli Arşiv Şurası**, 20-21 Nisan 1998, Ankara-Tebliğler-Tartışmalar, Ankara, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1998, s. 321-335.

Tan, Mine : **Meslek Olarak Hukuk ve Siyasette Hukukçu**, Ankara,1972.

Taensch, C. F. : " Professional Ethics", **Encyclopaedia of the Social Sciences** (New York: Macmillan, C. XII, 1935).

Taner, Sönmez : Arşiv, Kütüphane, Bilgi Uzmanlarının Eğitiminde dünyadaki Son Gelişmeler- Eğilimler: İşbirliği Yaklaşımı, **Kütüphanecilik Dergisi**, no.2,1989, s. 61-76.

Tarih Enstitüsü Dergisi (TED), no. XIII, 1987, s. 607-611.

Taylor, Hugh A. : "Transformation in the Archives: Technological Adjustment or Paradigm Shift ", **Archivaria**, 25 (Winter 1987-88): 12-28.

Tibbo, Helen R.B. : A Vision of Archival Education at the Millennium, **Journal of Education for Library and Information Science**, c. 38, no. 3, Summer 1997, s. 221-225.

Torunlar, Mehmet : Arşivcilik Eğitim Sürecinde Devlet Arşivleri, **Arşiv Araştırmaları Dergisi**, no.3, Nisan 2001, s. 123-130.

Trevor May. “**Archival Professionalism and Ethics: An Assessment of Archival Codes in North America**”, Master of Archival Studies thesis, University of British Columbia, 1995.

Tuominen, K.: “User-centered discourse: an analysis of the subject positions of the user and the librarian” , **Library Quarterly** 1997., 67(4), 350-371.

Türkay, Cevdet: “Osmanlı İmparatorluğunda Arşiv”, **Belgelerle Türk Tarih Dergisi**, C.2, No 7, 1968, s.44-45
Üstün, Ayşe :”Bilgi Kurumlarının Eğitimde Yeniden Yapılanmadaki İşlevi”, **Arşiv Araştırmaları Dergisi**, No.3, Nisan 2001, s.7-15.

Üstün, Ayşe : “Bilgi Kurumlarında İnsan Ögesinin Önemi”, **Türk Kütüphaneciliği**, C.14, No.4, 2000, s. 441-450.

Üstün, Ayşe : “Bilgi Hizmetleri ve Hizmetin Kalitesi”, **Türk Kütüphaneciliği**, C.15, No.2, 2001, s. 205-213.

Üstün, Ayşe : “Kütüphanecilikte Halkla İlişkiler ve Kitle İletişim Araçları”, **Türk Kütüphaneciliği**, C.11, No.1, 1997, s.29-41.

Van Albada, Joan: "The Identity of the American Archival Profession: A European Perspective ", **The American Archivist**, 54 (Summer 1991): 398-403.

Van den Broek, Jan. “From Brussels to Beijing,” Proceedings of the 13th International Congress on Archives (Beijing, 2-7 September 1996), **Archivum: International review on Archives**, vol. 43 (Munich: K.G. Saur, 1997): 33.

Vogt, Sheryl: Archival Ethics in Practice, **Provenance**, 1993.

Vollmer, Howard M.- Mills, Donald L.: **Professionalization** (New Jersey, Prentice-Hall,1956).

Weber, Max : **Protestan ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu** (Çev.Zeynep Gürata), Ankara,1997.

Wicks, D. : **Nurses and doctors at work: rethinking professional boundaries.** Buckingham: Open University Pres, (1998).

Wilensky, H.: “The Professionalization of Everyone”, **The American Journal of Sociology** (C.1, 1965).

Williams,Caroline:“Archival Training at the University of Liverpool”, **Journal of the society of Archivists**, C.18, No : 2, 1997, s. 181-188

Wilson, P.: **Second-hand knowledge: an inquiry into cognitive authority.** Westport, Conn.: Greenwood Pres 1983.

Winter, M.F.: The culture and control of expertise: towards a sociological understanding of librarianship. Greenwood, Conn.: Westport. 1988).

Witz, A.: **Professions and Patriarchy**, London: Routledge 1992.

Yücel, Erdem :”Konyalı, İbrahim Hakkı”, **DİA**, XXVI, 196.

EKLER

ÜLKELERİN MİLLİ ARŞİVLERİ

ALBANIA

DIRECTION GENERALE DES ARCHIVES DE LA REPUBLIQUE D'ALBANIE

Directrice générale: Nevila NIKA

Rruga Jordan Misja

TIRANA

ALBANIA

telephone: 355 4 22 79 59 - fax: 355 4 22 79 59

<http://www.albarchive.gov.al>

[email : dpa@albarchive.gov.al](mailto:dpa@albarchive.gov.al)

ALGERIA

DIRECTION GENERALE DES ARCHIVES NATIONALES

Directeur général: Abdelmadjid CHIKHI

B.P. 61

ALGER GARE

ALGERIA

telephone: 213 21 542160 - fax: 213 21 449624

<http://www.archives-dgan.gov.dz>

ANDORRA (PRINCIPAT)

ARXIUS NACIONALS D'ANDORRA

Directrice: Susanna VELA PALOMARES

Edifici Prada Casadet C/. Prada Casadet 8-12

ANDORRA LA VELLA

ANDORRA (PRINCIPAT)

telephone: 376-802 288 - fax: 376 868 645

<http://www.arxius.ad>

[email : ana.gov@andorra.ad](mailto:ana.gov@andorra.ad)

ANGOLA

ARQUIVO HISTORICO NACIONAL

Directrice générale: Rosa Maria CRUZ E SILVA

Rua Pedro Félix Machado, N° 49 R/CH Caixa Postal n° 2468

LUANDA

ANGOLA

telephone: 244 2 333512 - fax: 244 2 334410

[http:// www.ica.org/en/member/arquivo_historico_nacional](http://www.ica.org/en/member/arquivo_historico_nacional)

ANTIGUA AND BARBUDA

ANTIGUA & BARBUDA NATIONAL ARCHIVES

Director: Marion BLAIR

Victoria Park Factory Road

ST JOHN'S

ANTIGUA AND BARBUDA

telephone: 1 268 462 3946/7

[http:// www.ica.org/en/member/antigua_%2526_barbuda_national_archives](http://www.ica.org/en/member/antigua_%2526_barbuda_national_archives)

member of: CARBICA

ARGENTINA

ARCHIVO GENERAL DE LA NACION

Directeur général: Miguel UNAMUNO

Avenida Leandro N. Alem 246

1003 BUENOS AIRES

ARGENTINA

telephone: 54 11 4331 5531 - fax: 54 11 4334 0065

<http://www.archivo.gov.ar>

email : archivo@mininterior.gov.ar

ARMENIA

NATIONAL ARCHIVES OF ARMENIA

Director: Amatuni VIRABYAN

5 Hr. Kochar

375033 EREVAN

ARMENIA

telephone: 374 1 225 355 - fax: 374 1 260 806

<http://www.arminco.com/hayknet/archiv-e.htm>

member of: EURASICA, EURBICA

category: A

ARUBA

ARCHIVO NACIONAL ARUBA

Director: Raymond R. HERNANDEZ

Sabana Banco 60 Dakota

ORANJESTAD

WI ARUBA

telephone: 297 583 4880 - fax: 297 583 9275

[http:// www.ica.org/en/member/archivo_nacional_aruba](http://www.ica.org/en/member/archivo_nacional_aruba)

member of: CARBICA

category: A

AUSTRALIA

NATIONAL ARCHIVES OF AUSTRALIA

Director General: Ross GIBBS

Canberra Business Centre P. O. BOX 7425

CANBERRA 2610

A.C.T. AUSTRALIA

telephone: 61 2 6212 3600 - fax: 61 2 6212 3650

<http://www.naa.gov.au>

[email](mailto:archives@naa.gov.au) : archives@naa.gov.au

AUSTRIA

ÖSTERREICHISCHES STAATSARCHIV

GENERALDIREKTION

Director General: Lorenz MIKOLETZKY

Nottendorfer Gasse 2

1030 VIENNA

AUSTRIA

telephone: 431 795 400- fax: 431 795 40109

<http://www.oesta.gv.at>

[email](mailto:gdpost@oesta.gv.at) : gdpost@oesta.gv.at

AZERBAIJAN

CENTRAL DIRECTORATE OF ARCHIVES AT THE CABINET OF MINISTERS
OF AZERBAIJAN

3 Ziya M. Bunyatov Prospect

370106 BAKU

AZERBAIJAN

telephone: 99 412 629 431/775 - fax: 99 412 629 447

BAHAMAS

DEPARTMENT OF ARCHIVES

Director of Archives: Elaine TOOTE

Mackey Street P. O. BOX SS 6341

NASSAU

BAHAMAS

telephone: 1 242 393 2175 - fax: 1 242 393 2855

<http://www.bahamasnationalarchives.bs>

email : archives@batelnet.bs

BANGLADESH

DIRECTORATE OF ARCHIVES AND LIBRARIES

Director: Sharif Uddin AHMED

32 Justice S.M. Murshed Sarani, Agargaon Sher-e-Bangla Nagar

DHAKA 1207

BANGLADESH

telephone: 880 2 9129992 - fax: 880 2 9118704

<http://www.nanl.gov.bd>

email : nabdirector@gmail.com

BARBADOS

DEPARTMENT OF ARCHIVES

Black Rock, SAINT JAMES

BARBADOS

telephone: 1 246 425 5150 - fax: 1 246 425 5911

email : archives@sunbeach.net

BELARUS

COMMITTEE ON ARCHIVES AND RECORDS MANAGEMENT UNDER THE
COUNCIL OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF BELARUS

Chair: Vladimir ADAMOUSHKO

Kollektornaya ul. 10

220048 MINSK

BELARUS

telephone: 375 17 267 14 17- fax: 260 24 45

<http://www.archives.gov.by>

email : ed@archives.gov.by

BELGIUM

ARCHIVES GENERALES DU ROYAUME

Archiviste général: Karel VELLE

Rue de Ruysbroeck 2

1000 BRUXELLES

BELGIUM

telephone: 32 2 513 76 80 - fax: 32 2 513 76 81

<http://www.arch.be>

email : Algemeen.Rijksarchief@arch.be

BELIZE

BELIZE ARCHIVES AND RECORDS SERVICE

Director: Charles A. GIBSON

26/28 Unity Boulevard

BELMOPAN

BELIZE

telephone: 501822247/22097 - fax: 501 822 3140

<http://www.belizearchives.gov.bz>

BENIN

DIRECTION DES ARCHIVES NATIONALES

Directrice: Elise R. PARAISO

B. P. 629

PORTO NOVO

BENIN

telephone: 229 21 30 79 - fax: 229 22 25 85

<http://www.unesco.org/webworld/archives/benin/anb.htm>

BHUTAN

NATIONAL LIBRARY AND ARCHIVES OF BHUTAN

Department of Culture

Director: Dorjee TSHERING

Ministry of Home and Cultural Affairs Royal Government of Bhutan

THIMPHU

BHUTAN

telephone: 9975 02 328859 - fax: 975 02 328860

<http://www.library.gov.bt/>

email : Library.Bhutan@gmail.com

BOLIVIA

ARCHIVO Y BIBLIOTECA NACIONALES DE BOLIVIA

Dalence 4

793 SUCRE

BOLIVIA

telephone: 591 4 645 1481/2246 - fax: 591 4 646 1208

www.archivoybibliotecanacionales.org.bo

email: abnb@entelnet.bo

BOSNIA-HERZEGOVINA

Reisa Džemaludina Čauševića 6, Sarajevo

tel/fax: + 387 – 33 – 206-492

<http://www.arhivbih.gov.ba>

e-mail: info@arhivbih.gov.ba

BOTSWANA

BOTSWANA NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS SERVICES

P. O. Box 239

GABORONE

BOTSWANA

telephone: 267 3911820 - fax: 267 390 8545

[http://www.gov.bw/government/ministry_of_labour_and_home_affairs.html#national archives and records](http://www.gov.bw/government/ministry_of_labour_and_home_affairs.html#national_archives_and_records)

email : archives@gov.bw

BRAZIL

ARQUIVO NACIONAL

Diretor-Geral: Jaime Antunes DA SILVA

Praça da Republica 173 Centro

20211-350 RIO DE JANEIRO

RJ BRAZIL

telephone: 55 21 2252 2617/3806 6175/3806 6176 - fax: 55 21 2232 8430

<http://www.arquivonacional.gov.br>

BRUNEI (NEGARA DARUSSALAM)

BRUNEI MUSEUMS

MUSEUMS DEPARTMENT

Acting Director: Awang Bantong BIN ANTARAN

Main Office, National Archives Building Jalan Menteri Besar BB 3910

BB 3910 BRUNEI

BRUNEI (NEGARA DARUSSALAM)

telephone: 673 2 381 691/672 - fax: 673 2 384 371/381 686

<http://www.museums.gov.bn>

BULGARIA

GENERAL DEPARTMENT OF ARCHIVES

Chairperson: Boryana BUZHASHKA, PhD

5 Moskovska

1000 SOFIA

BULGARIA

telephone: 359 2 940 0105 - fax: 359 2 980 0101/1443

<http://www.archives.government.bg>

BURKINA FASO

CENTRE NATIONAL DES ARCHIVES

Directeur général: Assane SAWADOGO

03 B.P. 7030

OUAGADOUGOU 03

BURKINA FASO

telephone: 226 50 33 61 96/32 46 38 - fax: 226 50 31 49 26

<http://www.presidence.bf>

BURUNDI

ARCHIVES NATIONALES DU BURUNDI

MINISTERE JEUNESSE, SPORT ET CULTURE

Chef de Service: Nicodème NYANDWI

Boulevard du 1er novembre B. P. 1095

BUJUMBURA

BURUNDI

telephone: 257 22 5051 - fax: 257 22 6231/21 9295

CABO VERDE

INSTITUTO DO ARQUIVO HISTORICO NACIONAL

Président: José Maria ALMEIDA

Caixa Postal 321

C.V. PRAIA

CABO VERDE

telephone: 238 261 3962 - fax: 238 61 39 64

<http://www.ahn.cv>

CAMBODIA

NATIONAL ARCHIVES OF CAMBODIA

Director: Chhem NEANG

P.O. Box 1109

PHNOM-PENH

CAMBODIA

telephone: 855 15 914 582 - fax: 855 23 218 023

<http://www.camnet.com.kh/archives.cambodia/>

CAMEROON

ARCHIVES NATIONALES DU CAMEROUN

Direction du Patrimoine culturel, s/c Ministère de la Culture

Directeur: Amadou POKEKO

YAOUNDE

CAMEROON

telephone: 237 223 02 78 - fax: 237 223 20 10

CANADA

LIBRARY AND ARCHIVES Canada/BIBLIOTHEQUE ET ARCHIVES Canada

National Archives of Canada/Archives nationales du Canada

National Archivist/Archiviste national: Ian WILSON

395 Rue Wellington

OTTAWA K1A ON3

ONTARIO CANADA

telephone: 1 613 992 2473 - fax: 1 613 992 9010

<http://www.archives.ca>

CAYMAN ISLANDS

CAYMAN ISLANDS NATIONAL ARCHIVE

c/o Government Administration Building

Director: Roger L. CRAIG

GRAND CAYMAN 9000

CAYMAN ISLANDS

telephone: 1 345 949 9809 - fax: 1 345 949 9727

CHAD

DIRECTION DES ARCHIVES NATIONALES ET DU PATRIMOINE

Ministère de la Culture, de la Jeunesse et des Sports, Secrétariat général

Directrice: Narayam NDISSEDIBAYE

BP 5394

NDJAMENA

CHAD

telephone: 235 52 33 75/28 20 56 - fax: 235 52 55 38

STATES OF GUERNSEY ISLAND

Archives Service

Island Archivist: D.M. OGIER

St Barnabas Cornet Street

ST. PETER PORT GY1 1LF

GUERNSEY CHANNEL ISLANDS

telephone: 44 1481 724 512 - fax: 44 1481 715 814

<http://www.gov.gg>

CHILE

ARCHIVO NACIONAL DE CHILE

Directora General: Maria Eugenia BARRIENTOS HARBIN

Correo Central Miraflores N° 50 Clasificador 1400

SANTIAGO DE CHILE

CHILE

telephone: 56 2 360 5212 - fax: 56 2 360 5318

http://www.dibam.cl/archivo_nacional/

CHINA

STATE ARCHIVES ADMINISTRATION OF CHINA

Director-General: YANG Dongquan

21 Feng Sheng Hutong

BEIJING 100032

CHINA

telephone: 86 10 66176325 - fax: 86 10 66175532

<http://www.saac.gov.cn>

COLOMBIA

ARCHIVO GENERAL DE LA NACION

Director General: Lazaro Rafael MEJIA ARANGO

Cra. 6 N° 6-91

BOGOTA

COLOMBIA

telephone: 57 1 337 31 11 - fax: 57 1 337 2019

<http://www.archivogeneral.gov.co>

COMOROS

CENTRE NATIONAL DE DOCUMENTATION ET DE RECHERCHE
SCIENTIFIQUE

Directeur: Ainouddine SIDI

B. P. 169

MORONI

COMOROS

telephone: 972 9 238 4456 - fax: 972 9 238 7982

CONGO (D. R. OF)

ARCHIVES NATIONALES DE LA REPUBLIQUE DEMOCRATIQUE DU
CONGO (ANC)

Directeur général: Antoine LUMENGANESO Kiobe

42/A avenue de la Justice Commune de la Gombe B.P. 11.122

KINSHASA 1

CONGO (D. R. OF)

telephone: 243 815 172327/243 892 3624 - fax: 243 801 905 0662

COSTA RICA

ARCHIVO NACIONAL DE COSTA RICA

Directora General: Virginia CHACON ARIAS

Apdo. 41-2020 Zapote

SAN JOSE

COSTA RICA

telephone: 506 234 76 89 - fax: 506 234 73 12

<http://www.archivonacional.go.cr>

COTE D'IVOIRE

DIRECTION DES ARCHIVES NATIONALES ET DE LA DOCUMENTATION

Directeur: Venance BAHI GOURO

1 rue van Vollenhoven B.P. V 126

ABIDJAN

COTE D'IVOIRE

telephone: 225 20 21 74 20/75 78 - fax: 225 20 21 75 78

CROATIA

HRVATSKI DRZAVNI ARHIV

(Croatian State Archives)

Director: Stjepan COSIC

Marulicev trg 21

10000 ZAGREB

CROATIA

telephone: 385 1 4828 796/4801 906 - fax: 385 1 4829 000

<http://www.arhiv.hr>

CUBA

ARCHIVO NACIONAL DE CUBA

Directora: Martha M. FERRIOL MARCHENA

Calle Compostela N° 906 esq. San Isidro Habana Vieja

10100 LA HABANA

CUBA

telephone: 537 862 9436 - fax: 537 866 8089

<http://www.arnac.cu>

CYPRUS

STATE ARCHIVES OF CYPRUS

C/O MINISTRY OF JUSTICE & PUBLIC ORDER

State Archivist: Effy PARPARINO

1461 NICOSIA

CYPRUS

telephone: 357 22 302664 - fax: 357 22 667680

CZECH REPUBLIC

ARCHIVNI SPRAVA CESKE REPUBLIKY

Director: Vacslav BABICKA

Milady Horakove 133

166 21 PRAHA 6

CZECH REPUBLIC

telephone: 420 233 320 274/333 410 49 - fax: 420 224 321 621

<http://www.mvcr.cz>

DENMARK

RIGSARKIVET

Director: Johan Peter NOACK

Rigsdagsgaarden 9

1218 KOBENHAVN K

DENMARK

telephone: 45 33 92 33 10 - fax: 45 33 15 32 39

<http://www.sa.dk/ra>

DJIBOUTI

DIRECTION NATIONALE DES ARCHIVES

Directeur général: Djama Amareh MEIDAL

B.P. 387

DJIBOUTI

DJIBOUTI

telephone: 253 35 02 01 - fax: 253 35 85 38

DOMINICA COMMONWEALTH

NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE LIBRARY AND INFORMATION
SERVICES OF DOMINICA

Director: Renita CHARLES

Kennedy Avenue

ROSEAU

DOMINICA COMMONWEALTH

telephone: 767 448 2401 ext. 3341 - fax: 767 448 7928

DOMINICAN REPUBLIC

ARCHIVO GENERAL DE LA NACION

Archivo Historico

Director: Juan Ramon DE LA CALLE GOTOR

C/Modesto Diaz N° 2

SANTO DOMINGO

DOMINICAN REPUBLIC

telephone: 809 362 1111 - fax: 809 362 1110

EAST TIMOR

NATIONAL ARCHIVES OF TIMOR-LESTE

Director: Pedro FERNANDES

Rua Estrada de Caicoli

DILI

EAST TIMOR

EASTERN CAROLINE ISLANDS

DIVISION OF ARCHIVES AND HISTORIC PRESERVATION

Department of Health, Education and Social Affairs

Assistant Secretary, Division of Social Affairs: Rufino MAURICIO, Ph. D.

PO Box PS 70

PALIKIR

POHNPEI EASTERN CAROLINE ISLANDS

telephone: 691 320 2343 - fax: 691 320 5634

ECUADOR

ARCHIVO NACIONAL

Directora Ejecutiva: Grecia VASCO DE ESCUDERO

Av. 10 de Agosto N11-539 y Santa Prisca Apartado 17-12-878

QUITO

ECUADOR

telephone: 593 2 228 0431 - fax: 593 2 228 0431/2553 919

<http://www.ane.gov.ec>

EGYPT

NATIONAL LIBRARY AND ARCHIVES

Head: Mohamed SALAH ARAB

Corniche El-Nil Ramlat Boulaq P.O. Box N° 8 - Sabttiya

11638 CAIRO

EGYPT

telephone: 202 575 1078/0886 - fax: 202 575 1092

<http://www.darelkotob.org>

ERITREA

RESEARCH AND DOCUMENTATION CENTER (RDC)

Director: Azeb TOWOLDE

Arbagugu n° 2 P.O. Box 897

ASMARA

ERITREA

telephone: 291 1 122808 - fax: 291 1 122902

<http://denden.com/EritreanArchives/main.html>

ESTONIA

NATIONAL ARCHIVES OF ESTONIA

Director General: Priit PIRSKO

J. Liivi 4

50409 TARTU

ESTONIA

telephone: 372 7 387 505 - fax: 372 7 387 510/514

<http://www.ra.ee>

ETHIOPIA

NATIONAL ARCHIVES AND LIBRARY OF ETHIOPIA

Director General: Atakilty ASSEFA ASGEDOM

P. O. BOX 717

ADDIS ABABA

ETHIOPIA

telephone: 251 11 5516532 - fax: 251 11 5526411

<http://www.nale.gov.et>

FAROE ISLANDS

FAROESE NATIONAL ARCHIVES

National Archives: Samal T.F. JOHANSEN

W.U. Hammershaimbsgota 24

100 TORSHAVN-FOROYAR

FAROE ISLANDS

telephone: 298 3166 77 - fax: 298 3186 77

<http://www.lss.fo>

FIJI

NATIONAL ARCHIVES OF FIJI

Government Archivist: Setareki TALE

Government Buildings P. O. BOX 2125

SUVA

FIJI

telephone: 679 3304 144 - fax: 679 3307 006

FINLAND

NATIONAL ARCHIVES OF FINLAND

General Director: Jussi NUORTEVA

Rauhankatu 17 P. O. BOX 258

00171 HELSINKI

FINLAND

telephone: 358 9 228 52202 - fax: 358 9 176 302

<http://www.narc.fi>

FRANCE

DIRECTION DES ARCHIVES DE FRANCE

Directrice: Martine DE BOISDEFFRE

56 rue des Francs-Bourgeois

75141 PARIS Cedex 03

FRANCE

telephone: 33 1 40 27 6700 - fax: 33 1 40 27 6606

<http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr>

GABON

ARCHIVES NATIONALES

Directeur: Jérôme ANGOUNE-NZOGHE

B. P. 1188

LIBREVILLE

GABON

telephone: 241 73 62 35/73 02 39 - fax: 241 73 28 71

GAMBIA

NATIONAL RECORDS SERVICE (PMO)

Director: Penda E. BAH

c/o Personnel Management Office The Quadrangle

BANJUL

GAMBIA

telephone: 220 4223251 - fax: 220 4202086

<http://www.nrs.gm>

GEORGIA

STATE ARCHIVAL DEPARTMENT OF GEORGIA

Chairman: Teona IASHVILI

1 Vazha-Pshavela av.

380060 TBILISI

GEORGIA

telephone: 995 32 37 28 01 - fax: 995 32 94 25 32

<http://archive.gol.ge>

GERMANY

BUNDESARCHIV

President: Hartmut WEBER

Potsdamer Str. 1

56075 KOBLENZ

GERMANY

telephone: 49 261 505 200 - fax: 49 261 505 295

<http://www.bundesarchiv.de>

GHANA

PUBLIC RECORDS AND ARCHIVES ADMINISTRATION DEPARTMENT

Acting Director: Eugenia ADOMAKO-GYASI

P. O. Box 3056

ACCRA

GHANA

telephone: 233 21 22 12 34 - fax: 233 21 22 00 14

<http://www.internetghana.com/praad/index.htm>

GREECE

GENERAL STATE ARCHIVES

Deputy Director: Vassiliki PSIMOULI

Dafnis 61

15452 PSYCHICO

GREECE

telephone: 30 210 6782202 - fax: 30 210 6782215

<http://www.gak.gr>

GUINEA

DIRECTION NATIONALE DES ARCHIVES DE GUINEE

Directeur national: Almamy Stell CONTE

BOITE POSTALE 1005

CONAKRY

GUINEA

telephone: 224 41 42 97 - fax: 224 41 11 19

GUYANA

NATIONAL ARCHIVES OF GUYANA

Ag. Archivist: June DUBISSETTE

28 Main Street Cummingsburg

GEORGETOWN

GUYANA

telephone: 592 2 77687

HAITI

ARCHIVES NATIONALES D'HAITI

Directeur général: Jean Wilfrid BERTRAND

22 Angle Rues Borgella & Geffrard BOITE POSTALE 1299

PORT-AU-PRINCE

HAITI

telephone: 509 558 0329/222 8566/221 2120 - fax: 509 222 6280/221 2125

<http://www.anhhaiti.org/>

HUNGARY

ARCHIVAL DEPARTMENT

MINISTRY OF CULTURAL HERITAGE

Head of Department: Jozsef MOLNAR

Uri utca 54-56

1012 BUDAPEST

HUNGARY

telephone: 36 1 356 0372 - fax: 36 1 356 0939

ICELAND

NATIONAL ARCHIVES OF ICELAND

Director General: Olafur ASGEIRSSON

Laugavegur 162 P. O. BOX R5-5390

105 REYKJAVIK

ICELAND

telephone: 354 56 23393 - fax: 354 55 25720

<http://www.archives.is>

INDIA

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Director General: Shitla PRASAD

Janpath

NEW DELHI 110001

INDIA

telephone: 91 11 233 83436 - fax: 91 11 233 84127

<http://www.nationalarchives.nic.in>

INDONESIA

ARSIP NASIONAL INDONESIA

Director General: Djoko UTOMO

Jalan Ampera Raya Cilandak Timur

JAKARTA-SELATAN 12560

INDONESIA

telephone: 62 21 781 2715 - fax: 62 21 780 5812

<http://www.anri.go.id>

IRAN

IRAN NATIONAL LIBRARY AND ARCHIVES

Director: Ali Akbar ASHARI

National Library Blv. Haqani Expressway P.O. Box 15875/3693

1537614111 TEHRAN

IRAN

telephone: 98 21 886 44078 - fax: 98 21 886 44072

<http://www.nlai.ir>

IRAQ

IRAQ NATIONAL LIBRARY AND ARCHIVE

Director General: Saad B. ESKANDER

Bab-Al-Musham

BAGHDAD

IRAQ

telephone: 964 414 1983

IRELAND

NATIONAL ARCHIVES OF IRELAND

Director: David Victor CRAIG

Bishop Street

DUBLIN 8

IRELAND

telephone: 353 1 4072 300 - fax: 353 1 4072 333

<http://www.nationalarchives.ie>

ISRAEL

ISRAEL STATE ARCHIVES

State Archivist: Yehoshua FREUNDLICH

Prime Minister's Office Qiryat Ben-Gurion , Bldg. 3

91950 JERUSALEM

ISRAEL

telephone: 972 2 5680 603 - fax: 972 2 6799532

ARCHIVIO CENTRALE DELLO STATO

Sovrintendente: Aldo G. Ricci

P.le degli Archivi 40

00144 ROMA

ITALY

telephone: 39 06 5454 8568 - fax: 39 06 541 3620

JAMAICA

JAMAICA ARCHIVES AND RECORDS DEPARTMENT

Government Records Centre

Government Archivist: John AARONS

59-63 Church Street

KINGSTON

JAMAICA

telephone: 1 876 922 8830 - fax: 1 876 984 8254/922 3707

<http://www.jard.gov.jm>

JAPAN

NATIONAL ARCHIVES OF JAPAN

President: Mitsuoki KIKUCHI

3-2 Kitanmaru Park Chiyoda-ku

TOKYO 102-0091

JAPAN

telephone: 81 3 3214 0641 - fax: 81 3 3212 8806

<http://www.archives.go.jp>

KAZAKHSTAN

COMMITTEE ON MANAGEMENT OF ARCHIVES AND DOCUMENTATION

Ministry of Culture of the Republic of Kazakhstan

Chairman: Rysty SARIYEVA

39, ave. Abaia

ALMATY 480091

KAZAKHSTAN

telephone: 3272 626044 - fax: 3272 629182/696358

KENYA

KENYA NATIONAL ARCHIVES AND DOCUMENTATION SERVICE

Director: Lawrence Ichagichu MWANGI

Moi Avenue P. O. BOX 49210

00100 NAIROBI

KENYA

telephone: 254 20 228959 - fax: 254 20 228020

<http://www.kenyarchives.go.ke>

KIRIBATI

NATIONAL ARCHIVES AND LIBRARY OF KIRIBATI

National Librarian and Archivist: Kunei ETEKIERA

PO Box 6

BAIRIKI

TARAWA KIRIBATI

telephone: 686 21337/21338 - fax: 686 21337

KOREA (P. D. R. OF)

STATE BUREAU OF ARCHIVES DPR OF KOREA

Director: Hak Pong O

Jyngsungdong Central District

PYONGYANG

KOREA (P. D. R. OF)

telephone: 850 2 18111/8048 - fax: 850 2 3814410

KUWAIT

HISTORICAL DOCUMENTS AND EMIRI COURT LIBRARY

Deputy Secretary General: Baha Abdul Qadir AL-IBRAHIM

Seif Palace P.O. Box 799

13008 SAFAT

KUWAIT

telephone: 965 2456 921 - fax: 965 2411 099

KYRGYZSTAN

STATE ARCHIVES SERVICE OF THE KYRGYZ REPUBLIC

Director: Askar BEDELBAYEV

Ul. Toktogul 105

720 040 BISHKEK

KYRGYZSTAN

telephone: 996 312 663 368/624 889 - fax: 996 312 663 368

LATVIA

LATVIJAS VALSTS ARHIVU GENERALDIREKCIJA

(Gal Directorate State Archives Latvia)

Director General: Valdis STALS

Skunu iela 11 a/k 1454

RIGA 1050

LATVIA

telephone: 371 7 7212 539 - fax: 371 7 7213 994

<http://www.arhivi.gov.lv>

LEBANON

CENTRE DES ARCHIVES NATIONALES

Directeur général: Fouad OBEID

Rue Hamra B. P. 6378/113

BEYROUTH

LEBANON

telephone: 961 134 7879 - fax: 961 175 4444

LESOTHO

NATIONAL ARCHIVES OF LESOTHO

Ministry of Tourism, Environment and Culture

National Archivist: Ntina QHOBOSHEANE

P.O. Box 52

MASERU 100

LESOTHO

telephone: 266 223 12047 - fax: 266 223 10194

LIECHTENSTEIN

LIECHTENSTEINISCHES LANDESARCHIV

STAATSARCHIV

Director: Paul VOGT

Städtle 51

9496 VADUZ

LIECHTENSTEIN

telephone: 423 236 63 40 - fax: 423 236 63 59

<http://www.la.llv.li>

LITHUANIA

LITHUANIAN ARCHIVES DEPARTMENT

Director General: Vidas GRIGORAITIS

Mindaugo 8

03106 VILNIUS

LITHUANIA

telephone: 370 5 2 652 254 - fax: 370 5 265 23 14

<http://www.archyvai.lt>

LUXEMBOURG

ARCHIVES NATIONALES

Directrice: Josée KIRPS

Plateau du Saint Esprit B. P. 6

2010 LUXEMBOURG

LUXEMBOURG

telephone: 352 478 6660 - fax: 352 474 692

<http://www.an.etat.lu>

MADAGASCAR

DIRECTION DES ARCHIVES NATIONALES DE MADAGASCAR

Directeur: Sahondra ANDRIAMIHAMINA

23 rue Karija Tsaralalana B.P. 3384

101 ANTANANARIVO
MADAGASCAR
telephone: 261 20 22 235 34/33 110 8062

MALAWI
NATIONAL ARCHIVES OF MALAWI
Director: Paul LIHOMA
Mukichi Road P. O. BOX 62
ZOMBA
MALAWI
telephone: 265 1 525 240 - fax: 265 1 525 362

MALAYSIA
NATIONAL ARCHIVES OF MALAYSIA
Director General: Mr Mohamed Zawawi ABDULLAH
Jalan Duta
50568 KUALA LUMPUR
MALAYSIA
telephone: 60 3 6201 0688 - fax: 60 3 6201 5679
<http://www.arkib.gov.my/>

MALI
ARCHIVES NATIONALES DU MALI
Directeur: Aly ONGOÏBA
Koulouba BP 159
BAMAKO
MALI
telephone: 223 222 58 44/223 03 93 - fax: 223 229 9403/222 58 44

MALTA

NATIONAL ARCHIVES OF MALTA

National Archivist: Charles FARRUGIA

Hospital Street Santo Spirito

RABAT RBT 12

MALTA

telephone: 356 21 459 863 - fax: 356 21 450 078

<http://www.archives.gov.mt>

MAN (ISLE OF)

PUBLIC RECORD OFFICE

Unit 40

Public Records Officer: Miriam Jane CRITCHLOW

Spring Valley Industrial Estate, Braddan

DOUGLAS IM2 2QR

MAN (ISLE OF)

telephone: 44 1624 693568 - fax: 44 1624 613384

<http://www.gov.im>

MARIANA ISLANDS

NORTHERN MARIANAS COLLEGE

CNMI Archives

President: Joaquin SABLAN

As Terlaje Campus P.O. Box 501250

SAIPAN 96950

MP MARIANA ISLANDS

telephone: 670 234 7394 - fax: 670 234 0759

<http://www.nmcnet.edu/>

MAURITIUS

NATIONAL ARCHIVES

Director: Gheeandut SUNECHUR
Development Bank of Mauritius Complex
PETITE RIVIERE
MAURITIUS
telephone: 230 233 4469/7341 - fax: 230 233 4299

MEXICO

ARCHIVO GENERAL DE LA NACION
Director General: Jorge RUIZ DUENAS
Eduardo Molina y Albaniles Col. Penitenciaria Ampliacion
15350 MEXICO
D.F. MEXICO
telephone: 5257957311/7770 - fax: 52 5 7895296
<http://www.agn.gob.mx>

MOLDOVA

SERVICE DES ARCHIVES DE L'ETAT DE LA REPUBLIQUE DE MOLDAVIE
Directeur: Vasiliy ISAK
Strada Gheorghe Asachi 67-B
2028 CHISINAU
MOLDOVA
telephone: 373 2 72 97 93 - fax: 373 2 73 58 36

MONTENEGRO

STATE ARCHIVES OF MONTENEGRO
Director General: Stevan RADUNOVIC
Novice Cerovica 2
81250 CETINJE
MONTENEGRO
telephone: 381 86 230 225 - fax: 381 86 230 225/226

<http://www.heritage.cg.yu>

MOROCCO

BIBLIOTHEQUE GENERALE ET ARCHIVES

5, avenue Ibn Batouta B.P. 1003

RABAT

MOROCCO

telephone: 212 376 70461/377 76062 - fax: 212 377 76062

MOZAMBIQUE

ARQUIVO HISTORICO DE MOCAMBIQUE

Director: Joel DAS NEVES TEMBE

Avenida Filipe Samuel Magaia, 715 R/C

2033 MAPUTO

MOZAMBIQUE

telephone: 258 1 431 296 - fax: 258 1 323 428

<http://www.ahm.uem.mz>

MYANMAR (BURMA)

NATIONAL ARCHIVES DEPARTMENT

Director: Aung Myo

114 Pyidaungsu Yeiktha Road

RANGOON

DAGON TOWNSHIP MYANMAR (BURMA)

telephone: 951 272708 - fax: 951 254011

NAMIBIA

NATIONAL ARCHIVES OF NAMIBIA

Ministry of Basic Education and Culture

Director: Ellen Ndeshi NAMHILA

Private Bag 13250

WINDHOEK

NAMIBIA

telephone: 264 61 293 5215 - fax: 264 61 293 5217

<http://www.grnnet.gov.na/>

NEPAL

NATIONAL ARCHIVES

RASTRIYA ABHILEKHALAYA

Chief: Sarala MANANDHAR

Ramshah Path 5/16 Jhochhe Layakusal

KATHMANDU

NEPAL

telephone: 977 1 251 315 - fax: 977 1 262865

NETHERLANDS

NATIONAL ARCHIVES OF THE NETHERLANDS

National Archivist: Maarten VAN BOVEN

Prins Willem Alexanderhof 20 Postbus 90520

2509 LM'S- GRAVENHAGE

NETHERLANDS

telephone: 31 70 331 5517 - fax: 31 70 331 5555

<http://www.nationaalarchief.nl>

NEW ZEALAND

ARCHIVES NEW ZEALAND

Librarian

Chief Executive and Chief Archivist: Dianne MACASKILL

10 Mulgrave Street P O BOX 12050

WELLINGTON 6038

NEW ZEALAND

telephone: 64 4 4956 214 - fax: 64 4 4961 388

<http://www.archives.govt.nz>

**INSTITUTO DE HISTORIA DE NICARAGUA Y CENTROAMERICA
(I.H.N.C.A.)**

Directora General IHNCA: Margarita VANNINI

Campus Universidad Centroamericana UCA Apartado Postal C-186

MANAGUA

NICARAGUA

telephone: 5052787317/348 - fax: 505 2787324

<http://www.ihnca.edu.ni>

NIGER

DIRECTON DES ARCHIVES NATIONALES DU NIGER

Directeur: Idrissa YANSAMBOU

B P 550

NIAMEY

NIGER

telephone: 227 72 26 82 - fax: 227 72 36 54

NIGERIA

NATIONAL ARCHIVES DEPARTMENT

Federal Ministry of Information & National Orientation

Director: John Babalola DARAMOLA

Garki Radio House

ABUJA

NIGERIA

telephone: 234 9 2344 105

<http://www.nigerianarchives.gov.ng>

NIUE (ISLAND)

NIUE NATIONAL ARCHIVES

C/O Community Affairs Department

Assistant Archivist: Diamond TAUEVIHI

P.O. Box 77

ALOFI

NIUE (ISLAND)

telephone: 683 4634 - fax: 683 4391

NORWAY

RIKSARKIVET

General Director: Ivar FONNES

Ullevål Stadion Postboks 4013

0806 OSLO

NORWAY

telephone: 47 22 022600 - fax: 47 22 237489

<http://www.arkivverket.no>

Moosa, AL-MUFARAJI

Director

SULTAN QABOOS UNIVERSITY

Main Library

P.O.Box 37

123 AL-KHOUDH

OMAN (SULTANATE OF)

telephone: 968 51 5503 - fax: 968 51 3413

<http://www.squ.edu.om>

PAKISTAN

NATIONAL ARCHIVES OF PAKISTAN

Block "N", Administrative Block Area

Director-General: Abbas KHAN

Pakistan Secretariat

44000 ISLAMABAD

PAKISTAN

telephone: 92 51 9202044 - fax: 92 51 9206349

PALAU

DIVISION OF PALAU NATIONAL ARCHIVES

Bureau of Community Services

Chief: Naomi NGIRAKAMERANG

P.O. Box 1886

KOROR 96940

PALAU

telephone: 680 488 4720 ou 2452 - fax: 680 488 3354

PALESTINIAN NATIONAL AUTHORITY

NATIONAL AUTHORITY

PALESTINE NATIONAL ARCHIVES CENTER

President: Mohammad BHEISS-ARMIN

Al-Oma St. P.O. Box 66353

EL QODS

PALESTINIAN NATIONAL AUTHORITY

fax: 972 2 234 5431

PANAMA

ARCHIVO NACIONAL

Director: Florencio R. MUNOZ B.

Avenida Peru, entre Calle 31 y 32 Zona 5

6618 PANAMA

PANAMA

telephone: 507 225 0944 - fax: 507 225 1937

<http://www.registro-publico.gob.pa>

PAPUA NEW GUINEA

NATIONAL ARCHIVES

National Archivist: Jacob HEVELAWA

P.O. Box 1089

BOROKO

PAPUA NEW GUINEA

telephone: 675 325 0687/4332 - fax: 675 325 4251

POLAND

NACZELNA DYREKCJA ARCHIWOW PANSTWOWYCH

Director-General: Slawomir RADON

Ul. Długa 6 skr. Pocz. 1005

00950 WARSAW

POLAND

telephone: 48 22 831 9584 - fax: 48 22 831 9222

<http://www.archiwa.gov.pl>

PORTUGAL

INSTITUTO DOS ARQUIVOS NACIONAIS/TORRE DO TOMBO

Directeur: Silvestre LACERDA

Alameda da Universidade

1649-010 LISBOA

PORTUGAL

telephone: 351 21 78115 01/2 - fax: 351 21 793 72 30

<http://www.iantt.pt>

PUERTO RICO

ARCHIVO NACIONAL DE PUERTO RICO

Instituto de Cultura Puertorriquena

Director: Karin CARDONA

Apartado 9024184

SAN JUAN 00902-4184

PUERTO RICO

telephone: 1 787 724 0700 - fax: 1 787 724 8393

ROMANIA

ARCHIVES NATIONALES

Directeur Général: Corneliu Mihail LUNGU

B-dul Elisabeta n° 49 Sector 5

70602 BUCAREST

ROMANIA

telephone: 40 21 3037080/11222 - fax: 40 21 312 5841

<http://www.mai.gov.ro>

RUSSIA (FEDERATION OF)

RUSSIAN FEDERAL ARCHIVAL AGENCY

Director: Vladimir KOZLOV

Ilyinka 12

103132 MOSCOW

RUSSIA (FEDERATION OF)

telephone: 7 495 606 3531 - fax: 7 495 606 5587

<http://www.rusarchives.ru>

RWANDA

ARCHIVES NATIONALES

Directeur: Elias KIZARI

B.P. 1044

KIGALI

RWANDA

telephone: 250 5835 25 - fax: 250 5835 18

SAINT LUCIA

SAINT LUCIA NATIONAL ARCHIVES

National Archivist: Margot THOMAS

Clarke Avenue Vigie P.O. Box 3060

CASTRIES

SAINT LUCIA

telephone: 1758 452 1654 - fax: 1758 453 1405

<http://www.stluciaarchives.org>

SAN MARINO

ARCHIVIO PUBBLICO DELLO STATO

Direttore: Cristoforo BUSCARINI

Contrada Omerelli 23

47031 SAN MARINO

SAN MARINO

telephone: 39 549 992971 - fax: 35 549 882481

SAO TOME E PRINCIPE

ARCHIVE HISTORIQUE DE SAO TOME E PRINCIPE

Directora Geral: Maria NAZARE DIAZ DE CEITA

Av. Marginal 12 de Julho Boîte Postale 87

SAO TOME

SAO TOME E PRINCIPE

telephone: 239 12 22306/21630 - fax: 239 12 24201

SAUDI ARABIA

NATIONAL CENTER FOR DOCUMENTS AND ARCHIVES

Director General: Abdullah AL KHOUDIR

Ministerial Court P.O. BOX 150 486

RIYADH

11465 SAUDI ARABIA

telephone: 966 148 82348 - fax: 966 144 13905

SENEGAL

ARCHIVES DU SENEGAL

Directeur: Papa Momar DIOP

Immeuble administratif Avenue Léopold Sédar Senghor

DAKAR

SENEGAL

telephone: 221 8 23 50 72 - fax: 221 8 22 51 26

<http://www.archivesdusenegal.sn>

SERBIA

ARCHIVES OF SERBIA

Director: Vjera MITROVIC

Karnegijeva br. 2

11000 BEOGRAD

SERBIA

telephone: 381 11 3370 072 - fax: 381 11 3370 246

<http://www.archives.org.yu>

SEYCHELLES

NATIONAL ARCHIVES OF SEYCHELLES

Archivist: Peter LALANDE

P. O. BOX 720

VICTORIA

SEYCHELLES

telephone: 248 321 333 - fax: 248 322 113

SINGAPORE

NATIONAL ARCHIVES OF SINGAPORE

Director: PITT Kuan Wah

1 Canning Rise

SINGAPORE 179868

SINGAPORE

telephone: 65 6 332 7930 - fax: 65 6 339 3583

<http://www.nhb.gov.sg/NAS/>

SLOVAKIA

MINISTERSTVO VNUTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ODBOR ARCHIVOV A REGISTRATUR

Directeur: Peter KARTOUS

Krizkova 7

811 04 BRATISLAVA 1

SLOVAKIA

telephone: 421 2 52497629 - fax: 421 2 52494530

<http://www.civil.gov.sk>

SOUTH AFRICA

NATIONAL ARCHIVES OF SOUTH AFRICA

National Archivist: Graham A. DOMINY

PRIVATE BAG X236

PRETORIA 0001

SOUTH AFRICA

telephone: 27 12 3235300 - fax: 27 12 3235287

<http://www.national.archives.gov.za>

SPAIN

ARCHIVO ADMINISTRATIVO DEL GOBIERNO DE NAVARRA

Jefa: Ana Paula HUARTE ESPARZA

Ctra. Zaragoza Km. 3 (Antigua Superser)

31191 CORDOVILLA

NAVARRRE SPAIN

fax: 34 948 290590

SRI LANKA

DEPARTMENT OF NATIONAL ARCHIVES

Director: Saroja WETTASINGHE

7 Reid Avenue P. O. BOX 1414

COLOMBO 07

SRI LANKA

telephone: 94 11 269 44 19 - fax: 94 11 269 44 19

http://www.mca.gov.lk/D_archives/dept_archives.htm

ST VINCENT & GRENADINES

NATIONAL ARCHIVES

Archivist: Trisha-Ann JOB

Cotton Ginnery Compound Frenches

KINGSTOWN

ST VINCENT & GRENADINES

telephone: 1 784 456 1111 ext. 485 - fax: 1 784 485 6454

SUDAN

NATIONAL ARCHIVES

Secretary-General: Ali SALIH KERAR

P. O. BOX 1914

KHARTOUM

SUDAN

telephone: 249 11 784 135/255 - fax: 249 11 778 603

SURINAME

NATIONAL ARCHIVES OF SURINAME

Doekhieweg-Oost 18a

ZORG EN HOOP/PARAMARIBO

SURINAME

telephone: 597 464 943/498 222 - fax: 597 498 222

<http://landsarchief.sr; nationaalarchief.sr>

SWAZILAND

SWAZILAND NATIONAL ARCHIVES

Director: Kholekile MTHETHWA

P. O. BOX 946

MBABANE

SWAZILAND

telephone: 9268 416 1196 - fax: 9268 416 1241

<http://www.gov.sz>

SWEDEN

RIKSARKIVET

Director-General: Tomas LIDMAN

BOX 12541

102 29 STOCKHOLM

SWEDEN

telephone: 46 8 737 6350 - fax: 46 8 737 64 74

<http://www.ra.se>

SWITZERLAND

ARCHIVES FEDERALES SUISSES

Directeur: Andreas KELLERHALS

Archivstrasse 24

3003 BERNE

SWITZERLAND

telephone: 41 31 3228342 - fax: 41 31 3227823

<http://www.bar.admin.ch>

SYRIA

HISTORICAL DOCUMENT CENTER

Director: Muhammad GHASSAN OBEID

Sarajah

DAMAS

SYRIA

telephone: 963 112 313283/4 - fax: 963 112 313279

TAJIKISTAN

DIRECTION GENERALE DES ARCHIVES PRES LE CONSEIL DES
MINISTRES REP. TADJIKISTAN

(Glavarkhiv)

DOUCHANBE

TADJIKISTAN

TANZANIA

DEPARTMENT OF ANTIQUITIES, ARCHIVES AND MUSEUM, ZANZIBAR
NATIONAL ARCHIVES

Director: Hamad Hassan OMAR

P. O. BOX 116

ZANZIBAR

TANZANIA

telephone: 255 24 2230342 - fax: 255 24 2235241

<http://www.zanzibarheritage.go.tz>

THAILAND

NATIONAL ARCHIVES OF THAILAND

Director General: Somsuda LEYAVANIJA

Samsen Road Dusit

BANGKOK 10300

THAILAND

telephone: 662 281 6947 - fax: 662 281 5341/628 5172

<http://www.culture.go.th/archives>

TOGO

BIBLIOTHEQUE ET ARCHIVES NATIONALES DU TOGO

Directeur: Maboulah Wenmi-Agore COULIBALEY

41 avenue Sarakauva B.P. 1002

LOME

TOGO

telephone: 228 221 63 67 - fax: 228 222 07 83/221 57 06

TONGA

TONGA TRADITIONS COMMITTEE

His Majesty the King's Department

Secretary: Albert Tu'ivanuavou VAEA

P.O.Box 6

NUKU' ALOFA

TONGA

telephone: 676 25 062 - fax: 676 24 02

TRINIDAD AND TOBAGO

NATIONAL ARCHIVES TRINIDAD AND TOBAGO

Government Archivist: Helena LEONCE

105 St Vincent Street P. O. BOX 763

PORT-OF-SPAIN

TRINIDAD AND TOBAGO

telephone: 1 868 625 268/623 2874 - fax: 1 868 625 2689

TUNISIA

ARCHIVES NATIONALES TUNISIENNES

Directeur Général: Hedi JALLAB

122 boulevard 9 avril 1938

1030 TUNIS

TUNISIA

telephone: 216 71 575 834 - fax: 216 71 569 175

<http://www.archives.nat.tn>

TURKEY

T.C. BASBAKANLIK DEVLET ARSIVLERI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Director General: Yusuf SARINAY

Ivedik Caddesi N° 59

06170 ANKARA

TURKEY

telephone: 90 312 344 5909 - fax: 90 312 315 1000

<http://www.devletarsivleri.gov.tr>; www.archimac.org/Organizations/DAGM.spml

CYPRUS TURKISH NATIONAL ARCHIVE AND RESEARCH CENTRE

Director: Gökhan SENGÖR

c/o Mersin 10 P.O.Box 175

KYRENIA

TURKEY

telephone: 81 52156 - fax: 81 55293

TURKMENISTAN

ARCHIVES ADMINISTRATION WITHIN THE CABINET OF MINISTERS OF
TURKMENISTAN

Director: Maya MOLLAEVA

Makhtumkuly Avenue 88

744000 ASHGABAT

TURKMENISTAN

telephone: 993 1 2253609 - fax: 993 1 2253609

TUVALU

NATONAL LIBRARY AND ARCHIVES, TUVALU

Ministry of Education and Culture

National Librarian and Archivist: Mila S. TULIMANU

PO Box 67
FUNAFUTI
TUVALU
telephone: 688 20711 - fax: 688 20405/20113

UKRAINE

STATE COMMITTEE ON ARCHIVES OF UKRAINE

Director General: Olha GINZBURG

vul. Solomenskaya 24

03110 KIEV

UKRAINE

telephone: 380 44 275 2777 - fax: 380 44 275 3655

<http://www.archives.gov.ua>

UNITED ARAB EMIRATES

CENTRE FOR DOCUMENTATION AND RESEARCH

Presidential Court

Director-General: Abdulla A. Kareem EL REYES

P.O. Box 5884

ABU DHABI

UNITED ARAB EMIRATES

telephone: 971 2 4444 294 - fax: 971 2 444 5811

<http://www.cdr.gov.ae>

UNITED KINGDOM

NATIONAL ARCHIVES

Chief Executive: Natalie CEENEY

RICHMOND TW9 4DU

SURREY UNITED KINGDOM

telephone: 44 208 392 5220 - fax: 44 208 878 8905 / 44 208392 5280

<http://www.nationalarchives.gov.uk>

URUGUAY

ARCHIVO GENERAL DE LA NACION

Directora: Alicia CASAS DE BARRAN

Convencion 1474

11.100 MONTEVIDEO

URUGUAY

telephone: 59 82 900 7232 - fax: 59 82 908 1330

<http://www.mec.gub.uy/agn>

VANUATU

DEPARTMENT OF CULTURE, RELIGION, WOMEN'S AFFAIRS AND
NATIONAL ARCHIVES

Chief Archivist: Tom SAKIAS

PMB 0091

PORT-VILA

VANUATU

telephone: 678 22498 - fax: 678 26353

VATICAN

ARCHIVES SECRETES VATICANES

Préfet des Archives secrètes: Sergio PAGANO

00120 CITE DU VATICAN

VATICAN

fax: 39 06 698 85574

http://www.vatican.va/library_archives/vat_secret_archives

ARCHIVO GENERAL DEL ESTADO MERIDA

Urbanizacion Santa Maria Sur

Directora: Milagros CONTRERAS DAVILA

Calle Yagrumo 18 Quinta Flavia

5101 MERIDA

MERIDA VENEZUELA

telephone: 58 74 634227 - fax: 58 74 630672

VIETNAM (S. R. OF)

STATE RECORDS AND ARCHIVES DEPARTMENT OF VIETNAM

Acting Director General: Tran HOANG

12 Dao Tan Badinh

HANOI

VIETNAM (S. R. OF)

telephone: 84 4 832 7011 - fax: 84 4 832 8553/6871

<http://www.luuuuvn.gov.vn/>

WESTERN SAMOA

NATIONAL ARCHIVES OF WESTERN SAMOA

MINISTRY OF EDUCATION, SPORTS AND CULTURE

Principal Museum, Archives Officer: Ulrike HERTEL

PO Box 1869

APIA

WESTERN SAMOA

telephone: 685 21911 ext. 769 - fax: 685 685 21917

YEMEN

NATIONAL CENTER FOR ARCHIVES

Head: Ali Ahmed Abu EL-RIJAL

Al Zubairi Street P. O. Box 846

SANAA

YEMEN

telephone: 967 127 6818/227 6010 - fax: 967 128 8161/227 4115/227 4147

ZAMBIA

NATIONAL ARCHIVES OF ZAMBIA

Acting Director: Chileshe LUSALE-MUSUKUMA

P. O. BOX 500 10

LUSAKA

ZAMBIA

telephone: 260 1 250 446 - fax: 260 1 254 336

ZIMBABWE

NATIONAL ARCHIVES

Director: Ivan Munhamo MURAMBIWA

Causeway Private Bag 7729

HARARE

ZIMBABWE

telephone: 263 4 792741/3/795 695 - fax: 263 4 792398

DÜNYADAKİ ARŞİVCİLİK ÖRGÜTLERİ

AFRİKA

SENEGAL

*Association des Amis des Archives du Sénégal (AMIAS)*⁴⁰⁷

Adres: S/C Direction des Archives du Sénégal, Immeuble Administratif, avenue

L.S. SENGHOR DAKAR – SENEGAL, Tel : (221)823-50-72 822-40-48; Fax (221)822-51-26

GÜNEY AFRİKA

*Güney Afrikalı Arşivciler Topluluğu(South African Society of Archivists, SASA)*⁴⁰⁸

SASA 1960 yılında kurulmuş olan topluluk ve arşivcilik mesleği, belgelerin yönetimi ve saklanması ve el yazmaları ile ilgilenen herkese açıktır

Adres: Western Cape Provincial Archives, Private Bag X9025 CAPE TOWN 8000, Tel: (021) 462 4050; Fax: (021) 465 2960

AVUSTURALYA

Avustralyalı Kütüphane ve Bilgi Topluluğu (Australian Library and Information Association, ALIA)^{409 410}

Adres: PO Box 6335 Kingston 2604 AUSTRALIA; Street address ALIA House, 9-11 Napier Close, Deakin 2600 AUSTRALIA; Tel: +61 2 6215 8222 ; Fax: +61 2 6282 2249

*Avustralyalı Arşivciler Topluluğu (Australian Society of Archivists, ASA)*⁴¹¹

Adres: PO Box 77, Dickson ACT 2602, Australia; Tel: 1800 622 251

*Avustralyalı Arşivciler Topluluğu - Niteleyici Standartlar Komitesi(Australian Society Of Archivists Committee On Descriptive Standards*⁴¹² -

⁴⁰⁷ <http://www.archivesdusenegal.sn/association.html>

⁴⁰⁸ <http://www.archives.org.za>

⁴⁰⁹ <http://www.alia.org.au/>

⁴¹⁰

⁴¹¹ <http://www.archivists.org.au/>

⁴¹² <http://www.archivists.org.au/cds/>

***Avustralyalı Arşivciler Topluluğu - Dini Koleksiyonlar Özel İlgi Grubu
(Australian Society Of Archivists - Religious Collections Special Interest Group)***

***Avustralyalı Arşivciler Topluluğu - Üniversite Arşivler Özel İlgi Grubu
(Australian Society Of Archivists - University Archives Special Interest Group)***

***Federal Eyalet Konseyi Ve Bölge Arşivleri (Council Of Federal State And
Territory Archives, CAARA, COFSTA)⁴¹³***

Bilgi Yönetimi Enstitüsü (Institute of Information Management, IIM)⁴¹⁴

Adres: Suite 9, 22 Fitzroy St Kilda, Vic 3182,Australia; Tel: (61 3) 9536 3116; Fax: (61 3) 9525 3656

***Avustralya Belge Yönetimi Derneği (Records Management Association Of
Australia)⁴¹⁵***

Adres: GPO Box 1059,Brisbane,QLD 4001,Australia; Tel: 61 7 3210 2171; Fax: 61 7 3210 131

ASYA

JAPONYA

Japonyadaki Arşivciler (Archivists in Japan)⁴¹⁶

ÇİN

Hong Kong Özel Yönetim Bölgesi Hong Kong Special Administration Region

Hong Kong Arşivler Topluluğu (Hong Kong Archives Society)⁴¹⁷

Adres: Post Office Box 8374, General Post Office, Hong Kong;

Çin Arşivler Topluluğu (Chinese Archives Society)

Adres: 21 Feng Sheng Hutong , BEIJING 100032, CHINA ; Tel: 86 10 661 75130; Fax: 86 10 661 83636

YENİ ZELANDA

⁴¹³ <http://www.cofsta.org.au/>

⁴¹⁴ <http://www.iim.org.au/national/html/>

⁴¹⁵ <http://www.rmaa.com.au>

⁴¹⁶ <http://www.archivists.com>

⁴¹⁷ <http://www.archives.org.hk>

Yeni Zelanda Arşivler ve Belgeler Topluluğu (Archives & Records Association of New Zealand, ARANZ)⁴¹⁸

Adres: PO Box 11–553, Manners Street, Wellington

Yeni Zelanda Arşivciler Topluluğu (New Zealand Society of Archivists, NZSA)⁴¹⁹

HİNDİSTAN

Arşiv Kaynakları Topluluğu (Archives Resource Community,ARC)⁴²⁰

Hintli Tarihi Belgeler Komisyonu (Indian Historical Records Commission)⁴²¹

Ulusal Arşivciler Komitesi (National Committee of Archivists)

Adres: Regional Office, Bhopal , E-mail: , Tel: 0755-2660173; Fax: 0755-2660117

KORE CUMHURİYETİ

Kore Arşivleri ve Kayıtları Araştırma Enstitüsü (The Research Institute for Korean Archives and Records)⁴²²

AVRUPA

AVUSTURYA

Avusturya Görsel ve İşitsel Arşivler Organizasyonu (Organisation of Audiovisual Archives of Austria,AGAVA)⁴²³

Adres:Theodor-Körner-Straße 38, A-8010 Graz; Tel.: (+43-316) 67 23 61-43

ARGE der Diözesanarchivare und Diözesanarchivarinnen Österreichs⁴²⁴

Adres: Diözesanarchiv St. Pölten, Domplatz 1, 3100 St. Pölten

BELÇİKA

⁴¹⁸ <http://www.aranz.org.nz/>

⁴¹⁹ <http://www.archivists.org.nz/>

⁴²⁰ <http://www.archive-india.org>

⁴²¹ <http://nationalarchives.nic.in/ihr.html>

⁴²² <http://rikar.org>

⁴²³ <http://www.phonothek.ac.at/agava/>

⁴²⁴ <http://www.dioezese-linz.or.at/ordinariat/dioezesanarchiv/service/arge.asp>

Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezen, VVBAD⁴²⁵

Adres: Statiestraat 179, B-2600 Antwerpen; Tel: (+32) 03/281.44.57

BOSNA HERZEK

Udruzenje arhivskih radnika Republike Srpske (Banjaluka)⁴²⁶

HIRVATISTAN

Hrvatistan Arşivsel Topluluğu (Croatian archival society, Hrvatsko arhivističko društvo HAD)⁴²⁷

Adres: Hrvatsko arhivističko društvo, Marulićev trg 21, 10000 Zagreb, Hrvatska ; Tel: ++ 385 1 4801 954, Fax :++ 385 1 4829 000, MB 3267822 žiro-račun: 2340009-1110221010

Zagreb Arşivsel Topluluğu (Archival Society of Zagreb, Zagrebačko arhivističko društvo, ZAD)

Adres: Opatička 29, 10000 Zagreb, Hrvatska,; Tel-fax 385 1 4851 37

ÇEK CUMHURİYETİ

Çek Arşivciler Derneği (Association of Czech Archivists, Ěeská archivní společnost)⁴²⁸

DANİMARKA

Yerel Arşivler Derneği (Association of Local Archives, Sammenslutningen af Lokalkiver)⁴²⁹

Adres: Enghavevej 2,box 235,7100 Vejle; Tel:75840898; Fax:75831801;

FİNLANDİYA

Ticaret Birliği Arşivleri (Trade Union Archives)⁴³⁰

Adres: Hakaniemenranta 1, 00530 HELSINKI; Tel: +358-9-7721429, Fax: 358-9-7721447

Fin Arşivciler Topluluğu (Society of Finnish Archivists, Helsinki)

⁴²⁵ <http://www.vvbad.be>

⁴²⁶ <http://www.arhivrs.org/udruzenje/index.html>

⁴²⁷ <http://www.arhiv.hr>

⁴²⁸ <http://www.cesarch.cz/>

⁴²⁹ <http://www.lokalarkiver.dk/>

⁴³⁰ <http://www.sak.fi/ay-arkisto/aya.htm>

Adres: c/o Mr Markku MÄENPÄÄ, Head of Society: Markku MÄENPÄÄ PL 755 00101
HELSINKI FINLAND; Tel: 358 9 228 52249 Fax: 3589176302

FRANSA

*Association des Diplômés d'Archivistique de Lyon, ADAL*⁴³¹

*Fransız Komünist Arşivleri (Association Archives du communisme français, Paris)*⁴³²

Adres: Place du Colonel Fabien 75019 Paris M° Colonel Fabien; Tel: 40-40-1104/01.40.40.11.18 / 01.40.40.11.76; E-mail: archives@pcf

*Association "Une cité pour les Archives nationales"*⁴³³

*Association des Amis des Archives diplomatiques*⁴³⁴

Adres: 37ter avenue Daumesnil, 94 160 Saint-Mandé:

*Association des Archivistes Français*⁴³⁵

Adres: 9,rue Montcolm ,75018 Paris; Tel:01-46-06-39-44; Fax:01-46-06-39-52

*Principale organisation professionnelle française dans le domaine des archives*⁴³⁶

*Association des diplômés en archivistique de Mulhouse (ADELITAD) (Mulhouse)*⁴³⁷

Association des étudiants et diplômés en archivistique d'Angers (AEDAA) (Angers)

Adres: 11,boulevard Lavoisier, 49045 Angers

*Comité Français du Bouclier Bleu*⁴³⁸

Adres: CICRP-Belle de mai-21,rue Guibal,13003 Marseille France

⁴³¹ <http://www.adal-lyon.com>, http://www.culture.fr/Groups/archives_et_histoire/notice_125_fr

⁴³² <http://www.codhos.asso.fr/Archco.htm>

⁴³³ <http://membres.lycos.fr/citearchives/>

⁴³⁴ <http://www.france.diplomatie.fr/archives/service/pratique/asso-amis/asso-amis.html>

⁴³⁵ <http://www.archivistes.org>

⁴³⁶ <http://www.archivistes.org/>

⁴³⁷ <http://adelitad.free.fr>

⁴³⁸ <http://www.bouclier-bleu.fr/>

*Le Fil d'Ariane (Paris)*⁴³⁹

ALMANYA

*Arbeitsgemeinschaft der Ordensarchive (AGO)*⁴⁴⁰

Adres: Am Frauenberg 1, 36039 Fulda ;Tel :0661-1095-0 ; Fax: 0661-1095-39

*Arbeitsgemeinschaft Niedersächsischer Kommunalarchivare*⁴⁴¹

*Arbeitskreis der bayerischen Universitätsarchive*⁴⁴²

Adres: c/o Universitätsarchiv Augsburg, z. Hd. Hr. Dr. Werner Lenger, Heitnerstrasse D-86159 Augsburg; Tel: 0821/598-5682; Fax: 0821/598-5687

*Arbeitskreis Thüringer Universitäts- und Hochschularchive im Thüringer Archivarverband*⁴⁴³

Adres: c/o Friedrich-Schiller-Universität Jena ,Universitätsarchiv ,z. Hd. Frau Seifert ,Postfach ,07740 Jena;Tel: 03641/940094 ;Fax: 03641/940092

*Archivpädagogen*⁴⁴⁴

Bundeskonzferenz der Kommunalarchive beim Deutschen Städtetag (BKK) (Karlsruhe)

*Institut für Stadtgeschichte*⁴⁴⁵

Adres: Markgrafenstraße 29,D-76124 Karlsruhe; Tel: +49 - (0)7 21/1 33-42 20; Fax: +49 - (0)7 21/1 33-42 99

*Bundesverband der Pressebild-Agenturen und Bildarchive e.V. (Berlin)*⁴⁴⁶

Adres: Lietzenburger Straße 91,10719 Berlin;Tel: +49 30 3249917 ; Fax: 30 3247001

*Deutsche Gesellschaft für Photographie - Sektion Geschichte und Archive*⁴⁴⁷

⁴³⁹ <http://www.entraide-genealogique.org>

⁴⁴⁰ <http://www.ordensarchive.de/>

⁴⁴¹ <http://www.anka-online.net/>

⁴⁴² <http://www.uni-augsburg.de/archiv/ak/>

⁴⁴³ <http://thulb03.biblio.uni-jena.de/uaj/ak/>

⁴⁴⁴ <http://www.archivpaedagogen.de/>

⁴⁴⁵ <http://www.bundeskonzferenz-kommunalarchive.de/index.html>

⁴⁴⁶ <http://www.bvpa.org/frameset.html>

Adres: Rheingasse 8-12, 50676 Köln;Tel: 0221/9 23 20 69 ; Fax: 0221/9 23 20 70

Dresdener Arbeitskreis Photographie⁴⁴⁸

European Association for Banking History e.V. (Frankfurt am Main)⁴⁴⁹

Adres: Guiollettstrasse 25,D-60325 Frankfurt am Main;Tel: Tel: +49(0) 69 / 97 20 33 07;
Fax: +49(0) 69 / 97 20 33 08

Förderkreis Archive und Bibliotheken zur Geschichte der Arbeiterbewegung e.V. (Berlin)⁴⁵⁰

Adres. Baikalstr. 15 10319 Berlin Telefon. 030-512 68 80

Historische Kommission für Niedersachsen und Bremen in Hannover⁴⁵¹

Adres: Niedersächsische Landesarchiv Am Archiv 1 D-30169 Hannover
Telefon:+49) 5 11 120 66 01 Fax: (+49) 5 11 120 66 39

Historische Verein für Niedersachsen e.V., in Hannover⁴⁵²

Verband deutscher Archivarinnen und Archivare e.V. (VdA)⁴⁵³

Adres: Geschäftsstelle Wörthstraße 3 36037 FuldaTelefon: .: 0661 / 29 109 72 Fax. 0661 /
29 109 74

Verband kirchlicher Archive⁴⁵⁴

Adres: Dr. Bettina Wischhöfer Lessingstraße 15 a 34119 Kassel Tel.: 0561 / 78876-0 Fax:
0561 / 78876-11

Association of Church Archives⁴⁵⁵

Adres: Langstraße 15 a 34119 Kassel Telefon: 0561 / 78876-0 Fax: 0561 / 78876-11

⁴⁴⁷ <http://www.dgph.de>

⁴⁴⁸ <http://photo.dresden.de/>

⁴⁴⁹ <http://www.bankinghistory.de>

⁴⁵⁰ <http://www.fabgab.de/>

⁴⁵¹ <http://www.staatsarchive.niedersachsen.de/HistorischeKommission/Historische-Kommission.htm>

⁴⁵² <http://www.staatsarchive.niedersachsen.de/HistorischeVereine/Hannover/HV.htm>

⁴⁵³ <http://www.vda.archiv.net/>

⁴⁵⁴ <http://www.evangelische-archiv.de>

⁴⁵⁵ <http://www.ekd.de/archive/english/welcome.htm>

Verein der Freunde und Förderer des Unitätsarchivs e.V. (Herrnhut)⁴⁵⁶

Verein Deutscher Archivare - Medienarchivare und -dokumentare im VdA⁴⁵⁷

Deutsches Rundfunkarchiv, Standort Wiesbaden, Adres: Unter den Eichen 5, Haus C
65195 Wiesbaden - Tel: 0611/2383-111 -Fax: 0611/2383-100

Verein Deutscher Wirtschaftsarchivare (VdW)⁴⁵⁸ (*Association of German Businessarchivists*)

Verein Fortbildung Medienarchivare und -dokumentare⁴⁵⁹

Unter den Eichen 5, Haus C - 65195 Wiesbaden, Tel: 0611/2383-111 - Fax: 0611/2383-100

Verein für Computergenealogie e.V.⁴⁶⁰

Adres: c/o K.-P. Wessel Lampehof 58 28259 Bremen c/o K.-P. Wessel - Lampehof 58 28259
Bremen

YUNANİSTAN

Eski Yunan arşivler topluluğu (Society of Hellenic Archives)⁴⁶¹

Adres: 1 N.SMYRNI. GREECE. Telefon: 30 210 825 9875 Fax: 30 210 8223093

İRLANDA

İrlandalı Arşivler topluluğu (Irish Society for Archives , ISA)⁴⁶²

İSRAİL

İsrail arşivler derneği (Israel Archives Association)⁴⁶³

Adres: P.O.B 39652. Tel-Aviv 61396 Israel

İTALYA

Associazione Bibliotecari Ecclesiastici Italiani - ABEI⁴⁶⁴

⁴⁵⁶ http://www.archiv.ebu.de/seiten/de/main_verein.html

⁴⁵⁷ <http://www.fg7.de/>

⁴⁵⁸ <http://www.wirtschaftsarchive.de/>

⁴⁵⁹ <http://www.vfm-online.de/>

⁴⁶⁰ <http://www.genealogy.net/gene/vereine/VFWKWB>

⁴⁶¹ <http://www.eae.org.gr>

⁴⁶² <http://www.ucd.ie/~archives/isa/isa-index.html>

⁴⁶³ <http://www.tau.ac.il/humanities/iaa/>

⁴⁶⁴ <http://www.abei.it>

Adres: Segreteria - P.zza Duomo, 16 - 20122 MILANO

Archilab - Associazione di ricerca archivistica (San Miniato - PI)⁴⁶⁵

Adres: c /o Archivio di Stato di Firenze, Viale Giovane Italia 6, 50122 Firenze - Telefon: 055.26.32.01 - Fax: 055.234.11.59

Associazione Archivistica Ecclesiastica in Rome⁴⁶⁶

Associazione Nazionale Archivistica Italiana (ANAI)⁴⁶⁷

Adres: Via Giunio Brazoni, 15-00195 Roma Telefon: 0637517714 Fax: 0637517714

MALTA

Malta Ulusal Arşiv Dostları (Friends of the National Archives of Malta)⁴⁶⁸

Adres: c/o National Archives of Malta, Hospital Street Rabat RBT12 Malta

HOLLANDA

Archiefinspecteurs⁴⁶⁹

Nederlandse Genealogische Vereniging (Weesp) Dutch Genealogical Association⁴⁷⁰

Adres: NGV Postbus 26 1380 AA Weesp Netherlands

Stichting Vrienden van het Amsterdamse Gemeentearchief (Amsterdam)⁴⁷¹

Adres: Postbus 51140- 1007 EC Amsterdam Telefon: 020 5720202

Vereniging van Archiefonderzoekers te Dokkum/Association of Archive researchers in Dokkum⁴⁷²

NORVEÇ

⁴⁶⁵ <http://www.archiviodistato.firenze.it/memoriadonne/>

⁴⁶⁶ <http://www.archiviaecclesiae.org/>

⁴⁶⁷ <http://www.anai.org/>

⁴⁶⁸ <http://fnam.netfirms.com/welcome.html>

⁴⁶⁹ <http://archieffinspecteurs.fol.nl>

⁴⁷⁰ <http://www.ngv.nl>

⁴⁷¹ <http://gemeentearchief.amsterdam.nl/algemeen/vrienden/introductie/index.nl.html>

⁴⁷² <http://www.angelfire.com/vt/sneuper>

Landslaget for Lokal- og Privatarkiv⁴⁷³

Adres: Opplandsarkivet, avd. Maihaugen, Maihaugveien 1, 2600 Lillehammer Telefon: 61 28 89 02/90 76 72 53

Norsk Arkivråd⁴⁷⁴

Adres: Postboks 812 Sentrum - 0104 Oslo Telefon: 22 20 28 90 (9-15) Fax: 22 20 85 06

POLONYA

Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, Oddział w Gdansku (Association of Polish Archivists, Div. Gdansk) (Gdansk)⁴⁷⁵

Adres: Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Gdańsku ul. Wały Piastowskie 5
80-958 GDAŃSK, Telefon: (058)301-74-64

PORTEKÍZ

Associação dos Amigos do Arquivo Histórico-Diplomático⁴⁷⁶

Adres: Largo do Rilvas 1345 Lisboa Codex Telefon: 21 396 75 50 Fax.: 21 362 01 14

Associação Portuguesa de Bibliotecários, Arquivistas e Documentalistas (BAD)⁴⁷⁷

SIRBÍSTAN VE KARADAĀ

Štóp SoyaĀacı DerneĀi (Serbian Genealogical Society, Belgrade)⁴⁷⁸

SLOVAKYA

Slovak Arşivciler TopluluĀu (Society of Slovak Archivists)⁴⁷⁹

SLOVENYA

Slovak Arşivler TopluluĀu (Slovene Archives Society)⁴⁸⁰

⁴⁷³ <http://www.llp.no/>

⁴⁷⁴ <http://www.arkivrad.no/>

⁴⁷⁵ <http://www.archiwapomorskie.pl/sap/sapindex.html>

⁴⁷⁶ <http://www.min-nestrangeiros.pt/mne/ahd/associacao.html>

⁴⁷⁷ <http://www.apbad.pt/>

⁴⁷⁸ <http://www.rodoslovlje.com>

⁴⁷⁹ http://www.civil.gov.sk/snarchiv/uk_society_of_slovak_archivists.htm

⁴⁸⁰ <http://www.pokarh-mb.si/drustvo.html>

ÍSpanya

*Asociació Valenciana d'Especialistes en Informació (AVEI)*⁴⁸¹

Adres: AVEI Apdo. de correos nº1321 46080 Valencia.- Telefon: 96 382 87 47 - Fax: 96 382 87 46

*Asociación Asturiana de Bibliotecarios, Archiveros, Museólogos y Documentalistas (AABADOM)*⁴⁸²

Adres: Centro Social Ciudad de Oviedo C/ Fernández de Oviedo, s/n 33012 OVIEDO
Telefon: (98) 528 57 16- Fax: (98) 528 57 16

*Asociación de Archiveros de Andalucía*⁴⁸³

Adres: Apdo. 315, 41080 Sevilla - Telefon: 639.244.456

Asociación de Archiveros de Castilla y León (ACAL) (Salamanca)

Adres: Vallespín, 19. 05004 ÁVILA Telefon: 609 118 184

*La Asociación de Archiveros de Castilla y León (ACAL)*⁴⁸⁴

ÍSVEÇ

*Arkivrådet AAS*⁴⁸⁵

Adres: Arkivradet AAS, Box 390 101 27 Stockholm- Telefon: 08 411 49 30 - Fax: 08 411 49 30

*Folkrörelsernas Arkivförbund (FA) in Stockholm*⁴⁸⁶

Adres: Pl 380 B - 310 42 HAVERDAL- Telefon: 035-516 23

*Näringslivets Arkivråd (NLA)*⁴⁸⁷

*Svenska Arkivsamfundet in Lund*⁴⁸⁸

⁴⁸¹ www.fesabid.org/federacion/miembros/avei/informacion.htm

⁴⁸² <http://www.aabadom.org>

⁴⁸³ www.archiverosdeandalucia.org

⁴⁸⁴ <http://www.acal.es/>

⁴⁸⁵ <http://www.arkivradet.org/>

⁴⁸⁶ <http://www.faf.nu/>

⁴⁸⁷ <http://www.nla.nu/meny.htm>

*Sällskapet Emi Hildebrands Vänner*⁴⁸⁹

İSVİÇRE

*Arbeitsgruppe Geistliche Archive/ Groupe de travail des archives ecclésiastiques
im Verein Schweizerischer Archivarinnen und Archivare/ dans l'Association des
Archivistes suisses*⁴⁹⁰

*Association de soutien des Archives littéraires suisses (Berne)*⁴⁹¹

Secrétariat Association de soutien- Archives littéraires suisses (ALS) Adres: Lystrasse 15-
CH-3003 Berne

*Association des Archivistes suisses*⁴⁹²

Adres: Sekretariat - Silvia Müller-Lehmann Brunngasse 60 Postfach 3000 Bern 8 - Telefon:
031 312 72 7 - Fax: 031 312 38 01

Association pour les Archives de la Vie Privée (Carouge-Genève)

Adres: 2 bis rue de la Tannerie, CH-1227 Carouge/Genève - Telefon: 022/301.10.31

TÜRKIYE

*Türk arşivciler derneği (Archivists Association of Turkey)*⁴⁹³

BİRLEŞİK KRALLIK

*Amateur Genealogists Association (Manchester)*⁴⁹⁴

*Londra'daki Arşivciler Grubu (Archivists Group in London, England)*⁴⁹⁵

*Association for Manuscripts and archives in Research Collections (AMARC)*⁴⁹⁶

⁴⁸⁸ www.arkivsamfundet.org/

⁴⁸⁹ <http://hem.passagen.se/sehv>

⁴⁹⁰ http://www.staluzern.ch/vsa/ag_kirche/home.html

⁴⁹¹ <http://www.sla-foerderverein.ch/fr/>

⁴⁹² <http://www.aas-vsa.org/>

⁴⁹³ <http://www.arsivder.org.tr/>⁴⁹³

⁴⁹⁴ <http://www.amateur-genealogists-association.org>

⁴⁹⁵ <http://www.archives.org.uk/groups/srgaffiliated.html#rag>

⁴⁹⁶ <http://www.manuscripts.org.uk/amarc/>

Horsham Soykütükçüler ve Araştırmacılar Derneği (Association of Genealogists and Researchers in Archives in Horsham)⁴⁹⁷

İngiliz Kağıt tarihçileri derneği (British Association of Paper Historians)⁴⁹⁸

British Kinematograph Sound and Television Society (BKSTS)⁴⁹⁹

Adres: BKSTS - The Moving Image Society Pinewood Studios- Iver Heath
Telefon: 01753 656656- Fax: 01753 657016

İngiliz Belgeler derneği (British Records Association in London- The British Records Association)⁵⁰⁰

Adres: c/o Finsbury Library - 245 St John Street - London EC1V 4NB Telefon: (+44) 020 7833 0428 - Fax: (+44) 020 7833 0416

Glaskov Üniversitesi Scotland İş Arşivleri Konseyi (Business Archive Council of Scotland (BAC) at University of Glasgow)⁵⁰¹

İş arşivleri Konseyi (Business Archives Council)⁵⁰²

Adres: Business Archives Council- c/o Ms K. Sampson Lloyds TSB Group Archives
5th Floor –Princess House, 1 Suffolk Lane- London EC4R 0AX - Telefon: +44 (0)20 7489 3945

Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP)⁵⁰³

Adres: CILIP, 7 Ridgmount Street, London WC1E 7AE - Telefon: 0 (+44) 20 7255 0500
Fax: 0 (+44) 20 7255 0501

Hükümet dışı organizasyonların arşivler veritabanı (Database of Archives of Non-Governmental Organisations, DANGO)⁵⁰⁴

Department of Modern History University of Birmingham

Adres: B15 2TT - Telefon: 00 44 (0) 121 415 8413

⁴⁹⁷ <http://www.agra.org.uk/index.asp>

⁴⁹⁸ <http://www.baph.org.uk/>

⁴⁹⁹ <http://www.bksts.com/>

⁵⁰⁰ <http://www.hmc.gov.uk/bra/>

⁵⁰¹ <http://www.archives.gla.ac.uk/bac/>

⁵⁰² <http://www.businessarchivescouncil.org.uk/>

⁵⁰³ <http://www.cilip.org.uk>

⁵⁰⁴ <http://www.dango.bham.ac.uk>

Rotherham Arşiv Dostları (Friends of Rotherham Archives)⁵⁰⁵

Müze,kütüphane ve arşivler konseyi (Museums, Libraries and Archives Council, MLA)

Adres: MLA, Victoria House, Southampton Row, London WC1B 4EA - Telefon. +44 (0)20 7273 1444

Büyük Britanya Belge Yönetimi topluluğu (Records Managament Society of Great Britain)⁵⁰⁶

Adres: Coleheath Bottom – Speen Princes RisboroughBucks HP27 0SZ Woodside, United Kingdom - Telefon: +44 (0)1494 488566 Fax: +44 (0)1494 488590

Bilimsel Arşivciler Grubu (Scientific Archivists Group, SAG)⁵⁰⁷

Adres: c/o Qualogy Ltd, PO Box 6255 Thrapston- Northants NN14 4ZL

İskoçyalı üniversitesi özel koleksiyonlar ve arşivler grubu (Scottish University Special Collections and Archives Group, SUSCAG)⁵⁰⁸

Adres: 13 Thurso Street- University of Glasgow G11 6PE

Telefon: 0141 330 5515 Fax: 0141 330 2640

Arşivciler Topluluğu (Society of Archivists)⁵⁰⁹

Adres: Prioryfield House,20 Canon Street, Taunton, Somerset, TA1 1SW

Telefon: 01823 327030 Fax: 01823 271719

Arşivlerin ulusal konseyi, Birleşik Krallık (National Council on Archives, UK)⁵¹⁰

Adres: Ruskin Avenue Kew, Richmond Surrey TW9 4DU Telefon: +44 (0)20 8392 5376

LATİN AMERİKA

ARJANTİN

⁵⁰⁵ <http://website.lineone.net/~tony.munford/>

⁵⁰⁶ <http://www.rms-gb.org.uk/>

⁵⁰⁷ <http://www.sagroup.org.uk/>

⁵⁰⁸ <http://www.archives.gla.ac.uk/suscag/default.html>

⁵⁰⁹ <http://www.archives.org.uk/>

⁵¹⁰ <http://www.ncaonline.org.uk/>

*Asociacion de Archiveros de la Provincia de Cordoba (AAPC)*⁵¹¹

*Asociacion de Archiveros de Santa Fe (AASFe)*⁵¹²

Asociación de Bibliotecarios, Documentalistas, Archiveros y Museólogos (ABDAM)

*Asociacion de Profesionales y Trabajadores de Archivos (AsPyTA) de la Provincia del Chaco*⁵¹³

*Asociacion de Trabajadores y Amigos de los Archivos de Misiones (ATRAAM)*⁵¹⁴

*Federación Argentina de Archiveros (FARA)*⁵¹⁵

BREZÍLYA

*Arqvide - Memória & Informação (Porto Alegre)*⁵¹⁶

*Associação dos Arquivistas do Estado do Rio Grande do Sul (AARS) in Santa Maria*⁵¹⁷

*Associação Brasileira de Arquivologia (ABARQ) (Cruzeiro Velho / DF)*⁵¹⁸

*Associação Cultural do Arquivo Público da Cidade de Belo Horizonte*⁵¹⁹

*Associação Cultural do Arquivo Público Mineiro (Belo Horizonte)*⁵²⁰

*Associação dos Arquivistas Brasileiros - AAB*⁵²¹

⁵¹¹ <http://fara.freehosting.net/cordoba.htm>

⁵¹² http://fara.freehosting.net/santa_fe.htm

⁵¹³ <http://fara.freehosting.net/chaco.htm>

⁵¹⁴ <http://fara.freehosting.net/misiones.htm>

⁵¹⁵ <http://www.farargentina.com.ar>

⁵¹⁶ <http://www.arqvide.org>

⁵¹⁷ <http://www.arquivologia.ufsm.br/aars/>

⁵¹⁸ <http://www.abarq.org.br/>

⁵¹⁹ http://www.pbh.gov.br/cultura/arquivo/corpo_associa.html

⁵²⁰ <http://www.cultura.mg.gov.br/arquivo/associamigo.html>

⁵²¹ <http://www.aab.org.br/>

*Associação dos Arquivistas de São Paulo – ARQSP – SP*⁵²²

*Conselho Nacional de Arquivos - CONARQ (Rio de Janeiro)*⁵²³

MEKSİKA

*Asociación Mexicana de Archivos y Bibliotecas Privados, A.C. (AMABPAC)*⁵²⁴

Asociación Nacional de Administradores de la Información Documental, A. C. (ANAID, A.C.)

URUGUAY

*Archiext.com (Montevideo)*⁵²⁵

VENEZUELA

*Asociacion venezolana de archiveros (AVA)*⁵²⁶

KUZEY AMERİKA

KANADA

*Association des archivistes du Québec*⁵²⁷

*Kanadalı Arşivciler Derneği (Association of Canadian Archivists)*⁵²⁸

*Archives Association of Ontario*⁵²⁹

*Alberta arşivler topluluğu (Archives Society of Alberta)*⁵³⁰

⁵²² <http://www.arqsp.org.br>

⁵²³ <http://www.arquivonacional.gov.br>

⁵²⁴ <http://www.logicat.com.mx/amabp/index.htm>

⁵²⁵ <http://www.archiext.com>

⁵²⁶ <http://avaweb.cjb.net/>

⁵²⁷ <http://www.archivistes.qc.ca>

⁵²⁸ <http://www.yorku.ca/caml/>

⁵²⁹ <http://aabc.bc.ca/aabc/>

BİRLEŞİK DEVLETLER

*Academy of Certified Archivists*⁵³¹

*Association of St. Louis Area Archivists*⁵³²

*Central New York ARMA*⁵³³

*Greater New Orleans Archivists*⁵³⁴

*Kentucky Council on Archives*⁵³⁵

*Louisiana Archives and Manuscripts Association (LAMA)*⁵³⁶

National Association of Government Archives and Records Administrators
*Hükümet arşivlerin ulusal derneği ve yönetici kayıtları*⁵³⁷

*Academy of Certified Archivists (Tasdikli arşivcilerin akademisi)*⁵³⁸

Adres: 90 State Street, Suite 1009 Albany, NY 12207 Telefon. (518) 463-8644

Fax: (518) 463-8656

*Archivists without Borders*⁵³⁹

Adres: Archiveros sin Fronteras (ASF) NIF: G-61898755 Núm. de registro: 21076

Passatge del Crèdit 7 08002-Barcelona - Telefon: 93 301 20 34

*Association for Recorded Sound Collections (ARSC)*⁵⁴⁰

⁵³⁰ [p://www.archivesalberta.org/home.htm](http://www.archivesalberta.org/home.htm)

⁵³¹ <http://www.certifiedarchivists.org/>

⁵³² <http://www.armahouston.org/>

⁵³³ <http://archives.syr.edu/cnyarma/>

⁵³⁴ <http://nutrias.org/~nopl/gnoa/gnoa.htm>

⁵³⁵ <http://www.louisville.edu/library/uarc/kca/>

⁵³⁶ <http://www.nutrias.org/~nopl/lama/lama.htm>

⁵³⁷ <http://www.nagara.org>

⁵³⁸ <http://www.certifiedarchivists.org/>

⁵³⁹ <http://www.arxiv.org>

⁵⁴⁰ <http://www.arsc-audio.org/>

Adres: Peter Shambarger- Executive Director, ARSC, P.O. Box 543
Annapolis, MD 21404-0543USA

Association internationale des archives francophones (AIAF)⁵⁴¹

Adres: Secrétaire-trésorière, Pavillon Louis-Jacques-Casault - Case Postale 10450, Sainte-Foy (Québec)Canada G1V 4N1- Telefon: : (418) 643-4376 - Fax: (418) 646-0868

Co-ordinating Council of Audiovisual Archives Associations (CCAAA)⁵⁴²

IDA - Dachverband deutschsprachiger Lesben-/Frauenarchive, -bibliotheken und -dokumentationsstellen (Kassel (Germany))⁵⁴³

Institute of Certified Records Managers⁵⁴⁴

International Association of Music Information Centres (IAMIC) (Müzik bilgi merkezlerinin uluslararası derneği) (IAMIC)⁵⁴⁵

Adres: Archiv der deutschen Frauenbewegung, Gottschalkstr. 57, 34127 Kasse
Telefon: : +49-561-9893670, Fax: +49-561-98936 30

International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IAMIC)

Adres:Andry and Archives Canada , 6th Floor, Office 639 - 550 Place de la Cité
Gatineau, QC K1A 0N4 Canada - Telefon: 613-995-3400 - Fax: 613-952-2895

Uluslararası Ses ve görsel-işitsel arşivler derneği (International Association of Sound and Audiovisual Archives) (IASA)⁵⁴⁶

Uluslararası Arşivler Konseyi (International Council on Archives)⁵⁴⁷

Adres: Library and Archives Canada , 6th Floor, Office 639 - 550 Place de la Cité
Gatineau, QC K1A 0N4 Canada Telefon: 613-995-3400 Fax: 613-952-2895

⁵⁴¹ <http://www.aiaf.org>

⁵⁴² <http://www.ccaaa.org>

⁵⁴³ <http://www.ida-dachverband.de/>

⁵⁴⁴ <http://www.icrm.org>

⁵⁴⁵ <http://www.iamic.net/>

⁵⁴⁶ <http://www.iasa-web.org/>

⁵⁴⁷ <http://www.ica.org>⁵⁴⁷

International Council on Archives - Committee on Descriptive Standards (ICA/CDS) (Arşivlerin uluslar arası konseyi)(ICA/CDS)⁵⁴⁸

c/o National Archives of Australia, PO Box 7425, Canberra Mail Centre ACT 2610, Australia.

International Council on Archives - Committee on Current Records in a Non-Electronic Environ Environ (ICA/CCR) (Uluslararası arşivler konseyi- Çevreleyen, elektronik olmayan, geçerli olan kayıtların komitesi) (ICA/CCR)⁵⁴⁹

Uluslararası Film arşivleri federasyonu (International Federation of Film Archives, FIAF)⁵⁵⁰

Adres: FIAF Secretariat , Rue Defacqz 1 - 1000 Brussels, Belgium -Telefon: +322 538 3065
- Fax: +322 534 4774

Uluslararası İnsan hakları ve dökümantasyon merkezleri federasyonu (International Federation of Human Rights Archives and Documentation Centers)⁵⁵¹

Uluslararası Kütüphane dernekleri ve Enstitüleri federasyonu (International Federation of Library Associations and Institutions The Hague, Netherlands, IFLA)⁵⁵²

Adres: P.O. Box 95312 - 2509 CH The Hague, Netherlands
Telefon: +31 70 3140884 - Fax: +31 70 3834827

Televizyon arşivlerin uluslararası federasyonu (International Federation of Television Archives, FIAT/IFTA)⁵⁵³

Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliotheks- und Graphikrestauratoren

c/o UB Göttingen⁵⁵⁴

Adres: c/o UB Göttingen D-37073 Göttingen Telefon: 551-395202 - Fax: 551-395288

⁵⁴⁸ <http://www.icacds.org.uk/eng/home.htm>

⁵⁴⁹ <http://ica-ccr.kolgen.be/>

⁵⁵⁰ <http://www.fiafnet.org>

⁵⁵¹ <http://www.osa.ceu.hu/hrf/index.shtml>

⁵⁵² <http://www.ifla.org/>

⁵⁵³ <http://fiatifta.org/>

⁵⁵⁴ <http://palimpsest.stanford.edu/iada/index.html>

ÖZGEÇMİŐ

1973 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Bahçelievler İlkokulu'nu ve Bakırköy İmam Hatip Lisesi'ni bitirdi. 1991 yılında Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne girdi ve 1996 yılında mezun oldu. "Elektronik Ortamda Üretilen Belgelerin Arşivlenmesi" konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı.